

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Sancti Gregorii Magni Papæ Primi Vita A Ioanne Diacono Scripta. Libris
Quatuor.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

SANCTI
GREGORII MAGNI
PAPÆ PRIMI
VITA
A IOANNE DIACONO SCRIPTA.
Libris Quatuor.

P R Æ F A T I O.

Beatissimo ac felicissimo D. Ioanni sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ
Præsuli, Ioannes ultimus Levitarum.

NUPER ad vigiliam beati Gregorij Romani Pontificis, Anglorum gentis Apostoli, lectione de Paulino civitatis Nolanae præfule consuetudinaliter personante, visus es à venerabilibus Episcopis, divino quodam instinctu commotus, requirere, cum tantus Pontifex, qui multorum Sanctorum vitas texerat, gestis propriis in propria dumtaxat ecclesia caruisset: præsertim cum & apud Saxones, & apud Longobardorum sibi prorsus infensissimam gentem, gestis propriis ubique polleret. Cumque venerabiles Episcopi has ab utriusque gentibus haberi quidem, sed compendiosissimè, responderent: meam quoque parvitatem consciscens, præceperas, ut vitam ipsius de serinio sanctæ Sedis Apostolicæ tantò plenius, quanto certius carpere studissem. Sed dum ego propria merita conficis, me meis prioribus, ac sapientioribus, qui vitam eius, licet breviter, tamen pio conatu, * pulcherrimoque stylo descriperant, conferre penitus dubitarem; identidem iubendo vehementer hortatus es, ut Romane Sedis Pontificem, eiusdem sedis præfulis auctoritate describerem, cui Deus omnipotens probandorum, seu repellendorum scriptorum omnium specialem dederit proculdubio potestatem. Itaque tam imperiosis auctoritatibus tandem compulsus, vix primum librum Gregorianæ vitæ compleveram, quando hunc in eiusdem vigiliis annus vertigine revolutis, tua probavit pariter, ac publicavit auctoritas. Ergo sollicitior factus ad cetera, pauca de multis, te inceptor, te præceptore, te fautore, teque iudice, colligens, in libris quatuor, auxiliante Domino, coartavi: & secundam distributionem eiusdem doctoris, * qui librum regule pastoralis quadripartita ratione distinxerat, ego quoque illum, qualiter ad * culmen regiminis venerit, in primo huius operis libro perhibui; & ad hoc rite perveniens, qualiter vixerit, in secundo disserui: & bene vivens, qualiter A docuerit, in tertio designavi: & rectè docens, infirmitatem suam quotidie quanta consideratione cognoverit, in quarto conclusi. Neque magnopere tempora temporibus contuli, sed rebus similibus similia coaptavi: quoniam vera non tantum quando fecisset, sed quantum fecisset, sollicitus deslorare curavi. In quibus quamquam multa & varia memoratu digna studio brevitatè omiserim, nihil memini me posuisse; quod scriptorum veterum nequeat auctoritate defendi, exceptis illis miraculis, quæ nostris temporibus facta, * multorum adhuc superstium viris vocibus celebrantur. Si cui tamen, ut asselet, visum fuerit aliter, ad plenitudinem serinij vestri recurrens, tot chartaceos libros epistolarum eiusdem patris, quot annos probatur vixisse, revolvat. Et quia quedam illarum, vario tempore destinate, * varium sensum retinent: eademque nonnullis integræ, quibusdam vero parte aliqua diminutæ pro personarum, locorum, sive temporum dispensatione videntur, sinetenus relegendo conspiciat: sicque demum lucidam veritatem cognoscens, me aut cum amassis defendat, aut cum osoribus arguat: quamquam in eo, quod tuo iudicio placeo, cunctis veritatem tuentibus me perpetuo placiturum fore præsumam. Peto igitur, ut, sicut tuis iussionibus humiliter parui: sic beati Gregorij precibus, & in hoc seculo ab emulorum insidiis, & in futuro à peccatorum nexibus merear misericorditer liberari per Iesum Christum Dominum nostrum. Amen.

CAPITA LIBRI PRIMI.

DE genere beati Gregorij. Caput primum
* De nomine, quod is habuit conveniens vitæ studii. * al. Quod
cap. ij. fuerit.
De institutione eius. cap. iij.
Prætor urbanus exprimitur. cap. iv.

* al. pulcherrimeque

* al. qua

* al. locum

* al. à multis adhuc superstibus.

* al. varietatem sensuum

Sex monasteria in Sicilia fecit. cap. v. A
 Sub abbatibus in sua domo monasterio militans, post-
 modum abbas efficitur. cap. vi.
 Paschali sabbato jejunare non valet. cap. vii.
 A Domino jejunandi fortitudinem impetrat. cap. viii.
 Mater Silvia ei consuetudinaliter legumina mandat. c. ix.
 Duabus vicibus ab Angelo Dei tenetur, tertia vero li-
 beralissimus comprobatur. cap. x.
 Frater furtum faciens, a demone vexatur, & a Gre-
 gorio liberatur. cap. xi.
 Fugitivus frater caecatur, & a nigricanis morsibus libe-
 ratur. cap. xii.
 Frater fugam molitus, a demone corripitur, a Gregorio
 liberatur. cap. xiii.
 Fratrum larcinae immobilitate caballorum cognoscun-
 tur. cap. xiv. B
 Frater Iustus pro re peculiari se veriter in morte puni-
 tur. cap. xv.
 Ejus anima de inferni cruciatibus liberatur. cap. xvi.
 Dimissis peccatis Antonius mori jubetur. cap. xvii.
 Gerontius cum quibusdam fratribus se afferit moritu-
 rum. cap. xviii.
 Ioannes ab Apostolo sanatus a defuncto vocatur. cap. xix.
 Frater Merulus albis floribus se somniat coronatum. c. xx.
 De venalibus Anglorum pueris percontatur. cap. xxi.
 Pro convertendis Anglis Britanniam petiturus absol-
 vitur. cap. xxii.
 A praesule tribus sententiis consternato redire jubetur.
 cap. xxiii.
 Per locustam se cognoscit continuo reversurum. cap. xxiv.
 A monasterio tractus Diaconus consecratur. cap. xxv. C
 Constantinopolim Apocryphus destinatur. cap. xxvi.
 Pro exponendo libro beati Job mixte rogatur. cap. xxvii.
 Cum Eutychio disputans victor agnoscitur. cap. xxviii.
 Liber Eutychy ab Augusto ignibus deputatur. cap. xxix.
 Eutychius moriens pellem manus suae tenebat, dicens se
 in ea veraciter resurrecturum. cap. xxx.
 Apocryphus Gregorij qualitas declaratur. cap. xxxi.
 Epistola Pelagij Papae Gregorio mittitur. cap. xxxii.
 Maximianus cum fratribus a naufragio liberatur.
 cap. xxxiii.
 Romana urbs diluvio Tiberis inundatur. cap. xxxiv.
 Atheisti fluvius mirabiliter solidatur. cap. xxxv.
 Dracone cum bestiis in mari necato, aer corrumpitur.
 cap. xxxvi.
 Sagittis caelestibus cladem ferentibus, Pelagius Praesul
 extinguitur. cap. xxxvii. D
 Theodorus a dracone liberatus, convertitur. cap. xxxviii.
 Gregorius ad Pontificatum nolens eligitur. cap. xxxix.
 Pontificatum subterfugere gestiens, Imperatori litteras
 latenter mittit. cap. xl.
 Pro concione penitentiam praedicat. cap. xli.
 Septiformem litaniam localiter ordinat. cap. xlii.
 Octoginta homines pestilentia prosternuntur. cap. xliii.
 Ab urbe diffugiens, iudicio caelesti monstratur; & redu-
 ctus, prima sedis Pontifex consecratur. cap. xliiv.
 Noluisse summum sacerdotium, veraciter demonstratur.
 cap. xlv.
 Discretionis ejus perfecta qualitas indicatur. cap. xlvj.
 Conabatur extra mundum, & extra carnem fieri, & ad
 speciem anhelare. cap. xlvij.
 Condoluit ruinae suae gemitum renovari. cap. xlviii.
 Ex scriptis Anastasij Patriarchae quasi beatitudinis re-
 quietem, salutem accipiens, fontem sitiens, umbram
 aestivans invenit. cap. xlix. E
 Ab Andrea illustris charitate & animo non recessit. cap. l.
 Ioannis exconsulis bona excellentiae est expertus. cap. li.
 Leandro Hispanensi episcopo respondere noluit, epistolis
 ad se transmissis. cap. lii.
 Cum magno angore animi summum sacerdotium suscepit.
 cap. liii.
 Investigare superna iudicia, nullus homo sufficere potest.
 cap. liiv.

S. GREGORII PAPAE
 VITAE.

LIBER PRIMVS.

Qua ratione, quibusve virtutibus ad Pontificatum
 ascenderit, cumulate disseritur.

GREGORIUS, genere Romanus, arte Phi-
 losophus, Gordiani, viri clarissimi, & beate
 Silviae filius, praefuit Romanae sedis annis tre-
 decim, mensibus sex, diebus decem, tempe-
 ribus Tiberij Maurij, & Phocae Augustorum.
 Ille senatoria stirpe progenitus, tam nobilissi-
 mam, quam etiam religiosissimam genealogiam duxit; ita ut
 quartus Felix sedis Apostolicae pontifex, vir magis in Christi
 Ecclesia reverentia, qui basilicam sanctorum Cosmae & Da-
 miani martyrum via sacra juxta templum Romuli, sicut ha-
 ctenus cernitur, venustissime fabricavit, ejus avus fuerit; &
 beata virgo Tharilla, quae mortua promissionis caelestis au-
 divit harmoniam, & Jesum Christum ad se recipiendam vi-
 dere meruit, amita nihilominus ejus extiterit.

Quam Gregorius gemina nobilitatis lineam piis mori-
 bus extulit, probis actibus exornavit, adeo ut praefatio quod-
 dam Graeci *Γρηγοριος*, quod Latine vigilantius resonat, vo-
 caretur. Nam recta, quae doctus erat, dum vivis operibus
 adimplevit, sibi ipse utique se vigilasse perdocuit: dum
 vero recta, quae faciebat, docendo quoque disseruit, vigilasse
 dignoscitur, non solum sibi sed etiam futuri temporis Chri-
 stianis.

Siquidem inerant ei, * in tenera aetate, matura jam stu-
 dia, & auditurus incognita, religiosis senibus indagator
 solertissimus adhaerebat: sumptaque doctrinae femina, tenaci
 memoria ruminanda, quae post in populos mellito declama-
 ret guttate, congeriebat. Denique doctus adolescens, cum
 transmissio communiter stylo surgens infans, ad biviium
 Pythagoricae litterae pervenisset, incunctanter finitimum ra-
 tum cum saeculi voluptate relinquere, & ad dextrum coepit
 cum caelesti desiderio totis viribus anhelare.

Sed, dum conversionis suae gratiam longius protra-
 hens, tutius se Christo famulaturum putaret, si sub Pratoris
 urbani habitu, mundo specietenus deserviret, coepit multa
 contra eum ejusdem saeculi quae succedere, ita ut non
 jam, sicut proposuerat, specie, sed in eo retineretur &
 mente.

Tandem patre orbatus, ubi liberam disponendarum
 rerum suatum nactus est facultatem, sex monasteria in Sicilia
 fabricans, sufficientibus fratribus cumulavit: quibus tantum
 praediorum contulit, quantum posset ad victum quotidianum
 Deo illic militantium sine indigentia suffragari.

Septimum, intra Romanae urbis moenia, sub honore
 sancti Andreae Apostoli, juxta basilicam sanctorum Joannis
 & Pauli ad clivum Scauri monasterium in proprio domate
 fabricavit. In quo, relictis feniis, auro gemisque radiantibus
 togis, simulque suppellectilibus reliquis, in usum paupe-
 rum * erogatis, ex hujus mundi naufragio nudus evasit: diu-
 que desideratum monachicum capiens indumentum, prius
 sub Hilartonis, deinde sub Maximiani, venerabilium patrum,
 regimine, multus sibi sociatis fratribus regulari tramite mili-
 tavit. Post vero cum subesse mallet, fratrum votiva con-
 cordia imminente, praesente non tenuit, sicut in consequen-
 tibus apparet.

Erat ei abstinentia tanta ciborum, sedulitas oratio-
 num & jejuniorum, studiositas tam desiderata sacrorum li-
 brorum, ut infirmato stomacho laesisset vix subsistere pro-
 culdubio videretur. Nam cum quodam tempore incisionem
 vitalium, quam Graeci *σπρωγιον*, dicunt, pateretur, crebris-
 que angustis per horarum momenta deficeret, & ad exitum
 propinquaret, ac nisi eum frater frequenter cibo reficerent,
 vitalis ei spiritus funditus intercipi videretur, paschalis super-
 venit dies. Et dum sacratissimo sabbato, in quo omnes, etiam
 parvuli pueri jejunt, ipse jejunare non posset: coepit plus
 incedere, quam infirmitate defecere.

Mox accersito viro sanctissimo Eleuthero, dudum impe-
 nes Spoletum multis Praeposito, tunc vero ejusdem sui mo-
 nasterij monacho, a quo videlicet audierat mortuum fuisse
 suscitatum, oratorium petiit, seseque cum lacrymis, ut sal-
 tem de illo ad jejunandum sibi virtus daretur, in orationem
 dedit. Et post paululum, completa oratione, digressus tantam
 virtutem suum stomachum percepisse cognovit, ut ei cibus,
 & morbus de memoria funditus tolleretur. Coepit secum mi-
 rari, quis esset, qui fuerit, & cum ad animum rediret infir-
 mitas, nihil in se ex his, quae meminerat, recognoscere pra-
 valebat. Cumque in dispositione monasterij occupata mens
 esset, obliviscatur funditus agnitio suae. Si vero rediret
 agnitio ad memoriam, cum tam fortem se esse sentiret, mi-
 rabatur, si non comedisset. Qui veniens ad vesperum, co-

CAP. I.

Beda lib. 2. cap. 1. Hist. Angl.

Ado in Martij. Bedae ibid. Greg Tur. lib. 10. hist. Inf lib. 3. c. 37. & lib. 4. Dial. c. 16. Homil. 38. in 1. vang.

II.

Gregorius.

* al. sui

III.

* al. cum aetate

IV.

V.

Greg Tur. lib. 20. hist.

VI.

Idem loco eodem. * al. prator. gatis

VII.

ibid.

Lib. 3. Dia- log. c. 33.

VIII.

ibid.

gnovit sibi tantam fortitudinem permanere, ut ad diem alterum jejunium transferre potuisset, si voluisset. Verum, quamquam penes quotidiano langore tabesceret, nullam tamen corpori suo cupiebat commodare quietem, quo minus aut oraret, aut legeret, aut scriberet, aut diceret.

IX.

In huius sacri monasterij penetralibus idem vir omnipotentis Dei Gregorius, à matre Silvia tunc temporis iuxta portam beati Pauli Apostoli loco, qui dicitur Cella nova, quo hæc tenus oratorium nominis ejus dedicatum est, & famosum sancti Sabæ confessoris Christi monasterium, cuius laus in sexta & septima Synodo, constitutum videtur, degente, crudis leguminibus pascebatur.

X.

Infra lib. 2. c. 23.

Ubi hunc, de more quadam scribentem, Angelus Dei reprensens misereri sibi flebiliter sub habitu naufragi postulabat. Cui Gregorius ex intimo corde compatiens, bis tenuis numismatibus datis, abire præcepit. Nec multo post, eadem die idem naufragus rediit, beato multa perdidisse, pauca vero se suscepisse perhibuit. A quo, pari modo tenuis numismatibus sumptis, larabundus abscessit. Sed die tertia rediens, identidem adiutum naufragus importunis vocibus requirebat. Cui liberalissimus pater, accessit vestiariorum, alia sex numismata dari præcipiens, eodem in vestuario nihil numismatum, unde posset consolari naufragum, remansisse. Quid faceret, nesciebat. Et huic Deo devoti pectoris pietas, non sufficiens vacuum proximi requie miseriam. Rursus vestiarium suum, si forte vas quodlibet aut vestimentum haberet, interrogans, audivit, nil penitus remansisse, præter matris argenteam, quæ cum infusis leguminibus mitti solita erat, scutulam. Mox alacrior factus, Ergo, inquit, frater hanc defer, ne tristis abeat, qui consolari quaerit, pauper. Itaque delatam scutellam, Gregorio satis hilariter largiente, pauper, qui putabatur, latus amplectitur, non jam ad expectanda, sed ad conferenda suffragia rediit. A quo videlicet angelica visitationis tempore tantis miraculis, tantis est virtutibus publicatus, ut omnibus secum viventibus, & exemplo fuerit, & terrori: quippe qui non solus, sed socialiter cum beato Andrea Apostolo, suo monasterio, signis evidentibus, sit præfuisse paratus.

XI.

* al. transmissit. Ibid.

Nam ut pauca, de multis loquar, quadam die duos exinde fratres misit, qui aliquid emere pro eisdem monasterij utilitate debuissent: unus junior, qui prudentior videbatur, aliter senex, qui cultus junioris esset. Perrexerunt utriusque, & de pretio, quod acceperunt, ipse, qui cultus missus fuerat, nesciente altero, furtum fecit. Qui mox ut in monasterium sunt reversi, atque ante oratorij limen venerunt, arreptus à demonio is, qui furtum fecerat, cecidit. Dimissus autem à demonio is, concurrentibus monachis, abbas iustus requisitus est, an forte de eo, quod acceperat, furtum fecisset. Negavit, & iterum vexatus est. Dimissus, atque iterum requisitus, negavit, atque iterum vexatus est. Octo itaque vicibus negavit, octo vicibus vexatus est. Post octavam vero negationem, Gregorio interrogante, confessus est, quod nummos furto abstulerat: eique prostratus se peccasse testatus est, perceptaque poenitentia, ultentis ad eum demonium non accessit.

XII.

Ibid.

Alio quoque tempore, dum in die natalis ejusdem Apostoli, jam meridianis horis fratres quiescerent, subito quidam frater apertis oculis cæcatus, cepit temere, voces ingentes emittere, quibus vocibus testabatur ferre se non posse, quod patiebatur. Concurrentes fratres, viderunt eum apertis oculis trementem & clamantem, & à presentibus alienum, nihilque quod foris agi poterat, sentientem. Hunc in manibus levaverunt, atque ante altare sancti Andreae Apostoli, iussu Gregorij proiecero, ipseque pro eo in orationem prostratus fuit. Qui statim ad se reversus, confessus est, quia senex quidam ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilacerandum dimisit, dicens: Quare fugere voluisti de monasterio isto? Cumque evadere de canis moribus nullo modo potuisset: venerunt quidam monachi, & eundem senem pro me rogaverunt, qui statim iussit canem abscedere: & ipse ad me reversus sum. Hic etiam saepe confessus est postea, dicens, quod eo die, quo ista periret, consilium habuerit de monasterio fugiendi.

XIII.

* al. latenter cogitans oratorium. &c.

Alius quoque monachus discedere ex eodem monasterio latenter voluit cumque hoc in mente tractasset oratorium ingredi veluit, sed demone contempente nequirit. Relinquebatur à demone, quando extra oratorium stabat, si ingredi conabatur, statim maligno spiritui traditus, vexabatur. Hoc dum sæpius fieret, tandem, Gregorio inquirente, se de monasterio fugere voluisse, confessus est: eoque per triduum simul cum fratre precibus ista pietate divina curatus est, ut ad eum postmodum malignus spiritus nunquam accedere tentavit.

XIV.

Ibidem. * al. Alij quoque duo fratres de eisdem * al. potuissent.

Alio quoque tempore duo fratres ex patris monasterio fugerunt: qui aliqua parte colloquendo fratres signa dederant, quod per viam Appiam descendentes, Hierosolymam tenderent. Hi exentes diverterunt de itinere, & ut à frequentibus inveniri minime possent retulsa cryptas iuxta Flaminiam portam inventientes, in eis se occultaverunt. Cum vero vespertinis horis, iussu Gregorij, requisiti, minime in congregatione inventi fuissent, ascensis caballis, eos quidam fratres secuti sunt, per Metronij portam exeuntes, ut eos in Latinam, vel Appiam viam sequerentur: subito eis consilium

ortum est, ut eos in Salarianam viam extra civitatem requirere debuissent. Igitur pergentes deflexerunt iter: & in Salaria eos veteri non inventientes, per portam Flaminiam decreverunt redire. Cumque reverterentur, mox ut equi ante cryptas illas viderent, in quibus se monachi absconderant, fixerunt gradum: pulsati & compulsi passum movere noluerunt. Consideraverunt equites rem talem sine mysterio esse non posse, attenderunt ad cryptas, viderunt earum aditus nulla materia prædammatos: sed caballis suis nusquam ire volentibus, descendentes: & lapides, qui ad ora cryptarum * compositi fuerant, deponentes, * al. compositi ingressi sunt * eosque in eisdem tenebrosis laribus contentos, * al. eosdem rotas terræ, invenerunt. Qui ad monasterium rediit, tam stupore miraculi, quam exhortatione venerabilis Patris Gregorij sic meliorati sunt, ut eis multum profuerit ad parvum temporis de monasterio recessisse.

Alio quoque tempore quidam monachus, Iustus nomine, medicinali arte imbutus, beato Gregorio sedulo obsequi, atque in assiduis agritudinibus ejus excurbare confluxerat. Hic itaque corporis languore præventus, ad extrema deductus est: cui in ipsa mollecia frater germanus Copiosus nomine, serviebat. Sed prædictus Iustus cum jam se ad extrema pervenisse cognosceret, eodem Copioso fratri suo, quia occultos tres aureos haberet, innotuit. Quod nimium fratribus celari non potuit: qui subilliter indagantes, atque illius medicamenta omnia perferunt, eosdem tres aureos invenerunt in medicamine absconditos. Quod mox ubi Gregorio nunciatum est, tantum malum de fratre, qui secum communiter vixerat, atque antumiter ferre non valuit: quippe * qui eidem monasterio jam dudum regulam constituerat, ut * al. quia cuncti fratres ita communiter viverent, quatenus eis singulis nulla habere propria liceret. Tunc Gregorius nimio dolore percussus, cogitare cepit vel quid ad purgationem morientis faceret, vel quid ad exemplum viventibus provideret. Pretioso igitur ejusdem monasterij Præposito ad se accessit, dixit: Vide, ut nullus ex fratribus, se ad eum morientem jungat, nec sermonem consolationis esse cujuslibet eorum ore percipiat: sed cum in morte constitutus frater exquiri fuerit, ei iustus frater carnalis dicat, quia * propter aureos quos occultatos habuit, ad cunctis fratribus abominatus sit: ut taliter in morte de culpa sua mentem illius * amaritudo tranlidis quos occulte * al. 8. vero mortuus fuerit, corpus illius cum fratum corporibus non ponatur: sed quolibet in sequestrato fossam faciat, & in ea corpus projiciat, ibique super eum tres aureos, quos reliquit, jacere, simul omnes clamantes: Pecunia tua tecum sit in perditionem: & sic eum terra cooperiet. In quibus utique rebus solertissimus Pater Gregorius unam morientem, alteram vero viventibus prodesse * voluit: ut & illum amaritudo mortis à culpa solubilem faceret, & istos, avaritia tanta damnatio terret, atque à culpa prohiberet. Quod ita factum est. Nam cum idem monachus pervenisset ad mortem, atque anxie se quaereret fratribus * commendari, nullusque fratum ei * applicat, vel loqui tentaret: ei carnalis frater, cur ab omnibus esset abominatus, aperuit. Ille protinus ut audivit, de reatu suo vehementer ingemuit, atque in ipsa tristitia à corpore exiit. Qui ita est sepultus, ut Gregorius iussit. Sed fratres omnes eadem ejus sententia * conterriti, ceperunt singuli extrema quaerere & vilia, & quæ eis regulariter semper habere licuerat, ad medium profert: vehementerque formidare, ne quid apud se esset, unde reprehendi potuissent.

Cum vero post mortem fratris triginta jam essent dies evoluti, cepit animus Gregorij miser corditer ei compati, ejusque cum gravi dolore supplicia pensare: & si quod esset creptiois ejus remedium, quaerere. Tunc evocato ad se eodem Pretioso monasterij sui Præposito, tris dixit: Dju est, quod frater Iustus, qui defunctus est, in igne cruciatur, debemus ei aliqui charitatis impendere, & ei in quantum possumus, ut excipiat, adiutorium commodare. Vade itaque, & hodierna die continuis triginta diebus offerre pro eo sacrificium stude: ut nullus omnino prætermittatur dies, quo pro absolutione illius salutaris hostia non offeratur. Qui protinus abcessit, & dictis paruit. Gregorio autem alia curante, atque evolutos dies minime numerante, idem frater, qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri suo Copioso per visionem apparuit. Quem ille cum * vidisset, inquisivit: Nunc usque male fui, sed jam modo bene sum: quia hodie communionem recepi. Quod idem Copiosus * pergens priorus in monasterio fratribus indicavit. Fratres vero solliciti computaverunt dies, & ipsum diem fuisse invenerunt, quo pro eo trigesima oblatio fuerat completa: cum & Copiosus nesciret, quid pro eo fratres, auctore Gregorio, agerent, & fratres ignorarent, quid de eo Copiosus vidisset: uno eodemque tempore dum agnoscit ille oblationem, illi audiunt somnium, trigesimaloque diem cognoscunt: concordant simul visione, & sacrificio, res aperte claruit, quia frater, quem sub animadversionis sententia Gregorius mori peremerat, per salutarem hostiam à supplicio * liberatus est. * al. libera-

Sed quia idem venerabilis Pater, quemadmodum fratribus tenori fuerit, ex parte jam tetigit, qualiter ejus exemplis iidem profecerint, brevier indicandum putavi. Frater quidam in eodem monasterio, nomine Antonius, beato Gregorio

XV. Lib. 4. Dial. cap. 55. lvo p. 17. c. 67.

* al. quærit. * al. pro solido quos occulte.

* al. decrevit. * al. miserere talibus prohiberet.

* al. perterriti.

XVI. Lib. 4. Dial. cap. 55. lvo ut supra.

* al. maisterur.

* al. compentis.

* al. impleta.

XVIII. Lib. 4. Dial. c. 4.

Gregorio sedulus adhaerebat: qui tanti Patris verbis, exemplique commonitus, multis, quotidianisque lacrimis ad gaudia patrie caelestis anhelabat. Cumque studiosissime & cum magno fervore desiderij, duce Gregorio, sacra eloquia * meditaretur, non in eis verba scientia, sed solum compunctionis inquirebat, quatenus per haec excitata mens eius maderet, & ima desereret, ad regionem patrie caelestis per contemplationem pervolaret. Huic per nocturnam visionem dictum est: Paratus esto, * quia Dominus iussit migrare te. Cumque ille non habere se sumptus ad migrandum diceret, responsum protinus audivit, dicens: si de peccatis tuis agitur, dimissa sunt. Quod cum semel audisset, & magno adhuc metu trepidaret: nocte quoque alia in eisdem est verbis admonitus. Post quinque vero dies febre correptus, cunctis fratribus orantibus, stentibusque defunctus est.

* al. feruatur.
* al. incitata mens ejus exardeceret.
* al. & quia Dominus iussit, migra

XVIII.
Dial. lib. 4.
cap. 26.

* al. cognitionem ego non habeo.
* al. effectus.

XIX.
Dial. lib. 4.
cap. 47.

* al. congesta.

X X.
cod. lib. & c.
* al. qui vitam suam intelletus, & humilitatis dulcedines, & gravitate mortuum imminente

* al. ostendit.
* al. correptus febrim moriendo vocem sequutus est.

X XI.
* al. foro.
S. Ant. p. 2.
c. 1. §. 7.
Bed. li. 2.
c. 1.
Hist. Angl. Nauci. Gener. 20.

* al. species
* al. frontis specij gratia.

* al. interrogat.

A tur. Et Gregorius: bene, inquit, Deiri, quia de ira sunt erudiendi, & ad Christi gratiam convocandi. Rex, ait, illius provinciae quomodo nuncupatur? Mercator respondit: Aelle vocatur. Et Gregorius, alludens ad nomen, dixit: Bene, quia Rex dicitur Aelle. Alleluia etenim in laude Creatoris in partibus illis oportet decantari.

Li. 27. Mo. ral. c. 8.

Mox itaque accedens ad Benedictum, Apostolicae sedis Pontificem, coepit vehementer expetere, ut in Britanniam aliquos verbi ministros mitteret. Quod cum neminem iri velle cognosceret, semetipsum quoque non dubitavit ingerere, dummodo sibi Pontifex licentiam commodaret. Qui, licet cum magna cunctatione totius cleri ac populi, Gregorium sponte proficisci cupientem abire permisit imprecatur ei divinitus prospera ministrari.

XXII.
S. Ant. ibid.

De cujus absentia Romani plurimum perturbati, deliberrato consilio tristate per loca viae contigua, unde Pontifex ad beati Petri basilicam profecturus erat, patiuntur: eumque turmatim taliter alloquuntur: Petrum offendisti, Romanam destruxisti, quia Gregorium dimisisti. Quibus sententis omnino Papa perterritus, misit continuo nuncios, qui vium Domini revocarent Gregorium. Quod ipse sibi commendantibus jam praedixerat fore futurum.

XXIII.
S. Ant. ibid.

Jamque trium dierum itinere profligato, ad quemdam locum requietui, forte diverterant: quo, singulis quietentibus, Gregorius lectabat. Quem locusta superveniens coegit paululum a legendo quietere, & ex consideratione sui nominis docuit eum in eodem loco se stare debere. Tunc fertur dixisse: Locusta, inquit, dici potest, quasi loco stat. Statimque comites adhortatus, festinantius ire certabat: sed praeventibus Apostolicis nunciis, licet magnoque tristaretur, redire tamen ad proprii compulsus est monasterij curam.

XXIV.
S. Ant. ibid.

Denique cernens Benedictus venerabilis Pontifex, virtutum gradibus Gregorium ad alta conscendere, violenter eum a quiete monasterij sui abstrahens, Ecclesiastici ordinis officio sublimavit, Levitamque septimum ad suum juronum consecravit. In quo venerabilis Levita Gregorius tanta humilitate vixit, tanta seclertia ministravit: ut in Ecclesiasticae hierarchiae ministerio videretur Divinis Angelis non solum nitore habitus, verum etiam claritate morum probabilius quodam modo coaequari.

XXV.
S. Ant. ibid.

Nec multo post pro responsis Ecclesiasticis ad urbem Constantinopolim a Pelagio praefule destinatur: ubi quavis in terrene conversaretur palatio, vitae caelestis non intermisit propositum. Secuti namque sunt cum multi ex suo monasterio fratres germana devincti charitate. Quod Divina factum dispensatione conspicitur, ut eorum videlicet exemplo ad orationis placidum litus, quasi anchorae sine flingeretur: & dum casualium secularium continuatis vertiginibus fluctuaret, ad illorum consortium, velut ad tutissimi portus sinum refugeret. Ac licet illud eum ministerium a monasterio abstractum, a pristina quoque quietis vita mucrone suae occupationis extinxerat: inter eos tamen per studiosae lectionis alloquium, quotidianae aspiratio compunctionis animabatur.

XXVI.
Beda lib. 2. cap. 1. Hist. Angl. S. Anton. in Chron. p. 2. c. 2. tit. 12. Blond. li. 7. §. Dec. 1. * al. volu mina litro-raque.

Horum ergo consilio non solum a terrenis est munus incurtus, verum etiam ad vitae caelestis exercitia magis magisque successus. Nam ab eisdem fratribus enixe rogatus, maximeque a Leandro Hispanensi Episcopo, qui pro causis Uvisgorum legatus eodem tempore Constantinopolim venerat, compulsus est, ut librum beati Job, multis involutum mysteriis enodaret. Neque ille negare potuit opus, quod sibi amor fraternus multis utile imponebat futurum, sed eundem librum quo modo juxta litteram intelligendus, qualiter ad Christi & Ecclesiae sacramenta referendus, quo sensu unicuique fidelium sit aptandus per trinas intelligendi species miranda ratione perdocuit: in quibus tamen ita de virtutibus vitisque diseruit, ut non solum videatur eadem verbis exponere, sed formis quodam modo visibilibus, seu palpabilibus demonstrare. Unde non est dubium perfectionem ipsam eum consecutum fuisse virtutum, quarum tam efficaciter valuit indicare profectus.

XXVII.
Eoist. iu. ex. posit. 106 cap. 1.

* al. per trinitas
* in quibus
* al. in quibus libris.

Præterea venerabilis Levita Gregorius in eadem Urbe regia constitutus, nascentem novam haeresim de statu nostrae resurrectionis cum ipso, quo orta est, initio, juvante gratia nostri Redemptoris attribuit. Siquidem Eurychius, ejusdem civitatis Episcopus, libro de resurrectione mortuorum confecto, dogmatizabat corpus nostrum in illa resurrectionis gloria impalpabile, ventis aëreque subtilius esse futurum. Quod Gregorius audiens, & ratione veritatis, & exemplo Dominicae resurrectionis probavit hoc dogma orthodoxae fidei omni modo esse contrarium. Catholica etenim fides habet, quod corpus nostrum in illa immortalitatis gloria sublimatum, subtile quidem erit per effectum spiritualis potentiae, sed palpabile per veritatem naturae, juxta exemplum Dominici corporis, de quo a mortuis resuscitatus dicit ipse discipulis: *Palpate & videte, quia spiritus carnis & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Cumque hoc Evangelicae veritatis testimonium Gregorius protulisset, Eurychius ait: Idcirco hoc Dominus fecit, ut ad probationem resurrectionis suae de discipulorum cordibus amoveret. Cui Gregorius dixit: Mira res est valde quam additrus, ut inde nobis dubietas surgat, unde discipulorum

XXVIII.
* al. Catholice veritatis
* al. attribuit
Lib. 4. Mo. ral. c. 29.
Beda lib. 1. cap. 1. Hist. Angl. 10. Dial. I. 4. Vit. c. 27. S. Ant. in Chron. c. 2. tit. 12 §. 123.

Luc 24. f.

corda fuerunt à dubierate sanata. Quid enim deterius dici potest, quam ut hoc nobis de eius vera carne dubium fiat, per quod discipuli eius ad fidem ab omni dubierate sunt reparati? Si enim hoc non habuisse addituit, quod ostendit: unde fides discipulorum eius est confirmata, inde nostra destituit. Eutyechius ait: Corpus palpabile habuit, quod ostendit: sed post confirmata corda palparium, omne illud in Domino, quod palpari potuit, in subtilitatem est aliquam redactum. Ad hæc Gregorius respondit:

Rom. 6. b
* al. immutari.

Scriptum est: *Christus resurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* Si quid ergo in eius corpore post resurrectionem potuit mutari contra veridicam Pauli sententiam, Dominus rediit in mortem post resurrectionem. Quod quis dicere vel stultus præsumat, nisi qui veram carnis eius resurrectionem negat? Tunc Eutyechius objecit dicens: Cum scriptum sit: *Caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt*, quæ ratione credendum est resurgere veraciter carnem? Cui Gregorius respondit: In sacro eloquio aliter caro dicitur

1. Cor. 15. f
Gen. 2. d

juxta naturam, atque aliter juxta culpam, vel corruptionem. Caro quippe dicitur juxta naturam, sicut scriptum est: *Hoc nunc, ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Caro vero juxta culpam, sicut scriptum est: *Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, eo quod sunt caro.* Et sicut Psalmista ait: *Memoratus est, quia caro sunt: spiritus vadens, & non rediens.* Unde & discipulis Paulus dicebat: *Vos autem in carne non estis, sed in spiritu.* neque enim in carne non erant quibus epistolas transmittat: sed quia passiones carnalium desideriorum vicerant, jam liberi per virtutem spiritus in carne non erant. Quod ergo Paulus Apollolus dicit: *Quia caro & sanguis regnum Dei non possidebunt*: carnem secundum culpam intelligi voluit, non carnem secundum naturam. Unde & mox quia carnem secundum culpam diceret, ostendit lubdus: *Neque corruptio incorruptelam possidebit.* In illa ergo celestis regni gloria caro secundum naturam erit, sed secundum corruptionem vel etiam passionis desideria non erit, in æterna incorruptione regnabit. Quibus auditis, Eutyechius consentire se protinus respondebat: sed tamen adhuc corpus palpabile resurgere posse denegabat: qui etiam in abello, quem de resurrectione scripserat, Pauli quoque testimonium indiderat, dicens: *Tu quod seminis non vivificatur, nisi prius moriatur: & quia non corpus, quod futurum est, seminis, sed nudum granum.* Hoc nimirum ostendere festinans, quia caro vel palpabilis, vel ipsa non erit, dum sanctus Apostolus de resurrectionis agens gloria, non corpus, quod futurum est, seminari dixerit, sed nudum granum. Sed ad hæc Gregorius respondit: Paulus Apostolus dicens: *Non corpus, quod futurum est, seminis, sed nudum granum*: hoc insinuat, quod videmus, quia videlicet granum cum culmo & foliis nascitur, quod sine culmo & foliis seminatur. Ille itaque in augmento gloria resurrectionis non dixit granum, sed adesse quod erat, sed adesse quod non erat. Tu autem dum verum corpus resurgere denegas, nequam dicis adesse, quod deest, sed deesse quod erat.

Joan. 1. b
Gen. 6. a
Psf. 7. d
Rom. 8. b

1. Cor. 15. f
* al. possidere non possunt.

Cor. 15. e

XXXIX.
Moral. ibidem.
* al. similitudine.
* al. eum.

Tunc itaque Gregorius Romanus diaconus, & Eutyechius Constantinopolitanus Episcopus, hæc de re in longam contentionem perducti, gravissima cœperunt ab invicem similitudine retinere. Tum pie memoratus Tiberius Constantinopolitanus Imperator, secretò utrumque suscipiens, quid inter eos discordia versaretur, agnovit: & utriusque partis allegationem subtiliter pensans, eumdem librum, quem Eutyechius de resurrectione conscripserat suis quoque allegationibus destruxit, deliberavit ut flammis cremari debuisset. A quo videlicet pessimo Imperatore, ut simul egressi sunt, post longissimam disputationis consuetudinem, pariter egrotantes in lectulum deciderunt.

XXX.
Moral. ibidem.
* al. em.

Cum ergo Gregorius validissimis febribus astuaret, Eutyechius cum morte conficiens, pellem manus suæ tenebat coram omnibus, dicens: *Confiteor quia omnes in hac carne resurgemus.* Postquam Catholice fidei confessionem defunctus est: quo mortuo, quia penè nullus erat qui ejus dicta sequeretur, Gregorius distimulavit cepta persequi, ne in favillas videretur verba jaculari.

XXXI.
* al. sui.

Quanta autem auctoritate ministerium sui apostasiatis impleverit, quantæ reverentiæ apud Augustos extiterit, quantaque solitudine afflictæ Italiæ succurri sepius fecerit, si quis plenius nosse desiderat, epistolas antecessoris * ejus Papæ Pelagij ad eum super multis modis Ecclesiæ Dei necessitatibus destinatas, quæ hæcenus in senio sanctæ sedis Apostolicæ studiosissime conservantur, percurat: ex quarum multitudine hic unam interfero, quatenus & illius ministerij qualitas, & reliquarum quoque consequentia cognoscatur. Quæ ita se habet.

XXXII.

Pelagius Episcopus dilecto filio Gregorio venerabili Diacono. Omnia quidem, quæ necessaria fuerunt, per Honoratum notarium tibi curavimus indicare: quem cum fratre & coepiscopo Sebastiano ad dilectionem tuam adireximus; ut quæ illis in partibus ad Ravennam usque nunc cum viro glorioso domno Decio patricio fuit, ipse

sua relatione te ex omnibus studeat informare: vel si quæ necessaria judicaveris, possit domno Imperatori suggerere. Quia tantæ calamitates ac tribulationes nobis à perfidia Longobardorum illatæ sunt, contra suum proprium iuramentum, ut nullus possit ad referendum sufficere. Prædictum autem fratrem Sebastianum quo modo suscepimus, vel in quali apud nos, te suggerente, fuerit charitate, ipsius poteris relatione cognoscere. Quæ etiam promisit nobis, necessitates vel pericula totius Italiæ piffimo domno Imperatori suggerere. Loquimini ergo & tractate pariter, quo modo nostris possitis celeriter subvenire periculis: quia ita hic * conagustata est republica, ut nisi Deus piffimi in corde Principis inspiraverit, ut insitam sibi misericordiam suis famulis largiatur, & super illam diacoposin, vel unum magistrum militum, & unum ducem dignetur Ecclesiæ concedere, in omni simus angustia destituti: quia maxime partes Romanæ omnino præsidio vacuare videntur: & Earechus scribit nullum nobis posse remedium facere: quippe qui nec ad illas partes custodiendas se testatur posse sufficere. Imperet ergo illi Deus nostris velociter periculis subvenire, antequam nefandissimæ gentis exercitus loca, quæ adhuc à republica derinentur, Deo sibi contrario, quod ablit, prævaleant occupare. Presbyterum autem ad nos, Deo adjuvante, retrahimur festina: quia & in ministerio tuo, & in opere, cui eum præcipuimus, necessarius esse omnino cognoscitur. Data quarto nonarum Octobrium, indictione tertia.

* al. coangustata.

* al. sexta.

XXXIII.
Dial. lib. 3. cap. 37.
S. Ant. ch. p. 2. c. 3. tit. 22. §. 4.

Huic siquidem monasterio, cuius hic Papa Pelagius meminit, Maximianus, qui postea Syracusanus Episcopus extitit, eodem tempore præfuit: qui ad venerabilem Levitam Gregorium in eisdem regis Urbis palatio pro responsis Ecclesiasticis defudantem, visitationis gratiâ cum fratribus venit: & dum ad monasterium sibi quoque comauillum Romam rediret, in mari Adriatico nimia tempestate deprehensus, instimabili ordine atque inusitato miraculo erga fe, cunctosque qui secum aderant, omnipotentis Dei & iram cognovit & gratiam. Nam cum in eorum morte ventorum numeratibus fluctus elevati fervirent, ex navi clavi perditit, arbor abscessa est, vela in undis projecta, totumque vas navis nimis quassatum fluctibus ab omni fuerat sua compage dissolutum. Rimis itaque parentibus, intravit mare, atque ulque ad superiores tabulas implevit; ita ut non magis navis inter undas, quam undæ jam intra navem esse videretur. Tunc in eadem navi residentes, non jam ex mortis vicinia, sed ex ipsa ejus præfenti visione turbati, omnes sibimetipsis pacem dederunt, corpus & sanguinem Redemptoris acceperunt, Deo fe singuli commendantes, ut eorum animas benigne susciperet, quorum corpora ita pavenda morti tradidisset. Sed omnipotens Deus, qui eorum mentem mirabiliter tenuit, eorum quoque vitam, per meritum Gregorij famuli sui, pro cuius speciali amore venerant, mirabilis reservavit. Nam diebus octo navis eadem ulque ad superiores tabulas aquis plena inter proprium peragens, enavit. Nono autem die * ad Crotonensis castri portum deducta est. Ex qua exierunt omnes incolentes, qui cum prædicto Maximiano viro venerabili navigabant. Cumque post eos ipse quoque fuisset egressus, mox in eisdem portus profundum navis demersa est, ac si illis egredientibus pro pondere sublevatione caruisset, & quæ plena hominibus in pelago aquas portaverat, atque natarat, Maximiano cum fratribus recedente, aquas sine hominibus in portu, nec portare valuit, nec natare: ut hinc omnipotens Deus ostenderet, quia per meritum Gregorij, quem fratres visitaverant, hanc onistam sua manu tenuerat, quæ ab hominibus vacua permanere non potuit super aquas.

* al. in porta.

XXXIV.

Igitur postquam Romam Gregorius venerabilis Levita reversus est, aliquanto interfecto tempore, tanta inundatione Tibicis fluvius alveum suum egressus est, tantumque excrevit, ut ejus unda super muros u. bis influeret, atque in ea regiones maximas occuparet, & antiquarum ædium plurima monumenta decideret, Ecclesiastica quoque horrea violenter subverterent, in quibus nonnulla nodiorum tritici millia perierit.

XXXV.
Li. 3. Dial. c. 1. q.

Tunc siquidem apud Veronensem urbem fluvius Athefis, ut idem Gregorius refert, excrefcens, ad beati Zenonis Martyris atque Pontificis Ecclesiam venit. Cujus Ecclesiæ dum essent januæ apertæ, aqua in eam minime intravit. Quæ paulisper crefcens, usque ad fenestras Ecclesiæ, quæ erant tectis proximæ, pervenit: sicque stans aqua Ecclesiæ januam clausit, ac si illud elementum liquidum in soliditatem parietis fuisset * mutatum. Cumque esset multi intentus inventi, sed aquarum magnitudine circumdatâ omni Ecclesiâ, qua possent egredi, non haberent, ibique fe fame & siti deficere formidarent, ad Ecclesiæ januam veniebant, ad bibendum hauriebant aquam, quæ ulque ad fenestras excreverat, & tamen intra Ecclesiam aqua nullo modo diffundebat. Stans autem ante januam, ad ostendendum cunctis meritum Martyris, & aqua ad adiutorium erat, & aqua non erat ad * invadendum locum. Quod nimirum miraculum Babylonici illius ignis miraculo non dissimile poterit æstimari, qui trium puerorum, & vestimenta non tetigit, & vincula incendit.

* al. immutatam.

* al. occupandum.
Dan. 3. b. c.

XXXVI. Greg. Tur. lib. 10. hist. cap. 1.

Tunc etiam innumerabilis multitudo serpentium cum magno dracone, in modum trabis validæ per Tiberini fluminis alveum, in mare descendit: sed suffocata bestia inter fallos maris turbidissimi fluctus sine mora in litore decidit, suaque putredine totum aërem corrumperunt.

XXXVII. Greg. 3. c.

Secuta est Æ vestigiis clades inguinaria, quæ Romanam urbem adeo vehementer pestilentia laniavit, ut etiam corporali visu sagitta caliditas venire, et singulos quosque percutere viderentur. Quæ in mense undecimo veniens, primum omnium iuxta illud, quod in Ezechiele Propheta legitur: *A sennario meo incipite*, Pelagium Papam percussit, & sine mora extinxit. Quo defuncto, ita in reliquum vulgus delævavit, ut substractis habitatoribus, domos in urbe plurimas, vacuas omnino reliquerit.

XXXVIII. Dial. li. 1. c. 38. & lib. 4. c. 37.

Eodem tempore in monasterio venerabilis Levitæ Gregorij puer iniquitus valde, Theodorus nomine, cum fratre religioso magis necessitate quam voluntate degebat, cui nimium gravis erat, si quis ei pro sui salute quidquam dicebat. Bona autem non solum facere, sed etiam audire non poterat. Numquam se ad sanctæ conversationis habitum venire, jurando, irascendo ac deridendo testabatur: qui tamen ejusdem pestilentia clade percussus in inguine est perductus ad mortem. Cùmque extremum spiritum ageret, convenerunt cum Gregorio fratres, ut egressum illius orando protegerent. Jam corpus ejus ab extrema fuerat parte præmortuum: in solo tantummodo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem fratres qui aderant, tantò pro eo cœperunt exiliis orare, quantum cum jam videbant fibi celsitate discedere: cùm repente cœpit eisdem fratribus assidentibus clamare, atque cum magnis vocibus orationes eorum interrompere, dicens: Recedite, ecce draconis ad devorandum datus sum, qui propter vestram præsentiam me devorare non potest. Caput meum in suo ore jam absorbit, date locum, ut me amplius non cruciet, sed faciat quod facturus est. Si ei ad devorandum datus sum, quare propter vos moras parior? Tunc fratres cum Gregorio cœperunt ei dicere: Quid est quod loqueris frater? signum tibi sanctæ crucis impime. Respondit ille cum magnis clamoribus, dicens: Volo me signare, sed non possum, quia squamam hujus draconis premor. Cùmque hoc fratres audirent, una cum Levita Dei Gregorio in terram prostrati, cum lacrymis cœperunt pro ereptione illius vehementer Dominum orare. Et ecce subito cœpit ager cum magnis vocibus clamare, dicens: Gratiæ Deo, ecce draconis, qui me ad devorandum susceperat fugit: orationibus vestris expulsus stare non potuit. Pro peccatis meis modò intercedite, quia conuetti & secularem vitam relinquere sum ditus sum paratus. Homo ergo qui, sicut jam dictum est, ab extrema parte fuerat præmortuus, Gregorij precibus & morte corporis caruit, & salutem animæ acquisivit.

* al. de pretari.

XXXIX. * al. subri. perc.

Sed pestilentia supra modum sæviente, quia Ecclesia Dei sine rectore esse non poterat, Gregorium licet totis viribus renitentem, clericus, fenatus, populusque Romanus sibi concorditer Pontificem delegerunt. Quem ille apicem totis viribus evitare decernens, sese indignum omnino tali honore clamitabat; videlicet metuens, ne mundi gloria, quam prius adjecerat, ei sub Ecclesiastici colore regimini aliquo modo subrepre potuisset.

XI. Reg. li. 11. ep. 2.

At ubi decretum generalitatis evadere nequirit, consensus se tandem aliquando simulavit: & Imperatori Mauritio, cujus filium ex lavacro sancto susceperat, latenter literas destinavit, adjuvans, & multa pece deposcens, ne umquam assensum populis præberet, ut se hujus honoris gloria sublimaret. Sed Præfectus urbis, Germanus nomine, ejus nuncium anticipavit, comprehensumque ac diruptis epistolis, consensus, quem populus fecerat, Imperatori direxit. At ille gratias agens Deo pro amicitia Diaconi, eo quod locum deferendi ei honoris, ut cupierat, reperisset, data præceptione ipsam ordinari præcepit.

XII. Hier. 4. c.

Interim dum ab urbe regia Imperatoris prætolaretur assensus, & lucis ipsa populum vehementius devaltaret, venerabilis Levita Gregorius verbum ad plebem orosus est, dicens: Oportet, fratres charissimi, ut flagella Dei, quæ metuere ventura debemus, saltem præsentia, & experientia timeamus. Conversionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis nostri duritiam ipsa jam, quam patimur, poena dissolvat. Ut enim Propheta teste prædictum est: *Veni gladius usque ad anam*. Ecce etenim cuncta plebs caelestis iræ mucrone percussit, & repentina singuli cade vastantur: nec languor mortem prævenit, sed languoris moras, ut cernitis, mors ipsa percussit. Percussus quilibet, que ante rapit, quam ad lamenta poenitentia convertatur. Pensate ergo, qualis ad conspectum districti judicis pervenit, cui non vacat flere, quod fecit. Et habitatores quidem non ex parte suberantur, sed pariter corruunt. Domus vacuæ relinquuntur, filiorum funera parentes aspiciunt, & sui eos ad interitum heredes præcedunt. Unusquisque ergo nostrum ad poenitentia lamenta confugiatur, dum flere ante percussorem vacat. Revocemus autem, re oculos mentis, quidquid errando commisimus: & quod nequiter egimus, flendo puniamus. Præveniamus faciem

A ejus in confessione: & sicut Propheta admonet, *Jeveumus corda nostra cum manibus ad Deum*. Ad Deum quippe corda cum manibus levare, est orationis nostræ studium cum merito bonæ operationis eiegere. Dar profectò, dar tremor nostro fiduciam, qui per Prophetam clamat: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat*. Nullus autem de iniquitatum suarum immanitate desperet. Veteranos namque Ninivitarum culpas tridua poenitentia absterfit: & conversus latro vitæ præmia etiam in ipsa sententia suæ mortis emeruit. Mutemus igitur corda, & præsumamus nos jam percepisse quod petimus. Citiùs ad precem judex flectitur, si pravitate sua petitor corrigatur. Imminente ergo tanta animadversionis gladio, nos impositis precibus infistamus. Ea namque, quæ ingrata esse hominibus solet importunitas, & judici veritatis placet: quia plus ac misericors Deus vult, à se precibus veniam exigere, quia quantum meremur non vult irasci. Hinc etenim per Psalmistam dixit: *Invoca me in die tribulationis tuæ*: & *cripiam te, & magnificabis me*. Ipse ergo sibi testis est, quia invocantibus misereri desiderat, qui admonet ut invocetur. Proinde, fratres charissimi, contorto corde, & correctis oculis crastina die, primo diluculo, ad septiformem Litaniam juxta distributionem infelicis designatam, devota cum lacrymis mente veniamus. Nullus vestrum ad terrena exeat in agros exeat: nullus quolibet negotium agere præsumat, quatenus ad sanctæ genitricis Dei Ecclesiam convenientes, qui simul omnes peccavimus, simul omnes mala quæ fecimus depleamus: ut districtus judex dum culpas nostras non punire considerat, ipse à sententia proposita damnationis parcat.

Psal. 94. a. Thir. 3. c.

Ezech. 33. c. Iona 3. d. Luca 3. f.

* al. judic. cio.

Ps. 46. e.

* al. punific. XLII.

Reg. ibid. Greg. Tur. lib. 10. hist. cap. 1.

B Litania clericorum exeat ab Ecclesia sancti Joannis-Baptistæ: Litania virorum ab Ecclesia sancti martyris Marcelli: Litania monachorum ab Ecclesia sanctorum martyrum Joannis & Pauli: Litania ancillarum Dei ab Ecclesia beatorum martyrum Cosmæ & Damiani: Litania feminarum conjugatarum ab Ecclesia beati primi martyris Stephani: Litania viduarum ab Ecclesia beati martyris Vitalis: Litania pauperum & infantium ab Ecclesia beate Cecilie martyris.

C Igitur dum magna multitudo omnis ætatis, sexus atque professionis, juxta præceptionem Levitæ Gregorij die constituta, Dominum rogatura venisset: in tantum lues ipsa judicio divino delævavit, ut intra unius horæ spatium, dum voces plebs ad Dominum supplicationis emitteret, octoginta homines ad terram corruentes spiritu exhalarent. Sed nequaquam destitit facundissimus Rhetor populo prædicare, ne ab oratione cessarent, donec miseratione divina pestis ipsa quiesceret.

XLIII. * al. communis.

XLIV. * al. videbitur.

* al. ferè batur.

Enimverò cùm adhuc futurus Anistes putaret se principem à consensu consecrationis suæ penitus averitisse, cognovit tandem suas literas à Germano præfecto urbis interceptas fuisse. Cujus rei gratia imperiale responsum, quod videlicet voluntati suæ contrarium rebar, præveniens, quia palam egredi portas civitatis non poterat, à negotiatoribus exponendum se dissimulato, ut fertur, habitu callidus impetravit, silvarum saltus expetiit, cavernarum latibula requisivit. In quibus dum ab omnibus summa solitudine quæretur, indicio columbæ fulgidæ, super se jugiter à celo dependentis, agnoscebat, capitur, trahitur, & apud beati Petri Apostolorum principis templum summus Pontifex consecratur.

Verum, quia sunt nonnulli Longobardorum perfidia, qui Gregorium appetisse magis pontificium autem quam fugisse, operæpretium reor, pauca de multis inferere, quibus cum, in quantum sine pertinaciæ vitio potuit, noluisse pontificium, immo quasi pondus importabile penitus cavere voluisse, luce clarius manifestem. At enim, pene in ipso consecrationis suæ principio, in epistola Paulo Scholastico: *Quidquid mihi ex honore Sacerdotalis officij extranei arident, non valde penso: de vobis autem mihi hac in re aridentibus, non minimum doleo, qui desiderium meum plenissimè scitis, & tamen profectis me creditis*. Summus enim mihi profectus fuerat, si potuissem implere quod volui: si voluntatem meam quam dudum cognitam habebatis, perficere optata quietis perceptione valuissim. At quia honoris nunc hujus vinculis in civitate teneor Romana religatus, habeo aliquid quod etiam vestra gloria exultem, quia viro excellentissimo domno Leone ex consule veniente, vos in Sicilia remanere non suspicor: & cùm ipse quoque tuo honore religatus Romæ retineri cœperis, quid mœroris, quid amaritudinis ego patiar, agnosces. Veniente autem viro magnifico domno Matreano Chatulario ei, quæso, in Romana urbis necessitate concurrere: quia hostilibus gladiis fors sine cessatione confodimur, sed seditione militum interno periculo gravius urgemur.

Lib. 3. ep. 3.

* al. eminentissimo. * al. Romæ tenere. * al. retinere.

E Item Gregorius Joanni Patriarchæ Constantinopolitano: Si charitatis virtus in proximi dilectione consistit, si sic diligere proximos, sicut nos jubemur; quid est, quod me beatitudo vestra non ita ut te diligat? Quo enim ardore, quo studio Episcopatus pondera fugere volueris, scio: & tamen hæc eadem Episcopatus pondera, ne mihi deberent imponi, non restituis. Constat ergo, quia non me sicut vos diligitis, quia illa me voluistis onera suscipere,

XLVI.

B ij

quæ vobis imponi noluit. Sed quia vetustam navim, vehementerque contractam indignus ego infirmusque suscepimus, undique enim fluctus intrant, & quotidiana ac valida tempestate qualitate putridæ naufragium tabulæ fontant; per omnipotentem Dominum rogo, ut in hoc mihi periculo orationis tuæ manum porrigas: quia tantò enixius potestis exorare, quantò & à confusione tribulationum, quas in hac terra patimur, longius statis.

XLVII. Item Gregorius Theoclitæ fori Imperatoris: Mens mea vestrae venerationi quanta devotione subternitur, ex plere verbis nequeo: nec tamen me prodero laboro: quia, & me tacente, in vestro corde legitis, quid de mea devotione sentiat. Miror autem quòd in me collatas dudum continentias vestras, ex hac moderna pastoralis officij continentia distulxistis, in qua sub colore episcopatus ad sæculum sum redactus: in qua tantis terræ curis intersivo, quantis me in vita laica nequaquam deservisse reminiscor. Alia enim quæris mea gaudia perdidisti, & intus corrueus, ascendisse externis video, unde me à conditoris mei facie, longè expulsum deploro. Conabar namque quotidie extra mundum, extra carnem fieri, cuncta phantasmata corporis ab oculis mentis abigere, & superna gaudia incorporaliter videre: & non solum vobis, sed totis medullis cordis ad Dei speciem anhelans, dicebam: *Tibi dixit cor meum: Quæservi vultum tuum, vultum tuum Domine requiram.*

Nihil autem in hoc mundo appetens, nihil pertimescens, videbar mihi in quodam rerum vertice stare, ita ut in me pene implem crediderem, quod pollicente Domino ex Propheta didicissem: *Sustollam te super altitudines terræ.* Super altitudines etenim terræ sustollitur, qui & ipsa quæ alta & gloriosa præsentis videntur sæculi, per mentis despectum calcant.

Sed repente à rerum vertice tentationis huius turbine impulsus, ad timores pavoresque corruis: quia & si mihi nihil timeo, eis tamen qui mihi commisi sunt multum formido. Unde que causarum fluctibus quatuor, ac tempestatibus deprimo, ita ut rectè dicam: *Veni in altitudinem maris, & tempestatum emerit me.* Redire post causas ad cor desiderosæ vana, nis ab eo cogitationum tumultibus exclusus, redire non possum. Et hoc ergo mihi longè factum est, quod intra me est: ita ut obedire nequeam Prophetice voci, qua dicitur: *Redite te prævaricatores ad cor.* Sed stultis preflus cogitationibus, solummodo exclamare compello: *Cor meum dereliqui me.*

Contemplativa vitæ pulchritudinem velut Rachelem dilecti sterilem, sed videntem ac pulchram: quæ etsi per quietem suam minus generat, lucem tamen subilium videt. Sed quo iudicio nescio, Lia mihi in nocte conjuncta est, activa videlicet vita, fecunda, sed lippa, minus videns, quamvis amplius pariens. Sedere ad pedes Domini cum Maria comnavi, verba oris ejus percipere: & ecce cum Martha compellor in exterioribus ministrare, atque erga multa saragere. Expulsa à me ut credidi, legione dæmonum, volui oblivisci quos novi, & ad Salvatoris pedes quiescere: & ecce mihi nolenti atque compulso dicitur: *Revertere in domum tuam, & annuncia quanta tibi fecerit Dominus.* Sed quis inter tot terrenas curas valeat Dei miracula prædicare, cum jam mihi difficile sit saltem recolere: Pressus namque in hoc honore tumultu secularium negotiorum, ex eis me esse video, de quibus scriptum est: *Derelisti eos, dum allevarentur.*

Neque enim dixit: derelisti eos, postquam allevati sunt: sed dum allevarentur: quia pravi quique dum temporali honore suffulti, foris videntur surgere, intus cadunt. Allevatio ergo ipsa ruina est: quia dum gloria falsa subnixi sunt, à vera gloria vacuantur. Hinc iterum dicitur: *Deficientes, ut sumus deficient.* Famus quippe ascendendo deficit, & sese dilatando evanescit. Sic videlicet fit, cum peccatoris vitam præsens felicitas comitatur: quia unde ostenditur ut altus sit, inde agitur ut non sit. Hinc rursum scriptum est: *Deus meus pone illos ut rotam.* Rota quippe ex posteriori parte attollitur, & in anteriori cadit. Posteriora autem nobis sunt bona præsentis mundi quæ relinquimus: anteriora verò sunt æterna & permanentia, ad quæ vocamur. Paulo attestante, qui ait: *Quæ verò sunt oblitus, in ea qua sunt priora extendens me.* Peccator ergo cum in præsentis vita profecerit, ut rota ponitur: quia in anterioribus contruens, ex posterioribus elevatur. Nam cum in hac vita gloriam percipit quam reliquit, ab illa cadit quæ post hanc venit. Et quidem multi sunt, qui sic exteriores pro-

fectus regere sciunt, ut per eos nequaquam interius contruant. Unde scriptum est: *Deus parentes non abicit, cum ipse sit potens.* Et per Salomonem dicitur: *Et intelligens gubernacula possidebit.* Sed mihi hæc difficilia sunt, quia & valde onerosa: & quod mens voluntantè non recipit, congruè non disponit. Ecce serenissimus Dominus Imperator fieri simiam leonem jussit. Et quidem pro jussione illius vocari leo potest, fieri autem leo non potest. Unde necesse est, ut omnes culpas ac negligentias meas non mihi, sed suæ pietati deputet, qui virtutis ministerium infirmo commisit.

Item Gregorius Narfi patricio. Dum contemplationis dulcedinem altè descerpis, ruinae meæ mihi gemitum renovasti: quia audivi quid intus perdidisti, dum foris ad culmen regiminis immeritè ascendisti. Tanto autem me percussum mærore cognoscite, ut vix loqui sufficiam: oculos enim mentis meæ doloris tenebræ obdident, triste est

quidquid aspiciat, quidquid delectabile creditur cordi meo lamentabile appareat. Penso enim ab alto quietis meæ culmine cor meus, ad quam dejectionem exterioris proventus culmen ascendit, & pro culpis meis in occupationis exilium facie dominantis nullus, quasi desinitate vidua vocibus cum Propheta dico: *Quis consolabatur me, longè recessit à me.* Quod verò cause & nominis similitudinem faciendo per scripturam, clausulas declamationisque formatis, certè frater charissime, simiam leonem vocas. Quod eo modo vobis agere conspicimus, quo scabiosos sape catulos, pardos, vel tygres vocamus. Ego enim, bone vir, quasi filios perdidisti: quia per terrenas curas recta opera amisi. Nolite ergo me vocare Noemi, id est pulchrum, sed ut vocare me Mara, quia amaritudine plenus sum.

Item Gregorius Anastasio Patriarchæ Antiocheno. Scripta vestra beatitudinis, ut fessus receperim, salutem ager, & fontem sitiens, umbram æstivans aequi. Neque enim illa verba per linguam meam videbantur expressa: quia sic specialem erga me amorem suum quem gestabat aperuit, ac si mens per semetipsam loqueretur. Sed durum valde fuit, quod secutum est: quia amor vester terrena me portare onera præcepit: & quem prius spiritualiter diligebatis, post ut æstivo, temporaliter amantes, usque ad terram me, superposito onere depressistis, ita ut omnem mentis rectitudinem funditus perdens, contemplationisque aciem amittens, non per prophetice spiritum, sed per experimentum dicam: *Incurvatus sum, & humiliatus sum usquequaque.* Tanta quippe me occupationum onera deprimit, ut ad superna animus nullatenus erigatur. Multis causarum fluctibus quatuor: & post illa quietis otia tumultuosas vitæ tempestatibus affligor; ita ut rectè dicam: *Veni in altitudinem maris, & tempestatum demerit me.* Periclitanti igitur mihi orationis vestre manum tendite vos, qui in virtutum litore statis. Quòd verò me os Domini, quòd lucernam dicitis, quòd loquendo multis prodesse, multique posse lucere perhibetis; æstimationem mihi meam fateor in dubietatem maximam perduxistis. Considero namque qui sum, & nihil in me ex hujus boni signo deprehendo. Confido autem qui estis: & vos mentiri posse non arbitror. Cum ergo credere volo quòd dicitis, contradicit mihi infirmitas mea: cum discurrere volo, quòd in laude mea dicitur, contradicit mihi sanctitas vestra. Sed quæso, vir sancte, nobis aliquid de hoc certamine nostro conveniat: ut & si non quòd dicitis ita est, sit ita quia dicitis.

Item Gregorius Andrea illustri. Omnipotens Deus dulcissimo cordi vestro indicet, quia & absens corpore, à charitate vestra animo non recessi. Bona enim vestra, etiam si volo, oblivisci non valeo. Hoc autem, quod me ad episcopatus ordinem cognoscitis pervenisse, si me diligitis, plangite: quia tantè hic hujus mundi occupationes sunt, ut per episcopatus ordinem pene ab amore Dei me videam esse separatum, quod incertanter deesse: atque, ut pro me Dominum exoretis, rogo.

Item Gregorius Joanni exconsuli & quaestori atque patricio. Bona vestra excellentiæ expertus, tanto ergo amore constringor, ut vestra memoria de meo pectore aboleri nullatenus possit. Sed contra amorem non modicè constringor: quia quietem me querere cognovistis, & ad inquietudinem perduxistis. Vobis quidem omnipotens Deus, quia hoc bono animo fecistis, bona æterna retribuatur: sed me à tanto loci hujus periculo qualiter voluerit, absolvat: quia sicut peccata mea merebantur, non Romanorum, sed Longobardorum Episcopus factus sum: quorum synthichia ipathæ sunt, & gratia pœna. Ecce ubi me vestra patrocinia perduxerunt. Gemo quotidie occupationibus pressus, & respirare non valeo. Sed vos qui adhuc valetis, mundi hujus occupationes fugite: quia quòd in eo quilibet profecerit, tantò ut video, ab amore Dei amplius deficit.

Gregorius Leandro Hispanensi Episcopo. Respondere epistolis vestris tota intentione voluissim, nisi pastoralis curæ ita me labor attereret, ut mihi magis flere libeat, quam aliquid dicere. Quòd Vestra quoque Reverentia in ipso litterarum mearum textu vigilanter intelligit, quando ei negligenter loquor, quem vehementer diligo. Tantis quippe in hoc loco hujus mundi fluctibus quatuor, ut versutam ac putrescentem navim, quam regendam occulta Dei dispensatione suscepi, ad portum dirigere nullatenus possim. Nunc ex adverso fluctus irruunt, nunc ex latere cum illis pumosi maris intumescunt, nunc à tergo tempestas insequitur: interque hæc omnia turbatus, cogor modo in ipsam clavum advertitatem dirigere, modo curvata navi impetum fluctuum latere, minas fluctuum ex obliquo declinare. Ingemisco, quia sentio quòd negligente me, ceteris sentina vitiorum: & tempestate foriter obviante, jam jamque putridæ naufragium tabulæ sonant. Flens reminiscor, quòd perdidisti meæ placidum litum quietis: & suspirando terram conspicio, quam tamen iterum ventis adversantibus tenere non possum. Si ergo me, frater charissime, diligis, tuæ militationis in his fluctibus manum tendent quòd laborantem me adjuvas, ex ipsa vice mercedis in tuis quoque laboribus valentior existas.

Sed quia Gregorium non solum declinare voluissim, quin

quidquid aspiciat, quidquid delectabile creditur cordi meo lamentabile appareat. Penso enim ab alto quietis meæ culmine cor meus, ad quam dejectionem exterioris proventus culmen ascendit, & pro culpis meis in occupationis exilium facie dominantis nullus, quasi desinitate vidua vocibus cum Propheta dico: *Quis consolabatur me, longè recessit à me.* Quod verò cause & nominis similitudinem faciendo per scripturam, clausulas declamationisque formatis, certè frater charissime, simiam leonem vocas. Quod eo modo vobis agere conspicimus, quo scabiosos sape catulos, pardos, vel tygres vocamus. Ego enim, bone vir, quasi filios perdidisti: quia per terrenas curas recta opera amisi. Nolite ergo me vocare Noemi, id est pulchrum, sed ut vocare me Mara, quia amaritudine plenus sum.

Item Gregorius Anastasio Patriarchæ Antiocheno. Scripta vestra beatitudinis, ut fessus receperim, salutem ager, & fontem sitiens, umbram æstivans aequi. Neque enim illa verba per linguam meam videbantur expressa: quia sic specialem erga me amorem suum quem gestabat aperuit, ac si mens per semetipsam loqueretur. Sed durum valde fuit, quod secutum est: quia amor vester terrena me portare onera præcepit: & quem prius spiritualiter diligebatis, post ut æstivo, temporaliter amantes, usque ad terram me, superposito onere depressistis, ita ut omnem mentis rectitudinem funditus perdens, contemplationisque aciem amittens, non per prophetice spiritum, sed per experimentum dicam: *Incurvatus sum, & humiliatus sum usquequaque.* Tanta quippe me occupationum onera deprimit, ut ad superna animus nullatenus erigatur. Multis causarum fluctibus quatuor: & post illa quietis otia tumultuosas vitæ tempestatibus affligor; ita ut rectè dicam: *Veni in altitudinem maris, & tempestatum demerit me.* Periclitanti igitur mihi orationis vestre manum tendite vos, qui in virtutum litore statis. Quòd verò me os Domini, quòd lucernam dicitis, quòd loquendo multis prodesse, multique posse lucere perhibetis; æstimationem mihi meam fateor in dubietatem maximam perduxistis. Considero namque qui sum, & nihil in me ex hujus boni signo deprehendo. Confido autem qui estis: & vos mentiri posse non arbitror. Cum ergo credere volo quòd dicitis, contradicit mihi infirmitas mea: cum discurrere volo, quòd in laude mea dicitur, contradicit mihi sanctitas vestra. Sed quæso, vir sancte, nobis aliquid de hoc certamine nostro conveniat: ut & si non quòd dicitis ita est, sit ita quia dicitis.

Item Gregorius Andrea illustri. Omnipotens Deus dulcissimo cordi vestro indicet, quia & absens corpore, à charitate vestra animo non recessi. Bona enim vestra, etiam si volo, oblivisci non valeo. Hoc autem, quod me ad episcopatus ordinem cognoscitis pervenisse, si me diligitis, plangite: quia tantè hic hujus mundi occupationes sunt, ut per episcopatus ordinem pene ab amore Dei me videam esse separatum, quod incertanter deesse: atque, ut pro me Dominum exoretis, rogo.

Item Gregorius Joanni exconsuli & quaestori atque patricio. Bona vestra excellentiæ expertus, tanto ergo amore constringor, ut vestra memoria de meo pectore aboleri nullatenus possit. Sed contra amorem non modicè constringor: quia quietem me querere cognovistis, & ad inquietudinem perduxistis. Vobis quidem omnipotens Deus, quia hoc bono animo fecistis, bona æterna retribuatur: sed me à tanto loci hujus periculo qualiter voluerit, absolvat: quia sicut peccata mea merebantur, non Romanorum, sed Longobardorum Episcopus factus sum: quorum synthichia ipathæ sunt, & gratia pœna. Ecce ubi me vestra patrocinia perduxerunt. Gemo quotidie occupationibus pressus, & respirare non valeo. Sed vos qui adhuc valetis, mundi hujus occupationes fugite: quia quòd in eo quilibet profecerit, tantò ut video, ab amore Dei amplius deficit.

Gregorius Leandro Hispanensi Episcopo. Respondere epistolis vestris tota intentione voluissim, nisi pastoralis curæ ita me labor attereret, ut mihi magis flere libeat, quam aliquid dicere. Quòd Vestra quoque Reverentia in ipso litterarum mearum textu vigilanter intelligit, quando ei negligenter loquor, quem vehementer diligo. Tantis quippe in hoc loco hujus mundi fluctibus quatuor, ut versutam ac putrescentem navim, quam regendam occulta Dei dispensatione suscepi, ad portum dirigere nullatenus possim. Nunc ex adverso fluctus irruunt, nunc ex latere cum illis pumosi maris intumescunt, nunc à tergo tempestas insequitur: interque hæc omnia turbatus, cogor modo in ipsam clavum advertitatem dirigere, modo curvata navi impetum fluctuum latere, minas fluctuum ex obliquo declinare. Ingemisco, quia sentio quòd negligente me, ceteris sentina vitiorum: & tempestate foriter obviante, jam jamque putridæ naufragium tabulæ sonant. Flens reminiscor, quòd perdidisti meæ placidum litum quietis: & suspirando terram conspicio, quam tamen iterum ventis adversantibus tenere non possum. Si ergo me, frater charissime, diligis, tuæ militationis in his fluctibus manum tendent quòd laborantem me adjuvas, ex ipsa vice mercedis in tuis quoque laboribus valentior existas.

Sed quia Gregorium non solum declinare voluissim, quin

XLVIII. Epist. 6. *al. alta descriptis. al. foras.*

XLIX. Epist. 7. *al. invenis.*

L. Reg. lib. 1. cap. 29.

LI. Lib. 1. ep. 10.

LII.

LIII.

al. ipsam. al. ex obliquo latere declinare.

al. solis. Tf. 26. c. Isa. 58. d. Tf. 68. a. Isa. 46. c. Tf. 39. Marc. 5. b. Pf. 72. c. al. elevati. al. elevarentur. al. saculari. Tf. 36. d. Tf. 81. c. Phil. 2. c. al. profectus. 1sb. 39. a. Prov. 1. a.

al. de-structa. The. 1. 2.

Ruth. 1. d.

al. invenis.

Tf. 118. a.

Pf. 68. a.

al. disputari.

L. Reg. lib. 1. cap. 29.

LI. Lib. 1. ep. 10.

LII.

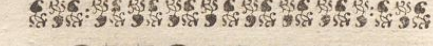
al. ipsam. al. ex obliquo latere declinare.

LIII.

etiam cum magno angore animi summum sacerdotium suscepisse satis, ut opinor, probatum est: qua discretione id fecerit, videtur breviter indicandum: ne scilicet tantus vir, aut pertinacia, aut pusillanimitatis vitio saltem leviter succubuisse putetur.

LIV. * al. Do. mini. Li. i. ep. 26. * al. gratis. Lib. i. ep. 31. * al. ea. * al. ut. * al. repen- sare. Ait enim in epistola Anastasio Corinthiorum episcopo. Judicia * Dei quanto sunt investigabilia, tanto debent esse humanis sensibus metuenda: quia ea ratio mortalium comprehendere non valet, his se necesse est humiliter cordis cervice subternat: quatenus quod eam regentis voluntas duxerit, illic obediens mentis gressibus prosequatur. Ego autem considerans infirmitatem meam ad Apostolicam sedis culmen non posse peringere, onus hoc malui declinare: ne in pastorem tali regimine imparis administrationis actione succumberem. Sed quia contraria non est Domini dispositionis arbitrio obediens, dicitur fecutus sum, quod miseris de me regentis manus voluit operari. Nam Fratemitati vestre, & suscipiens non eventit occasio, necessitatio fuerat indicandum, quod licet indignum, me Apostolicæ sedis Dominus præesse dignatus est. Item de eadem re Philippo Comiti Excubitorum. In quantum homo discutere & investigare judicia superna non sufficit, in tantum sub * eis debet cervicem cordis inflectere: * quia id quod sibi tribuitur, quo iudicio disponatur igno- rat, nec ad appetendum locum prociac inflectere, nec ad repellendum contumax debet inveni. Unde indignus ego ad suscipienda episcopatus onera, iustioni omnipotentis Dei vestraque voluntati me subdidi: cui me præesse largitate magis gratiæ quam iudicii æstimatione voluissis. Potens est enim Deus, propter quem me indignum diligitis, hanc vobis in perpetuum * compensare mercedem, ut gratiam, quam indignis famulis ejus impenditis, apud eum multiplici- cus invenire valeatis. At ego hic à defforationis opere paululum respiro, ut quæ specialiter de pontificio dicenda sunt, in libello alio suffragante Domino referantur.

A De consanguinitatibus peremptis, ponit pacifice rationem. cap. xxxviii. Quanta & qualis de conversione Saxonum, signisque discipulorum suorum Gregorius præconetur. cap. xxxix. Augustinum monet, ne pro miraculis timeat. cap. xl. Panis fructum in carnem, carnis rursus in panis primordia reformavit. cap. xli. Pannum pupugit, & sanguis effluxit. cap. xlii. Maleficus cecitate multavit. cap. xliii. Qualiter intelligi debet, Gregorium Traiani animam de inferni cruciatibus liberasse. cap. xliii. Monachum sub excommunicatione defunctum mirabiliter solvit. cap. xlv. Paganos pueros comparat, ut Christianos efficiat. cap. xlvj. Pro paganis rusticis Episcopis comminatur. cap. xlvii. Judæos convertens à pensibus levigat. cap. xlviii. Baptizandis vestimenta largitur. cap. xlix. Pueris Arrianorum subveniri prædicat. cap. l. Singulis Diaconis, vel Xenodochiis rectores constituit. cap. li. Hierosolyma xenodochium constituit, & ibi & in monte Sina monachis annualia stipendia assignavit. cap. lii. Singulis paritimonis singulos rectores constituit. cap. liii. Vni persona duo ministeria nullo modo committenda desinit. cap. liii. Eleemosynas localiter ac personaliter ordinat. cap. lv. Quod omni potens se, voluntarie tribuit. cap. lvj. Quod etiam non potens necessaria ministravit. cap. lvij. Liberalitatem eius innocentiâ comprobatur. cap. lviii. Pro faciendis eleemosynis frumenta comparat quinquaginta libræ auri. cap. lix. Quale de ea somnia Eremita cognoverit. cap. lx.

S. GREGORII PAPÆ

VITÆ.

LIBER SECUNDVS.

Quo exponitur qualiter S. Gregorius in Pontificatu vixerit.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

Gregorius servum servorum Dei se scribens, mediocribus vestimentis amictur. Caput primum. Fidei sua irreprehensibile symbolum dicitur. cap. ij. Patriarchalibus thronis suam synodicam dirigit. cap. iij. Quinque concilia se venerari facitur. cap. iiij. Collecta synodo pravæ consuetudines damnat. cap. v. Antiphonarium centonizans, cantorum constituit scholam. cap. vj. Cur occidentales dulcedinem cantilena corrumpant. cap. vij. Per Ioannem Romanum cantorem correcti sum. cap. viij. Carolus Rex dissonantiæ cantus offensus, duos clericorum suorum erudiendos Roma dimisit. cap. ix. Idem dissonantiæ cantus offensus, duos Romanos cantores ab Adriano rursus percepit. cap. x. Gregorius, pulsus lacris, familiares sibi clericos elegit. cap. xi. Talem Ecclesiam Romanam exhibuit, qualis prima sub Apostolis fuit. cap. xij. Quanta & qualia tunc Roma studia restabant. cap. xiiij. Quod non divites, sed sapientes ad consilium convocabat. cap. xliij. Quamobrem laici primo ceperunt susurrari. cap. xv. Laicos non ad Ecclesiasticum officium admittit, sed tantum ad Monachicum habitum. cap. xvj. Codicem Gelasianum coartat. cap. xvij. Srationes constituit, tractatus Evangeliorum declamat. cap. xvij. Cum verbi pabulo pauperibus alimenta ministrat. cap. xix. Consuetudines novas inducit. cap. xx. Murmurantibus pro eisdem humiliter satisfacit. cap. xxj. Pro hospite Dominum recipit. cap. xxij. Duodecim invitatis, tertium decimum Angelum sibi deputatum divinitus recognoscit. cap. xxiiij. Quare in anno distribuendum per polyptychum censet. cap. xxiv. Aureos & peregrina vestimenta largitur. cap. xxv. Calendarium diversas species erogat. cap. xxvj. Tribus milibus ancillis Dei octoginta libræ annualiter præstat. cap. xxvij. Diem per veredariorum coacta stipendia destinat. cap. xxviiij. Pro paupere mortuo vehementissimè lamentatur. cap. xxix. Quos & qualium remunerandorum nomina in scrinio reneantur. cap. xxx. Arrianorum basilicam in suburbis Domino dedicat. cap. xxxj. Quos & qualia miracula ibi divinitus sunt ostensa. cap. xxxij. Pro convertendis Anglis, Saxonibus Augustinum cum aliis mittit. cap. xxxiiij. Sine profectu redire volentes ad proficiendum hortatur. cap. xxxiv. Prædicantes miracula faciunt, multosque convertunt. cap. xxxv. Augustinus Episcopus consecratus postulat adiutores. cap. xxxvj. Et Gregorius pallium, & diversa necessaria, simulque nonnulla responsa transmittit. cap. xxxvij.

C

D

E

GA jam nunc, quoniam athleta Christi Gregorij, vixit in gymnasio sanctæ Ecclesiæ defudans, prælo libello, torosa membra descripta sunt, qualiter in palaestra quoque confixerit, aspirante Domino, profertur. Si quidem mox, ut summum pontificium felicissimæ Romanæ urbis, Christo mortalibus confulente, sortitus est: superfluum, Uiversalis, vocabulum, quod Joannes Constantinopolitanus episcopus insolentem sibi tunc temporis usurpabat, more antecessorum suorum Pontificum, sub districtissimæ interminationis sententia refutavit: & primus omnium se in principio epistolarum suarum servum servorum Dei scribi satis humiliter definiit: cunctisque suis successibus documentum suæ humilitatis tam in hoc, quam in mediocribus pontificalibus indumentis, quod videlicet hæctenus in sancta Romana Ecclesia conservatur, hereditarium * reliquit. Denique in * specula sanctæ universalis Ecclesiæ, vit totius humilitatis, & auctoritatis orthodoxæ, unde videri & audiri clarus evangelicus præco valeret, consistens oris sui divinissimo gladio, & rectam fidem munivit, & cunctas hærefes uno symbolo dissipavit. Quod videlicet sacræ confessionis symbolum ita se habet: Credo in unum Deum omnipotentem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, tres personas, unam substantiam: Patrem ingenitum, Filium genitum: Spiritum verò sanctum nec genitum, nec ingenitum, sed coæternum, de Patre & Filio procedentem. Confiteor unigenitum Filium consubstantialem, & sine tempore natum de Patre, omnium visibilium, & invisibilium conditorem, lumen ex lumine, Deum verum de Deo verisplendorem gloriæ, figuram substantiæ: qui manens Verbum ante sæcula, perfectus homo creatus est juxta finem sæculorum, conceptus & natus ex Spiritu sancto & de Maria virgine, qui natam nostram suscepit absque peccato: & sub Pontio Pilato crucifixus est, & sepultus tertia die surrexit à mortuis: die autem quadragesimo ascendit in caelum, & sedet ad dexteram Patris. * Inde venturus est judicare vivos & mortuos, positurus ante oculos omnium omnia occulta singulorum: daturus * iustis perpetua præmia regni caelestis, iniquis autem supplicia ignis aeterni: innovaturus sæculum per ignem * & carnis resurrectionem. Confiteor unam fidem, unum baptisma, unam Apostolicam, & universalem Ecclesiam: in qua sola possunt laxari peccata in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Synodicam quoque suam Gregorius, secundum primum decessorum suorum morem, Joanni Constantinopolitano, Eulogio Alexandrino, Gregorio Antiocheno, Joanni Hierosolymitano, & Anastasio * Patriarchæ Antiocheno * delegavit, quæ ita se habet: Consideranti mihi, quod impar- B iij

CAP. I.

* al. dereliquit.

II. * al. specula

* al. unde

* al. sanctis

* al. in carnis resurrectione

III.

Lib. i. ep. 24

* al. ex Patriarch

* al. delegavit

meritis, ac toto animo renitens, pastoralis curæ pondera
 portare compulſus ſim, caligo meroris occurrit, & triſte
 cor nihil aliud, niſi eas, quæ videri nil ſunt, tenebras vi-
 det. Nam quid anſites ad Dominum, niſi pro delictis po-
 puli interceſſor eligitur? Quæ itaque fiducia ad eum pro
 peccatis alienis interceſſor venio, apud quem de propriis
 ſecurus non ſum? Si fortalle quiſpiam apud potentem vi-
 rum, qui & ſibi iratus, & mihi eſſet incognitus, interceſſo-
 rem ſuum me fieri quæreret, proſtratus reſponderem: Ad
 intercedendum venire nequeo, quia ejus notiã ex ſedula
 familiaritate non habeo. Si igitur recte homo apud homi-
 nem, de quo minime præſumpſiſſem, fieri interceſſor eru-
 beſcerem, quantæ hoc audaciæ eſt, quod apud Deum pro
 populo locum interceſſoris obtineo, cui familiarem me
 eſſe, per vitæ meritum, non agnoſco? Quæ in re, eſt mihi
 adhuc aliud gravius formidandum: quia, ſicut cuncti liqui-
 dō * cognovimus, * cum iſ, qui diſplicet, ad interceden-
 dum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur: & valde
 pertimeſco, ne commiſſa mihi plebs fidelium, reatus mei
 additamento, depercat, cujus nunc uſque Dominus æquani-
 miter delicta tolerabat. Cùm verò utrumque hunc timo-
 rem ſupprimo, & conſolatam mentem ad pontificalis ope-
 ris ſtudia accingo: conſiderata ipſa rei immanitate, deter-
 reor. Perpendo quippe, quod omni cura vigilandum eſt
 ut rector cogitatione ſit mundus, operatione præcipuus, di-
 ſcretus in ſilentio, utilis in verbo, ſingulis in compaſſione
 proximus, præ cunctis contemplatione ſuſpenſus, bene
 agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentium
 vitia per zelum * juſtitia erectus: & cetera; quæ poſt in
 libro paſtorali proſequitur.

* al. novimus
 * al. &c

Syn. Aquif.
 gr. c. 21. 24.
 Grat. diſt.
 43. c. 1.
 * al. rectitu-
 dinis

IV.
 Rem. 10. b

Præterea quia corde, inquit, creditur ad juſtitiam, ore
 autem confeſſio ſit ad ſalutem: ſicut ſancti Evangelij qua-
 tuor libros, ſic quatuor concilia ſuſcipere, & venerari me
 fateor: Nicænum ſcilicet, in quo perverſam Arii dogma
 deſtruitur: Conſtantinopolitanum quoque, in quo Euno-
 mij & Macedonij error vincitur: Ephelinum etiam
 in quo Neſtorij impietas judicatur: Chalcedo-
 nenſe verò, in quo Euthycetis, Dioſcorique pravitas repro-
 batur, tota devotione complector, integerrima approba-
 tione cuſtodio: quia in his velut in quadrato lapide ſanctæ
 fidei ſtructura conſurgit, & cujuſlibet vitæ atque actionis
 norma conſtituitur, quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiam
 ſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium jacet. Quin-
 tum quoque concilium paſſim veneror, in quo epifto-
 læ, quæ Iba dicitur, erroris plena, reprobatur, & Theodorus
 perſonam mediatoris Dei & hominum in duabus ſubſtantis
 ſeparans, ad impietatis perſidiam cecidiſſe convincitur.
 Scripta quoque Theodorij, per quæ beati Cyrilli fides
 reprehenditur, aſu dementia prolata reſutantur. Cun-
 ctas verò, quas præſata veneranda concilia perſonas re-
 ſpuunt, reſpo: quas venerantur, amplector. Quia dum
 univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit
 quiſquis præſumit, aut ſolvere quos religant aut ligare
 quos ſolvunt. Quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit.

V.

Ter. i. c

Hoc modo, poſtquam Gregorius fundamentum ſuæ
 fidei ſecundum præſentem prædeceſſorum ſuorum Pontificum
 morem, luculenter apoſtolicis thronis expoſuit, animadver-
 tens ſe idem à Domino ſuper gentes, & regna ſummum pon-
 tificem conſtitutum, ut, juxta illud propheticum, vitiorum
 radices evelleret, deſtrueret atque diſperderet, ſicque demum
 ædificaret, plantaretque virtutes: omnes conſuetudines,
 quas contra præſentem traditionem Apoſtolicam noviter pul-
 lulaſſe cognoverat, videlicet de miniſtris cantoribus, de lai-
 cis pontifici familiariter adherentibus, de titulandis præju-
 dicialiter quibuſlibet rebuſ, de contegendo Dalmaticis apoſ-
 tolico feretro, de paſſillatice, & de non admittendis paſſim
 laicis ad eccleſiaſtici juris officium pro pallio, vel confecra-
 tione pontificum: primò quidem à Romanæ eccleſiæ, poſt-
 modum verò collectis circumquaque poſitarum provincia-
 rum epifcopis, à totius ſanctæ univerſalis Eccleſiæ corpore
 ſegregavit, eaque ſub interpoſitione terribilis anathematis
 tam generaliter, quàm perpetualiter condemnavit.

VI.

Deinde in domo Domini, more ſapientiſſimi Salomonis,
 propter muſicæ compunctionem dulcedinis, antiphonarum
 centonem cantorum ſtudioſiſſimus nimis utiliter compila-
 vit ſcolam quoque cantorum, quæ hætenus eiſdem inſti-
 tutionibus in ſanctâ Romanæ eccleſiæ modulatur, conſtituit:
 eique cum nonnullis prædiis duo habitacula, ſcilicet alterum
 ſub gradibus baſilicæ beati Petri Apoſtoli, alterum
 verò ſub Lateranenſis Patriarchij domibus fabricavit: ubi
 uſque hodie lectus ejus, in quo recubans modulabatur, &
 flagellum ipſius, quo pueris minabatur, veneratione con-
 grua cum authentico Antiphonario reſervatur: quæ vide-
 licet loca per præcepti ſeriem ſub interpoſitione anathe-
 matis ob miniſterij quotidiani utrobique gratiam ſubdi-
 viſit.

VII.

Hujus modulationis dulcedinem inter alias Europæ gen-
 tes Germani, ſeu Galli diſcere crebroque rediſcere inſigni-
 ter poterunt incorruptam vero tam levitate animi, quia
 nulla de proprio Gregorianis cantibus miſcuerunt, quam fer-
 ritate quoque naturali, ſervare minime poterunt. Alpina
 ſiquidem corpora, vocum ſuarum tonitruis aſtione perſtre-
 pentia, ſuſceptæ modulationis dulcedinem proprie non re-

ſultant: quia bibuli gutturis barbara feritas, dum inflexio-
 nibus & repercutionibus mitem nititur edere cantilenam,
 naturali quodam fragore, quaſi plauſtra per gradus animoſe
 fonantia rigidas voces lætæ, ſicque audientium animos,
 quos mulcere debuerat, exaſperando magis, ac obſtrependo
 conturbat.

VIII.

Hinc eſt, quòd hujus Gregorij tempore cum Auguſtino
 tunc Britannias adeunte, per occidentem quoque Romanæ
 inſtitutionis cantores diſperſi, barbaros inſigniter docue-
 runt. Quibus deſunctis occidentales eccleſiæ ita ſuſceptum
 modulationis organum vitiant, ut Joannes quidam Ro-
 manus cantor cum Theodoro aequè civè Romano, ſed
 Eburaci archiepiſcopo, per Gallias in Britannias à Vitelliano
 fit præſule deſtinatus: qui circumquaque poſitarum eccleſi-
 arum filios ad præſentem cantilenæ dulcedinem revocans,
 tam per ſe, quàm per ſuos diſcipulos multis annis Romanæ
 doctrinæ regulam conſervavit.

IX.

Sed & Carolus noſter patricius, Rex autem Francorum,
 diſſonantia Romani, & Gallicani cantus Romæ offenſus,
 cum Gallorum procacitas tantum à noſtratis quibuſdam
 naniſ argumentaretur eſſe corruptum, noſtrique à diverſo
 autenticum antiphonarum probabilitèr oſtenderent, inter-
 rogalle fertur, quis inter rivum, & fontem limpidiorem
 aquam conſervare ſoleret? Reſpondentibus fontem, pru-
 denter adjecit: Ergo & nos, qui de rivo corruptam lympham
 uſque hætenus bibimus, ad perennis fontis, necelle eſt, fluen-
 ta principalia recitamus. Mox itaque duos fuorum indu-
 ſtrios clericos Adriano tunc epifcopo dereliquit: quibus tan-
 dem fatiſ elegantèr inſtructis, Metenſem metropolim ad
 ſuavitatem modulationis præſentem revocavit, & per quem
 illam, totam Galliam ſuam correxit.

X.

Sed cum multa poſt tempora deſunctis his, qui Romæ
 fuerant educati, cantum Gallicanarum eccleſiarum à Metenſi
 diſcrepare prædentiſſimus regum vididiſſet, ac unum-
 quemque ab altero vitium cautum jaſtantem adverte-
 ret: Iterum, inquit, redeamus ad fontem. Tunc regis præ-
 ceptis, ſicut hodie quidam veridice adſtipulantur, Adriano
 Papa permotus, duos in Galliam cantores miſit: quorum
 judicio rex omnes quidem corruptiſſe dulcedinem Romani
 cantus levitate quadam cognovit: Metenſes verò ſola natu-
 rali feritate paululum quid diſſonare prævidit: Denique
 uſque hodie quantum Romano cantui Metenſis cedit, tan-
 tum Metenſi eccleſiæ cedere Gallicanarum eccleſiarum Ger-
 maniarumque cantus ab his qui puram veritatem diligunt,
 * comprobant. Hæc ergo per anticipationem retulim, ne
 indiſcuſſam Gallorum levitatem videar præteriſſe.

* al. meram
 * al. com-
 probantur

XI.

Cæterum prædentiſſimus rector Gregorius, motus à ſuo
 cubiculo ſæcularibus, clericis ſibi prædentiſſimos conſilia-
 rios familiariter delegit: inter quos Petrum Diaconum co-
 ætaneum ſuum, cum quo poſtea diſputans, quatuor Dialo-
 gorum libros compoſuit. Amilianum quoque notarium, qui
 quadraginta homilias Evangelij cum locis ſuis * excepit,
 Paterium aequè notarium, qui ab eo ſecundiceris factus,
 ex libris ipſius aliqua utilitiam deſtoravit: & Joannem de-
 ſenſorem, qui ejuſ julli in Hiſpanias cognitior deſtinatus,
 Januarium epifcopum civitatis Malacitanæ, ab epifco-
 pis ſuis compatiens depoſitum fidei præſentem reſtauravit: &
 depoſitores ejus cum eo, qui in locum ejus obreperat, pari
 ſententia condemnavit. Monachorum verò ſanctiſſimos
 ſibi familiares elegit: inter quos Maximianum monaſterij
 ſui abbatem, quem poſtea Syracuſis epifcopum fecit, eique
 per Siciliam vires tuas commiſit. Auguſtinum ejuſdem
 monaſterij ſui præpoſitum, & Mellitum, per quos Anglo-
 rum gentes ad Chriſtianiſmi gratiam convocavit, Marina-
 num ejuſdem monaſterij ſui monachum, quem in Raven-
 nati Metropoli epifcopum conſecravit, Probum quem ſu-
 bito abbatem ſpiritu revelante conſtituens, pro conſtituen-
 do Xenodochio Hieroſolymam deſtinavit: ſimulque Clau-
 dium Claſſitanæ civitatis abbatem, qui de Proverbiis, de
 Canticis canticorum, de Prophetis, de libris Regum, deque
 heptateucho, Papa diſputante, multa, licet non eodem ſenſu
 compoſuit.

XII.

Cum quibus Gregorius die noctuque verſatus nihil mona-
 ſticæ perfectionis in palatio, nihil pontificalis inſtitutionis
 in Eccleſiâ dereliquit. Videbantur paſſim cum erudiſſimis
 clericis adherere Pontifici religioſiſſimi monachi: & in di-
 verſis profeſſionibus habebatur vita communis: ita, ut ta-
 lis eſſet tunc ſub Gregorio penes urbem Romanam Eccleſiâ,
 qualem hanc fuille ſub Apoſtoliſ Lucas, & ſub Marco Evan-
 gelifta penes Alexandriam Philo commemorat.

XIII.

Tunc rerum ſapientia Romæ ſibi templum viſibiliter
 quodammodo fabricavit, & ſeptemprecibus artibus veluti
 columnis nobiliſſimorum totidem lapidum, Apoſtolicæ ſedis
 artium fulciebat. Nullus pontifici famulantium à minimo
 uſque ad maximum, barbarum quodlibet in ſermone, vel
 habitu præferrebat, ſed togata, Quiritum more, ſeu tra-
 beata Latinitas ſuum Latium in ipſo latiali palatio ſingula-
 riter obtinebat. Reſlorerant ibi diverſarum artium ſtu-
 dia: & quæ vel ſanctimonia, vel prudentia forte carebat,
 ſuo ipſius judicio ſubſiſtendi coram Pontifice ſudicium non
 habebat.

XIV.

Accelabantur pontificalibus profundis conſiliis prudentes
 viii, quos perhibui, potius quàm potentes: & à paupere

philosophia intrinsecus, quid potius, aut potissimum in uno quoque negotio sequendum putaretur, artificiosis argumentationibus rationabiliter inquirent, dives inertia, quæ modo se de sapientibus pari forte ulciscitur, præ cubiculi foribus despicabilis remanebat. Sola deerat interpretandi bilinguis perita: & facundissima virgo Cecropia, quæ quondam suæ mentis acuminia, Varone calibratum suum auferente, Latinis tradiderat, inopporunturum sibi præligia, sicut ipse in suis epistolis queitur, vindicabat.

XV.

Nemo laicorum, quodlibet palatii ministerium, vel ecclesiasticum patrimonium procurabat, sed omnia ecclesiastici juris munia ecclesiastici viri subabant, nimirum laici ad armorum solam militiam, vel agrorum curam continuam deputatis. Ob hoc se nulli procerum sub obtentu religionis primò consuetudine ceperunt. Quorum tergiversationi Mauritius Imperator prudenter occurrens, data per Longinum Stratorem lege præcepit, ut quilibet fuisset publicis administrationibus implicatus, ei ad ecclesiasticum venire officium non liceret. Quam legem Gregorius super hoc valde laudavit, dicens: Qui secularium habitum deferens, ad ecclesiastica officia venire festinat, non relinquere cupit sæculum, sed mutare.

Reg. I. 2. Ind. II. ep. 61

XVI.

Verum, dum ad clericalem professionem tam ex ecclesiastica, quam ex seculari quoque militia diversis occasionibus, quotidie penè innumerabilis multitudo consuevit: pastor ad omnia providus, nequaquam eos ad ecclesiastici decoris officium, sed ad capiendum solummodo monachicum propositum suscipiendos esse censēbat, dicens: Multos ex ecclesiastica familia, seu seculari militia, novimus ad omnipotentis Dei servitium festinare, ut ab humana servitute liberi, in divino servitio videantur familiaris in monasteriis conservari. Quos si passim dimittimus, omnibus, fugiendi ecclesiastici vel secularis juris dominium occasionem præbemus. Si verò festinantes ad omnipotentis Dei servitium, incaute retinemus, illi invenimus negare quædam, qui dedit omnia. Unde necesse est, ut quisquis ex juris ecclesiastici, vel secularis militia servitute ad Dei servitium converti desiderat, probeatur prius in laico habitu constitutus. Et, si mores ejus atque conversatio bono desiderio illius testimonium præbuerint, absque ulla retractione, servire in monasterio omnipotenti Deo permittatur, ut ab humano servitio liber recedat, qui in divino amore distinctionem subire appetit servitutum. Si autem & in monachico habitu secundum parum regulas irreprehensibiliter fuerit conversatus, post præfixa sacris canonibus tempora licenter jam ad quodlibet ecclesiasticum officium provocatur: si tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in testamento veteri morte multatur.

* al. fungendi ecclesiastice juris dominic.

* al. ferunt

XVII.

Sed, & Gelasianum codicem de Millarum solemnibus, multa subtrahens, pauca convertens, nonnulla verò adiciens, pro exponendis evangelicis lectionibus in unius libri volumine coarctavit. In canone Missæ apposuit: Diesque nostros in tua pace dispone, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari.

XVIII.

Stationes per basilicas, vel beatorum martyrum cœmeteria secundum quod hæcenus plebs Romana quasi eo vivente certatim discurrebat, sollicitus ordinavit: per quas, & ipse simul discurrens, dum adhuc eloqui prævaleret, viginti hominibus Evangelij coram Ecclesia diverso tempore declamavit: reliquas verò ejusdem muneris dictavit quidem, sed lassescente stomacho languore continuo, aliis pronuncandas commisit.

XIX.

Sequebatur exercitum Domini ultra citraque Gregorium præeuntem, & audientia verbum doctrinæ innumerabiles undique diversi sexus, ætatis ac professionis voluntarie constabant cohortes: quibus ille, utpote ductor celestis militiæ, cunctis dumtaxat arma spiritalia suggererebat: pauperibus vero, & advenis, qui pro conditione temporum Romam influxerant, quotidiana stipendia ministrabat.

XX.

Super corpora beatorum Petri & Pauli Apostolorum, Millarum solemnia celebrari decrevit, acquisitis numerosissimis olivæ, quorum summam in tabulis marmoreis præ fontibus ejusdem basilicæ anotavit. Luminaria superaddidit, officia sedula deputavit. De sepultura juxta ecclesiam, commodum sperare prohibuit. Septem ex defensoribus honore regionario decorandos indicit. Alleluia, extra Pentecostes tempora, dici ad Missas fecit. Subdiaconos expoliatos procedere statuit. Kyrie eleison cantari præcepit: & orationem Dominicam mox post canonem super hostiam censuit recitari.

XXI.

De quibus cum postea quosdam murmurare sentiret, tanquam, qui Constantinopolitanæ ecclesiæ consuetudines sequeretur: piissimus pater non dèdignatus est reddere rationem, nempe dicens: Nos in nullo horum aliam ecclesiam secuti sumus. Nam ut Alleluia hic, non diceretur, de Hierosolymorum ecclesiæ: ex beati Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damasci Papæ, traditur tractum: & ideo magis in hac sede illam consuetudinem amplexamur, quæ hic à Græcis fuerat tradita. Subdiaconos autem, ut spoliatos procedere facerent, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit: sed quia placuit cuidam nostro Pontifici, nescio cui, qui eos vestitos procedere præcepit, Nam vestræ ecclesiæ,

Lib. 7. ep. 63.

* al. Siciliæ

annuquid traditionem à Græcis acceperunt? Unde ergo habent hodie, ut subdiaconi in lineis tunicis procedant, nisi, quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt? Kyrie eleison autem nos neque diximus, neque dicimus, sicut à Græcis dicitur, quia in Græcia omnes simul dicunt: apud nos verò à clericis sicut ul dicitur, à populo responderetur, & eorundem vocabulorum Christe eleison dicitur: quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem missis alia, quæ dici solent, tacemus: tantummodo Kyrie eleison, & Christe eleison dicimus, ut in his deprecationis vocabulis paulò diutius occupemur. Orationem verò Dominicam idcirco mox post præcem dicimus, quia mos Apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent. Et valde mihi inconveniens visum est, ut præcem, quam scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam traditionem, quam Redemptor noster composuit, super ejus corpus, & sanguine non diceremus. Sed & Dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur: apud nos verò à solo sacerdote cantatur. In quo ergo Græcorum consuetudines secuti sumus, qui aut veteres nostras reparavimus, aut novas, & utiles constituimus? In quibus tamen alios comprobamus imitari? Ergo vestra chartæ, cum occasio dederit, ut ad Caranensem civitatem pergat, vel in Syracusanâ ecclesiâ eos, quos creditur in te intelligi, quia de hac re murmurare poterunt, facta collatione doceat, & quasi alia ex occasione eos instruere non desistat. Nam de Constantinopolitana ecclesiâ, quod dicitur, quis eam dubitet sedi Apostolicæ esse subjectam? Quod, & piissimus Dominus Imperator, & frater noster eisdem civitatis episcopus, assidue profitentur: tamen, si quid boni, vel ipsa, vel altera ecclesiâ habet, ego, & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim, qui in eo se primum existimat, ut bona quæ viderit, discere contemnat.

Ante hospitalitatis Gregorius in ipso etiam patriarchio permanfit, ut exceptis his, quos tam per diversas regiones, quam Romæ quoque Longobardorum perfidia gladios fugientes, ecclesiastica stipe misericorditer nutrebat, ad mensam suam quotidie peregrinos quoslibet invitaret. Inter quos, die quadam, unus accessit, in cujus manibus dum ipse ex humilitatis ministerio aquam fundere vellet, conversus urcum accepit: sed repente eum, in ejus manibus aquam fundere voluerat, non invenit. Cumque hoc factum secum ipse miraretur, eadem nocte Dominus ei per visionem dixit: Cæteris diebus me in membris meis, hesternam autem diem me in memetipso suscepisti.

XXII.

Alio quoque tempore, idem Gregorius, juxta consuetudinem suam, præcepit Sacellario, ut duodecim peregrinos ad ptandum invitaret. Qui pergens iusta complevit, eoque ad mensam pariter ordinavit. Dum autem simul discumbent, intuens Papa tredecim numeravit: & accessit Sacellario, cur contra iussionem suam tertium decimum invitare præsumpsit, inquisivit. Ille obstupescens, convivantes peregrinos curiosus numeravit, & duodecim solos inveniens, veluti securus respondit: Crede mihi, honorabilis pater, non sunt nisi duodecim, sicut ipse iussisti. Ergo dum convictus sapius duodecim identidem numeraret, ac tertium decimum, quem solus Papa videre poterat, non videret: animadvertit spiritualis pater Gregorius virum propius discumbentem vultus crebro convertere, & nunc adolescentem, nunc verò vetulum veneranda quadam canicie simulare. Finito convivio, duodecim quidem abire permisit: tertium decimum verò manu suscipiens, in cubiculum suum indixit, vehementer adjurans, ut ei se nomenque suum simpliciter podere dignaretur. Qui respondens dixit: Et cur interrogas de nomine meo, quod est mirabile? Verumtamen scito memoria recognoscens, quia ego sum naufragus ille, qui quondam veni ad te, quando scribebas in cella monasterij tui ad clivum Scamii, cui dedisti duodecim numismata, & argenteam scutellam, quam tibi miserat cum infusis leguminibus beata Silvia mater tua. Et hoc tibi pro certo sit cognitum, quia ab illo die, quo mihi hæc hilari animo tribuisti, destinavit te Dominus fieri præulem sanctæ suæ Ecclesiæ, pro qua & proprium sanguinem fudit, & esse te successorem atque Vicarium Apostolorum principis Petri, cujus & virtutem imitatus es cum substantiam offerentium divideret, prout cuique opus erat. Hæc audiens Gregorius dixit: Et tu quomodo nosti, quod tunc me Dominus prælesse sanctæ Ecclesiæ suæ destinavit? At ille, inquit, quoniam ego Angelus ejus sum, & tunc ab eo ad tuum inquirendum propositum destinatus. Tunc Gregorius, quia nondum manifestè viderat Angelum, profus expavit: sibi hunc taliter dicentem audivit: Ne timeas, neque formides: ecce enim misit me Dominus, ut sim tibi custos, quamdiu fueris in isto mortali sæculo: quatenus quamcumque rem petieris, per me apud eum fiducialiter valeas impetrare. Illic Gregorius in faciem suam corruit, dicens: Si propter pusillum meæ parvitatis munusculum tanta mihi retribuit omnipotentissimus Dominus, ut & Pontificem me sanctæ suæ Ecclesiæ faceret, & custodem mihi suum Angelum deputaret: quanta putem mihi restituere, si in præceptis ejus totis viribus permanens, plura studuero de pluribus erogare?

XXIII.

Stationes per basilicas, vel beatorum martyrum cœmeteria secundum quod hæcenus plebs Romana quasi eo vivente certatim discurrebat, sollicitus ordinavit: per quas, & ipse simul discurrens, dum adhuc eloqui prævaleret, viginti hominibus Evangelij coram Ecclesia diverso tempore declamavit: reliquas verò ejusdem muneris dictavit quidem, sed lassescente stomacho languore continuo, aliis pronuncandas commisit.

- XXIV. Igitur incipiens tantum largior esse decollato temporali commodo, quantum certior de recipiendo premio sempiterno, cunctorum patrimoniorum prædiorumque reditus ex Gelasiano polyptico, cuius nimirum studiosissimus videbatur pedissequus adaravit, eorumque pensionibus in auro argentoque collatis omnibus ordinibus ecclesiasticis, vel palatinis, monasteriis, ecclesiis, cœmeteriis, diaconiis, xenodochiis urbanis, vel suburbanis, quot solidi singulis quater in anno distribuerentur, Pascha scilicet, natali Apostolorum, natali sancti Andree, natalitioque suo per polypticum, quo hæcenus erogatur, indixit.
- XXV. Extra quos primo Dominica resurrectionis diluculo in basilica quondam doctissimi Papæ Viglij, juxta quam consuetudinaliter habitabat, ad impertendum pacis osculum rediens, cunctis episcopis, presbyteris, diaconibus, aliisque axiomatis aureos erogabat. Natalitio verò Apostolorum vel suo, mixtos solidos offerens, peregrina nihilominus vestimenta donabat.
- XXVI. Omnibus omnino Kalendis, pauperibus generaliter eadem species, quæ congeriebantur, ex rebus erogabat: & suo tempore frumentum, suo vinum, suo caseum, suo legumen, suo lardum, suo manducabilia animalia, suo pisces, vel oleum patrifamilias Domini discretissimè dividebat. Pigmenta verò, aliaque delicatiora commercia primoribus honorabiliter offerebat, ita ut nihil aliud, quàm communia quædam horrea, communis putaretur ecclesia.
- XXVII. Tribus millibus ancillis Dei, quas Græci monastrias vocant, quindecim libras auri pro lectissimis dedit, eisque pro quotidianis stipendiis octoginta libras annualiter concesserat. De quibus Theodorus patricius scribens; Harum, inquit talis vita est, atque in tantum lacrymis, & absentia districta, ut credamus, quia si ipsæ non essent, nullus nostrum jam per tot annos in loco hoc subsistere inter Longobardorum gladios potuisset.
- XXVIII. Quotidianis quibusque diebus per omnium regionum viocos, vel compita infirmis, seu qualibet corporis parte debilibus, certa stipendia per constitutos veredarios emittebat. Vescandionibus verò, antequam ipse cibum caperet, à mensa sua benedictionis Apostolicæ, ostiatum dirigere curabat scutellam, ita, ut neminem profusus exciperet misericordissimi benevolentia provisoris, quem ad fidem traxerat omnipotentis creatoris.
- XXIX. Horum dum quendam pauperem in angustiis andronarum recessibus à vespillionibus invenit mortuum contigisset, æstimans eum stipis inopia perisse, ita per aliquot dies ut dicitur à Missarum celebratione vacando, tristatus est, tantquam si eum propriis manibus, quod dictum nefas est, percussisset.
- XXX. Extat usque hodie in sacratissimo Lateranensis palatii serinio hujus confectum temporibus chartaceum prægrandæ volumen, in quo communis sexus cunctarum ætatum ac professionum nomina tam Romæ, quàm per suburbana, civitatesque vicinas, necnon longinquas maritimas urbes degentium cum suis cognominibus, temporibus, & remunerationibus expressius continentur. Quorum summam, ne videlicet fastiditus transfiliat, ego transferre diffugio: meique lectoris oculum ad illius venerandi serinij plenitudinem, cuius ipse penè in cunctis auctoritatem, Papa largiente, secutus sum, transmitto.
- XXXI. Præterea cum Arianorum basilica in regione urbis hujus, quæ Suburra dicitur, clausa usque Gregorij pontificatus tempora remansisset, placuit ei, ut in sede catholica, introductis illuc beati Sebastiani, & sanctæ Agathæ martyrum reliquiis, dedicari debuisset, quod factum est. Nam cum magna populi multitudine Gregorius laudes canendo perveniens, basilicam præfatam ingressus est. Cumque venerabilis Pontifex jam Missarum solemniam celebraret, ac propter ejusdem loci angustias, populi se turba comprimerent, quidam ex his, qui extra sacrarium stabant, porcum subito inter suos pedes huc, & illuc discurrere senserunt. Quam dum unusquisque sentiret, & juxta se stantibus indicaret, idem porcus ecclesiæ januas perit, & omnes, per quos transit, in admirationem convertit: sed videri nil potuit, quamvis sentiri potuisset. Quod idcirco divina pietas ostendit, ut cunctis patefceret, quia veniente cum reliquiis sanctorum Gregorio, de loco eodem immundus habitator exiret.
- XXXII. Peracta igitur Missarum celebratione, Papa cum plebe recessit: sed adhuc nocte eadem magnus in ejusdem ecclesiæ tectis strepitus factus est, ac si in ea aliquis errando discurreret. Sequenti autem nocte gravior sonitus excrevit, cum subito tantus terror insonuit, ac si omnis ecclesia illa à fundamentis fuisset everfa: & protinus recessit, ac nulla illic ulterris inquietudo antiqui hostis apparuit: sed per terroris sonitum, quem fecit, innotuit, à loco, quem diu tenuerat, quod per invocationem Gregorij coactus exibat. Post paucos verò dies in magna serenitate æris, super altare ejusdem ecclesiæ nubes calitus descendit, suoque illud velamine operuit, omnemque ecclesiam tanto terrore, ac suavitate odoris implevit, ut, parentibus januis, nullus illic profunderet intrare: & sacerdotes atque custodes, vel hi, qui ad celebranda Missarum solemniam venerant, & rem videbant, ingredi minime poterant, & suavitatem mirifici odoris trahabant. Die

verò alia in ea lampades sine lumine sunt accensæ. Post paucos iterum dies cum expletis Missarum solemnibus, extinctis lampadibus, custos ex eadem ecclesia egressus fuisset, post paululum intravit, & lampades quas extinxerat, lucentes reperit: quas negligenter extinctas se credidit, atque eas jam sollicitus extinxit, qui extens, ecclesiam clausit. Sed post horarum trium spatium regressus, lucentes lampades, quas extinxerat, invenit: ut videlicet ex ipso lumine aperte claresceret, quia per beatum Gregorium locus ille de tenebris ad lucem venisset.

Sed cum Gregorius pro convertendis Anglis Saxonibus, quemadmodum in monachatu suo propoſuerat, assiduis cogitationum fluctibus urgeretur, mox ubi Ecclesiæ statu composito, quartum sui pontificatus annum intravit, Augustinum cum aliis domus suæ monasterij monachis in Britanniam evangelizandi gratia destinavit. Quæ susceptæ peregrinationis, post dies aliquot, inerti tædio prægravati, redire domum potius, quàm barbarem, feram, incredulamque gentem, cuius ne linguam quidem intelligerent, adire decreverunt. Nec mora, Augustinum, quem eis episcopum consecrandum, si ab Anglis exciperentur, indixerat, Romam remittunt, summum præfulem deprecantes, ut tam laboriosam, tam incertam, tanque periculosam peregrinationem sibi nuper impostam removeret, & ad suos reverti permitteret. Quibus ille rescripsit, dicens:

Gregorius episcopus, servus servorum Dei, servus Domini nostri Jesu Christi. Quia melius fuerat bona non incipere, quàm ab his, quæ cœpta sunt, cogitatione retrorsum redire: summo studio, dilectissimi filij, oportet, ut opus bonum, quod cœpistis, auxiliante Domino, compleatis. Nec labor vos ergo itineris, nec maledictorum hominum lingue deterrat: sed omni infantia, omni fervere, quæ inchoastis, Deo auctore, peragite, scientes, quod laborem magnum major æternæ retributionis gloria consequetur. Revertenti autem Augustino propoſito vestro, quem & abbatem vobis constituimus, in omnibus humiliter obedite, scientes, vestris animabus per omnia profuturum, quicquid à vobis fuerit in ejus admonitione complerum. Omnipotens Deus suâ vos gratiâ protegat, & nostri laboris fructum in æterna me patria videre concedat: quatenus & si vobiscum laborare nequeo, simul in gaudio retributionis inveniar, quia laborare scilicet volo.

His exhortationibus Augustinus cum fratribus roboratus, per Æthetij Arelatenis vatis, perque aliorum episcoporum Galliæ, regumque quibus eos plurimum parer propriis litteris commendarat, hospitia, Britanniam petiit, & ad Edelbertum regem Cantuariorum veniens, Dei cooperante gratia, non solum licentiam prædicandi, verumetiam vicus & mansiones in civitate Douvrensi, quæ erat regni ejus metropolis, facile impetravit. Ad quam Augustinus cum sociis prælata cruce, seu Salvatoris imagine, appropinquans cecinit dicens: Deprecamur te Domine in omni misericordia tua, ut auferatur furor tuus, iraque tua à civitate ista, & à domo sancta tua, quoniam peccavimus. Prædicantibus autem eis, & in nomine Jesu miracula facientibus, crediderunt multi, & baptizati sunt, mirantes innocentis vitæ simplicitatem, completentisque dulcedinem celestis doctrinæ.

Quapropter Augustinus Arelas venit, & secundum Gregorij iussuonem ab Ætherio episcopus consecratus, in Britanniam remeavit: illicoque per Laurentium presbyterum, & Petrum Monachum Papæ Gregorio conventionem gentis Anglorum, seque consecratum innotuit, suggerens, ut sibi mitteret plurimos verbi ministros, eo, quod mensem quidem multam haberet, operarios autem paucos.

Quibus relationibus Gregorius in Christo iustificatus, misit Augustino plurimos verbi ministros, in quibus præcipui erant, Mellitus, Justus, Paulinus, & Rufinianus: & per eos unversæ, quæ ad cultum erant Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium, ornamenta ecclesiastica, vestimenta clericalia, Apostolorum & multorum Sanctorum reliquiæ, & codices multos. Misit ei & pallium, jubens, ut sub metropoli sua Cantia duodecim Episcopos ordinaret, ad Lundoniam, & Eburacam singulos Episcopos mitteret, qui sub se duodecim nihilominus episcopos consecrantes, pallium ab apostolica sede perciperent, & post Augustini obitum ipse inter eos primus haberi debuisset, qui prius consecrari meruisset. Præcepto quoque, ut in Anglorum gente idolorum fana non destrueret, sed sanctificatis aquis respersa in basilicas dedicaret. Et quia solebant Saxones in sacrificio dæmonum boves multos occidere, iussit, ut in die dedicationis, vel natalitii sanctorum martyrum, quorum reliquiæ illic ponerentur, tabernacula sibi circa easdem ecclesias, quæ ex fanis commutatae sunt, de ramis arborum facerent, & religiosis conviviis solemnitates debitas celebrarent. Et quia super quibusdam capitulis Augustinus eum interrogans, qualiter Episcopus cum suis conversari deberet, clencis, requisivit, doctor humillimus inter cetera sic rescripsit: Quia tua fraternitas monasterij regulis erudita, seorsum vivere non debet à clericis suis, in Ecclesia Anglorum, quæ nuper, auctore Deo, ad fidem convertita est, hæc debet conversationem instituire, quæ in

inirio

initio nascentis Ecclesie fuit patribus nostris, in quibus nullis eorum ex his, quae possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Cum una sit fides: cur super missarum celebratione, Gallicana ecclesia à Romana discordet. Augustino quaerenti, Gregorius ait: Novit ista fraternitas Romanae Ecclesiae consuetudinem, in qua sic meminit enutritam. Sed mihi placet, ut five in Romana, sive in qualibet ecclesia aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas, & in Anglorum ecclesia, quae adhuc nova est ad fidem, institutione praecipua, quae de multis ecclesiis colligere potuisti, infundas. Non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca mandata sunt. Ex singulari ergo, quibusque ecclesiis, quae pia, quae religiosa, quae recta sunt, *elige: & haec quasi in vasculo collecta, apud Anglorum mentem in consuetudine deponere. Interrogas etiam, quomodo ea, quae fides de ecclesiis abstulerint reddere debeant: misissimus pater. Absit, inquit, ut Ecclesia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra vana requirere. Sanè requisitus ab eodem Augustino, usque ad quotam generationem fideles debeant copulari, Gregorius dispensatione sic rescripsit: Quaedam terrena lex in Romana republica permittit, ut five frater, & soror, seu duorum fratrum, germanorum, vel duorum sororum filius, & filia miscantur. Sed experimento didicimus ex tali conjugio sobolem non posse succrescere: & sacra lex prohibet cognationis turpitudinem revelare. Unde necesse est, ut jam tertia, vel quarta generatione generatio fidelium licenter sibi jungi debeat. Nam in secunda, quam praediximus, omnimodo debet abstinere.

XXXVIII

Verum post multum temporis à Felice Messana Siciliae praefule, requisitus utrum Augustino scripsisset, ut Anglorum quarta generatione contracta matrimonia minime solverentur, humillimus pater Gregorius inter cetera talem reddidit rationem: Quod scripsi Augustino, Anglorum generis episcopo, alumno videlicet nostro, ut recorder, de sanguinis conjunctione, ipsi, & Anglorum genti, quae nuper ad fidem venerat, ne à bono, quod ceperat, metuendo auteriora recederet, specialiter, & non generaliter ceteris me scripsisse cognoscas. Unde, & militetis omnis Romana civitas existit. Nec ea intentione haec illi scriptis mandavi, ut postquam firma radice fuerint in fidelitati, si infra propriam consanguinitatem in ventu fuerint, non separentur: aut infra affinitatis lineam, id est, usque ad septimam generationem jungantur: sed adhuc illos neophytos existentes, scriptissime eos pius illicta docere, veritate, & verbis, ac exemplis instruere: & quae post de talibus egerint, rationabiliter ac fideliter excludere oportet. Nam juxta Apostolum, qui ait: *Lac vobis potum dedi, non escam*: ista illis modo, non potestis, ut praefatum est, temporibus tenenda indulgimus: non bonum, quod infirma adhuc radice plantatum est, erueretur, sed ceptum aliquantulum firmaretur, & usque ad perfectionem custodiretur. Haec ergo idcirco pertingenda curavi, ut hi, qui occasione novae dispensationis illicita matrimonia contrahunt, eruditissimum Papam Gregorium non regulariter quartae generationis copulam consuleret, immo venialiter simulque temporaliter permisisse cognoscant. Cujus nimirum precibus Deus omnipotens tantam Augustino, ejusque sociis faciendorum signorum gratiam contulit: ut verbum vitae, quod ore praedicabant, signorum efficacia confirmarent. Unde factum est, ut paucis elabentibus annis, etiam ceteri Saxoniae reges ad Christi Domini fidem per discipulos ejus accederent.

XXXIX

De cujus gentis conversione, simulque miraculorum prodigiis, quae ibidem fiebant, ita Gregorius in libris memoratis perhibet, dicens: Ecce lingua Britanniae, quae nihil aliud noverat, quam barbarum fremere, jandudum in Dei laudibus Hebraea cepit verba sonare. Ecce quondam tumidus, jam sublevis sanctorum pedibus servit Oceanus: ejusque barbaros motus, quos terteni principes edomare ferreo nequiverant, hos, pro divina formidine, sacerdotum ora simplicibus verbis ligant: & qui catervas pugnantium infidelis nequaquam metuerat, jam nunc fidelis humilium linguas tmet. Quia enim perceptis caelestibus verbis, clarescentibus quoque miraculis, virtus ei divinae cognitionis infunditur, ejusdem divinitatis terrore refrenatur; ut pravè agere metuat, ac toris desideris ad aeternitatis gratiam pervenire concupiscat. Eulogio quoque, Patriarchae Alexandino, de doctrina suae ecclesiae, conversione haereticorum, concordiaque fidelium plausibiliter referentis, Gregorius ita rescripsit: Quoniam in bonis, quae agitis, scio quod & aliis congaudetis, vestra quoque grati vicem reddo: quia dum gens Anglorum in mundi angulo posita, in cultu lignorum, ac lapidum perfida nunc usque remaneret, ex vestra mihi orationis adjutorio placuit, ut ad eam monasterij mei monachum in praedicationem transmittere, Deo auctore, debuissim: qui data à me licentia à Germaniarum episcopo episcopus factus, cum eorum quoque solatis ad praedictam gentem in finem mundi perductus est. Et jam nunc de ejus salute & opere ad nos scripta pervenerunt, quia tantis miraculis, vel ipse, vel hi, qui cum eo transmissi sunt, in gente eadem coru-

S. Greg. Tom. I.

* al. certiffime

i. Cor. 3.

* al. eratis exultaretur.

* al. telefonare

A scant, ut Apostolorum virtutes in signis, quae exhibent, imitari videantur. In solemnitate autem dominicae nati- vitatis, quae prima indictione transacta est, plusquam decem millia Angli ab eodem nuntiati sunt fratre, & coepo nostro baptizati. Quod idcirco narraui, ut cognoscatis, quod in Alexandino populo loquendo, & quod in mundi finibus agitis orando. Vestra enim orationes sunt in loco, ubi non estis, quarum operationes sanctae monstrantur in eo loco, ubi estis.

XI.

Nihilominus eidem Augustino super eisdem miraculis inter alia scribit, inquit: Scio, quia omnipotens Deus per dilectionem tuam ingentem, quam eligi voluit, magna miracula ostendit. Unde necesse est, ut de eodem dono caelesti, & timendo gaudeas, & gaudento pertimescas: gaudeas, videlicet, quia Anglorum anima per exteriora miracula ad interiorum gratiam pertrahuntur: pertimescas vero, ne inter signa, quae sunt, infirmus animus in sui praesumptione se elevet, ut unde foras per honorem tollitur, inde per inane gloriam intus cadat, &c.

* al. de jicia

B Quae autem de Gregorij miraculis penes eandem Anglorum ecclesias vulgò leguntur, omitteunda non arbitror, ne studiosi lectoris animus, aut defraudasse se pertinaciter, aut negligenter praeterisse me cognitionem congruam suspicetur. Matrona quaedam beato Gregorio per stationes publicas Missarum solemnia celebranti, solitas oblationes obtulerat. Cui post mysteria traditurus cum diceret: Corpus Domini nostri Jesu Christi conservet animam tuam: lasciva subrisit. Ille continuo dexteram ab ejus ore convertens, partem illam Domini corporis super altare deposuit. Expletis vero Missarum solemnibus, matronam coram populo inquisivit, quamobrem corpus Dominicum sumptura ridere praesumpserit. At illa diu mussitans, tandem prorupit, quia panem, inquit, quem propriis manibus me fecisse cognoveram, tu corpus Dominicum perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris cum tota plebe se in orationem proficiavit: & post paululum surgens, particulam panis, quam super altare posuerat, carnem factam reperit: quam coram cunctis incredulae matronae demonstrans, ad credulitatis gratiam tam illam revocare potuit, quam totum populum confirmare curavit. Rursus itaque in orationem cum eisdem proficiatus, carnis fructum in panis primordia reformavit.

XII.

* al. susce- ptura

C Alio quoque tempore vir Dei Gregorius, miraculum pene huic simile perpetravit. Nam cum petentibus quibusdam occidentalibus per Legatos, in singulis pyxidibus sub nominibus petitorum martyrum, brandeum solito more concludens, desuper sigillasset, Legatis largitus est. Illi susceptas reliquias veneratione congrua deferentes, postquam quaedam itineris miliaria consumplerunt, stulte se tantum viaticum consecisse murmurare ceperunt, si ne ciant utrum sanctorum ossa, an magis carnes à Romano Pontifice suscipissent. Itaque communi consilio, remoto pontificali signaculo, referatisque pyxidibus, particulas brandei repererunt. Mox ad urbis incenia cum furore nimio revertentes, per Archidiaconum à Gregorio delinolos fuisse, ut pro reliquiis vilem pannum susciperent, flebiliter querebantur, dicentes dominos suos pulcherrimis pallis abrodare, ac per hoc Romanorum viribus brandeis non egere. Fortè tunc Gregorius Missarum solemnia celebrabat. Quibus expletis, ab eisdem Legatis brandeum coram cunctis recipiens, super altare composuit: seque cum omnibus in orationem dedit, ut Deus omnipotens utrum, quod à liminibus Apostolorum de more transmissum est, pro reliquiis martyrum venerari deberet, quantocivis indicaret. Unde ad orationem surgens, incredulos Legatos propius altare fecit. Cultellum petiit: more sanctissimi Papae Leonis, brandeum pupugit: de cujus punctationibus sanguis protinus emanavit. Quo miraculo tam Legati confusi, quam omnes, qui aderant, tremefacti, jussu Gregorij cum eo terrae prostrati sunt, nec ante ab oratione cellaverunt, quam cuncta brandeorum foramina divinitus clauderentur.

XIII.

* al. praecipit

D Quidam praeterea divitum Romanorum relicta conjugè, fuerat à Romano Pontifice communionem privatus. Quod ille molestissime ferens, & auctoritatem tanti Pontificis evacuare non praevalens, magorum suffragia requisivit. Qui magnis muneribus persuasi, posse se suis carminibus agere, ut immisso daemone tam diu caballus Pontificis vexaretur, quousque cum fessore suo periclitaretur, fiducialiter promiserunt. Hac incestus iudex pollicitatione latus, magos juxta viam, qua Pontifex ad stationem profecturus erat, in edito stare permisit, ut videre transentes, non videri à transentibus possent. Cumque magi ex planetarum mappulato: unque processionebus magnum Pontificem cognovissent, immisso daemone tam fortiter ejus equum vexari fecerunt, ut nunquam à fessore, sive à stratoribus teneri posse putaretur. Tunc Gregorius, revelante Spiritu sancto, daemoniacam immisionem cognoscens, sancto crucis signo, tam caballum à praesentis rabie liberavit, quam maleficos ex latente culmine jubens deponere perpetua caecitate multavit. Quos reatum suum suggestionem incesti iudicis consentes, ac post multum temporis ad sacri baptismatis gratiam venientes, luminibus qui-

XIIII.

* al. videntur

* al. summissi- onem

* al. signacula

C

*al. nutrizi XLIV.

*al. respon- dit Io. Dam. in let. pro de- functis.

Exod. 14. d

Pf. 7. c Pf. 9. d

Ioan. 1. a

*al. sed

XLV. Ex Frato spirituali cap. 192.

*al. obolum

*al. captu- lam

*al. vadens

*al. fui

dem, ne magica relegerent, reddere noluit; eos tamen ec-
clesiastica sipe * nutrire præcepit.

Legitur etiam penes eadem Anglorum ecclesias, quod
Gregorius per forum Trajani, quod ipse quondam pulcher-
rimis adificiis venustat, procedens, iudicij eius, quo vi-
duam consolatus fuerat, recordatus atque miratus sit; quod
scilicet, sicut à prioribus traditus, ita se habet. Quodam
tempore Trajano ad imminens belli prociuctum festinan-
ti vehementissimè, vidua quædam processit flebiliter di-
cens: Filius meus innocens, te regnante, peremptus est:
obsecro, ut quia eum mihi reddere non vales, sanguinem
eius legaliter vindicare digneris. Cumque Trajanus, si san-
ctus revertetur à prælio, hunc se vindicaturum per om-
nia responderet, vidua dixit: Si tu in prælio mortuus fue-
ris, quis mihi præstabit? Trajanus * dixit: Ille qui post
me imperabit. Vidua dixit: Et tibi quid prodierit, si alter
mihi iustitiam fecerit? Trajanus respondit: Utique nihil.
Et vidua: Nonne, inquit, melius tibi est, ut tu mihi iusti-
tiam facias, & tu pro hoc mercedem tuam recipias, quam
alteri hanc transmittas? Tunc Trajanus ratione pariter,
pietateque commotus, equo descendit, nec ante discessit,
quam iudicium viduæ per semet imminens profigaret. Hu-
jus ergo mansuetudinem iudicis asserunt Gregorium recor-
datum ad sancti Petri Apostoli basilicam pervenisse: ibique
tam diu super errore tam clementissimi principis deservisse,
quousque responsum sequenti nocte cepisset, se pro Tra-
jano fuisse auditum, tantum pro nullo utretis pagano pre-
ces effunderet. Sed cum de superioribus miraculis Ro-
manorum sit nemo, qui dubitet, de hoc, quod apud Saxo-
nes legitur, huius precibus Trajani animam ab inferni cru-
ciatibus liberatam, ob id vel maxime dubitari videtur, quod
tantus doctor nequaquam presumere: pro pagano proflus
orare, qui quarto Dialogorum suorum libro docuerit, ean-
dem causam esse, cur non orerit à sanctis in futuro iudicio
pro peccatoribus aeterno igne damnatis, quæ punc etiam
causa est, ut non orent sancti homines pro hominibus infi-
delibus impiisque defunctis: non advertentes, quia non legi-
tur pro Trajano Gregorium exorasse, sed tantum flevisse.
Sic enim cum non orarent Gregorium, plangendo potuit
exaudiri, sicuti Moyses cum dolendo taceret, potuit cla-
massè videri: cui Dominus tacenti labijs: Quid clamas,
inquit, ad me? Nimirum Deus omnipotens corda renef-
que scrutatur, & frequenter ea miseris concedit, quæ ho-
mo quamvis, ut carnalis desideret, ea tamen petere non
presumit. Unde Psalmista: *Desiderium pauperum exau-
divit, Dominus: & desideria cordis eorum audivit auris
sua.* Et notandum, quia non legitur Gregorij precibus
Trajani anima ab inferno liberata, & in paradiso reposita:
quod omnino incredibile videtur propter illud, quod scri-
ptum est: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto,
non intrabit in regnum celorum:* sed simpliciter dicitur,
ab inferni solummodo cruciatibus liberata. Quod vide-
licet porfit videri credible, quippe cum ita valeat anima
in inferno consistere, & inferni cruciatibus per Dei misericor-
diam non sentire, sicuti unus gehennæ ignis valet om-
nes peccatores pariter detinere, * sic per Dei iustitiam cun-
ctos non valet æqualiter exurere. Nam uniuscujusque
quantum meruit culpa, iusto Dei iudicio tantum sentietur
& poena.

Nihilominus ex libro, qui à Græcis *Λεγιών* dicitur, à
Latinis verò intelligitur campus, vel pratum, præceptor
meus inter alia toto orbe jam diffamata miracula interpre-
tatur est, mihi scribens: Enarravit nobis presbyter nomi-
ne Petrus de sancto Gregorio Papa Romano: Illinc enim
erat reverendissimus hic presbyter. Is, inquit, effectus
Papa, ædificavit monasterium virorum magnam, & dedit
mandatum, ut nullus monachorum proprium aliquid ha-
beret usque ad unum * obolum. Frater ergo de monasterio
habebat fratrem sæcularem, & postulavit eum, dicens:
* Cafulum non habeo: sed fac charitatem: eme mihi. Dicit
ei sæcularis frater: Ecce tria numismata suscipiens, com-
para, qualis tibi placet. Acceptis itaque monachus tribus
numismatibus habet ea apud se. Alius autem frater vi-
dens eum habentem tria numismata, pergens nunciavit ab-
bati. Abbas vero * audiens, retulit beatissimo Papæ. Bea-
tissimus autem Gregorius dicens hoc ab abbate, segregavit
eum à communione, tanquam eum qui solvetat regulam
monasterij. Igitur post modicum temporis moritur frater
segregatus, nesciente Papa. Post duos ergo aut tres dies
pergens abbas nunciavit ei, quia frater requievit. In hoc
itaque non mediocriter tristatus est, quia antequam exiret
de hac vita, non solvit eum ab excommunicationis epitimi-
o: & scribens orationem in pictatio, dedit uni diacono-
rum suorum, iubens ei ire, & super fratrem legi eam.
Erat autem oratio solvens ab excommunicatione defuncti.
Vadit ergo diaconus, sicut præceptum ei fuerat, & super
tumulum fratris legit psalterium, habens orationem. Et
ipsa nocte vidit abbas fratrem illum defunctum, & dixit
ei: Non es mortuus frater? Ille respondit, etiam. Et ite-
rum interrogavit eum abbas: Ubi eras usque hodie? Res-
pondit frater: Verè Domine in custodia, & usque heri non
* sum absolutus. Notum itaque factum est omnibus, quia in
hora, qua diaconus orationem dixit super sepulcrum, in

A ea hora absolutus est ab excommunicatione, & liberata est
à damnatione anima eius.

Igitur Gregorius non solum Saxones in propriis sedibus
commanentes Christo Domino dedicavit, verum etiam
pueros eorum per exteras regiones diffusos, suis preteris
comparans annualiter, ad cognitionem fidei deducebat.
Unde Candidum presbyterum commoanet dicens: Pergens, se
auxiliante Domino Deo nostro Jesu Christo, ad pa-
trimonium, quod est in Gallis gubernandum, volumus, ut
ut dilectio tua ex solidis, quos accepit, vestimenta
pauperum, vel pueros Anglos, qui sunt ab annis decem
& septem, vel decem & octo, in monasterijs dati ut
Deo proficiant, comparent; quatenus solidi Galliarum,
qui in terra nostra expendi non possunt, apud locum pro-
prium utiliter expendantur. Si quid verò de pecuniis red-
dituum, quæ dicuntur ablatæ, recipere poteris, ex his
quoque vestimenta pauperum comparate te volumus: vel,
sicut præfati sumus, pueros, qui in omnipotentis Dei servi-
tio proficiant. Sed quia pagani sunt, qui illic inveniri pos-
sunt, volo, ut cum eis presbyter transmittatur, ne quid æ-
gritudinis contingat in via: ut quos mortuos conspexerit,
debeat baptizare.

Sardinia quoque rusticos mitissimus rector Gregorius
in errore * venturissimo atque permanere, condidit, ut Ja-
nuarium Caralitanum episcopum pro negligens incre-
pando, inter cætera scribat: Accidit aliud valde legendum, quæ
quia ipsos rusticos, quos habet Ecclesia, nunc usque in infi-
delitate remanere negligentia fraternitatis vestre permisit.
Et quid vos admonere, ut ad Dominum extraneos adduca-
tis, qui vestros ab infidelitate negligit corrigere? Unde
necesse est vos per omnia in eorum conversione vigilare.
Nam si cuiuslibet episcopi in Sardinia insula pagani in ru-
sticum invenire potuerit, in eodem episcopo fortiter docuerit
dicabo. Jam verò si rusticus tantum fuerit perfidiae & obli-
vionis inventus, ut ad Dominum venire minime consen-
tiat, tanto pensiois onere gravandus sit, ut ipsa exactionis
suar poena compellatur ad rectitudinem festinare.

Quod cum Gregorius fructuosè simulque salubriter in
Sardinia rusticos processisse cognosceret, etiam in Judæos
parrimoniorum suorum rusticos non dissimiliter est con-
atus extendere. Unde Cypriano Diacono scribit, dicens:
Pervenit ad me esse Hebræos in possessionibus * nostris, qui
conventi ad Deum nullatenus volunt. Sed videtur mihi,
ut per omnes possessiones, in quibus ipsi Hebræi esse nos-
sunt, epistolas transmittere debeas, eis ex me specialiter
promittens, quod quicumque ad verum Dominum Deum
nostrum Jesum Christum ex eis conversus fuerit, onus
possessionis eius ex aliqua parte imminuetur. Quod ita
quoque fieri volo, ut si quis ex eis conversus fuerit, si solidi
pensionem habet, tremissis ei relaxari debeat: si tres, vel
quatuor, unus solidus relaxetur: si quid amplius, jam
iuxta eundem modum debet relaxari fieri, vel certè
iuxta, quod dilectio tua * prævidet: ut & ei, qui converti-
tur, onus releveur, & ecclesiastica utilitas non gravi dis-
pendio prematur. Nec hoc inviditer facimus, si pro le-
vandis pensionum oneribus eos ad Christi gratiam perve-
ducimus: quia & si ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen,
qui de eis nati fuerint, jam fideles baptizantur. Aut ipsos
ergo, aut filios eorum * lucrifiamur, & idè non est grave
quidquid de pensione pro Christo dimittimus.

Enimverò tam levigationibus datonum, quam promissio-
nibus regi celorum Judæi per diversa loca redire ad Chri-
stum, quem patres eorum negaverant * venire coepunt.
Quibus cum salure animæ vestimenta quoque baptizandis
habilia conferebat. Unde Fantino Defensori Domina in-
quit, Abbatissa monasterij sancti Stephani, quod in Agri-
gentino est territorio constitutum, indicante, comperimus
multos Judæorum ad Christianam fidem, divina gratia in-
spirante, velle converti: sed esse necessarium, ut aliquis illuc
ex nostro mandato debeat proficisci. Proinde huius sum-
ma auctoritatis tenore precipimus, ut omni excusatione sum-
mota, ad prædictum locum peregre, & desiderium eorum
tuis, Deo propitio, adhortationibus adjuvare festines. Qui-
bus tamen: si longum, vel triste videtur solemnitatem
sustinere Paschalem, & eos non aut baptisma festinare co-
gnoscis; ne, quod ablit, longa dilatio eorum retro possit
animos revocare, cum episcopo loci ipsius loquere, ut
poenitentia ac abstinentia quadraginta dierum indicta,
aut die Dominico, aut si celebrantia festivitatis fortassis oc-
currerit, eos, omnipotentis Dei misericordia protegente,
baptizet; quia & temporis qualitas propter eam, quæ sibi
imminet, * damnationem impellit, ut desideria eorum
nulla debeant dilatione differri. Quocumque vero ex eis
pauperes, & ad vestem sibi emendam non sufficere possent
cognosces, te eis vestem, quam ad baptismum habeant,
comparare volumus ac præbere: in quibus pretium, quod
dedisti, tuis novis rationibus imputandum. Si verò san-
ctum Pascha elegerint expectare iterum cum episcopo lo-
quere, ut modo quidem catechumeni sunt, atque ad eos fre-
quenter accedat, geratque sollicitudinem, & animos eorum
* admonitione suæ adhortationibus accendat: ut quantum
expectaretur, est * longa festivitas, tanto se * præparet, &
* eam desiderio ferventi debeant sustinere. Item Petro, &

XLVI.

Reg. 1. 5. ep. 10.

XLVII.

Reg. 1. 3. ep. 26.

XLVIII.

Reg. 1. 4. ep. 6.

*al. vestris

*al. prævi-
derit

*al. lucta-
ce bimur

XLIX.

*al. non le-
giur redire

*al. venien-
tem

Reg. 1. 7. ind. 10. ep. 24.

*al. cladem

*al. admo-
nitionibus
accendat.

*al. clonga-
tur

*al. præpa-
rare

Episcopo Corfica, inter alia: Transmissimus, ait, fraternitati tuae quinquaginta solidos ad vestimenta eorum, qui baptizandi sunt, comparanda.

Nihilominus pro Arianorum parvulis fidei catholicae faciendis, Gregorius pastoralis curae sollicitudinem prorsus extendit. Quapropter universis Episcopis Italiae scribens, ait: Quoniam nefandissimus Auaritiam in hac, quae nuper expleta est, Paschali festiuitate, Longobardorum filios in fide catholica baptizari prohibuit, pro qua culpa cum divina maiestas extinxit, ut solemnitatem Paschae ulterius non videret: vestram fraternitatem decet cunctos per loca vestra Longobardos admonere, ut quia ubique gravis mortalitas imminet, eosdem filios suos, in Ariana haeresi baptizatos, ad catholicam fidem concilient: quatenus iam super nos omnipotentis Dei placent. Item Proiectio, Episcopo Narniensi: Pervenit ad nos, peccatis imminuentibus, in civitate vestra Narniensi mortalitatem omnino grassari: quae res nos nimis addixit. Quamobrem salutantes fraternitatem vestram, instantissime suademus, ut à Longobardorum, sive Romanorum, qui in eodem loco degunt, admonitione, nulla ratione celsites, & maxime à gentium & haereticorum, ut ad veram rectamque fidem catholicam convertantur. Sic enim aur divina misericordia pro sua forsitan eis conversione, & in hac vita subveniet: aut si eos migrare contigerit, à suis, quod & magis optandum est, transeat facinoribus absoluit.

Igitur prudentissimus paterfamilias Christi Gregorius singulis diaconis, vel xenodochii viros idoneos deputavit: quos etiam, ut securus, immo sagacius in opere pietatis, ac misericordiae laborarent, huiusmodi privilegii muniendos esse decrevit. Licet eos, qui pia intentione sollicitudinis curam debilibus ac egenis impendunt, sua apud omnes valeat tueri devotio: melius tamen est, si pro quiete sua de his fuerint muniti, quae gesserint ne inde eis inquietudinis occasio, unde magis laudandi sunt, oriatur. Quia igitur ut vitam religiosam intentionis tuae studio provocati, mensis pauperum exhibenda diaconae elegimus proponendum, ne qua tibi ex hac nascatur administratione dubietas, hac te munitione propeximus succedendum, constituentes, ut de hoc, quod ad mensas pauperum, vel diaconiae exhibitionem percepisti, sive subinde percipere erogandum, nulli unquam hominum quolibet modo, seu ingenio cogatis ponere rationem, vel aliquam debeas molestiam sustinere. Sed quia ita humanis te omnibus esse volumus rationibus absolutum, ut Deo nostro de his, quae tibi commissimus, rationem te novens positurum: hortamur, ut fides in te sinceritas vigeat, sit mens in rebus interior, cura propensior, studium vigilantius, devotio clarior, exhibitio efficacior: quatenus dum divino intus auxilio hoc opus solerter impleveris, & illi pro quibus sollicitudinem geris, studij tui solatio utiliter consolentur: & tu mercedis tuae bonum in aeterna vita Redemptoris nostri gratia compensante recipias.

Haec quidem Gregorius intra, vel extra urbem studio pietatis exercuit: carerem Probrum religiosum abbatem cum multis pecuniis Hierosolymam destinavit: cuius instantia venerabile xenodochium constituit, & tam ibi, quam in monte Sina pene Arabiam, Dei famulis sub regimine Palladij constituit, quotidiani victus, & vestimentis copiam quamvis vivere potuit, annuatim mittere procuravit.

Nihilominus per diversas provincias pro custodia sacrae religionis, rebulque pauperum strenue gubernandis, Ecclesiae suae viros industrios, rectores patrimoniorum assignavit. In quibus Cyprianum Diaconum patrimonij Siculi Pantaleonem notarium Syracusani, Fantium Defensorem Panormitani, Sergium Defensorem Calabritani, Romanum notarium Apuli, Benenarum Defensorem Samnitici, Anthemium Subdiaconum Neapolitani, Petrum Subdiaconum Campani, Candidum Defensorem Tusci, Urbicum Defensorem Sabini, Optatum Defensorem Nursini, Benedictum notarium Defensorem Carsolani, Felicem Subdiaconum Appiae, Castorium cathularium Ravennatis, Callorium notarium Histriani, Antonium Subdiaconum Dalmatiani, Joannem notarium Illyrici, Symmachum Defensorem Sardiniae, Bonifacium notarium Corficani, Pantaleonem notarium Liguriae, Hieronymum Defensorem Alpium Cottiarum, Hilanum notarium Germanitiani, & Candidum Presbyterum Gallicani. Haec autem prudentissimus pater Gregorius, non solum in Romana, sed & per diversas ecclesias perpetuo observanda censuit. Unde Januario Caralitano Episcopo inter caetera scribit dicens: Indicatum est nobis, quod laicis quibusdam curam vestri patrimonij committentes, postmodum in rusticorum vestrorum depraedationibus, atque per hoc ex fatigationibus fuerint deprehensi, & reddere res quas indecenter retinent, habitas quasi suae ditionis, quippe vestra non suppositi curationi postponent, vobisque despiciant actuum suorum reddere rationem. Quod si ita est, districtè à vobis discuti convenit, atque inter eos, ecclesiaeque vestrae iustitiam causam examinari subtilius: ut quidquid in eis fuerit fraudis inventum, cum poena legibus statuta reddere compellantur. De caetero vero cavendum à fraternitate vestra est, ne secularibus viris, atque non sub regula vestra degentibus, cuiuslibet res ecclesiae committantur, sed probatis de vestro officio clericis: in quibus sit

S. Greg. Tom. I.

quid reperiri poterit pravitate, ut in subditis emendare, quod illicite gestum fuerit, valeatis: * quo videlicet apud vos habitus sui officium magis commendat, quam excuset.

Singula ecclesiasticae iuris officia, singulis quibusque personis singulariter committi debere iubeat, alliens, quia sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in Ecclesia corpore secundum veridicam Pauli sententiam, in uno eodemque spiritu, alij conferendum est hoc officium, alij committendum est illud: neque unquamlibet exercitate personae, uno tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si totum corpus oculus, tibi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diversa officia, & robur corporis servat, & pulchritudinem repraesentat: ita varietas personarum per diversa nihilominus officia distributa, & fortitudinem, & venustatem sanctae Dei Ecclesiae manifestat. Et sicut indecorum est, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio; ita nimirum noxium simulque turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa. Hinc est, quod quibusdam ambitiosis, sicut in suis literis, quas ego studio brevitate omisi, poterit inveniri, moderationis frana frequenter imposuit. Unde Anthemio Subdiacono pro Paschasio Episcopo, qui per semetipsum sibi maior domus, & vicecedimus permanebat, inter caetera praecipit, dicens: Volumus autem, ut frater noster Paschasius & vicecedimus sibi ordinet, & majorem domus: quatenus possit, vel hoc spiritibus supervenientibus, vel causis, quae eventum, idoneus, & paratus existere. Si vero, vel negligentem eum prospicias, vel ea, quae dicimus, implere differat: omnis clericus ejus adhiberi debet, ut communi consilio ipsi eligat, quorum personae ad ea, quae praediximus, valeant ordinari. Item Ravennatibus clericis, ad monasteriorum regimina importune tendentibus, restitit, Joanni Ravennati Episcopo scribens: Pervenit ad me, quod in ecclesia fraternitatis tuae aliqua loca dudum monasteriis consecrata, nunc habitacula clericorum, aut etiam laicorum facta sunt: dumque hi, qui sunt in ecclesiis, fingunt se religiose vivere, monasteriis praeponi appetunt, & per eorum vitam monasteria destruantur. Neque etenim potest, & ecclesiasticis obsequiis deservire, & in monachica regula ordinatè persistere: ut ipse distinctionem monasterij teneat, qui quotidie in ministerio ecclesiastico cogitur permanere. Proinde fraternitas tua hoc, quolibet in loco factum est, emendare festinet: quia ego nullo modo parior, ut loca sacra per clericorum ambitum destruantur. Item Mariniano Episcopo Ravennae: Dudum ad nos multorum relatione pervenerat, monasteria in Ravennae partibus constituta, omnino clericorum vestrorum dominio praegravari: ita ut occasione quasi regimini, ea quod dici grave est, velut in propria te possideant. Quibus non modicum condolentes decesserint vestro literas misimus, ut hoc emendare per omnia debuisset. Sed quoniam vita est termino citius occupatus: ne hoc onus monasterii remaneret, fraternitati vestrae eadem nos scripsisse recolimus. Et quia, ut competimus, in hujus rei haecenus correctio cessatum est, haec ad vos iterum praediximus scripta dirigere. Hortamur ergo, ut omni mora omnique exultatione summatim, ita monasteria ipsa ab ejusmodi studeatis gravamine relevare, quatenus nullatenus in eis clericis, vel hi, qui in sacro sunt ordine constituti, ob aliud habeant, nisi orandi tantummodo causa, accedendi licentiam: aut si forte ad praegenda sacra Missarum fuerint invitati mysteria. Sed ne, vel pro cuiuslibet monachi, aut abbatis promotione, onus aliquod fortasse sustineant; studendum nobis est, ut si quisquam abbatum, aut monachorum ex quocumque monasterio ad clericatus officium, vel ordinem sacrum accesserit, non illic aliquam habeat, ut diximus, ulterius potestatem: ne monasteria hujusmodi occasionis velamine, ea, quae prohibemus, sustinere onerata compellantur. Haec itaque omnia vigilantia cura agenda: re jam secundo communita sanctitas vestra non differat: si post hoc negligentes vos esse, quod non credimus, sceleremus, aliter monasteriorum quieti prospicere compellamur. Nam notum vobis sit, quia tanta necessitati servorum Dei congregationem amplius subjacere non patimur. Item Maximiano Episcopo Syracusano post aliqua: Presbyteros, Diaconos, caeterosque cuiuslibet ordinis clericos, qui in ecclesiis quoquo modo militant, abbas fieri per monasteria non permittas: sed aut omnia clericatus militia, monachicis promoventur ordinibus, aut si in abbatis loco permanere decreverint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum est, si cum unum ex his pro sui magnitudine diligenter, quis non possit eximplere ad utrumque judicetur idoneus: sicque invicem & ecclesiasticus ordo vitae monachicae, & ecclesiasticis utilitibus regula monachatus impediatur.

Qualiter sane Gregorius per procuratores ecclesiasticorum patrimoniorum, velut Argus quidam luminosissimus, per totius mundi latitudinem suae pastoralis sollicitudinis oculos circumtulit, non ab re forsitan duxerim perstringendum. Ait enim in epistola Anthemio Subdiacono: Discedenti tibi mandavimus, & postmodum praecipis discer-

* al. quos
* el. conve-
niat
LIV.
* al. singillatim
Ivo p. 6. c.
344.
Rom. 12. 6

Reg. lib. i.
ep. ii. ind.
12.

LIV.

Reg. lib. i.
ep. 37.

* al. Patriarchia

* al. adducito

Reg. l. 1. ep. 23.

* al. Abordana domo

* al. præterea

* al. ut & hac

* al. latera

* al. Scapri

Reg. l. 1. ep. 63. ind. 9.

Reg. l. 1. ep. 18. ind. 9.

* al. Barumtanz.

* al. annuum quantum

* al. &

* al. pensitam

* al. rebus

* al. extiterint

Reg. l. 1. ep. 44.

* al. deest Filimaud

* al. conspeximus

* al. modia

* al. inibi nūciet moras

Reg. l. 2. ep. 55.

Reg. l. 5. ep. 4. ind. 14.

rentibus injunxille me memini, ut curam pauperum gerentes: & si quos illic egere cognoscere, scriptis recurrentibus indicaret: & vix de paucis hæc facere curasti. Volo autem, ut Domna * Patriarchia meæ, mox ut præsentem justificationem susceperis, offeras ad calcarium puerorum, solidos quadraginta & tritici modios quadringentos: Domna Palatina relicta Ubici solidos viginti, & tritici modios trecentos: Domna Viviana relicta Felicis solidos viginti, & tritici modios trecentos, qui omnes simul octoginta solidi in tuis rationibus imputentur. Summam vero pensionis sub festinatione * transmittite, & ad Paschalem diem, Domino auxiliante, occurrat. Item eadem: Insinuatum nobis est, ancillas Domini quasdam Nolana civitatis, in * Boritana domo commorantes, nimiam victus, vestitularumque penuriam sustinere. Quibus ex præcepto Dei subvenire nos convenit, & inopiam earum quantum possumus, donante Domino, sublevare. * Propterea experientia tua præsentem iussione mandavimus, * ut hac præsentem nona indictione quadraginta in auro eis solidos dare debeas: & deinceps succedentibus indictionibus annuos viginti solidos ministrare, qui tuis possint rationibus imputari. Præterea Paulino presbytero monasterij sancti Erasmi, quod in latere montis * Sorapis situm est, sed, & duobus monachis in oratorio sancti Archangelii servientibus, quod in Iucullano castro, juxta sancti Petri basilicam esse dinoscitur, binos te tantummodo solidos dare præcipimus, qui & ipsi tuis rationibus imputentur. Ita ergo fac, ut impense mercedis tu quoque participium fortiaris. Item eadem: Si in proximorum necessitatibus, habita compassione, benigna mente concurrimus, nostris proculdubio petitionibus clementem Dominum reperimus. Palatina siquidem illustis femina continua hospitalitate insinuavit, se plurimis necessitatibus subjacere. * Propterea experientia tua præsentem auctoritate præcipimus, ut ei pro sustentatione ejus annuos solidos triginta dare disponeretur, qui tuis possint postmodum rationibus imputari. Ita ergo fac, ut & tu bene ministrare mercedis commodum percipias, & nostra ad effectum præcepta perducas. Item Petro subdiacono: Insinuatum nobis est Matellum * Barumtanz ecclesiam, ibidem in civitate Panormitana in monasterio sancti Adriani, in penitentiam deputati, non solum victus necessitatem pati, sed & nuditatis vim sustinere molestiam. Pro qua re necesse habemus strenuam iussione præsentem præcipere, ut ipsi pro victu ac vestimento, stratoque ad continentiam, pueroque ejus * annuam quantum profexeris satis esse, constituas: ut inopia nuditateque ejus tali providentia possint habere consultum, & ea quæ eidem viro deputaveris, tuis postmodum possint rationibus imputari. Ita ergo fac, ut & nostram iussione impleras: & tu quoque hoc ipsum bene disponendo, hac ipsa possis participari mercede. Item eadem: Monasterium sancti Archangelii, quod in Tirois est constitutum, indicante præsentium portatore, victus habere necessitatem didicimus. Ideoque experientia tua diligenter cognovit, * ut si ejusdem loci monachos bene se tractare cognoveris, in quibus eos necessitatem habere manifesta veritate patuerit, eis subvenire hac auctoritate suffultus, modis omnibus festinabis, sciturus tuis esse rationibus, quidquid nostra præceptione præberis, imputandum. Sed & terrulam ecclesie nostræ vicinam sibi, quam solidum unum & trecentos milles duos * pensitam asserunt, si ita est, libellario nomine ad summam tremisillis unius habere concedere. Studij ergo tui sit hæc omnia ita complere, si, sicut diximus, ejus monachi in Dei * servitio, sicut decet, foletes * perstiterint. Item eadem: Divina præcepta nos admonent diligere proximos sicut nosmetipsos: & cum hac eos præcipiamur charitate diligere, quanto magis debemus his in subsidiis necessitatum carnalium subvenire, ut eorum angustias si non ex omnibus, saltem aliquibus sustentaculis sublevemus? Quoniam ergo filium * Filimoud viri dignissimi non solum amissione visus, sed etiam inopia victus egellatam pati * cognoscimus, necessarium duximus, in quantum possibilitas suppetit, ei præbere consultum. Propterea experientia tua præsentem iussione præcipimus, ut annis singulis viginti quatuor * modios tritici, fabæ quoque modios duodecim, & vini decimas viginti pro sustentatione vitæ debeas ministrare, quod tuis postmodum possit rationibus imputari. Ita ergo fac, ut præsentium latoi nullas de percipiendis Domini donis * moras sustineat, & tu in die Domini bene distentate mercedis possis percipere inveniri. Item Gregorius Cypriano diacono: Cosmas ex variis periculis necessitatibus, multis se dicit debitis obligatum, ita ut pro eis à creditoribus suis suos dicat filios detineri. Quæ res, si ita est, nos omnino commovet. Quamobrem hortamur dilectionem tuam, ut quia de rebus pauperum dandis agitur, causam ejus cum subtilitate summa perquiras: & si inveneris eum prædictis debitis veraciter ita involutum, ut non sit substantia, unde possit hæc ipsa persolvere, prædictos creditores ejus videas, & propter recolligendos filios ejus, quanta cognoveris quantitate, componas. Et quia ipse, sicut dicit, non habet unde restimat, de rebus pauperum ex præsentem nostra auctoritate persolve: sciens, quidquid illic, te providente, datum fuerit, patrimoniij nostri pensionibus esse reputandum. Idem eadem: Zeno frater & coepiscopus

A pus nos, quosdam in civitate sua alimoniarum necessitatem innotuit sustinere. Quibus quoniam, ut possibile est, aliquid desideramus ferre consultum, idcirco dilectionem tuam antedicto patri nostro mille modios tritici, aut si plus levare poterit, usque ad duo milia scriptis te dare præsentibus deputamus. Hortamur ergo, ut in his præbendis nullam moram, aut excusationem adducas: quatenus, dum tempus finit, & hinc cum Dei adjutorio sine periculo ad propria remeare, & citius necessitatem patientibus valeat subvenire. Item Gregorius Eusebio religioso abbati. Credat mihi charitas tua, quia valde contristatus sum de tristitia tua, & cetera. Propterea centum solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tue dari fecimus quos peto, ut absque injuria suscipias. Item Gregorius Candido Defensori: Necesse est patientibus pontificale convenit adesse subsidium. Pro * quo experientia tua præsentem auctoritate præcipimus, quatenus Albino privato luminibus, filio quondam Martini coloni, singulis annis duos tremisillis sine aliqua dilatione præstare non desinat: non dubitatur, fuis hoc sine dubio rationibus imputari. Item Gregorius Fantino Defensori: Lator præsentium Cosmas Syrus in negotio, quod agebat, debitum te contraxisse perhibuit: quod & multis aliis, & lacrymis ejus attestantibus verum esse credimus. Et quia centum quinquaginta solidos debebat, voluit, ut creditores illius cum eo aliquid pacifcerentur: quoniam, & lex habet, quod homo liber nullatenus pro debito teneatur, si res detulerit, quæ possint eidem debito addici. Crede res ergo tuas, ut alleat, ad octoginta solidos consentire possibile est. Sed quia multum est, ut à nil habente homine octoginta solidos petant: sextaginta tibi solidos per notarium tuum transmissimus, ut tu cum eisdem creditoribus subtiliter loquaris, & rationem reddas, quæ filium ejus quem tenere dicuntur, secundum leges tenere non possunt. Et si potest fieri, ad aliquid minus, quam nos dedimus, contentos descendant: & quidquid de eisdem sexaginta solidis remaneret, ipsi trade, ut cum filio suo exinde vivere valeat. Sicut autem nil remanet, vel ad eandem debitum ejus summam incidere stude, ut possit sibi liberè postmodum laborare: hoc tamen solentæ age, ut, acceptis solidis, ei plenariam munitionem scripto conficiant. Item Gregorius Castorio Diacono, & chartulario Ravennæ, inter cetera: Valerianum monachum, quem emendatum in monasterio beati Joannis in Classe posito tradidisti, in eo enim monachum stano sine dubio volumus permanere. Præterea ne quæ necessitatem in expensis tua experientia patiaris de rediditibus sanctæ Romanæ Ecclesie, qui illic, te providente aggregati sunt, omnes expensas tuas te facere volumus: & si quid supererit, nobis cum veneris, deferat. Item Gregorius Romano Defensori: Divinorum nos admonent eloquia præceptorum, necessitatem patientibus Ecclesiasticis præbere subsidium. Quia ergo dilectissimus filius nos, Cyprianus Diaconus, Gaudiosum Defensorem sedis nostras, qui Syracusis degere comprobatur, pauperatis alleat inopia constingit, idcirco experientia tua præsentem auctoritate mandamus, ut à præsentem secunda indictione sex solidos annis singulis ei dare non differas: ut & ille hujus remedij solatio potiatur, & tu quod dederis, tuis sine dubio noveris rationibus imputandum. Item Gregorius Libertino exproatori: Quanta vos saculi hujus premat angustia, incognitum non habemus. Sed quia in summa tribulatione positus solus est * consolatio misericordia creatoris: in eum spem vestram ponite, ad ipsum vos tota mente convertite, qui & iuste quem vult, perfertis affligi, & confidentem in se misericorditer liberabit. Ipsi ergo gratias agite, & patienter quæcumque illata sunt sustinere. Nam recta mentis est, Deum non solum in prosperis benedicere, sed etiam in adversitatibus collaudare. In his igitur, quæ parimur, nullum contra Dominum murmur cordi vestro surrepat: quia ad quid hoc creator nos operetur, ignotum est. Forsitan enim, magnifice filii, aliquid illum in prosperis positus offendisti, unde te clementi amaritudine vult purgari. Et idcirco nec temporalis refrangat afflictio, nec rerum damnatio distrucit: quia si in adversis gratias referens, Deum tibi patientia feceris esse placabilem: & quæ amissa sunt multiplicata reddentur: & super hæc gaudia æterna præstantur. Peto autem ne injuriosum ducatis, quod viginti annuos vestitus ad pueros vestros per Romanum Defensorem scriptis præberi: quia de beati Petri Apostoli rebus, quamvis parva sint, quæ offerantur, pro magna benedictione suscipienda sunt semper: quoniam & hic vobis majora valere impendere, & apud omnipotentem Deum beneficia æterna præstare. Item Gregorius Philippo Episcopo: Suscepi Epistolam dilectionis tue, in quibus mihi innotescere * curasti, quod vir venerabilis Andreas presbyter de hac luce migraverit. De cuius creptione gavissus sum, quia ad ea quæ semper expetit, gaudia æterna pervenit. De solidis vero, qui pro faciundo xenodochio à filio nostro Probo abbate Hierosolymis relicti sunt, hoc, quod deliberatum fuerat, ut fieri debuisset, immutare non potui, sed benedictionem parvulam sanctitati vestre quinquaginta solidos transmissi.

E Longum est, nimis quoque difficile, si elemosynarum ejus salutem hujusmodi prosequar actiones hoc breviter assero, quia

Reg. l. 2. ep. 24. ind. 10.

Reg. l. 3. ep. 28.

* al. qua re

Reg. l. 3. ep. 43.

Reg. l. 4. ep. 24.

Reg. l. 7. ep. 38. ind. 2.

Reg. l. 8. ep. 31.

* al. consolatrix

Reg. l. 15. ep. 26.

* al. curavit

LVI.

Reg. l. 4. ep. 30. * al. Evangelia

& non petentibus ultra distribuit, & omnibus sibi petentibus hilariter ministravit. Unde Elias presbytero, & abbati provincie Illaurie: Evangelium, inquit, sicut mandastis transmissimus, & post pauca. Solidos autem vobis volumus pro necessitatibus cellae quinquaginta transmitti, quos multum esse existimantes, ex eis nobis decem donastis, ut quadraginta mitteremus. Sed ne forsitan, & hoc grave esset, alios * decem nobis ex eis adhuc dignati estis largiri. Sed quia vos valde in continentia vestra benignos invenimus: eisdem benignitati vice simili respondentes, quinquaginta transmissimus. Et ne forsitan minus esset, alios decem superaddimus. Ne vero & hoc adhuc minus esset, alios duodecim jungi fecimus. In hoc autem cognoscimus charitatem vestram, quia de nobis ita praesumitis, sicut vos praesumere debetis.

LVII.

Item eidem Juliano: Gloria vestra scripta suscipiens legenda latus aperui, sed tristis plebs replicavi. In eis quippe dicebatur, quod pudoris causa fuerit, mihi vos ea, quae dicenda erant, tempore * multo tacuisse. Et certum est, quia minus amatur, qui adhuc erubescit. Absque modo contristatus sum, quia me à vobis comperi minus, quam æstimaveram amari. In hoc autem valde me * contremittis, si recedis causas mihi assidue providendas studiosè non requiritis. Nec debet esse verendum, ei aliquid de elemosinis importune dicere, quem constat non suas, sed ad dispensandum res pauperum habere. De causis itaque mercedis, apud episcopum libere agere debuisti, etiam si meum animum qualis in amore vestro existere nesciretis. Postquam enim & nos omnino gloriam vestram diligimus, & dispensationis locum in rebus, sicut scitis, pauperum tenemus: vestra, fateor, verecundia valde accusabilis fuit. Quam ideo tot verbis increpando insequor, ut hanc à corde vestro funditus repellam: & in mercedis causas magnum solatium vestrae provisionis habeam. Monasterio itaque * nostro, quod à vobis in Catanensi urbe constitutum est, per Adianum notarium, & rectorem patrimonij, semel præcepti pagina, decem annuos solidos dari deputavimus. Quos petimus sine injuria suscipi, quia non hæc vobis nostra oblatio, sed sancti Petri Apolosolum principis benedictio offertur.

* al. longo

* al. contemnetis

* al. deest non

* al. vestro

LVIII.

Sane, quia sunt nonnulli, qui ea quidem, quae habent tribuunt, sed aliena quae non habent rapere non desunt: & dum valde videri iunifici appetunt, violenter ab habentibus auferunt, quae quasi misericorditer non habentibus largiantur: duas hic Gregorij episcopi infero, quibus liberalitatis ejus innocentia mirabiliter doceatur. Ait enim in epistola Pantaleoni notario: Experientia tua, quod vel quale apud sacratissimum corpus beati Petri Apostoli jurandum præberit, memor est. Unde nos quoque securi discussionis ei causas in patrimonio partis Syracusanæ commisimus. Oportet ergo te fidem tuam, & ejusdem beati Petri Apostoli timorem semper ante oculos habere, utque ita agere, ut neque in presenti vita ab hominibus, neque ab omnipotenti Deo in extremo judicio valeas reprehendi. * Valerio siquidem chartulario nostro narrante, cognovimus, quia modum, cum quo coloni ecclesiae frumenta dare compellantur, viginti & quinque sextario in inveneris, quod omnimodo execrari sumus, atque eandem discussionis causam te tarde fecisse doluimus. Quia vero eundem modum te fregisse, & justum fecisse commemoras, gavisus sumus. Sed quia praedictus chartularius summam quoque nobis indicare studuit, quae de fraudibus, conductorum apud experientiam tuam jam de duobus terentis est collecta, sicut te studiosè fecisse, fracto injusto modo, gaudemus. quia in futuro nobis proderit: ita etiam de peccatis praeteritis cogitamus, ne si ea, quae fraudulenter conductores à rusticis abstulerunt, ad nos perveniant: peccata quae ab ipsis perpetrata sunt, ad nos trahantur. Et ideo volumus cum omni fide, omnique puritate, considerato timore omnipotentis Dei, reducta ad memoriam districtione beati Petri Apostoli, per unamquamque massam colonos pauperes, & indigentes experientiam tuam describere, atque ex eis pecunias, quae in fraudibus sunt inventae, vaccas, oves, porcosque comparate, & singulis colonis pauperibus * eas distribuere. Quod facere te cum consilio viri Reverendissimi Domini Joannis Episcopi, atque Adriani chartularij nostri, & rectoris volumus. Si autem necesse propter consilium fuerit, etiam filius meus dominus Julianus debet adhiberi, ita ut nullus alius hoc cognoscat, sed omnino secretum sit. Vos igitur apud vos pertractate, utrum in auro, an certe pecunias eisdem colonis pauperibus, dari eadem continentia debeat. Quidquid vero communiter fuerit, prius descriptionem, sicut praedixi, facite, & postmodum singulis juxta qualitatem suae paupertatis distribuere stude. Ego enim, sicut Magister gentium testatur, habeo omnia, & abundo, nec pecunias, sed mercedem quero. Ita ergo age, ut in die judicij de eadem causa mercedis, quae experientia tua commissa est, mihi fructum, quem feceris, ostendas. Quod si pure, & fideliter ac strenue egeris, & bicillum in filijs tuis * recipies, & postmodum retributionem plenariam in aeterni judicij examine habebis.

Reg. l. 11. ep. 39.

* al. Salerio

* al. ea

Thil. 4. d

* al. recipis

LIX.

Item idem Petro subdiacono: Quod responsum tuum tunc dimissimus, Paschalis festivitatis occupationibus im-

plicari eum relaxare citius minime volumus. Causas vero in quibus indicandum curasti, omnes subtiliter perquirentes, qualiter disposuimus, inferius agnosces. Cognovimus rusticos ecclesiae vehementer in frumentorum pretiis: * gravata ut in silura summa eis in comparatione, abundantia tempore non fervetur. Et volumus, ut juxta pretia publica in omni tempore five minimi, five amplius frumenta nascantur, in ejus comparationis mensura teneatur. Frumenta autem, quae naufragio pereunt, per omnia volumus reputari: ita tamen, ut à te negligentia ad transmittendum minime fiat: ne dum transmittendi tempore negligitur, damnum ex vitio vestro generetur. Valde * enim iniquum, & injustum esse perspeximus, ut à rusticis ecclesiae de sextariis aliquid accipiantur, & ad majorem modum dare compellantur, quam in horreis ecclesiae inferuntur. Unde praesenti admonitione praecipimus, ut plus, quam decem & octo sextariorum modium nunquam à rusticis ecclesiae frumenta debeant accipi nisi forte si quid est, quod nave juxta consuetudinem super accipit, quod minus ipsi in * navibus arretantur. Cognovimus etiam in aliis quibus * malis ecclesiae exactionem valde injustissimam fieri, ita ut ad septuaginta * urnas, & semis, quod dici nefas est, conductores exigantur. Et adhuc neque hoc sufficit: sed insuper aliquid ex usu jam multorum annorum exiguntur. Quam rem omnino detestamur, & amputari de patrimonio funditus volumus. Sed tua experientia five in hoc, quod per libram amplius, five in aliis minutis oneribus & quod ultra rationis aequitatem à rusticis accipitur, penset: & omnia in summam pensionis redigat, & prout vires rusticorum portant, pensionem integram, & pensant ad septuaginta vini lagenas perfolvant: & neque siliquas extra libras, neque libram majorem exigere debeant, sed per æstimationem tuam prout virtus sufficit, in summam pensionis crescat: & sic turpis exactio nequaquam fiat. Neque vero post obitum meum hæc ipsa onera, quae super pensam illata subtraximus, & in capite pensionis fecimus crescere, iterum in quolibet addantur, & inveniatur summae pensionis augeri, & onera adjectionis insuper rustici perolvere compellantur: volumus, ut securitatis libellos ita de pensionibus facias, quatenus in primis * dicas tantam pensionem unumquemque perolvere debere, inibi abjectis siliquis, oleis, vel granaticis. Quod autem ex his minutis in usum rectoris accedebat, volo, ut hoc ex praesenti justione nostra ex summa pensionis in usum tuum veniat. Ante omnia hoc te volumus sollicitè attendere, ne injuste pondera in exigendis pensionibus ponantur: sed si qua talia inveneris, frange: & nova, & recta constitue, quia & filius meus Servus Dei Diaconus jam talia invenit, quae ipsi displicerent: sed licentiam hæc immutandi non habuit. Superius ergo pondera praetercepta, * & villa cibaria, nihil aliud volumus à colonis ecclesiae exigi. Praeterea cognovimus, quod prima illatio burdenis rusticos nostros vehementer angulter, ita ut prius, quam labores suos vendunt valeant, compellantur tributa perolvere. Quae dum de suo, unde dare non habent, ab auctionis publicis empta accipiunt, & gravis commoda ex eodem beneficio perfolvunt. Ex qua ac fit, ut dispensis gravibus coangustentur. Unde praecipimus praesenti admonitione, ut plus, quam decem & octo sextariorum nunquam exigatur: & omne, quod mutuum pro eadem causa ab extraneis accipere poterant, à tua experientia ex publico detur, & à rusticis ecclesiae paulatim, ut habuerint, accipiantur: ne, dum in tempore coangustantur, quod eis postmodum sufficere poterat, in inferendum prius compulsi, vilis vendant, & hoc eis minime sufficiat. Pervenit etiam ad nos, quod de nuptijs rusticorum immoderata commoda percipiuntur. De quibus praecipimus, ut omne commodum nuptiarum unius solidi summam nullatenus excedat. Si qui sunt pauperes, etiam minus dare debent. Si qui autem divites, praefati solidi summam nullatenus transgrediantur. Quod nuptiale commodum nullatenus volumus in nostra ratione redigi, sed utilitati conductorum proficere. Cognovimus etiam, quod, quibusdam conductoribus morientibus, pauperes sui non permittuntur succedere. sed res eorum ad usum ecclesiae pertrahuntur. De qua re diffinimus, ut pauperes morientium, qui in possessione ecclesiae degunt, haereditas eis succedere debeant, nec aliquid de substantia morientium subtrahatur. Si vero filios parvulos aliquis reliquerit, quousque ad aetatem talem veniant, ut substantiam suam regere valeant, persona eligantur cautes, quibus partem eorum res tradi debeant ad custodiendum. Cognovimus etiam, quod si quis ex familia culpam fecerit, non in ipso, sed in ejus substantia vindicatur. De qua re praecipimus, ut quisquis culpam fecerit, in ipso quidem, ut dignum est, vindicetur: à commoda autem omnino abstinatur: nisi forte parum aliquid, quod in usum executoris, qui ad eum transmissus fuerit, proficere possit. Cognovimus etiam, quia quoties conductor aliquis à colonis suo iniuste abstulerit, hoc quidem à conductore extinguitur, sed ei non redditur, à quo ablatum est. De qua re praecipimus, ut quidquid violenter cullebit ex familia ablatum fuerit, ipsi restituatur, cui ablatum est, & utilitati nostrae non proficiat: ne nos ipsi auctores esse violentiae vi-

* al. aggravi

* al. autem

* al. manibus

* al. manibus

* al. ternum

* al. dicas

* honoribus

* al. quando

* al. & civilia

Grat. 16. q. 4. c. 4.

Idem Grat. ubi sup.

»deamur. Præterea volumus, ut si quando eos, qui sunt in
 »obsequio expectentur tuæ, in aliquibus causis, quæ sunt
 »extra patrimonium, transmittis; parva quidem ex eis com-
 »moda accipiant, sed tamen ita in eorum utilitatem pro-
 »ficiant, ut nulla sibi exinde lucri commoda sub specie no-
 »stræ utilitatis requirant: quia nos sacculum ecclesiæ ex lu-
 »cris turpibus nolimus inquinari. Jubemus etiam, ut hoc
 »experientia tua summo modo custodias, ut per commodum
 »conductores in massis ecclesiæ nunquam fiant: ne dum
 »commodum queritur, conductores frequenter immuten-
 »tur. Ex qua mutatione quid aliud agitur, nisi ut eccle-
 »siastica prædia nunquam colantur? Sed & ipsa etiam li-
 »bellatica, prout summa pensionis fuerit, moderentur. Res,
 »cellas, & cellaria non plus de massis ecclesiæ te accipere
 »volumus, nisi quantum consuetudo est. Tua autem, quæ
 »comparati iustissimè, ab extraneis comparentur. Pervenit
 »autem ad nos tres libras auri Petro conductori de Subpa-
 »triana iniuste ablatas: de qua causa Fantinum Defensorem
 »subtiliter require: & si manifestè, iniuste, & incompeten-
 »ter ablatæ sunt, sine aliqua tarditate restituere. Cognovi-
 »mus etiam rusticos burdationem, quam jam ab eis exactam
 »Theodosius minime persolverat, iterum dedisse: ita & in
 »duplo exacti sunt. Quod ideo factum est, quia ejus sub-
 »stantia ad debitum ecclesiæ non sufficiebat. Sed quoniam
 »per filium nostrum servum Dei Diaconum edocti sumus,
 »quod ex rebus substantiæ ejus possit hoc ipsum damnum
 »sufficenter refarciri, volumus quingentos septem solidos
 »eisdem rusticis sine aliqua immutatione restituere in duplo
 »videantur exacti. Si autem supra damnum rusticorum, es-
 »tiam quadraginta solidi de rebus Theodosij remanent quos
 »& apud te diceis habere, volumus, ut filia ejus reddantur
 »aut res suas, quas in pignore dederat, recipere debeat. Cui
 »etiam bacila patris sui restitui volumus. * Campanius
 »gloriosus magister militum, duodecim solidos annuos Joan-
 »ni notario suo reliquerat ex massa Varoniana: quos dare
 »te annis singulis sine aliqua * diminutione precipimus ne-
 »cepti Eupli conductoris, quamvis omne mobile ejusdem Eu-
 »pli perceperit, exceptis dumtaxat solidis. Dare etiam de
 »solidis illius te volumus solidos vigintiquinque. * Suppo-
 »sitorium aliquod argenteum pro uno solidio dicitur esse
 »appositum, & calix pro sex solidis dicitur esse appositus.
 »Interrogato Dominico secretario, vel aliis, qui scire pos-
 »sunt, debitum recipere, & vascula præfata restitue. Agimus
 »autem gratias sollicitudini tuæ, quia de causa fratris mei
 »præcepti tibi, ut argentum illius retransmittere debuisses:
 »& sic oblivioni mandasti, ac si tibi aliquid ab extremo
 »mancipio tuo diceretur. Quod jam, vel modo non expe-
 »rientia, sed negligentia tua studeat implere: vel quidquid
 »ejus apud Antoninum fuisse cognoveris, sub omni veloci-
 »tate retransmitte. De causa Salpingi Judæi epistola aliqua
 »est inventa, quam tibi fecimus transmitti, ut eam relegens,
 »& subtiliter causam ejus, vel viduæ cuiusdam, quæ in
 »eodem negotio dicitur implicata, cognoscens, de quin-
 »quaginta uno solidis, * qui reddi non possunt, sicut ju-
 »stum tibi visum fuerit, responsum facias, ita ut res alienæ
 »iniuste nullo modo * credimur defraudentur. Antoni-
 »no medietas legati sui data est, medietas redimetur: quam
 »medietatem ex communi substantia ei volumus adimple-
 »ri: & non solum ei, sed etiam defensoribus, & peregre-
 »nis, quibus legati titulo aliquid dereliquit, & familiaribus
 »egatum persolvi volumus: quod tamen ad nos pertinet.
 »Collecta ergo ratione pro nostra parte, id est, pro novem
 »unciis persolve. De solidis ecclesiæ * Canusine volumus,
 »ut aliquid clericis ejusdem ecclesiæ largiaris, quatenus, &
 »ij, qui nunc inopiam patiuntur, sustentationem aliquam ha-
 »beant: & si illic Deus voluerit ordinari episcopus, habeat
 »unde subsistat. De lapsis sacerdotibus, vel quolibet ex cle-
 »ricis obsequare te volumus, ut in rebus eorum nulla conta-
 »minatione misceris, sed pauperima regulam monasteria
 »require, quæ secundum Deum vivere sciunt: & in eisdem
 »monasteriis ad poenitentiam lapsos trade, & res lapsorum
 »in eo loco proficiat, in quo agere poenitentiam traduntur:
 »quatenus ipsi ex rebus eorum subsidium habeant, qui de
 »correctione eorum sollicitudinem gerunt. Si verò paren-
 »tes habent, res eorum legitimis parentibus dentur: ita autem
 »ut eorum stipendium, qui in poenitentiam dati fuerint, suf-
 »ficienter debeat procurari. Si qui verò ex familia ecclesia-
 »stica Sacerdotes vel Iervæ, vel Monachi, vel Clerici, vel
 »quilibet alij lapsi fuerint, dari eos in poenitentiam solu-
 »mus, sed res eorum ecclesiastico juri non subtrahantur: ut
 »tamen sum accipiant, unde ad poenitentiam subsistant: ne
 »si nudentur, locis, in quibus dati fuerint, onerosi sint. Si
 »quos parentes in possessione habent, ipsi res eorum traden-
 »da sunt ut ab ipsis * juri Ecclesiæ conserventur. Ante trien-
 »nium Subdiaconi omnium ecclesiarum Sicilia prohibiti
 »fuerant, ut more Romanæ Ecclesiæ suis uxoribus nullate-
 »nus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens vi-
 »detur, ut qui usum ejusdem continentie non invenit, neque
 »castitatem ante proposuit, compellatur à sua uxore sepa-
 »rari, atque per hoc, quod abist, deterius cadat. Unde vi-
 »detur mihi, ut à præfenti die Episcopus omnibus dicatur,
 »ut nullum facere Subdiaconum præsumant, nisi qui se vi-
 »cturum castè promiserit, quatenus & præterita, quæ pro-

A
 »posito mentis appetita non sunt, violenter non exigantur,
 »& futura eatur caveantur. Qui verò post eandem prohi-
 »bitionem, quæ ante triennium facta est, continenter cum
 »suis conjugibus vixerint, laudandi atque remunerandi sunt,
 »& ut in bono suo permancant, exhortandi. Eos autem qui
 »post prohibitionem factam se à suis uxoribus continere no-
 »luerint, pervenire ad factum ordinem volumus: quia nullus
 »suis debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus ca-
 »stitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. Li-
 »berato negotiorum, quise Ecclesiæ commendavit, qui ha-
 »bitat in massa Cinciana, annuam continentiam à te volumus
 »fieri. Cujus continentie summam ipse aestima, qualis esse
 »debeat, ut renunciata nobis, in tuis rationibus possit impu-
 »tari. De præfenti verò indictione jam à filio nostro Se-
 »verino Diacono percepti, quod Fantinum Defensorem, Joan-
 »nes quidam monachus moriens in sex uncias hæredem dimi-
 »sit. Cui hoc quidem quod dimissum est tractat, sed * contem-
 »te cum, ut hoc facere ulterius non præsumat: sed pro labore
 »suo itame, quod accipiat, ut ei vacuum labor suus esse non
 »debeat: & hoc meminerit ut qui ecclesiæ stipendiis subsistit
 »ad lucra propria non anhelat. Si quid verò sine peccato, &
 »sine appetitu concupiscit, per eos, qui causas ecclesiæ
 »agunt, ad ecclesiam venerit, dignum est, ut ipsi vacui ex la-
 »bore suo esse non debeant, sed nostro serventur iudicio, qua-
 »liter debeant remunerari. De argento Rusticani causam
 »subtiliter require, & quæ tibi iustum videtur exequere,
 »Alexandrum virum magnificum admone, ut causam suam
 »cum sancta Ecclesia * dicere debeat. Quod si forte facere
 »neglexerit, eandem causam cum timore Dei, honestate
 »servata, ut potes, exequere. In qua verò etiam largiri ali-
 »quid te volumus: & si potest fieri, quod aliis dandum est, ipsi
 »relaxetur, dummodo causam, quam nobiscum habet, persol-
 »veat. Donationem ancillæ Dei, quæ lapsa est, & in mo-
 »nasterio * præfata data, omni postposita tarditate restituere:
 »quatenus ipse locus, ut superius dixi, rerum ejus stipendia
 »habeat, qui ejus olivæ labores portat. Sed & quodquid
 »ab aliis ex ejus substantia tenetur, recollige, & monasterio
 »præfato trade. Pensiones è xenodochiis de via nova, quan-
 »tas tibi indicasti, * quia apud te habes, nobis dirigere.
 »Actionario autem, quem in eodem patrimonio deputasti,
 »prout tibi videtur, ei aliquid largire. De ancilla Dei
 »quæ cum Theodosio fuit, extranea nomine, videtur mihi
 »ut ei continentiam facias, si utile conspicis: aut certe do-
 »nationem, quæ fecit, reddas. Domum monasterij quam An-
 »tonius datus triginta solidis, monasterio tulit. Receptis so-
 »lidis, omni postposita tarditate, restituere. Amulas onychi-
 »nas, requisita subtiliter veritate restituere, quas per por-
 »torem præfatum retraxisti. * Sarminium, si vacat, & te
 »occupatus apud te non est, ad nos dirige. Felix conductore
 »domnæ Campanæ, quem liberum reliquerat, aut quæ indite
 »cursu esse julierat, dixit tibi à Maximo subdiacono septu-
 »aginta duos solidos * abatos: pro quibus dandis asseruit, quæ
 »omnes res suas, quas in Sicilia habuit, vel * vendidit, vel
 »apposuit. Sed scholastici dixerunt, quia de fraudibus in-
 »dignis esse non potest, dum tamen ad nos de Campania
 »reverteretur, facta tempestate, motuus est. Cujus te vo-
 »lumus uxorem, & filios require: & quidquid, vel appo-
 »suerat, vel venderat, apposita absolvi: de venditis pretium
 »restituere: & insuper eis aliquid alimentum præbere, quia Ma-
 »ximus Siciliam miserat, & ibi ei quæ * assererat, abstu-
 »lerat. Cognosce ergo, quæ ablata sunt, & uxori filisque ejus
 »sine aliqua mora restituere. Hac omnia sollicitè relege: om-
 »nemque illam familiaritatem tuam negligentiam postpone.
 »Scripta mea ad rusticos, quæ dixi, per omnes massas facere
 »relegi, ut sciant, quid contra violentias suas ex auctoritate
 »nostra defendere debeant: quæque vel authentica, vel ex ma-
 »plaria eorum dentur. Vide, ut omnia absque immutatione
 »custodias: quia de his, quæ tibi pro servanda justitia scribo,
 »ego absolvor: * & tu si negligis, obligaris. Terribilem
 »iudicem venientem considera, & de adventu illius nunc
 »tua consideratio contremiscat: ne tunc sine causa jam ti-
 »meat, cum coram illo caelum & terra tremuerint. Audisti
 »quid volo: vide, quid agas.

* al. per con-
tente

* al. ducere
* al. decide-
re

* al. mona-
stio

* al. quas

* al. Satur-
nium

* al. rulos
* al. venun-
davit

* al. asser-
bat

LIX.

Reg lib. 1.
ep. 70.

* al. intan-
tum

LX.

* al. Campa-
nians vel
Campanius

* al. dubita-
tione

* al. Suppo-
sitorium

* al. quibus
redimi no-
* al. credi-
toris

* al. Canosinæ

Grat. dist. 32
cap. 1.
* al. viti. el.
iura

Grat. dist. 28
c. 1.

unam gattam, quam blandiens crebro, quasi cohabitricem in suis gremiis refovebat, cognoscens, oralle fertur ad Dominum, ut sibi ostendere dignaretur, quam futurae remunerationis mansionem sperare debuisset, qui pro illius amore saeculum desensit, nil ex ejus divitiis possideret. Cumque nocte quadam dormiret, cognoscit sibi revelatum fuisse, ut cum Gregorio Romano Pontifice mansionem sibi preparandam sperare debuisset. At ille fortiter ingemiscens, parum sibi profuisse voluntariam rerum inopiam, tantaque suae remotiois jejunia putabat, si cum eo mansionem recipere, qui tantis mundialibus divitiis redundaret. Cum vero Gregorianas divitiis suae paupertati die nocteque suspirando conferret, alia nocte quiescens, audivit sibi Dominum in somnis dicentem: Quando divitem non possessio divitiarum faciat, sed cupido: cur audes paupertatem tuam Gregorij divitiis comparare, qui magis illam gattam quam habes, quotidie palpando, nullique conferendo, diligere comprobaris, quam ille, qui tantas divitiis non amando, sed contemnendo, cunctisque liberaliter largiendo, dispergit? Ita solitarius increpatus Deo gratias retulit: & qui meritum suum decrevisse putaverat, si Gregorio conferretur, orare vehementius coepit, ut cum eo mansionem, quandoque percipere mereretur. Sed istius jam secundi libri finis adveniat, ut, quae factura sunt, auxiliante Domino, tertius prosequatur.

CAPITA TERTII LIBRI.

- Q**uibus Gregorius studiis commissam sibi regebat ecclesiam. Caput primum.
- Quantis auctoritatibus contra simoniacam & Neophytorum haereses dimicavit. cap. ij.
- Pro eisdem fieri synodum iussit. cap. iij.
- Contra eandem totis viribus non pugnavit, cum Simone mago portionem habituros praeiit. cap. liij.
- Quam sapienter etiam pastellaticum pro usu pallii, vel consecratione Pontificis, dari sive accipi prohibuerit. cap. v.
- Tria genera simoniacae dationis notavit. cap. vj.
- In ordinandis Episcopatibus, neque Cardinalibus ecclesia sua, neque monachi pepererit. cap. vij.
- Violenter neminem omnino promovit. cap. viij.
- Violenter promotus, in primum gradum reduxit. cap. ix.
- Ab alio calumniose detectos in ordines suos restituit. cap. x.
- Cardinalem in forensibus parochiis promotus ad cardinem revocavit. cap. xj.
- Vndecumque meliores eligere potuerat, Episcopos consecrabat, & quanta distributione consecrandos examinaret. cap. xij.
- Etiam alterius diocesis Episcopos ad regendas suae diocesis ecclesias in virabat. cap. xij.
- Quomodo episcopatum sedes unierit. cap. xliij.
- Vacantes episcopos, vacantibus inordinavit ecclesis. cap. xv.
- Inbronitatis episcopos expulsos praesules iunxit. cap. xvj.
- Sedum loca mutavit. cap. xvij.
- Nulla occasione pontificem ab una in aliam ecclesiam, aut mutavit, aut mutari permisit. cap. xvij.
- Alterius parochianum sibi Cardinalem sacravit. cap. xix.
- Qualiter alterius ecclesia clericos, alius inordinari permisit. cap. xx.
- Nunquam prioribus, clericis posterius ordinatos praetulit. cap. xxj.
- Qualiter defunctorum episcoporum, ecclesias vicinis visitatoribus committit. cap. xxij.
- Pro inventario faciundo, nihil accipiendum decrevit. cap. xxij.
- Constitutio dationum, vel xeniorum repulit. cap. xxiv.
- Episcopos ad urbem Romanam, nisi semel in quinquennio venire statuit. cap. xxv.
- Etiam rerum pretia suscipere recusavit. cap. xxvj.
- Suffraganeos suos episcopos necessaria prerogavit. cap. xxvij.
- Quam curiose ab episcopo sanctitatem, sapientiam, & liberalitatem querebat. cap. xxvij.
- Marinianum episcopum pro avaritia notat. cap. xxix.
- Serenum episcopum, pro contractis imaginibus arguit. cap. xxx.
- Ianuarium episcopum suas invidiam vindicantem dederit. cap. xxxj.
- Eundem pro exaratione mensis exasperat. cap. xxxij.
- Desiderium episcopum pro lectione librorum gentium corripit. cap. xxxij.
- Natalem episcopum de negligentia simulque conviviis reprehendit. cap. xxxiv.
- Quam sacratissime eundem propriis assertionibus obligat. cap. xxxv.
- Episcopos ab ecclesia sua deesse vetuit. cap. xxxvj.
- Episcopos per diversa loca non vagari censuit. cap. xxxvj.
- Lapsum propria amica non dubitavit memoria commendare. cap. xxxvij.
- Vitalianum episcopum, pro femina, qua religiosum habi-

- A** tum mutaverat, arguit. cap. xxxix.
- Sergium Defensorem pro negligentia reprehendit. cap. xl.
- Paschasium episcopum pro fabrica navis, & sui utilitate compescuit. cap. xli.
- Campanorum Episcoporum, & Victoris Panormitani negligentiam increpat. cap. xliij.
- Quam moderate Andream Episcopum, pro concubina dimittit. cap. xliij.
- A praedis consiliariis abstinendum censuit. cap. xliij.
- Lapsos, vel criminosos ab episcoporum familiaritate repulit. cap. xlv.
- Restringendam praepositorum iram, & unius culpam alii non esse nocivam statuit. cap. xlvj.
- Liberos homines verberari, vel includi vetuit. cap. xlvij.
- Qualiter iudicum vitia redarguens publicavit. cap. xlvij.
- Instigante diabolo iudices contra eum saevierunt. cap. xlix.
- Mauritio Imperatori, pessimam legem ferenti, viriliter contradicit. cap. l.
- De hypocrisis Ioannis Constantinopolitani episcopi se universalem sententiam. cap. lj.
- Augustales litteras pro eo supplicantes redarguit. cap. liij.
- Tempora Mauriti, moresque deturpat. cap. liij.
- Superbiam hypocrisis sapienter enervat. cap. liij.
- Constantiam suam demonstrans, asserit se pro Imperatore fidem nullatenus perditurum. cap. lv.
- Quamobrem postulas reliquias Imperatrici non dederit. cap. lvj.
- Vsq; ad illa tempora Romanus Pontifex pro reliquiis brandeum consecravit. cap. lvij.
- Quantis miraculis vestes sancti Ioannis claruerunt. cap. lvij.
- Quid sit de eiusdem vestibus sentiendum. cap. lix.
- Gregorius pestem universalis nominis, a totius Ecclesia universitate repulit. cap. lx.

S. GREGORII PAPAE
VITAE.
LIBER TERTIUS.

Quo exponitur, quemadmodum S. Gregorius vita doctrina responderit.

LIBER venerabilis Papa Gregorius commissam sibi divinitus Ecclesiam studis efficaciter gubernabat. Jam Ligures, Venetos, Iberos, aliosque a schismate sub libello confessos, Chalcedonensem synodum venerari compellens, ad unitatem sanctae Ecclesiae revocarat. Jam Barbaricos, Sarcos, & Campanae rusticos tam praedicationibus, quam verberibus emendatos, a paganizandi vanitate removerat. Jam Donatistarum haeresim penes Africam, Manichaeorum penes Siciliam, Arianorum penes Hispaniam, Agnoetarum vero penes Alexandriam, scriptorum suorum validissimis auctoritatibus, importunitissimisque legationibus, Domino suffragante, a corpore totius sanctae matris Ecclesiae sequestrarat. Sola penes Galliam Neophytorum haeresis, quot simoniacis muneribus, quasi tot radicibus pullulans, longè lateque prolixius excreverat, & manabat. Contra quam venerabilis Pater apud Brunichildem reginam, Theodoricum quoque, & Theodobertum Francorum reges, fortiter expugnavit: donec, collecta generali synodo, hanc sub anathemate damnandam penitus impetraret. Nec antè, Syagrio Episcopo Augustudunensi, regina & regibus, multis precibus, flagrantibus, pallium dedit, quam praesente Cyriaco suo abbate, ipsi, quod de propellendis haeresibus moniti fuerant, adimplerent. Nam pro his Brunichildi regina inter cetera scribit, dicens: Sacerdotale officium in tantam illic, sicut didicimus, ambitionem perductum est, ut sacerdotese subitò, quod grave nimis est, ex laicis ordinentur. Sed quid ei illi acturi, quid populo praestaturi sunt, qui non ad utilitatem, sed fieri ad honorem, Episcopi concupiscunt? Hi ergo, qui necdum, quod docere debeant, didicerunt, quid aliud agunt, nisi, ut paucorum proventus illicitus, fiat multis interventus, & in confusionem Ecclesiasticae moderationis oblectantur. Quippe ubi nullus regularis ordo servatur. Nam qui ad ejus regimen improvidus, vel precipitatus accedit, qua admonitione subiectos edificet, cujus exemplum non rationem docuit, sed errorem? Pudet profectò, pudet aliis imperare, quod ipse nescit custodire. Nec illud quidem, quod simili emendatione talendum est, praeterimus: sed omnino execrabile. & esse gravissimum detestamur, eò, quod sacri illic ordines per simoniacam haeresim, qua prima contra Ecclesiam orta est, & districtae maledictione damnata est, conferantur. Hinc ergo agitur, ut sacerdotis dignitas in despectu, & sanctus sit honor in crimine. Perit utique reverentia, admittitur disciplina: quia, qui culpas, debuit emendare, committit, & nefaria ambi-

CAP. I.
Reg. l. 7.
Ind. 2, ep. 155
Gtat. dist. 62
cap. 1.

tionem honorabilis sacerdotij ducitur in depravationem cen-
 sura Nam quis denuo veneretur, quod venditur? Aut quis
 non vile putet esse, quod emitur? Unde valde contristat, &
 terret illius condoleo: quia dum Spiritum sanctum, quem
 per manus impositionem omnipotens Deus hominibus lar-
 giti dignatur, divino munere habere despiciunt, sed praemiis
 allegantur; sacerdotium illic subsistere diu, non abitor.
 Nam ubi dona supernae gratiae venalia iudicantur, ad Dei
 servitium non vita quaeritur: sed magis contra Deum pe-
 cunia venerantur.

II. Idem de eisdem Theodorico, & Theodeberto regibus
 Francorum post aliqua: Fertur Simoniaci haeresis, quae
 prima contra Dei Ecclesiam, diabolica plantatione subie-
 pfit, & in ipso ortu suo, * zelo apostolicae ultionis percussa
 atque damnata est, in regni vestri finibus dominaricum in
 sacerdotibus fides sit eligenda cum vita: * quae si deest, fides
 meritum non habet, beato Jacobo attestatur, qui ait: *Fides
 sine operibus, mortua est. Quae enim opera esse valeant sa-
 cerdotis, qui honorem tanti sacramenti convincitur obti-
 nere per praemium? Ex qua re agitur, ut ipsi quoque,
 qui sacros ordines appetunt, non vitam corrigere non mo-
 res componere studeant: sed divitias, quibus facer honor
 veniunt, congregare satagent. Hinc fit etiam, ut infantes,
 & pauperes a sacris ordinibus prohibiti, despectique * resi-
 liant: & dum innocentia pauperis diffidit, dubium non est,
 quod praemium illic delicta commendat: quia ubi aurum
 placet, ibi & vitium. Hinc igitur non solum in ordinato-
 ris, & ordinati animam letale vulnus insigitur, verum etiam
 excellentia vestrae regnum, episcoporum, vestrorum cul-
 pa, quorum magis intercessionibus juvari debuerat, praegra-
 vatur. Sic enim is dignus sacerdotio creditur, cui non actio-
 nis merita, sed praemiorum copia suffragatur: restat, ut
 nihil sibi in honore ecclesiasticos gravitas, nihil defendat
 industria, sed totum auri profanus amor obtineat: & dum
 vita honore manerantur, in locum uloris is, qui fortasse
 fuerat ulciscendus, adducitur: atque hinc faceret non
 proficere, sed perire potius indicantur. Vulnerato namque
 pectore, quis curandis oculis adhibeat medicinam? Aut
 quando populum orationis clypeo mearur, qui jaculis se
 hostium feriendum exponit? Aut qualem de se fructum
 producitur est, cuius gravi peste radix infecta est? Major
 sergio * mactanda est illis locus fore calamitas, ubi tales in-
 tercessores ad locum regimini adducuntur, qui Dei in se
 magis itacundiam provocent, quam per semetipsos populis
 placare debuerant. Nec hoc quoque malum sollicitudo no-
 stra patitur negligenter omittit, quod quidam instantu
 gloriae inanis electi, ex laico repente habitu, sacerdotij ho-
 norem arripiunt: & quod dicere pudet, & tacere grave est,
 regendi, rectoris, & qui docendi sunt, doctores nec erubel-
 scunt videri nec metuunt. Ducatum animarum impudenter
 assumunt, quibus via omnis ignota ductoris est: & quo vel
 ipsi gradientur, ignati sunt. Quod quam pravum, quam-
 ve sit temerarium, sacrali etiam ordine, & disciplina mis-
 stratur. Nam dum dux exercitus non nisi labore, & solli-
 citudine expertus eligitur: quales animarum duces esse
 debeant, qui episcopatus culmen immatura cupiunt festi-
 natione conscendere? Huius saltem rei se comparatione
 considerent, & aggredi repente inexper: os labores timeant,
 ne caeca honoris ambitio, & ipsi in peccatum sit, & alius pes-
 tiferi erroris semina jactant: quippe qui non didicere,
 quod ipsi doceant. Proinde paterno salutaris effectu, peti-
 mus praecellentissimi filij, ut hoc tam detestabile malum de
 regni vestri studeatis finibus * prohibere, & nulla apud vos
 excusatio, nulla contra animam vestram suggestio locum
 inveniat: quia facientis proculdubio culpam habet, qui quod
 potest corrigere, negligit emendare. Item pro eisdem haereticis
 Syagrio, episcopo Augustinensi, & aliis episcopis:
 Nuncio apud * nos olim discurrente, vulgatum est, quod in
 Galliarum partibus sacri ordines per simoniacam haeresim
 conferantur. Et vehementi taedio matoris afficitur, si in
 ecclesiasticis officiis quemquam habet locum pecunia, &
 sit faculare, quod sacrum est. Quicumque ergo hoc pretij
 in dote datione percipere, sacerdos non esse, sed dici tantum
 modo, inaniter concupiscit. Quid scilicet quid per hoc aliud
 agitur, nisi ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de
 moribus, nulla sit de vita discussio, sed ille solummodo di-
 gnus, qui dare pretium suffecerit, aestimetur? Ex qua re si
 recti libraminis examinatione pensetur, dum improbe ad
 inanem gloriam locum festinat utilitatis arripere, eo ipso
 magis, quod honorem quaerit, indignus est. Sicut autem
 is, qui invitatus renuit, quatenus refugit sacris est altaribus
 admovendus: sic, qui ultro ambit vel * impotente se inge-
 rit, est proculdubio repellendus. Nam, qui sic nititur ad
 altiora conscendere, quid aliud agit nisi, ut crescendo de-
 cescat, & ascendendo extendis, interius * ad profunda
 descendat? Itaque fratres charissimi, in sacerdotibus ordi-
 nandis sinceritas vigeat, sit simplex sine venalitate consen-
 sus, pura praefatur electio: ut ad summam sacerdotij non
 suffragio venditorum proventus, sed Dei credatur esse
 iudicio. Nam quia grave omnino sit facinus, Dei do-
 num, vel precio comparare, vel vendere, evangelica est te-
 stis auctoritas. Templum enim Dominus, & Redemptor
 noster in cellis, cathedras vendentium columbas everit.*

A Quid aliud est columbas vendere, nisi pretium de manus
 impositione percipere, & sanctum Spiritum, quem omnipo-
 tens Deus hominibus tribuit, venditare? Quorum paten-
 dotium ante Dei oculos cadere, cathedarum utique facien-
 ter everfione signatum est: & tamen exere adhuc nequiae
 pravitas vires suas. Nam cogit vendere, quos decepti, ut
 emerent. Et dum non attenditur, quod divina voce prae-
 pitur: *Gratis accepistis, gratis date*: agitur, ut crescat, &
 geminata fiat in uno eodemque delicto conditio ementis, sci-
 licet, & vendentis. Et cum liqueat hanc haeresim ante om-
 nes tadicte pestifera surrexisse, atque in ipsa sua origine Apo-
 stolica esse detestatione damnatam: cur non caveatur, curae
 non praepeditur, quia benedictio illi in maledictionem con-
 vertitur, qui ad hoc, ut fiat haereticus, promovetur? Plenum
 est igitur adversarius animarum, dum non potest in his,
 quae ad faciem sunt prava, surripere, callide specie quasi
 pietatis injecta, nititur supplantare: suadetque forsitan debe-
 re ab habentibus accipi, ut sic, quod possit non habentibus
 erogari, dummodo, ut sit venena mortifera elemosyna
 celata obumbratione transfundat. Nam nec venator fa-
 ram, nec avem auceps deciperet, vel piscem piscator ca-
 peret, si aut ille laqueum in aperto proponeret, aut ille ha-
 mum esse absconditum non haberet. Omnino ergo metu-
 da, & cavenda est hostis astutia, ne quos aperta nequit tenta-
 tione subvertere, latente telo saevius valeat trucidare. Neque
 enim elemosyna reputanda est, si pauperibus dispenditur,
 quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui hac intentione ma-
 le accipit, ut quasi benedictio, gravatur potius, quam ju-
 vatur. Elemosyna Redemptoris nostri oculis illa placet,
 quae de non illicitis rebus, & iniquitate congeritur, sed quae
 de rebus concessis, & bene acquisitis impenditur. Unde etiam
 illud certum est, quia & si monasteria, aut Xenodochia, vel
 quid aliud de pecunia quae pro facis ordinibus datur, con-
 struatur, mercedi non proficit: quoniam dum perverfus, &
 emptor honoris in locum transmittitur, & alios ad sui simi-
 litudinem sub commodi datione constituit: plura male or-
 dinando destruit, quam ille potest aedificare, qui ab eo pe-
 cuniam ordinationis accipit. Ne ergo sub obreutu elec-
 mosyna cum peccato aliquid studeamus accipere, aperte
 sacra scriptura nos prohibet, dicens: *Hostia impiorum
 abominabilis Domino, quae offeruntur ex seelere.* Quid
 enim in Dei sacrificio ex seelere offerunt, omnipoten-
 tis Dei itacundiam non placat, sed iritat. Hinc rursus scri-
 ptum est: *Honora Dominum de cuius iustis laboribus.* Quae
 ergo male tollit, ut quasi bene praebat: constat sine dubio,
 quia Dominum non honorat. Hinc quoque per Salmo-
 nem dicitur: *Qui offert sacrificium de substantia pauperis, sic
 ac si videret filium in conspectu patris.* Quantum autem
 dolor patris sit, perpendamus, si in eius conspectu filius vice-
 timetur: & hinc facile cognoscimus, quantum apud Deum
 dolor exasperat quando ei sacrificium ex rapina tribuitur.
 Nihil ergo declinandum est, dilectissimi fratres, sub obten-
 tu elemosyna, peccata simoniacae haeresis perpetrare.
 Nam aliud est, propter peccata elemosynas facere, aliud
 propter elemosynas peccata committere. Hoc quoque
 ad nos pervenisse, non dissimili dignum detestatione com-
 plectimur, quod quidam desiderio honoris * inflammati, de
 sanctis episcopis, consulantur, & sunt repente ex laicis sa-
 cerdotes, atque inverecunde religiosi praepositi ducatum
 arripiunt, qui necesse adhuc milites didicerunt. Quid pu-
 tamus, quod illi subiecti praestantur sunt, qui antequam
 discipulus limen attingant, teneat locum magistrum non
 formidant: Quae de re necesse est, ut quamvis inculpati quis-
 que sit meriti, aut tamen per * distinctos ordines ecclesias
 stitit exerceatur officis. Videat, quod in itinere dicitur, quod
 doceat: informetur, quod teneat, ut postea non debeat ete-
 rate qui eligitur viam erranti demonstrare. Diu ergo re-
 ligiosa meditatione * polliatur, ut placeat, & sic lucernas
 super candelabrum posita luceat, ut adversa ventorum visi-
 ritruens conceptam eruditionis flammam non extinguat, sed
 augeat. Nam cum scriptum sit, ut prius, *quis probetur, ce-
 tero sic ministrat*: multo amplius ante probandus est, qui po-
 puli intercessor assumitur, ne fiant causa ruinae populi,
 sacerdotis mali. Nulla igitur contra hoc excusatio, nulla
 potest esse defensio: quia cunctis liquidum notum est, quae sit
 in huius rei diligentia sancti * egregij sollicitudo doctoris,
 qui neophytum ad ordines vetat sacros accedere. Sicut au-
 tem tuac neophytus dicebatur, qui initio in sancta fide
 erat eruditione plantatus: sic modo neophytus habendus est,
 qui repente in religionis habitu plantatus ad ambiendos ho-
 nores sacros irreperit. Ordinare ergo ad ordines ascen-
 dendum est. Nam casum appetit, qui ad summam loci fasti-
 gia, postpositis gradibus, per abrupta quaerit ascensum.
 Et cum idem Apostolus doceat inter alia facit ordinis infi-
 rita discipulum, manum non esse cuiquam citius imponen-
 dam: quid hoc celerius, quidve praecipitatus, quam, ut exo-
 ritur: a summitate principium, & ante quam esse incipiat
 discipulus, sit magister? Quisquis igitur sacerdotium non
 ad elationis pompam, sed ad utilitatem adipisci desiderat,
 prius vires suas cum eo, quod est futurum, onere metiatur:
 ut & impar abstineat, & ad id cum metu etiam, qui se iusti-
 cere existimat accedat. Ab re autem non facimus, si ad ar-
 gumentum rationale, usum retum irrationabilium collige-
 gamus.

ibid. ep. 116.
 * al. telo.
 * al. si vita deest
 loc. 2. d
 * al. sint
 * al. excellētia vestra regia
 * al. met. locis illis foret cal.
 * al. suffi-
 neant;
 * al. prohi-
 beri
 Reg. lib. 7.
 ep. 112.
 Grat. 1. q. 1.
 c. 1.
 * al. vos
 Gra. 1. q. 6.
 c. 3.
 * al. impor-
 tunum
 * al. in
 Matr. 21. a

Matr. 10. a
 Grat 1. q. 1.
 c. 13.
 Grat. 1. q. 7.
 cap. 28.
 Prov. 1. d
 Prov. 3. b
 Eccl. 3. 4. c
 * al. quanto
 Deus omni-
 potens do-
 lore
 Grat. d. 50.
 c. 3.
 * al. inflati
 * al. dist. ncta
 ordinis ecc-
 lesiastici
 exerceatur
 officia.
 * al. Probe-
 tur
 1. Tim. 3. a
 * al. & egi-
 terius.

gamus. Apta namque adificationibus de silvis ligna succidentur: nec tamen adhuc viridibus adificij pondus imponitur, nisi eorum viriditatem multorum dierum mora fecerit, & apta ad necessarium ulum effecerit. Quæ si observantia forte negligitur, citius superimposita mole franguntur: & gignit ruinam, ad auxilium res provisa. Hinc etenim medici, qui corporum curam gerunt, quadam adjutoria recenti adhuc confessione formata indigenti non offerunt, sed maturanda temporibus derelinquunt. Nam si immature quis dedit, dubium non est, quia fit causa periculi, res salutis. Discant itaque, discant in officio suo sacerdotes, quibus animarum credita est cura, servare, quod diversarum artium homines, docente ratione custodiunt: & præcipi se ambitione, & si non metu, saltem pudore, continent. Sed ne forsitan adhuc prævæ de consuetudinis quiquam velit objectu defendere, fraternitatis tuæ discretio rationis eos frano coërcet, & labi in illicitis non permittat: quia, quicquid ultione dignum est, non ad imitationis, sed potius ad exemplum debet correctionis adduci. Et post pauca.

* al. m. ce. vanda

III. *Isid.*

* al. interpo. stione

IV.

Reg. lib. ro. ep. 4.

V.

Reg. l. 4. ep. 55. Grat. dist. 180. ep. 5.

VI. *Isid.*

Reg. l. 4. ep. 55. Grat. dist. 100. c. 3.

VII.

Grat. i. q. i. c. 114. Hom. 4. in Evang.

Isid. 33

De his itaque, quæ superius dicta sunt, fraternitatem vestram, auctore Deo, volumus synodum congregare: atque in ea Reverendissimo fratre nostro Aregio Episcopo, & dilectissimo filio nostro Cyraco Abbate mediantis, omnia, quæ sanctis canonibus, sicut prædiximus, sunt adversa, districte sub anathematis impositione damnetur: id est, ut nullus pro adipiscendis ecclesiasticis ordinibus dare aliquod commodum præsumat, vel pro datis accipere: neque ex latro habitu quicquam repente audeat ad locum sacri regimini pervenire: neque ut alie mulieres cum sacerdotibus habitent nisi, eas, quæ sacris canonibus sunt permixtæ.

Has pestiferas hæreses cernens prudentissimus doctor Gregorius, per sacerdotum conventum, sive taciturnitatem magis magisque diffusis muneribus, quasi pestifer cancer, non solum infirmam posse corrodere, verum etiam fortia membra mucrone pulcherrimarum rerum corumpere, divino zelo commotus, Victori Episcopo generale sententiâ protulit, dicens: Quicquid ad hoc faciunt (videlicet simonia, ac neophytorum hæresim) emendandum, officij sui consideratione vehementer non ardeat: cum ipso se habere non dubitet portione, à quo prius hoc piaculare flagitium sumpsit exordium.

Cum vero quosdam cognosceret, ad evitanda simoniacæ hæresis crimina, pestifera negotiationis munera pastellari-cum callide vocitare, ac hujusmodi mutato nomine, suæ cupiditatis avaritiam velle contingere, prudentissimus doctor Gregorius sententiâ, quam in primordio sui pontificatus eorum synodo promulgaverat, iterato protulit, dicens: Antiquam patrum regulam sequens, nulli unquam quidquam de ordinationibus accipiendum esse constituo: neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quæ nova per ambitionem simulatio invenit, appellatione pastellari. Quia enim in ordinando Episcopo pontifex manum imponit, evangelij verò lectionem ministrat legit, confirmationis autem ejus epistolam notarius scribit: sicut pontificem non decet manum, quam imponit, vendere, ita ministrer, vel notarius non debet in ordinatione ejus vocem suam, vel casulam venundare. Pro ordinatione ergo, vel usi pallij, seu chartarum atque pastellis eundem, qui ordinandus est, vel ordinatus, omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus si quis hinc aliquid commodi appellatione exigere, vel petere forte præsumpserit, in districto Dei omnipotentis examine reatu subiacet.

Item Joanni, Episcopo Constantinorum, post multa: Novit, inquit, fraternitas vestra, quia prius pallium, nisi dato commodi, non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, facto concilio ante corpus beati Petri Apostolorum principis, tam de hoc, quam de ordinationibus, aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. Oportet ergo, ut neque per commodum, neque per gratiam, aut quorundam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentatis, vel permissis adducit.

Sed altuta turpissima cupiditatis iniquitas non sufferens tantis se commodis, licet turpissimis, imò periculosissimis angustari, commentum satis artificiosum reperit: quo scilicet illos sacerdotio sublimaret, qui sibi post consecrationem tanto subjectiores esse debuissent, quanto non divino, quin potius humano judicio se fuisse promotos, ipsi proculdubio reputant. Quapropter omnipotentis Dei præco Gregorius in evangeliorum tractatibus, ut scilicet, frequentius legi, vel audiri potuisset, disputat, inquit: Sunt nonnulli, qui quidem numerorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur: atque de largitate eadem, laudis solummodo retributionem querunt. Hi nimium, quod gratis acceptunt, gratis non tribuunt: quia de impenso officio sanctitatis, expectant numerum favotis. Unde bene, eum justum virum describeret Propheta ait: *Sus excutit manus suas ab omni munere.* Neque enim dixit: *Qui excutit manus suas à munere, sed adjunctis, ab omni:* quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua.

S. Greg. Tom. I.

Munus quippe ab obsequio est subjectio indebitè impensa: munus à manu, pecunia: munus à lingua, favor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit.

VIII.

Hæ sunt Gregorij super simoniaci, & illicitis ordinationibus doctissimi Papæ sententiæ, quas ipse summo cultu servasse docetur, in eo, quod ab ipso suæ consecrationis exordio per omnem diocesim suam, episcopos undecumque meliores invenire potuit, studiosissimè ordinavit. Et si quando necessitas ordinandi sacerdotis obrepit: neque Cardinales Ecclesiæ suæ, neque monachos monasterij sui penitus excusavit, quò minus illis Ecclesiam regendam committeret, qui exemplis, & verbis pariter illam edificare melius potuissent. Nam, ut pauca de multis contingam, ex Presbyteris Cardinalibus Ecclesiæ suæ consecravat episcopos, Bonifacium Rhegij, Habentium Perusij, & Dionitium Messanæ Sicilia. Ex subdiaconibus verò Gloriosum Hostia, Faustum Capuæ, Petrum Trevis, & Castorium Arimini. At vero ex monachis monasterij sui, Marinianum Ravennæ, Maximianum Syracusis, & Sabinium Callipoli præfules ordinavit. Sed & Augustinum penes Anglos à Galliarum episcopis ordinari præcepit. Per quem nihilominus ad episcopatum in eadem gente monachi ejusdem patris, tempore diverso, proveci sunt: Mellirus, Justus, Laurentius, & Paulinus. Solis diaconibus Apostolicæ sedis super hæc quodam modo parte parcebat: quorum cum decem & novem plenitudine redundaret, ipse Bonifacium, Florentium, & Epiphanium consecravat. Nec quemquam eorum ab officio, nisi Laurentium archidiaconum pro superbia, reliquosque criminibus, in basilica Lateranensi, quæ dicitur aurea, ubi mox Honoratum archidiaconum constituit, sequestravit.

* al. Festum * al. Trevis

IX.

Cumque Gregorius percepta occasione suæ Ecclesiæ Cardinales, si tamen consentient satis voluntariè proveheret: neminem proflus, quantumcumque necessitate coactus, violenter promovere cretabat: ne, sub hujusmodi occasione, quemquam eliminando deponere videretur. Ut Scholastico Judici Campaniæ scribens, ait: Dum de Neapolitanæ civitatis cura desitituræ sacerdotis solatio vehementius angeremur, supervenientes presentium latrores cum decreto in Florentium subdiaconum nostrum confecto, aliquid nobis in tanto cogitationis pondere relevationis invenerant: sed, dum præfatus subdiaconus noster recedens fugiens civitatem ipsam, ordinationem suam lacrymabiliter evitasset: quasi ex majori quadam desperatione, nostram cognoscite erevillæ mestitiam. Atque ideo salutantes, horum magnitudinem vestram, ut invocantes priores, vel populum civitatis, de electione alterius cogiteret, qui dignus possit cum Christi solatio ad sacerdotium promoveri. In quo decreto solemniter facto, atque ad hanc urbem transmissio, ordinatio illic tandem, Christo auxiliante, proveniat.

* al. Ducij

Reg. l. 2. ep. 15. ind. 11

Ab aliis quoque violenter promotus, in gradus pristinos revocabat. Unde Antonio subdiacono scribens, ait: Honoratum archidiaconum ecclesiæ Salonitanæ à sanctæ memoriæ decessore meo, missa supplicatione, proposcerat, ut ab antilitate suo invitatus provehi ad fortioris gradus ordinem, contra morem, nullatenus cogereetur. Hoc enim fieri sibi non provehendi gratiâ, sed causi ingratitudeis perhibebat. Pro qua re tunc jam sanctæ memoriæ decessor noster, scriptis suis Natali fratri, coepiscopoque nostro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum invitatus proveheret, neve dolorem conceptæ ingratitudeis diutius in corde retineret. Cumque & à me hæc eidem summopere fuerint interdita: non solum mandata Dei negligens, sed & scripta nostra contemnens, præfatum archidiaconum, quasi ad fortioiorem honorem provehens, conatus est arte callide degradare. Unde actum est, ut eodem archidiaconatus loco summoto, alium accerseret, qui ejus obtemperante moribus potuisset. Quem Honoratum archidiaconum, arbitramur, antiliti suo aluande displicere non potuisse, nisi, quòd cum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat. Quam causam subtiliter volumus, & tunc sanctæ memoriæ decessor meus, & nunc ego, indagatione discutere. Sed ipse suorum actuum conscius, personam ad judicium postposuit destinare. Proinde experientiam tuam presentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conveniens in Salonem, Natalem fratrem, coepiscopumque nostrum saltem tot scriptis admonitum, studeat adhortari, ut supramemoratum archidiaconum in suo statim loco suscipiat. Quod si hoc facere contumaciter, ut consuevit, forte distulerit, usum ei pallij, qui ab hac sede concessus est, ex auctoritate sedis Apostolicæ contradicito. Quem si etiam amisso pallio, adhuc in eadem perseverare pertinacia perpexerit, Domini quoque corporis, ac sanguinis eundem antilitem participatione privabis. Eum verò, qui contra justitiæ regulam ad locum alterius provehi consensit, ab ejusdem archidiaconatus honore deponi præcipimus: quem, si ulterius in loco eodem ministrare præsumperit, communionis sacre participatione privabis. Equumque

X.

Reg. lib. 2. ep. 16. ind. 16. Grat. dist. 74. c. 2.

Quam causam subtiliter volumus, & tunc sanctæ memoriæ decessor meus, & nunc ego, indagatione discutere. Sed ipse suorum actuum conscius, personam ad judicium postposuit destinare. Proinde experientiam tuam presentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conveniens in Salonem, Natalem fratrem, coepiscopumque nostrum saltem tot scriptis admonitum, studeat adhortari, ut supramemoratum archidiaconum in suo statim loco suscipiat. Quod si hoc facere contumaciter, ut consuevit, forte distulerit, usum ei pallij, qui ab hac sede concessus est, ex auctoritate sedis Apostolicæ contradicito. Quem si etiam amisso pallio, adhuc in eadem perseverare pertinacia perpexerit, Domini quoque corporis, ac sanguinis eundem antilitem participatione privabis. Eum verò, qui contra justitiæ regulam ad locum alterius provehi consensit, ab ejusdem archidiaconatus honore deponi præcipimus: quem, si ulterius in loco eodem ministrare præsumperit, communionis sacre participatione privabis. Equumque

* al. Salonam * al. itudeas

Grat. 7. q. 1. ep. 11.

* al. privas mus

D

* al. contemnit

* al. mihi

R. eg. l. 2. ep. 32.

Reg. lib. 2. ep. 52.

2. Tim. 2. d

R. eg. l. II. ep. 64.

* al. & contritionis suae fugae

Reg. lib. 2. ep. 18. ind. 10. * al. clarissimus

Reg. lib. 4. ep. 19.

enim est, ut asperos de iustitia sentiat, quos erga se positos in charitate contempserit. Restituo ergo loco suo Honorato archidiacono, instructam personam supradictus antistes, te compellente, dirigat, quae inuentionem esse, vel fuisse iustam eius suis nobis allegationibus possit ostendere. Sed & eundem archidiaconum ad nos venire praecipimus, ut quidquid iustum, quidquid omnipotenti Deo placitum fuerit, cognitis assertionibus partium decernamus. Nos enim nullum pro personali amore defendimus, sed auctore Deo, normam iustitiae, postposita cuiuslibet acceptione personae, seruamus.

Item Honorato Salomitano, jam ex presbytero in diaconatum reducto: Dudum quidem decessoris nostri nostraeque praecipio ad dilectionem tuam cucurrerat, in qua, & de objectis tibi calumniose capitulis fueras absolutus, & in tui gradus ordinem sine aliqua institutum alteratione restitui. Sed quia rursus ante non multum temporis spatium, ad Romanam civitatem veniens, de quibusdam illic actis incongruis, & de sacrorum es conquestus alienatione vasorum, & dum pro hac re, quae tuis objectionibus respondere potuisset, sustineremus in hac civitate personas, Natalis Episcopus tuus, de hac luce migravit: necessarium iudicavimus eandem praecipiones tam decessoris nostri, quam nostras, quas dudum, ut dictum est, pro tua absolute transmissimus, praesentibus deinceps apicibus confirmare. Quamobrem a cunctis tibi objectis capitulis te plenius absolventes, in tui te ordinis gradu sine aliqua volumus alteratione permanere: ut nihil tibi penitus mota a praefato viro quaestio, qualibet occasione praedictet.

Item eidem in alia epistola post multa: Sed etiam nunc dico, aut eandem personas, videlicet Joannem Chalcedonensem, & Athanasium Illauros presbyteros in suis ordinibus suscipe, eisque illaures praebere: aut, si hoc fortasse noscueris, omni alteratione postposita, de eorum causa statuta majorum, aut canonum terminos custodi. Sin vero, nos quidem inferre rixam non volumus, sed tamen venientem a vobis non devitamus. Quid autem de episcopis, qui verbis tuis timentur, canones dicant, bene fraternitas vestra novit. Pastores etenim facti sumus, non percussores. Et egregius praedicator, dixit: *Argue, obsecra, increpa cum omni patientia, & doctrina.* Nova vero, atque inaudita est praedicatio, quae verberibus exigit fidem.

X.

Item Cardinales violententer in Patochius ordinatos forensibus, in pristinum cardinem Gregorius revocabat. Quapropter Joanni Episcopo Syraculano scribens ait: Quotundam ad nos relatione pervenit, Cosmam, qui ex monacho monasterij sanctae Luciae, a decessore tuo veneranda memoriae Maximiano in ecclesia Syraculana subdiaconus factus, atque a te postea in possessione, quae Juliana vocatur, presbyter dicitur ordinatus, ita nimia tristitia, & soloci qualitate vehementer afflictum, ut vitam sibi poenam vexilmet, & contritionis suae, fugam, quaerit auxilium. Et ideo, quia tales ergo subjectos nostros debemus existere, quales nos, si subjecti fuisset, nostros volumus esse praepositos: magna benignitatis est, si eum in ecclesiam, ubi subdiaconatus est functus officio, sanctitas tua reducere, atque illic presbyterum studuerit continere Cardinalem. Quod & facere, quantum arbitramur, debes, si nihil est, quod iuste contra ipsum animum tuum exasperet. Si vero aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolae fraternitas tua, ut scire possimus, infinuet.

XI.

Quanta curiositate Gregorius idoneos quoque ad regimen destituturum, quaesierit plebium, breviter indicabo: ut tantus vir non solum doctrinis, quin & operibus verus patrefamilias fuisse gregis Domini probabiliter colligatur. Ait enim in epistola Maximiano Syraculano Episcopo: Felix vir consularis praesentium lator, edocuit nos, esse quemdam in illis partibus presbyterum, qui ad episcopatus ordinem provehi probatae vitae merito dignus appareat. Hunc etgo fraternitas tua coram te deduci faciat: cumque sicut Artus sum, propter animae periculum diligenter examinet. Quem si ad hunc provehi gradum dignum esse perspexerit, ad nos studeat declinare, ut eum, Domino disponente, loco, cui praevideamus, possimus ordinare pastorem. Item Cypriano Diacono: Amantissimas dilectionis tuae epistolas de domini Maximiani obitu, mense Novembri suscepi. Et quidem ille ad praemia desiderata perventus, sed infelix populus Syraculanae civitatis lugendus est, qui pastorem talem diu habere non meruit. Proinde dilectionis tuae sollicitudinem gerat, ut in eadem ecclesia talis debeat ad ordinandum eligi, qui post dominum Maximianum, eisdem regiminis locum non indignus videatur, aut immeritis fortiri. Et quidem credo, quod Trajanum presbyterum maxima pars eligat, qui, ut dicitur, bonae mentis est, sed, quantum suspicor, ad regendum locum illum idoneus non est. Tamen, si melior inveniri non valer, & ipse nullis criminibus tenetur involutus, condescendi ad eum, cogente nimia necessitate, potest. Si autem mea voluntas ad hanc electionem quaeritur, tibi secretò indico, quod volo: quia nullus mihi in eadem ecclesia, post dominum Maximianum, tam dignus videtur, quam Joannes archidiaconus Carmentis ecclesiae. Qui, si fieri potest, ut eligatur, credo, quod apta valde persona inveniat. Sed ipse quoque prius de criminibus, quae impetire possunt, a te secreto requirendus est: a quibus, si liber inventus fuerit, eligi jure potest. Quod si actum fuerit, etiam frater, & coepiscopus noster Leo ei confessionem praestare debet: liber ad ordinandum valeat inveniri. Item Clementine patriciae: Amanum presbyterum a Surrentinis ad episcopatum gloriosa filia electum esse cognosces: Quem quia huic scitissimus debere transmitti, contristari de ejus absentiae non debetis, quia nec abscedere creditur, qui mente vobiscum est. Et quoniam pastorem quaerentibus, is, qui vobis olim placuit, gratus est: omnipotentem Deum benedicentes, Christiana magis in hoc devotione gaudere. Et ut ad nos celestis alius profuturus venire debeat, hilariter studeat: quia sinceram charitatis est exultare, quando is, qui diligitur, ad hoc vocatur, ut crescat. Item Passivo Episcopo: Bene novit fraternitas vestra quam longum tempore Apurium pastoralis sit sollicitudine destitutum. Ubi diu quaesivimus, quis ordinari debuisset, & nequaquam potuimus invenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus suis, in psalmodiae studio, in amore orationis valde laudatus, religiosam vitam omni modo agere dicitur: hunc volumus, ut fraternitas vestra ad se faciat venire, & de anima sua ad monent, quatenus, in bonis studiis crescat: & si nulla ei critica, quae per legis sacrae regulam morte multata sunt, obviat, tunc hortandus est, ut vel monachus, vel a nobis subdiaconus fiat: & post aliquantum temporis, si Deo placeat, ipse ad pastorem curam debeat promoveri. Item Venantio patricio Panormitano petenti sibi quandam presbyterum Episcopum consecrari, rescribit inter cetera, dicens: Hunc presbyterum dare omnino nobis excellentiae vestrae sciat esse difficile: quia personarum nos necessitas, ad ordinanda alia loca pastoribus destituta, non levis augetur.

tur, credo, quod apta valde persona inveniat. Sed ipse quoque prius de criminibus, quae impetire possunt, a te secreto requirendus est: a quibus, si liber inventus fuerit, eligi jure potest. Quod si actum fuerit, etiam frater, & coepiscopus noster Leo ei confessionem praestare debet: liber ad ordinandum valeat inveniri. Item Clementine patriciae: Amanum presbyterum a Surrentinis ad episcopatum gloriosa filia electum esse cognosces: Quem quia huic scitissimus debere transmitti, contristari de ejus absentiae non debetis, quia nec abscedere creditur, qui mente vobiscum est. Et quoniam pastorem quaerentibus, is, qui vobis olim placuit, gratus est: omnipotentem Deum benedicentes, Christiana magis in hoc devotione gaudere. Et ut ad nos celestis alius profuturus venire debeat, hilariter studeat: quia sinceram charitatis est exultare, quando is, qui diligitur, ad hoc vocatur, ut crescat. Item Passivo Episcopo: Bene novit fraternitas vestra quam longum tempore Apurium pastoralis sit sollicitudine destitutum. Ubi diu quaesivimus, quis ordinari debuisset, & nequaquam potuimus invenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus suis, in psalmodiae studio, in amore orationis valde laudatus, religiosam vitam omni modo agere dicitur: hunc volumus, ut fraternitas vestra ad se faciat venire, & de anima sua ad monent, quatenus, in bonis studiis crescat: & si nulla ei critica, quae per legis sacrae regulam morte multata sunt, obviat, tunc hortandus est, ut vel monachus, vel a nobis subdiaconus fiat: & post aliquantum temporis, si Deo placeat, ipse ad pastorem curam debeat promoveri. Item Venantio patricio Panormitano petenti sibi quandam presbyterum Episcopum consecrari, rescribit inter cetera, dicens: Hunc presbyterum dare omnino nobis excellentiae vestrae sciat esse difficile: quia personarum nos necessitas, ad ordinanda alia loca pastoribus destituta, non levis augetur.

Sed quia necessitate ordinandarum se angustatum meminit personarum: ne indicatus quemquam promovibile putetur, uno exemplo videtur esse docendum. Ait enim in epistola Joanni Episcopo: Ne incauta eorum ordinatio, qui ad episcopatum eliguntur, valeat provenire, vigilanti de eorum personis est sollicitudine requirendum. Indicatum si quidem nobis est, Florentium archidiaconum ecclesiae Antiochianae, qui ad episcopatum electus fuerat, scripturam quaedam sacrae scientiam habere, sed ita aetatis esse senio jam confectum, ut ad regiminis officium non possit alligere, & adjuvantes etiam ita illum tenacem existere, ut in domum ejus amicus ad charitatem nunquam intreat. Ruficinus autem, diaconus ejusdem ecclesiae, qui similiter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur, sed, quantum asseritur, psalmos ignorat. Florentium vero diaconum ecclesiae Ravennatis, qui electus ab omnibus memoratur, sollicitum esse novimus, sed qualis sit interior, omnino nescimus. Ideoque fraternitas tua, una cum fratre, & coepiscopo nostro Amrenio supra scriptae Antiochianae ecclesiae visitatore illuc festinate accedere, & diligenter de vita ac moribus singulorum requirere: vel si de nullo sibi tunc crimine conspicij, quod eos ad hoc officium veret accedere. Pariter etiam requirendum est, si hoc, quod de praefato archidiacono dictum est, quia nunquam amicus domum ejus ingressus est, si ita se veritas habeat: & utrum ex necessitate, an ex tenacia talis sit: aut si ita senex est, ut ad regendum non possit alligere: vel si tactis sacrosanctis evangelicis sicut nobis nunciatum est, jusjurandum praebit, nunquam se ad episcopatum accedere, Sed & de Rustico diacono, quantum psalmos minus tenet, scrutandum est. Florentio autem diacono Ravennati si nullum, sicut diximus, crimine est, quod obsolat, apud episcopum ejus agi necesse est, ut ei debeat cessionem concedere: non tamen ex nostro mandato, vel dicto, ne contra suam voluntatem eum concedere videatur.

Et quidem Gregorius, prudenter cognoscens totum corpus Ecclesiae tam per bonos episcopos feliciter stare, quam per malos infeliciter cadere: non solum diversarum gentium diversis ordinis clericos, verum etiam vacantes episcopos, in sua dioceseo episcopatus invitabat. Unde Sebastiano Sirmienti Episcopo inter cetera scribit, dicens: Debitum salutationis alioquin solvens, indico, quod ad me Bonifacio Defensore referente pervenit: quia vester sanctissimus frater noster, dominus Anastasius, Patriarcha in una suarum civitatum regendam vobis ecclesiam committere voluit, & consensit noluitis, quem sensum, & sapientiam vestram valde ergo libenter amplexus sum, & laudavi vehementer: & vos felices, me infelicem esse deprecavi, qui tali hoc tempore regimen Ecclesiae suscipere consensit. Si tamen animus vester fortassis fratris condescendendo, & misericordiae operibus intentus, ad hoc unquam consentire decreverit: peto, ut amori meo alium minime praeparis. Sicut enim in Sicilia insula ecclesiae vacantes episcopi: & si vobis placet, auctore Deo, Ecclesiam regere, juxta beati Petri Apostoli limina, cum ejus adjutorio melius potestis. Si vero non placet, feliciter state, & pro nobis infelicibus exorate.

Interea Gregorius locis munitis, episcopis constituitis.

* al. secretis

* al. facere

Grat. dist. 6. cap. 11.

XII. Reg. lib. 12. ep. 6.

Grat. dist. 15. cap. 1.

* al. adificentes

XIII. Reg. lib. 4. ep. 35.

Reg. lib. 1. ep. 3.

disparatas ecclesias adunabat. Quapropter Bacaudæ For- mienſi Epifcopo ſcribit, dicens: Et temporis neceſſitas nos perurge, & imminutio perſonarum exigit, ut deſtitutiſſis eccleſiis, ſalubri, ac provida debeamus diſpoſitione ſuccur- rere. Et ideo quoniam Eccleſiam Minturnenſem funditus »tam cleri, quã plebis deſtitutam deſolatione cognovimus: »namque pro ea petitionem, quatenus Formianæ eccleſiæ, in »qua beati Eraſmi martyris corpus requieſcit, cuique frater- »providentes: neceſſarium duximus, conſulentes tam deſola- »tionis loci illius, quã tuæ eccleſiæ paupertati, reditus fu- »prædicte eccleſiæ Minturnenſis, vel quidquid ei antiquo »modernoque jure, vel privilegio potuit, poteſtve qualiter »ratione competere: ad tuæ eccleſiæ jus poteſtatemque hæc »præcepti noſtri auctoritate migrare, ut à præſenti tempore »ſicuti de propria eccleſiâ debeas cogitare, eique competen- »tia tua proviſione diſponere, quatenus deinceps, quod pe- »nere, nunc uſque potuit, pauperum eccleſiæ tuæ utilitatibus »clericis proficiat.

XV. Reg. lib. 2. ep. 31. Grat. 16. q. 1. c. 48.

Item Benenato Epifcopo: Et tempore qualitas, & vi- cinitas nos locorum invitat, ut Cumanam atque Mi- ſenatium unire debeamus eccleſias: quoniam hæ non lon- go à ſe itineris intervallo ſejunctæ ſunt: nec, peccatis fa- cientibus, tanta populî multitudo eſt, ut ſingulos, ſicut olim »fuit, habere debeant ſacerdotes. Quia igitur Cumanî ca- »ſtri ſacerdos vitæ hujus curſum explevit, utriusque noſ- »eccleſiæ præſentis auctoritatis pagina uniſſe, tibi que com- »miſſe cognosce: propriumque utrumque eccleſiarum ſci- »to te eſſe Pontificem: & quecumque tibi de earum patri- »monio, vel cleri ordinatione promotioneve juxta canonum »ſtatuta viſa fuerint, ordinare atque diſponere habeas, ut »propriis revera ſacerdos, liberam ex noſtræ auctoritatis cõ- »ſenſu atque permiſſione licentiam. Ubi verò commodius, »aut utilius eſſe proſpexeris, habitato: ita ſane, ut alteram »eccleſiam, à qua corporaliter ad præſens abſens eſt, ſollicita »providentique cura diſponas quatenus divina illic myſte- »ria ſolemniter, auxiliante Domino, peragantur. Frater- »nitas ergo tua tantò in adhortationibus lucrandi que anima- »bus ſollicitore cura ſemper invigilet, quantò ſe unitarum »eccleſiarum gubernationis onera ſuſcepſiſſe cognoscat.

Reg. lib. 1. ep. 77.

At verò civitatum deſolatam Pontifices Gregorius vacantibus civitatibus incarnare curabat. Unde Martino, Epifcopo Corthicæ inter cætera ſcribens: Quoniam, in- »quit, eccleſia Tanitana, in qua dudum fuerat honore ſa- »cerdotali tua fraternitas decorata, ita eſt, delictis facienti- »bus, hoſtili ſenitate occupata, & diruta, ut illuc ulterius »ſpes remeandi nulla remaneret: in eccleſiam te Alerienſem, »quæ jam diu eſt Pontificis auxilio deſtituta, Cardinalem »ſecundum petitionis tuæ modum hæ auctoritate conſti- »tutum ſine dubio ſacerdotem. Ita ergo ſtudio vigilantium »cum Dei amore, ſecundum canonum præcepta cuncta di- »ſpone, & ordina, ut, & fraternitas tua ſuis deſideriis ſe gau- »dedit eſſe poſitam, & eccleſia Dei æterno gaudio repleretur, »Cardinalem te ſuſcepſiſſe Pontificem. Item Joanni, Epi- »ſcopo Squillaceno: Paſtoralis officij cura nos admonet, »deſtitutis eccleſiis proprios conſtituere ſacerdotes, qui gre- »gem Dominicum paſtorali debent ſollicitudine gubernare. Propterea te Joannem ab hoſtibus captivatum Liſitanæ »civitatis Epifcopum in Squillacena Cardinalem neceſſe du- »ximus conſtituere ſacerdotem: ut & ſuſceptam ſemel ani- »matum curam intuiu future retributionis impleas. Et li- »cet à tua, hoſte imminente, depulſus ſis, aliam, quæ paſto- »re vacat, debeas eccleſiam gubernare: ita tamen, ut in civi- »tatem illam hoſtibus liberam effici, & Domino protegen- »te, ad priorem ſtatum contingerit, revocari: in eam, in qua »& pius ordinatus eſt, eccleſiam revertaris. Si autem præ- »dicta civitas continua captivitatis calamitate premitur, in »hac, in qua à nobis ordinatus eſt, debeas eccleſia permanere.

Reg. lib. 2. ep. 25. ind. 10.

Item Joanni Epifcopo Velitranò. Poſtquam hoſti- bus impietas diverſarum civitatum, ita peccatis facienti- »bus, deſolavit eccleſias, ut reparandi eas ſpes nulla, populo »deficiente, remaneret: majori valde cura conſtringimur, ne »deſunctis earum ſacerdotibus, reliquæ plebis, nullo pa- »ſtoris moderamine gubernante, per devia fidei, hoſtis »callidi rapiantur, quod abſit, invidia. Hujus ergo rei ſol- »licitudine ſæpe communiti, hoc noſtro ſedit corde conſiliò, »ut vicinis eas mandare pontificibus gubernandas. Ideo- »que fraternitati tuæ curam gubernationemque trium Taber- »nenſium eccleſiarum prævidimus cõmittendam, quam tuæ »eccleſiæ aggregari uniuſque neceſſe eſt, quatenus utrarum- »que eccleſiarum ſacerdos, & rector, Chriſto adjutore, poſſis »exiſtere: & quecumque tibi de ejus patrimonio, vel aleri »ordinatione ſeu promotione, vigilantia ac canonica viſa fue- »rint cura diſponere, quippe, ut pontifex propriis liberam »habeas ex præſenti noſtra permiſſione licentiam. Item »Gratiſo Numentano Epifcopo curam gubernationemque »ſancti Anthemiæ eccleſiæ, in Cuium civitatis Sabinorum »territorio conſtituta incarnanda conjunxit. Item Agnel- »lo Epifcopo Fundano poſt aliqua: Quoniam propter cladè »hoſtilitatis, nec in civitate, nec in eccleſiâ tua eſt cuiquam »habitandi licentia: ideo hæc te auctoritate noſtra Ter- »racinenſis eccleſiæ Cardinalem conſtituimus ſacerdo-

Reg. lib. 2. ep. 11. ind. 10.

S. Greg. Tom. I.

* al. guber- nata: per in- via

tem. Et poſt pauca: Illud quoque fraternitatem tuam ſci- re neceſſe eſt, quoniam ſic te prædicte Terracinenſis eccle- ſiæ Cardinalem eſſe conſtituimus ſacerdotem, ut, & Fun- denſis eccleſiæ Pontifex eſſe non deſinas, nec curam gu- bernationemque præterea.

Sed & expulſos epifcopos, quos tam citò Gregorius, vel incarnare non poterat, vel quorum reditum ad ſedes pro- prias contingere poſſe ſperabat, aliis epifcopis, qui tunc videlicet in locis ſuis debebant, interim pro ſuſtentione, ac ſtipendiis præſentis vitæ jungebat, generaliter, dicens: Fratres, & coepifcopos noſtros, quos & captivitatis diver- ſarumque neceſſitarum anguſtiæ compungunt, ſtudeat con- ſolandos, convivendosque vobis cum in eccleſiaſticis ſuſtenta- tionibus libenter ſuſcipere: non quidem, ut per communio- nem epifcopalis throni dignitas dividatur, ſed, ut ab ec- cleſiâ juxta poſſibilitatem ſufficientia debeant alimenta per- cipere. ſic enim & proximum in Deo, & Deum in proxi- mo diligere comprobatur. Nullam quippe eis nos in- veſtris eccleſiis auctoritatem tribuimus, ſed tantum veltriſ- ſolatis eos contineri ſummopere horramur.

XVI. Reg. lib. 1. ep. 43.

Loca quoque ſedium prudentiſſimus Pontifex accepta juſta occasione mutabat. Unde Joanni Epifcopo Velitra- no ſcribit, dicens: Temporis qualitas admonet, epifcopo- rum ſedes antiquis certis civitatibus conſtitutas, ad alia- que ſecutiore putamus ejuſdem diceceſis loca tranſponere, quo, & habitatores nunc degere, & barbaricum poſſint pe- riculum facilius declinare. Propterea te Joannem fratrem coepifcopumque noſtrum Velitrenſis civitatis, ſedemque tuam in loco, qui appellatur Arenata, ad ſanctum Andream Apoſtolum præcipimus exinde tranſmigrare: quatenus, & ab hoſtilitatis incurſu liberior exiſtere vales: & illic con- ſuetudine ſolemniū, feſta diſponas.

XVII. Grat. 7. q. 1. c. 44. Reg. lib. 2. ep. 11.

Et notandum, quòd Gregorius licet monaſteria, & epifco- patus unierit, atque vacantes epifcopos vacantibus civi- tatibus incarnare ſtuderit, nunquam tamen epifcopum ab integritate ſuæ eccleſiæ, vel ipſe in aliam commutavit, vel ſub quacumque occasione migrare conſenſit. Nam poſtquam Demetrium Neapolitanum Epifcopum ſuper cri- minibus manifeſtis depoſuit: cum ab eiſdem Neapolitanis incarnari ſibi Paulum Nepeſinum Epifcopum magnopere quaereret: diſcretiſſimus pontifex viſitatione civitatis Nepeſinæ Joanni Epifcopo delegata, eundem quidem Paulum viſitatore illis tribuit: Cardinalem verò conſtituere tam primò diſpenſatione diſtulit, quàm poſtea penitus reſuſcitavit. Cui poſtmodum licentiam revertendi ad ſuam diceceſim concedens, centum ſolidos de Neapolitana eccle- ſiâ, & unum puerulum orphanum, qualem ipſe de familia ejuſdem eccleſiæ voluiffet, dari præcepit.

XVIII.

Aharum parochiarum clericos ſibi & aliis, diſcretiſſimus Pontifex diſcretiſſimè incarnare curabat. Quapropter Helia preſbytero & abbati provincie Ilaurie poſt aliqua ſcribens: Filium, inquit, veſtrum Epiphanium mandaviſti, ut ad ſacrum ordinem provehere deberemus, vobisque retranſ- mittere. Sed in uno vos audivimus, in altero verò audire- nimus potuimus. Diaconus quidem factus eſt: ſed qui- ſemel in hac eccleſiâ ſacrum ordinem acceperit, egre- diendi ex ea ulterius licentiam non habet. Si ergo videres vos non potui, hæc ex te conſolationem habeo, quia in filio veſtro requieſco.

XIX. Reg. lib. 1. ep. 10.

Item Maximiano Epifcopo Syracuſano: Præſentium te- lator Felix diaconus, cum nullatenus in hæreticorum dog- ma lapſus ſit, nec à catholica fide diſceſſerit, pravis illeceſtis adverſus Conſtantinopolitanam Synodum ſuſpicionibus, in- ſtrictorum ſe ſeparatione removerat. Qui cum Romam veniſſet, recepta à nobis, juvante Domino, ratione, exceſ- ſum ſuum recepta Domini corporis communionem cor- rexerit. Quia ergo, ut dictum eſt, non in hæreſim incidit, ſed à ſacris generalis Eccleſiæ miniſteris, quaſi rectè ſtu- dio intentionis erravit, imbecillitati ejus atque neceſſitati- bus conſulentes, maximeque ſuſtentioni ejus pietatis in- tuitur providentes, in tua Syracuſana eccleſiâ eum prævi- dimus incarnandum. Item Fortunato, Epifcopo Neapoli- tano: Fraternitatem tuam à nobis petiſſe recolimus, ut Gratianum eccleſiæ Venetanæ diaconum, tuæ concedere- mus eccleſiæ incarnandum. Et quoniam nec epifcopum, cui obſecundare, nec propriam habet eccleſiam, hoſte ſcili- cet prohibente, quo ſuum debeat miniſterium exhibere: pe- titiorem tuam non prævidimus differendam. Idcirco, ſcri- ptis tibi præſentibus, cum neceſſariò duximus conceden- dum, habituro licentiam diaconum illum, noſtra interve- niente auctoritate, eccleſiæ tuæ, Deo propitio, conſtituere Cardinalem.

XX. Reg. lib. 1. ep. 14. * al. dogma: ta

Item Cypriano diacono: Sicut dilectio tua ſtudioſè la- boravit pro perſona fratris, & coepifcopi noſtri Joannis, ut in Syracuſana eccleſiâ, auctore Deo, debuiffet ordinari: ita nunc neceſſe eſt, ut per dilectionis tuæ ſtudia ei quoque re- giminis ſolatia miniſtrentur. Quemdam enim preſbyterum proprium habuiſſe ſe perhibet, qui tamen à fratre, & coe- piſcopo noſtro Leone in * Catinenſi eccleſiâ dicitur ordi- natus. Et quia in novam eccleſiam vadit, & ſuos illic pro- prios homines habere neceſſe eſt, ut dum cauſarum tumultibus premitur, in ſecreto ſuo inveniat, ubi requieſcat.

Reg. 1. ep. 20.

D ij

* al. Catha- neni

* al. dulci- ter perſua- deri debet

prædicto fratri, & coepiscopo noſtro Leoni blande, & le- niter *perſuadere debes, ut ei præfatio præſbyterum cede- re debeat: ne quem tam benignus ad ordinandum ceſſis, ordinatum deſerture forſſe videatur.

XXI.

Antiquiſſimum eccleſiaſtica conſuetudinis ordinem Gregorius ab Apoſtoliſ traditum, & ad ſua ulque tempora ſolemniter conſervatum, æd ſtudioſiſſimè retinebat, ut nullum, quantalibet ſanctitate, ſapientia, nobilitateve polle- ret, anterioribus clericis in conventu, conſeſſu, ſtatione, ſive ſubſcriptione præponeret. Unde Januario, Caralitano Epi- ſcopo, ſcribens: Liberatus, inquit, de quo nobis tua frater- nitas indicavit, qui diaconi fungii perhibetur officio, ſi à de- ceſſore tuo non factus eſt Cardinalis, ordinatis à te diaconis nulla debet ratione præponi: ne eos, quos conſecrando pro- baſſe cognoviſſeris, reprobare ſupponendo quodam modo videaris. Prædictum itaque Liberatum, quem reprimen- dus ambitionis inſtat ſpiritus, omni inſtantia ab intentus ſui pravitate compeſce, & ultimum inter diaconos ſtare conſtitue: ne dum ſe illicite præferri contendit, immeritus locò, in quo nunc ſitus eſt, judicetur. Cujus tamen ſi obe- dientia fueris invitatus, & cum poſt hoc facere Cardinalem volueris, niſi pontificis ſui ceſſionem ſolemnem more me- ruerit, abſtinendum ab ejus inordinatione memineris: quo- niam æquitati convenit non ambigis, ut aliis ſervare non differas, quod ipſe quoque tibi ſervare deſideras.

Reg. lib. 1. ep. 81.

XXII.

Hujus videlicet antiquiſſimæ conſuetudinis ordine Gregorius provocatus, deſanctorum episcoporum eccleſias pro faciendo inventario, & eligendo legitima opinionis epi- ſcopo, vicinis episcopis commendabat, hoc modo, ſcri- bens: Obiitum illius antiſtitis directæ relatio pateſcit. Qua- propter viſitationis deſtitutæ eccleſiæ, fraternitati tuæ ope- ratam ſolemniter delegamus: quam ita te convenit exhibere, ut nihil de profectionibus clericorum, reditu, ornatu, mini- ſteriiſque vel quidquid illud eſt, in patrimonio ejuſdem à quoquam præſumatur eccleſiæ. Et ideo fraternitas tua ad prædictam eccleſiam ire *properet, & aſiduis adhortatio- nibus clerum plebemque ejus admonere ſeſtinet: ut remoto ſuſpecto, uno eodemque conſenſu talem ſibi præficiendum expectant ſacerdotem, qui & tanto miniſterio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus reſpuatur. Qui dum fuerit poſtularus, cum ſolemnitate decreti om- nium ſubſcriptionibus roborati, & dilectionis tuæ teſtimo- nio litterarum, ad nos veniat conſecrandus: commonentes etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi per- mittas eccleſiæ, niſi forte inter clericos earumdem civitatũ, in quibus viſitationis impendis officium, nullus ad epiſco- patum dignus, quòd evenite non credimus, poterit inveniri: proviſurus ante omnia, ne ad cujuſlibet converſationis me- ritum laica perſona aſpirare præſumat, & tu periculum ordinis tui, quòd abſit, incurras. Monaſteria autem, ſiqua ſunt in ipſius parochia conſtituta, ſub tua cura, diſpoſitio- neque quovique illic proprius fuerit episcopopus ordinatus, eſſe concedimus: ut ſollicitudinis tuæ vigilantia propoſito ſuo congrua, Deo adjuvante, actione reſpondeat.

Reg. l. 2. ep. 31.

* al. propo- rabit

Reg. l. 2. ep. 27. ind. 10.

Item clero, ordini, & plebi: Veſtri antiſtitis obiitum co- gnoviſcentes, curæ nobis ſuit deſtitutæ eccleſiæ viſitationem fratri, & coepiscopo noſtro Joanni ſolemniter delega- re: cui dedimus in mandatis, ut nihil de profectionibus clericorum, reditu, ornatu, miniſteriiſque à quoquam uir- pari pariat, cujus vos aſiduis adhortationibus convenit o- bedire, quatenus in eccleſiaſtico obſequio ſacerdos exquirat- ſur, qui à venerandis canonibus nulla diſcreper ratione. Qui dum fuerit poſtularus cum ſolemnitate decreti omniũ ſubſcriptionibus roborati, & viſitatoris pagina proſequen- ſite, ad nos veniat ordinandus: proviſuri ante omnia, ne cu- julibet vitæ, vel meriti laicam perſonam præſumatis eli- gere: nam non ſolum talem ad episcopopatus apicem nulla ratione provehendum, verum etiam vos nullis interceſſio- nibus veniam promereri poſſe cognoſcite: ſed omnes, quos ex vobis de laica perſona aſpirante conſulterit, ab officio, & à communione alienos faciendos proculdubio nove- ritis.

XXIII. Reg. l. 3. ep. 11. ind. 12.

* al. hiera- ticiſ

Nulla occasione Gregorius quidquam de donariis, ſive prædiis quorumlibet eccleſiarum pauebatur auferri. Idcir- co Maximiano Syracuſo Episcopopo inter alia ſcribit, di- cens: Charitatem tuam commone re curavimus, ut ſi quili- piam episcopoporum de hac luce migraverit, vel quòd abſit, pro ſuis fuerit remotus exceſſibus: convenientibus *hie- rarchicis, cunctiſque cleri prioribus, atque in ſui præſentia inventarium eccleſiæ rerum facientibus, omnia quæ reper- ta fuerint, ſubtiliter deſcribantur: nec, ſicut antea fieri di- cebatur, ſpecies quædam, aut aliud quodlibet de rebus ec- cleſiæ, quaſi pro faciendi inventarij labore, tollatur. Sic namque ea, quæ ad munitionem facultatis pauperum per- tinent, deſideramus expleri, ut nulla penitus in rebus eorum ambitioſis hominibus venalitatibus relinquatur occaſio. Vi- ſitatores eccleſiarum, clerici quoque eorum, qui cum ipſis per non ſua civitatis parochias fatigantur, aliquod laboris ſui capiant, te diſponere, ſubſidium. Juſtum namque eſt, ut illic conſequantur ſtipendium, qui pro tempore ſuum commodare reperuntur obſequium

XXIV.

Conſuetudines dationum, vel xeniorum à ſuis episcopopis

A accipere Gregorius, quaſi pondus quoddam peſtiferum toto mentis conamine detrahebat. Unde Felici. Epi copo Meſſa- nenſi: Conſuetudines, inquit, quæ eccleſiis noſcuntur gra- vamen inducere, noſtra nos decet conſideratione remitte- re: ne illud aliqua cogantur inferre, unde ſibi inferenda de- bent poſtius expectare. Clericis quidem tuis, vel alio-um conſuetudinem te oportet illibatam ſervare, cuiſque, anis ſin- gulis, quæ ſunt conſuetæ tranſmittere: nobis vero de cætero, ne quid tranſmitti debeat, inſubemus. Et quoniam non delectamur xenis, palmatianis, quas tua direxit fraterni- tas, cum gratiarum actione ſuſcepimus: ſed eas, ne quod exinde ſentire poruſſes diſpendium, digno fecimus pretio- venundari: & id tuæ fraternitati tranſmiſimus ſigillatum. Sed quia charitatè tuam ad nos velle venire cognoviſmus, ſcriptis præſentibus admonemus, ut ad veniendum non de- beas labore aſſumere: ſed ora pro nobis, ut quanto noſtri- neris intervalla diſſociat, tanto animis noſtris adinvicem, Chriſto adjuvante, ſimius in charitate conjuncti: quatenus alterna nos obſecratione juvantes, ſuſceptum officium ven- turo integro judici reſignemus. Item Joanni, Episcopopo prima Juſtiniana, cui & pallium mitit, & vices ſuas com- mittit, poſt multa ſcribit: Xenia autem veſtræ ſanctitatiſque ſuſcipere omnino nolueram, quia valde eſſet incongruum, ut à prædatis atque aſſiſtis fratribus munera percepſſe vi- deremur: ſed reſponſas veſtri, alio me argumento vice- runt, ad eum illa deſerentes, à quo non poſſent, veſtræ fra- ternitatis oblationes repellere.

Reg. l. 1. ep. 64. ind. 91

XXV.

Hinc eſt, quòd Gregorius episcopoporum neminem ad ur- bem fatigare delectans, Maximiano, Syracuſano Episcopopo vices ſuas per Siciliam totam commiſit: præcipiens, ut omnes episcopopi, ſemel in quinquennio Romam veniant. Unde Cypriano diacono ſcribens: Novit, ait, dilectio tuoſ hanc olim conſuetudinem tenuiſſe, ut fratres, & coepiscopi noſtri, Romam ſemel in triennio de Sicilia conveniant: ſed nos eorum labori conſulentes, ſcias, conſtituiſſe, ut ſuam hic ſemel in quinquennio præſentiam exhiberent, & cætera. Ubi notandum, quia ſi beatus Gregorius xenia, quòd credi nefas eſt, anhelaret, non episcopoporum adventus à triennio in quinquennio proteraret, immo à triennio in biennium proculdubio feſtinetat.

Reg. l. 2. ep. 19.

Reg. l. 6. ep. 19.

Sed quando xenia gratè ſuſciperet, qui quamvis diſpen- ſandas alienis elemoſynas reculare timeret, eas tamen, & timendo ſuſcipiebat, & cauſiſſimè diſpenſabat: quæ adeo ſua dare, & aliena non accipere conſueverat, ut etiam rerum quarundam pretia penitus reſutaret. Unde Eulogio Patriarchæ Alexandrino inter cætera ſcribit, dicens: Deo lignis, quòd ſcribitis, quia brevia fuerint, navis, per quamſ tranſmiſſa ſunt, qualitas fecit: quia ſi major navis veniſſet, poruſſet ligna etiam majora tranſmittere. Quòd autem- ce dicis, quia ſi majora tranſmiſſimus, pretium datis laugi- tati quidem gratias agimus, ſed accipere pretium, & evange- lio interdicitè prohibemur. Nos enim ea quæ tranſmiſi- mus ligna, non emimus: & quomodo poſſumus pretium ac- cipere, cum ſcripſimus ſit: Gratis accipitis, gratis date? Nunc ergo juxta modum navis per nauclerum parva ligna tranſmiſimus: ſequenti vero anno, ſi omnipotenti Deo pla- cuerit, majora præparamus.

XXVI.

Reg. l. 7. ep. 29. ind. 11.

Matt. 10. 4

Non mirum ſi liberaliſſimus Pontifex quibus conſuetudi- nes à ſuis ſuffraganeis, nulla xenia capiebat, quibus ipſe, ſi qua neceſſaria videbantur, ſuaſiſſe hantur miniſtrabat. Unde Venantio Episcopopo Peruſino ſcribit, dicens: Fratrem, & coepiscopum noſtrum Eccleſium frigore omnino labora- re cognoviſmus, pro eo quòd hiemale veſtem non habeat. Et quia aliquid ſibi à nobis petiri debere tranſmitti, frater- nitati tuæ ad hoc per latorem præſentium tranſmiſimus amy- phimalium, & runicam, vel pæctorale: ut ad te ei debeant ſine mora tranſmitti. Et ideo ad prædictum fratrem noſtrum ſub omni illud celeritate ſtude tranſmittere: atque nobiſ hoc ipſum, quia tranſmiſeris tuis renuntiare epistolis none omittas: ſed ita fac, ut ad tranſmittendum, quia vehemens frigus eſt, moram aliquam minimè facias.

XXVII.

Reg. lib. 10. ep. 53. ind. 54

Item eidem Eccleſio Cluſino Episcopopo: Scripta frater- nitatis veſtræ ſuſcipientes, contriſtati ſumus, quòd vos per- eia, & graviter inſirmatos, & adhuc debiles eſſe cognovi- mus. Et licet ſanctitatem veſtram videndi deſiderium ha- beremus, bene tamen feciſtis, iſto vos illic tempore conti- nere: ne venientes huc, de agritudinis veſtræ moleſtia reci- divam nobiſ triſtitiam faceretis. Et poſt pauca: Unum- autem caballum vobis, qualem invenire potuiſmus, de- benedictione ſancti Petri tranſmiſimus, ut habeatis, cum- quo poſt inſirmitatem veſtræ poſſitis.

Reg. l. 8. ep. 46. ind. 3.

Tali parono tunc illius temporis pontifices ampliati, tam novas eccleſias à fundamentis conſtituentes ornate, quam- veteres quoque ſplendidiſſimè renovare ceperunt. Nam Gregorius nihil in ſuis episcopopis magis, quam ſanctita- tem, ſapientiam & liberalitatem curioſiſſimè quaeritabat. Quòd, ut ſignificantius eluceſcat, quaſdam epistoliarum ejus adhibeo, quarum teſtimonio lector meus quorundam episcopoporum viria reſerbenſa cognoſcat. Ait enim in epistola Secundino Servo Dei inter cætera, ſic:

XXVIII.

Fratrem noſtrum Maximianum Episcopopum verbiſ, qui- bus vales, excita, quia cum obdormiſſe ſuſpicio, Nam

XXIX. Reg. l. 5. ep. 29.

» venerunt quidam ad me in quibus erant quidam senes men-
 » dicantes, qui a me discuti sunt, a quibus, & quid acceperint,
 » per singula reulerunt quanta eis, & a quibus in itinere data
 » sunt. Quos dum sollicitè de prædicto fratre requirerem, quid
 » eis delisset, responderunt se eum rogasse, sed ab eo se omni-
 » no nihil accepisse, ita, ut neque panem in via acceperint,
 » quod dare omnibus illi Ecclesie semper familiare fuit. Di-
 » xerunt enim: Respondit nobis dicens: Non habeo, quod vo-
 » bis dare possim. Et miror si is, qui vestes habet, cellaria habet,
 » argentum habet, quod pauperibus debeat dare, non habet. Dic
 » ergo illi, ut cum loco mutet, & mentem. Non sibi credat solâ
 » lectionem, & orationem sufficere, ut remotus studeat federe,
 » & de manu nihil fructificare: sed largam manum habeat,
 » necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam
 » credat: quia si hæc non habet, vacuum episcopi nomē tenet.

XXX.
 Reg. lib. 9.
 ep. 9. ind. 4.
 Ep. 1. c. 42.
 Grat. de cõ-
 sec. dist. 3.
 c. 27.

* ul. ut

» Item Sereno, episcopo Malsiliensi, post aliqua Perlatum
 » ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus, sancto-
 » rum imagines, sub hac quasi excusatione, ne adorari de-
 » buissent, confiscatis. Et quidem, quia eas adorari vetuil-
 » ses, omnino laudavimus: fragile vero reprehendimus.
 » Die frater, a quo factum sacerdoti aliquando, vel audi-
 » tum est, quod fecisti? Si non aliud, vel illud te non debuit
 » revocare, * ne despectis aliis fratribus, solum te & sanctum
 » esse crederes, & sapientem. Aliud est enim picturam ado-
 » rare, aliud per picturâ historiam, quid sit adorandum ad-
 » discere. Nam, quod legentibus scriptura, quod idiotis præ-
 » stitâ pictura cernentibus: quia in ipsa ignorantem vident,
 » quod sequi debeant, in ipsa legunt, qui literas nesciunt.
 » Unde & præcipue genibus pro lectione pictura est. Quod
 » magnopere a te, qui inter gentes habitas, attendi decue-
 » rat: ne dum recto zelo incaute succenderis, ferocioribus
 » animis scandalum generares. Frangi ergo non debuit, quod
 » non ad adorandum in ecclesiis, sed ad instruendas solum
 » modo mentes fuit in cœnium collocatum. Et quia in lo-
 » cis venerabilibus sanctorum deipiagi historias non sine ra-
 » tione vetustas admittit, si zelum discretionis condidisset, sine
 » dubio, & ea, quæ intendebas, salubriter obtinere, & colle-
 » ctum gregem non disperdere, sed dispersum potius pos-
 » teras congregare: ut pastoris in te meritum nomen excelle-
 » ret, non culpa dispersos incuberet. Hæc autem dum
 » in hoc animi tui incauto nimis motu exequeris, ita tuos
 » scandalizasse filios perhiberis, ut maxima eorum pars a tua
 » se communiione suspenderit. Quando ergo ad ovile Domi-
 » nicum errantes oves adduces, qui quas habes, retinere non
 » præuales: Proinde hortamini, ut vel nunc timeas esse solli-
 » citus, atque ab hac te præsumptione compescas: & eorū ani-
 » mos, quos a tua disjunctos unitate cognoscis, paternam ad te
 » dulcedine omni annuisti omnique studio revocare festines.

XXXI.
 Reg. lib. 2.
 ep. 34. ind.
 10.

* ul. fuerat

» Januario quoque Caraltano Episcopo, post aliqua scri-
 » bit, dicens: Inter querelas multiplices, illudorū vir cla-
 » rissimus a fraternitate tua frustra se excommunicatū ana-
 » thematizatumque conquestus est. Quod quamobrem fa-
 » ctum * fuerit, dum a clerico tuo, qui præsens erat, voluisse
 » mus addiscere, pro nulla alia causa, nisi pro eo, quod te
 » injuriaverat, factum innovit. Que res nos vehementer
 » afflixit, quia si ita est, nil te ostendis de calce libus cogita-
 » re, sed terrenam te conversationem habere significas: dum
 » pro vindicta propria injuriam, quod sacris regulis prohibe-
 » tur, maledictionem anathematis invenisti. Unde de cætero
 » omnino esto circumspicere atque sollicitus, & talia cuiquâ
 » pro defensione injuriam tuam, inferre denuo non præsumas.
 » Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum.

XXXII.
 Lib. 7. ep. 1.

Isid. 42. d.
 111. 63. d.
 Grat. dist. 86
 c. 24.

» Item eidem Prædicator omnipotentis Dei Paulus Apo-
 » stolus præcipit, dicens: Seniores ne increpaveris. Sed
 » hæc ejus regula in eo servanda est, cui culpa senioris exem-
 » plo suo non trahit ad imitandum corda juniorum. Ut enim
 » senior juvenibus exemplum ad iterum præbet, ibi di-
 » stricta increpatione ferendus est. Nam scriptum est:
 » Laqueus juvenum omnes vobis. Et iterum Propheta dicit:
 » Peccatorum centum annorum maledictus erit. Tanta autem
 » nequitia ad aures meas de tua senectute pervenit, ut eam
 » nisi adhuc humanitas penitentiæ, fixa jam maledictione
 » sentiremus. Dictum quippe mihi est, quod Dominico die
 » prius quam Missarum solemniam celebrares, ad exarandam
 » messam lateris presentium perexisti: & post exarationem
 » ejus Missarum solemniam celebrasti. Post Missarum solemniam
 » etiam, & terminos possessionis illius eradicare minime
 » timuisti. Quod factum, quæ poena debuit insequi om-
 » nes, qui audierint, sciunt. Dubij autem de tanta hac per-
 » versitate, fueramus: sed filius noster Cyriacus Abbas a no-
 » bis requisitus dum esset, casualiter se cognovisse perhibuit.
 » Et quia adhuc canis tuus parcimus, hortamur, aliquando
 » respice senex, atque a tanta levitate morum, & operum
 » perversitate compescere: quia quanto morti vicinior effi-
 » ceris, tanto fieri sollicitior, atque timidior debes. Et qui-
 » dem penè sententiam in te fuerat jaculanda: sed quia simpli-
 » citatem tuam cum senectute novimus, interim tacemus.

XXXIII.
 Reg. lib. 9.
 ep. 48.
 Grat. dist.
 16. c. 5.

» Omnes omnino pontifices a lectione librorum gentilium
 » Gregorius inhibebat. Quapropter Desiderio, Galliarum
 » Episcopo, pallium posulanti, scribit, inquit: Cum multa
 » nobis bona de vestris fuissent studius nunciata, ita cordi no-
 » stro est nata lætitia, ut negare ea, quæ sibi fraternitas ve-

A
 » fra concedenda poposcit, minime * valeremus. Sed post hæc
 » pervenit ad nos, quod sine verecundia memorare non pos-
 » sumus, fraternitatem tuam grammaticam quibusdam expo-
 » nere. Quam rem moleste susceperimus, ac sumus vehementer
 » tuis aspernati, ut ea, quæ prius dicta fuerunt, in geminum, &
 » tristitiam veteremus: quia in uno se ore cum Jovis laudibus,
 » Christi laudes non capiunt. Et quàm grave, nefandumque
 » sit episcopos canere, quod nec laico religioso conveniat,
 » ipse considera. Nam quamvis dilectissimus filius noster,
 » Candidus presbyter postmodum veniens, hac de re subri-
 » liter inquisit, negaverit, atque vos conatus fuerit excu-
 » sare, de nostro tamen adhuc animo non recessit: quia
 » quantum execrabile est hoc de sacerdote narrari, tanto u-
 » trum ne ita sit, distincta, & veraci oportet satisfactione co-
 » gnosci. Unde si post hoc evidenter hæc, quæ ad nos perla-
 » ta sunt, falsa esse claruerint, neque vos nugis, & seculari-
 » bus literis studere consueverit: & Deo nostro gratias age-
 » mus, qui cor vestrum maculari blasphemis nefandorum
 » laudibus non permittit: & de concedendis, quæ poposcitis, se-
 » cui jam, & sine aliqua dubitatione tractabimus.

* ul. patere-
 mut

B
 » Nihilominus Natali, Salontano Episcopo scribit, dicens:
 » Multis ab urbe tua venientibus, frater charissime didici, pa-
 » storali cura derelicta, solis te conviviis occupatum. Quæ
 » audita non crederem, nisi hæc actionum tuarum experi-
 » mentis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni studeas,
 » nequaquam exhortationi invigiles, sed ipsum quoque usum
 » ecclesiastici ordinis ignores, hoc est in testimonio, quod
 » eis sub quibus es positus, servare reverentiam nescis.

XXXIV.
 Reg. lib. 2.
 ep. 14. ind.
 10.

Grat. dist.
 44. c. 5.

» Sed cum Natalis per inanem philosophiam, scriptis pro-
 » priis se nitetur inculpabilem demonstrare, mitissimus do-
 » ctor Gregorius ita rescriptit: In conviviis occupatum, quæ
 » vestra fraternitas Abraham convivium memorat in quo, te
 » ste sacro eloquio, tres angelos suscepisse perhibetur. Sed
 » hoc exemplo de convivio, neque nos beatitudinem vestram
 » reprehendimus, si hæc suscipere angelos in hospitalitatem
 » cognovimus. Rursum narrat tua fraternitas Isaac satiari, &
 » filio benedictionem dedisse. Quæ utraque veteris testamen-
 » ti, quia ita sunt gesta per historiam, ut tamen signarentur
 » aliquid per allegoriam: utinam valeamus sic res gestas le-
 » gendo percipere, ut possimus etiam gerendas prævidere
 » do sentire. Ille quippe in tribus angelis unum salutaris,
 » Trinitatis substantiam unius substantiæ esse declaravit. Iste
 » vero satiatus benedixit filium: quia qui divinis epulis re-
 » pleitur, illius sensus in prophetia virtutem extenditur. Di-
 » vine autem epulæ sacri eloquij verba sunt. Si igitur assi-
 » due legitis, si exemplum ab exterioribus trahentes, interna
 » penetratis, quasi de agri venatione satiati, mentis ventrem
 » repletis, ut anteposito filio, suscepto videlicet populo pos-
 » sitis ventura nunciare. Sed jam in hoc seculo caligat, qui
 » de Deo aliquid prophetat: quia profecto dignum est, ut
 » hic jam per concupiscentiam minus videat, cujus sensus per
 » intelligentiam intus coruscet. Hæc ergo ad vos metipso-
 » strahite: & si vos tales agnovistis, nihil est, quod de nostrâ
 » altimatione dubiteris. Gaudere quoque beatitudinem vestra
 » invenio, si voracis nomen cum rerum auctore sustineat.

XXXV.
 Reg. lib. 2.
 ep. 37.
 Gen. 18. a

Gen. 27. d

C
 » Quod ego breviter expono, quia si de vobis falsum dicitur,
 » nomen hoc veraciter cum rerum auctore sustineris. Si verò
 » de vobis verum est, hoc de illo falsum fuisse, quis dubi-
 » tet? Absolvere vos non valet par nomen quorum dispar est
 » causa. Nam, cum eo crucem etiam periturus latro susce-
 » pit: sed quem reatus proprius tenuit, par crucifixio non ab-
 » solvit. Ego tamen, quantum valeo præcibus deposito, ut san-
 » tissimam fraternitatem vestram auctori nostro Deo non
 » solum nomen, sed etiam causâ conjungat. Convivia autem
 » quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt, rectè ve-
 » stra sanctitas in suis epistolis laudat: sed tamen sciendum
 » est, quia tunc veraciter ex charitate procedunt, cum in eis
 » nulla absentium vita mordetur, nullus ex invidia repre-
 » henditur: & non in eis inanes secularium negotiorum fa-
 » bulæ, sed verba sacre lectionis audiantur: cum non plus,
 » quam necesse est, servitur corpori, sed sola ejus caritas
 » reficitur, ut ad usum exercendæ virtutis habeatur. Hæc ita
 » que si vos in vestris conviviis agitis, abstinentiam fateor.

Mar. 11. d

D
 » Imagistri estis. Quod ergo Pauli Apostoli ad me testimo-
 » nium posuistis, in quo ait: Qui non manducat, manducan-
 » tem non judicat: omnino exitum incongruum fuisse: quia
 » neque ego non comedo, neque ob hoc a Paulo Apostolo
 » dictum est, ut membra Christi, que in ejus corpore: id est,
 » in ecclesia invicem sibi charitatis compage connexa sunt,
 » nullam de se ullo modo curam gerant. Sed si neque ego ade-
 » te, neque tu aliquid perinere ad me, jure tacere compell-
 » lerent: cum non reprehenderem, qui emendari non possent.
 » Hæc ergo sententia propter eos solummodo dicta est, quos
 » illos judicare student, quorum cura sibi commissa non est.
 » At postquam nos, auctore Deo, unum sumus, si ea, * quæ
 » vobis corrigenda sunt, tacemus, valde delinquimus.

Grati. dist.
 44. c. 6.

Rom. 14. d

E
 » Neminem sanè Pontificem a parochia sua saltem parum
 » per absque inevitabili processu necessitate discedere Grego-
 » rius permittebat: quos nimirum in causis mundialibus oc-
 » cupari vehementissimè prohibebat. Unde Romano De-
 » fensori scribit, dicens: Perlatum est ad nos, Reverendissi-
 » mum fratrem nostrum Basilium Episcopum velut unum dese-

* ul. vobis et
 que

XXXVI.
 Reg. lib. 3.
 ep. 11.
 Grat. dist.
 25. c. 4

laicis in causis secularibus occupari, & praetoris inutiliter deservire. Quae res, quoniam & ipsum vilem reddit, & reverentiam sacerdotalem annihilat: statim, ut experientia tua hoc praecipit suscepit: cum ita ad revertendum districte executione compellat, quatenus ei illicite insisteret, quinque diebus sub qualibet excusatione in morari non liceat, ne si quolibet modo eum ibidem amplius moram habere per miseris, cum ipso apud nos graviter incipias esse culpabilis.

XXXVII. Reg. lib. 5. ep. 23.

Item Anthemio subdiacono: Pervenit ad nos, Pimenium Amalitanam civitatis Episcopum in ecclesia sua residere non esse contentum, sed foras per loca diversa vagari. Quod videntes alij, nec ipsi in caltro se retinent, sed ejus exemplum sequentes, foris magis eligunt habitare. Et quia sic agentes, ipsi potius ad suam hostes depraedationem invitant, idcirco hac tibi auctoritate praecipimus, ut supra dicto Episcopo interminari non desinas, quatenus hoc de cetero facere non praesumat, sed in ecclesia sua, sacerdotali more, resideat. Quem si forte non emendati post tuam interminationem cognoveris, in monasterio eum deputare, & nobis curabis modis omnibus indicare: ut quid facere debeas, nostra iterum praecipione cognoscas.

XXXVIII

Matr. 22. b

Homil. 8. in Evang.

Non mirum si Gregorius ex ministerio sibi credito, curabat vitia quorumlibet Praepositorum verbis salubribus increpare, qui lapsum propriae amicitiae non dubitaverit ad instructionem populi posteriorum memoriae commendare. Si quidem evangelicae sententiae, qua dicitur: *Multi sunt vocati, pauci vero electi*: volens multorum vocationem a paucorum electione formis exemplorum discernere, perhibet, dicens: Pater meus tres sorores habuit, quarum cunctae sacrae virgines fuerunt: quarum una Tharsilla, alia Gordiana, alia Emilianae dicebatur. Uno omnes amore conversae, uno eodemque tempore sacratae, sub districtione regulari degentes in domo propria, socialem vitam ducebant. Cumque essent diutius in eadem conversatione, coeperunt quotidianis incrementis in amorem conditoris sui Tharsilla, & Emilianae succrescere: & cum solo hic essent corpore, quotidie animo ad aeterna transire. At contra Gordiana animus coepit ab amore caloris intimi per quotidiana decremента repetere, & paulisper ad hujus saeculi amorem redire. Crebro autem Tharsilla dicere Emilianae sorori suae cum magno gemitu solebat: Video Gordianam sororem nostram de nostra sorte non esse. Perpendo enim, quia foras desinit, & cor, ad quod proposuit, non custodit. Quam curabant blanda quotidie redargutione corripere, atque a levitate morum ad gravitatem sui habitus reformare. Quae quidem refumebat vultum subito gravitatis inter verba correptionis: sed cum ejusdem correptionis hora transisset, transibat protinus & superducta gravitas honestatis, moxque ad levia verba redibat. Puellarum gaudebat societate laicorum, & quae persona valde onerosa erat, quaecumque huic mundo dedita non erat. Quadam vero nocte huic Tharsillae amicae meae, quae inter sorores suas virtute orationis continuat, afflictionis studiosae, abstinentiae singularis, gravitate vitae venerabilis, in honore & culmine sanctitatis excreverat, sicut ipsa narravit, per visionem atravis meus, Felix hujus Romanae Ecclesiae antistes, apparuit, eique mansionem perpetuae claritatis ostendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis mansionem suscipio. Quae subsequenti mox febre correpta, ad diem pervenit extremum. Et sicut nobilibus feminis, virisque morientibus, multum conveniunt, qui eorum proximos consolentur: eadem hora ejus exitum praetolantes viri, ac feminae lectulum circumsteterunt, inter quas mater quoque mea adsuit. Cum subito sursum illa respiciens Jesum venientem vidit, & cum magna animadversione coepit circumstantibus clamare, dicens: Recedite, recedite, Jesus venit. Cumque in eum intenderet, quem videbat, sancta illa anima carne soluta est: tantaque subito fragrantia mihi odoris aspersa est, ut ipsa quoque suavitatis cunctis ostenderet, illic auctorem suavitatis venisse. Cumque corpus ejus ex mox mortuorum ad laudandum esset nudatum, longae orationis usu in cubitis ejus & genibus, camelorum more, inventa est obdurata cutis excrevisse: & quid vivens ejus spiritus semper egerit, mortua caro testabatur. Haec autem gesta sunt ante dominici natalis diem. Quo transacto mox Emilianae sorori suae per visitationem nocturnae visionis apparuit, dicens: Veni, ut quia natalem Dominicum sine te feci, sanctum Theophaniae jam tecum faciam. Cui illa protinus de Gordianae sororis suae salute sollicita, respondit: Et si sola venio, sororem nostram Gordianam, cui dimitto? Cui tristis vultu iterum dixit: Veni: Gordiana eremum soror nostra inter laicas deputata est. Quam visionem mox molestia corporis est secuta: atque ita ut dictum fuerat, ante Dominicae apparitionis diem, eadem molestia ingravescente, defuncta est. Gordiana autem mox, ut solam remansisse se reperit, ejus pravitas excrevit: & quod prius latuit in desiderio cogitationis, post, effectu pravae actionis, exercuit. Nam oblita Dominici timoris, oblita pudoris, & reverentiae, oblita consecrationis, conductorem postmodum agrorum suorum maritum duxit. Ecce omnes tres uno prius ardore conversae sunt, sed non omnes in uno eodemque stu-

* al. sancta Theophania

dio permanferunt: quia juxta Dominicam vocem: *Multi sunt vocati, pauci vero electi*.

Subditorum quoque negligentias Gregorius, & subtiliter inquirebat, & districtissimis redargutionibus emendabat. Unde Vitaliano Episcopo Spontino scribens, si cuperis, inquit, religiosi habitus fuisses, aut esse nosset Episcopus, filiam gloriosae memoriae Tulliani magistrum militum, te illic posito, nec projectis religiosi vestibus ad faciliorem reverti habitum, nec ad nos licuisset perversam epistolam destinare. Sed quia nimia desidia nimioque torpore deprimentis, in tuo dedecore res ad praesens illicite impune commissa est. Nam si, ut praefati sumus, sollicitus extitisses, prius ad nos ultio mulieris pravissimae, quam culpa debuit pervenire. Quia ergo tantum habes, tantumque es negligens, ut nisi canonicam in te fueris coercionem expertus, in aliis discipline districtiorem, necias custodire: qualiter debeas esse sollicitus, congruo tibi, si Domino placuerit, tempore demonstrabimus.

XXXIX.

Reg. lib. 7. ep. 9. ind. 1. Grat. 27. q. 2. c. 18.

* al. tempore

Item Sergio Defensori: Si homo esses, * aut discretionem aliquam habuisses, ita regularis disciplinae debuisti custos existere: ea quae illicite committuntur, ante vindicta corrigere, quam ad nos eorum nuntius perveniret. Sed dum nimiate facit stultitia negligentem: non solum de illis offendimus, sed etiam ad ultimum desiderium tuam nihilominus provocamus.

XI.

* al. districtiorem Reg. 1. cod. ep. 10. Grat. 27. q. 1. c. 19.

Item Anthemio subdiacono Campaniae: Pervenit ad nos, fratrem, & coepiscopum nostrum Paschasium ita desidem negligentemque in cunctis existere, ut in nullo, quia est Episcopos agnoscat, adeo, ut neque ecclesia ipsius, neque monasteria, sive filij ecclesiae, vel oppressi, vel pauperes ejus erga se dilectionis studium sentiant, nec aliquam supplicium cantibus sibi, in quibus justum est, opem defensionis accedat commodet: & quod adhuc dici gravius est consilia sapientium, & recta suadentium nulla patiatur ratione suscipere, ut quod ipse per se nequit attendere, ab alio saltem possit addiscere: sed rebus, quae ad pastoris curam pertinent, praetermissis, ad fabricandum navim toto se studio inutiliter occupet. Unde, sicut fertur, contigit quadriungos, aut eorum amplius illum jam solidos perdidisse. Hoc quoque ejus culpis adjungitur, quod ita quotidie despicere cum uno, aut duobus clericis dicitur ad mare descendere, ut & apud suos in fabula sit, & extraneis, sic vilis & despicibilis videatur, ut nihil in se habere episcopalis ingenij, vel reverentiae judicaret. Quod si ita est, non sine culpa tua esse cognoscas, qui eum oburgare atque coercere ut dignum est, distulisti. Quia ergo hoc torum non solum illum reprobatur, sed etiam ad sacerdotalis officij pertinere probatur opprobrium: volumus, ut eum coram aliis Sacerdotibus, vel quibusdam de filijs suis nobilibus contestari debeas, ac hortari, ut vitio torporis excullo, desces esse non debeas, sed in ecclesiae suae, ac monasteriorum cura sit vigilans: paternam filijs suis charitatem exhibeat: in defensione pauperum sit alacer cum discretionem, in quibus iustitiae fuerit, sit erectus: consilia sapientium libenter suscipiat, quatenus, & civitas illa, ejus quae sollicitudine consolari, & ipse desideria suae culpas valeat operire. Si vero, quod non credimus post hanc adhortationem nostram, solito ad huc more, negligentis esse tentaverit, ad nos est modis omnibus transmittendus: hic positus dicere possit, vel quid vel qualiter secundi Dei timorem agere conveniat sacerdotem.

XLI.

Item eidem: Quoties illa de fratribus coepiscopique nostris audimus quae & illos reprehensibiles ostendere, & nobis tristitia valeant generare, de eorum nos emendatione non medioeriter cogit necessitas cogitare. Quia ergo nunciatum nobis est, Campaniae episcopos ita negligentem existere, ut immemores honoris sui, neque erga ecclesias, neque erga filios suos paternae vigilantiae curam exhibeant, vel monasteriorum sollicitudinem gerant, seu in oppressorum pauperum se nutitionem impendant: ideo hac tibi auctoritate praecipimus, ut eis ad te convocatis, ex nostro illos mandato districtum commoneas, quatenus defunctis utentis esse non debeant, sed sacerdotalem se habere zelum, & sollicitudinem opere doceant: atque ita in his quae eos iuste secundum Deum agere convenit, vigilantes existant, ut nullum nos de eis denuo murmur exalperet. Si quem vero eorum post hanc negligentem cognoveris, ad nos eum sine aliqua excusatione transmittite: ut quam sit grave nolle ab his, quae reprehensibilia, & valde vituperanda sunt, corrigi, regulari in se valeat districtione sentire.

XLII.

Reg. lib. 11. ep. 33. Grat. dist. 84. c. 2.

Item Victori Episcopo Panthoritano post aliqua: Cupis, inquit, jam culpae sis intelligis: ut ego tam longae positus, quae in civitate tua aguntur, agnoscam, & tunc curis occupatus, quae fieri debeant, disponam.

Reg. lib. 4. ep. 4.

Notandum sane, quia sicut manifesta crimina discretissimus praefatus Gregorius, aut vix, aut nunquam sine vindicta laxabat: ita nimirum in rebus dubis nunquam aliquando certam sententiam proferebat. Quapropter Andreae, Tarentino Episcopo scribit, dicens: Tribunal judicis aeterni securus aspiciet, quisquis reatus sui conscientia digna cum modo poenitentia placare contendit. Habuisse siquidem te concubinam manifesta veritate comperimus, de qua etiam contraria est quibusdam nata suspicio. Sed quia in rebus am-

XLIII.

Reg. 1. ep. 4. ind. 1. Grat. dist. 38. c. 7.

biguis absolutum non debet esse iudicium, hoc tua conscientie elegimus committendum. Quia de re si in sacro ordine constitutus, eius te permixtione esse recolis maculatum, sacerdotij honore deposito, ad ministrandum nullo modo praesumas accedere: scitum in anima tua periculo ministrare, & Deo nostro te sine dubio reddere rationem, si huius sceleris confusus in eo quo es ordine, celans veritatem permanere volueris.

XLIV.

Reg. lib. 1. ep. 33.

Ob hoc sollicitissimus Ecclesiae Dei custos Gregorius, uniuscujusque consiliarios arguens, quantum in se erat, omnes omnino salutare certabat. Unde Venantio ex monacho patricio, post aliqua scribens, ait: Scio quia cum epistola mea suscipitur, priorinus amici conveniunt, literati clienteres vocantur, & de causa vitae, consilium à factoribus mortuis querunt: qui dum non te, sed res tuas diligunt, nulla tibi, nisi quae ad tempus placeant, loquuntur. Tales enim fuerunt, sicut ipse reminisceris, dudum consiliarij, qui te ad tanti facinus perduxerunt delicti. Ego ut tibi aliquid saecularis auctoris loquar, cum amicis omnia tractanda sunt sed prius de ipsis. Si verò in causa tua hominem consiliarij quaeris, consiliarium rogo me suscipere. Nullus tibi fidelior esse ad consilium potest, quam qui non tua, sed te diligit.

Reg. lib. 2. ep. 52.

Item Joanni, Constantinopolitano Episcopo, post nonnulla: Ego beatissimo viro domno Joanni scripseram: sed credo, quia mihi familiaris ille vester juvenculus rescripsit, qui adhuc de Deo nihil didicit, qui viscera charitatis nescit, qui in scelestis rebus ab omnibus accusatur, qui insidiosi quotidie diversorum moribus per occulta testamenta nec Dominum metuis, nec homines erubescit. Mihi crede, frater charissime, si zelum veritatis perfecte habes, ipsum prius corripce, ut ex his, qui vobis vicini sunt, etiam hi, qui vicini non sunt, exemplo melius emendentur. Illius linguam nolite recipere. Ille ad consilium vestrae sanctitatis debet dirigi, non autem vestrae sanctitatis ad verba illius infecti. Si enim illum audis, scito, quia pacem cum suis fratribus habere non poterit.

Reg. lib. 1. ep. 1.

Item Jandatio, Caraliteno Episcopo: Eos, inquit, quorum consiliis mellem alienum exarati, & eradicare terminos minimè timuisti, in duobus mensibus excommunicatos esse decernimus, ita ut si quis eis intra duorum mensium spatium humanitus evertent, benedictione vitant non priventur. Deinceps autem ab eorum consiliis cautus exsiste, neque sollicitè custodi: ne, si eis in malo discipulus fueris, quibus magister in bono esse debuisti, nec simplicitati tuae ulterius, nec senectuti parcamus.

Reg. lib. 7. ind. 2. ep. 99.

Item Callinico, Exarcho Italiae, post nonnulla: Illud verò cognoscite, quia me non modicè contristavit, quòd Major domus, qui petitionem episcopi volentis à schismate reverti, suscipere se perdidisse professus est, & postmodum ab adversariis Ecclesiae tenebatur. Quod ego non negligentia, sed venalitate ejus, factum arbitror. Unde miror, quia in eo culpam hanc minimè vestra excellentia vindicavit: sed tamen, quia hoc miratus sum, memetipsum citius reprehendi. Nam, ubi domnus Iustinus consilium praebet, qui pacem cum catholica Ecclesia non habet, ibi non possunt haeretici addici. Praeterea sancti Petri à apostolorum principis natalitium diem in Romana civitate vos facere velle perhibetis: & oramus omnipotentem Dominum, ut sua vos misericordia protegat, & vota vestra vos implere concedat. Sed praedictus vir eloquentissimus, peto, ut simul veniat, qui si non venit, à vestris obsequiis recedat: vel certe si vestra excellentia fortasse, emerentibus causis, venire nequiverit, ipse tamen sanctae Ecclesiae unitati commoret. Bonum enim vitium audio, si pessimi non esset erroris.

XLV.

Reg. lib. 9. ep. 9.

Item Sereno, Massilitano Episcopo post multa: Pervenit ad me quòd dilectio tua, libenter malos homines in societate sua, vel consilio recipiat, adeo ut presbyterum quemdam, qui postquam lapsus est, & in suae adhuc dicitur iniquitatis pollutione vestiri, familiariter habeat: quod quidem nos ex toto non credimus: quia qui talem recipit, scelera non corrigat sed magis alius talia perpetranda videatur darentiam. Sed, ne forte aliqua tibi surreptione, vel dissimulatione, ut te reciperetur, atque adhuc haberetur gratus, fuerit: non solum nunc à te longius expellere, verum etiam excessus ipsius sacerdotali te zelo modis omnibus convenit rescandere: alios verò, qui pravi esse memorantur, paterna adhortatione à sua pravitate compelle, & ad vitam stude rectitudinis revocare. Quod si, quod absit, salubri monitu vos videtis in nullo proficere, & hos quoque curabis à te procul abicere, ne pravitates eorum ex eo, quòd recipiuntur, displicere minime videantur, & non solum ipsi in mendati remaneant, sed etiam eorum receptione alij corruptantur. Et considera, quam & hominibus execrabile, & periculosum ante Dei sit oculos, si per eum, à quo plectenda sunt crimina, nutriti vitia videantur. Haec igitur, dilectissime frater, diligenter attende, & ita agere stude, ut pravos salubriter corrigas, & scandalum de malorum frequentate, filiorum tuorum animis non inducas.

XLVI.

Reg. lib. 8. ep. 12.

Pro unius culpa vindicari alium rectissimus iudex Gregorius minime permittit. Ideoque Gudifcalco Duci Campaniae, scribens ait: Illa praepositorum sollicitudo utilis,

A illa est cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor sibi nihil vindicat. Restringenda ergo sub ratione potestas est, nec quidquam agendum prius, quam concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis tempore iustum omne putat ira, quòd fecerit. Per venit itaque ad nos, magnitudinem tuam usque ad hoc esse impetu furoris impulsam, ut non solum frangi januas monasterij sancti Archangeli, verum etiam disipi exinde, quòd ibi inventum est, feceris. Insuper autem sic contra abbatem ejusdem monasterij dicitis exarsisse, ut nisi occultans se iracundiae tuae tempore latuisset, non leve discrimen incurruisset, denique, ut metu tuo perterritus, de domo, in qua se solum receperat, exire hucusque non audeat. Quòd ne frustra fecerit forsitan videretis, fugam monachi ipsius, qui ad hostes abiit, ad ejus quantum ad nos peccatum est, crimen impingis, & allerens, quòd illius voluntate fugerit. Quòd si ita est, constestatur, & valde sapientiam vestram imitatur. Nam si licitum putatis, ut aliorum culpa alij sit nociva, multi huiusmodi crimini subjacere. Diversorum enim nobilium servorum, multarum ecclesiarum clerici, diversorum monasteriorum monachi, multorum iudicum homines saepe se hostibus tradiderunt. Ergo si hoc creditur: servorum utique Domini, clericorum episcopi, monachorum abbates, diversorum fugacium iudices, omnes sub culpa sunt, & crimine constituti. Numquid à diebus magnitudinis tuae multum de civitate, in qua consistitis, ad Longobardorum milites fuga non lapsi sunt? Et quis tanta indiscretionis tantaeque possit stultitiae reperiri, ut eorum iniquitatem tibi aestimet applicandam?

Grat. 1. q. 35. c. 57.

B Libertatem uniuscujusque hominis Gregorius contra iudicum insolentias libetis nihilominus vocibus defendebat. Unde Leontio Exconsuli post aliqua scribens, ait: Si Libertas in ista causa cautioms culpabilis invenitur, & de aliis causis, quid pro se alleget, nescio: unum tamen hoc bene atque constanter novi, quia, & si quam rebus publicis fraudem fecit, substantia ejus caedi debuit, non libertas. Nam in hoc, quòd liberi homines caedantur, vel includuntur, ut taceam, quòd omnipotens Deus offenditur, ut taceam, quòd vestra opinio vehementer gravatur: pessimi tamen Imperatoris nostri omnino tempora suscantur. Hoc enim inter Reges gentium, & imperatores Romanorum distat, quòd reges gentium, Domini servorum sunt: Imperator vero Romanorum, Dominus liberorum. Unde & vos quidquid agitis, prius quidem servata iustitia, deinde curae stodita per omnia libertate agere debetis. Scriptum est enim: Quod tibi non vis fieri, vide, ne alteri facias. Ete per semetipsum veritas dicit: Quia vultis, ut faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. In libertate ergo eorum, qui vobis in discussione commissi sunt, vestram specialiter attendere debetis: & si ipsi à majoribus vestris injuriati libertatem vestram non vultis subiectorum vestrorum libertatem honorando custodire. Scimus enim, quid dixit: Calam, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Cujus quia verba non transeunt, sed per omnia implentur, metumamus, quòd iterum dicit: In qua mensura mensi fueritis, in ea remetentur vobis. Quid autem gloria vestra existimatis, quia si superbis, si crudeliter agimus, despecto Deo, nobis hominem placamus? Nullo modo. Nam ipse, qui despicitur, cum contra nos, quem, despecto Deo, placare volumus, iritat. Curemus ergo per omnia placare Deum, qui potens est, & iratos homines ad mansuetudinem reducere. Nam, sicut dixit, etiam mansueti homines, indignante Deo, ad iracundiam provocantur. Si autem dicitur, quia sine verberibus atque retroibus fraudes publicae inventi non possunt, hoc admittete potestatem, si in ratiociniorum causa domnus Leontius non venisset. Nam verum est, quia illi solent manibus excedere, qui in sensu, & lingua decipiunt.

XLVII.

Reg. lib. 8. ep. 31.

Tab. A. c. Mat. 7. 6.

Mat. 24. c.

Mat. 7. 14.

C Cunctorum iudicum cupiditates, vel scelera Gregorius quasi camo, frenoque pontificij sui, validissimè auctoritatibus restringebat, & si quos dulciter à pravitate corrigere non valebat, scriptorum suorum redargutionibus publicabat. Unde Romano, Exarcho Italiae residenti Ravennae scribit: inquires: Apud excellentiam vestram, pravorum audacia, correptionis debet aculeos magis, quam defensionis invenire solatium. Nam satis grave est, ut contingat illic habere pravam actionem refugium, unde disciplina debet prodire censura. Pervenit itaque ad nos, speciosum quemdam presbyterum qui, causa poscente, in monasterio à Joanne fratre & coepiscopo nostro fuerat deputatus, contra sui pastoris exinde voluntatem exiisse, & Ecclesiae constitutionis vigore despecto, anedicto Episcopo vestra frerum tuitione resistere. Quòd quia excellentiae vestrae sine dubio pulsata invidiam necesse est, ut ab ejusmodi vos, habita discretionem, debeat tuitione suspendere: nec si nominis vestri occasione pastori suo inobediens, vel contumax fuerit: ad tempus vestros contra vos iudices desensare, atque excellentiam vestram hac ex re cogatur offendere, & nos pariter de vestra discordia contritari. Comperimus praeterea, quòd dici nefas est, quosdam mulieres, quae nunc usque in religioso atque monachico habitatu permanserunt, religiosam vestem & suam velaturam de-

XLVIII.

Reg. lib. 4. ep. 18.

* al. decet prodire censura

ponere, & conjugibus, quod sine gravi dolore referre non
 possimus, sociari. Sed hoc quidem, ut dicere, vel atten-
 stare praesumant, favo is vestri patrocinio fulciri dicuntur.
 Quod nos credere perverstitatis ipsius acerbitas non per-
 mitit. Petimus ergo ut in tanto vos peccato miscere nul-
 lateratenus debeatis. Nam huiusmodi iniquitatem impunitam
 propter Deum nullo modo patitur remanere. Unde ite-
 rum quaesumus, ut excellentia vestra in talium se causarum
 defensione non misceat: ne, & Deus suam defendat inju-
 stitiam, & inter nos aliorum pariter culpa discordiam. Item
 Venantio, ex monacho patricio: Multi hominum stulti pu-
 taverunt, quod si ad ordinem episcopatus eveheret, te allo-
 qui, ac per epistolas frequentare recusarem. Sed non ita
 est: quia ipsa iam loci mei necessitate compellor, ut tacere
 non debeam. Et post pauca: Hac igitur consideratione
 compulsus, velis an nolis locutus sum, quia omni vir-
 tute, aut te cupio salvari, aut de tua morte me eripi. In
 quo enim habitu fueris, recolis: & supernae distinctionis
 animadversione postposita, ad quid sis delapsus, agnoscis.
 Culpam ergo tuam pensa, dum vacat: distinctionem futu-
 ri iudicis, dum vales, exhoresce: ne tunc illam amaram
 sententiam audias, cum eam jam nullis sletibus evadas. Et
 infra: Teste Evangelio, scis, quia divina severitas de otio-
 so sermone nos arguit, & de verbo inutili rationes subtili-
 ter exquirunt. Pensa ergo, quid factura est de perverso ope-
 rare, si quosdam in iudicio tuo reprobat de sermone. Ana-
 stasius Deo pecunias voverat, quas post, diabolica victus per-
 suasione, subtraxit: sed qua morte multatus est, scis. Si
 ille igitur mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dede-
 rat, nummos Deo abstulit: considera, quanto periculo in
 divino iudicio dignus eris, qui non nummos, sed temetipsum
 omnipotenti Deo, cui te sub monachico habitu devoveras,
 subtraxisti. Quapropter, si correctionis meae verba secu-
 stertis audieris, quam sint blanda, & dulcia, in fine cogno-
 sces. Ecce, fateor, marens loquor, & facti tui tristitia
 atrictus, edere verba vix valeo: & tamen animus tuus
 rationis suae conscius, vix sufficit ferre, quod audit: cru-
 scelicit, confunditur, adversatur. Si ergo ferre non valet
 verba pulveris, quid facturus est ad iudicium conditoris?
 Fateor tamen, quia supernae gratiae misericordiam esse ma-
 ximam credo, quod te effugere vitam conspiciat, & tamen
 adhuc ad vitam reservat: quod superbientem te videt & to-
 lerat. Cumque Venantius, in eadem apostasia permanens,
 obortis quibusdam simulatibus, oblationes suas a Joanne,
 Syracusano Episcopo execratas, cognosceret, contra Epi-
 scopum hostili more commotus est, eumque non timuit Gre-
 gorio accusare. Cui ipse referbit, dicens: Multum nos
 ea, quam direxisti, iam contritatos invenit epistola, quod
 inter vos, & Joannem fratrem & coepiscopum nostrum,
 de quorum desiderabamus quod concordia, scandalum
 prodidisse cognovimus. Quaevis enim causa fuisset, non
 usque ad hoc debuit furor erumpere, ut armati homines ves-
 stri, sicut audivimus, in episcopum iruerent, & diversa
 hostili more mala committerent, atque vos hac res a pater-
 nae interit charitate divideret. Numquid non poterat, si
 quaelibet contentio fuit, tranquillè disponi, ut nec partium
 utilitas detrimentum, nec sentiret gratia lesionem? Cujus
 autem gravitatis, cuius sanctitatis, cuius mansuetudinis
 suprascriptus frater noster sit, non habemus incognitum.
 Ex qua re patriginus, quia nisi vis eum doloris nimia coe-
 gisset, ad hanc rem, de qua vos contritatos alleritis, ejus
 fraternitas nullatenus pervenisset. Nos autem, ut hoc
 eo scribente comperimus, illico ei scripsimus, admonen-
 tes, ut & oblationes vestras, sicut ante, susciperet, & Missas
 in domo vestra non solum celebrari permitteret, sed, si
 velitis, etiam ipse perageret, & cetera. Verum Venantius
 cum Episcopo in concordiam rediens, cum per undecim
 annos a Gregorio multiplicibus litteris exhortatus redire
 ad monachicum propositum detrectaret, in gravissimam
 aegritudinem cecidit. Quod a Joanne, Syracusano Episco-
 po Gregorius audiens, rescripsit, dicens: Fraternitatis ve-
 strae scripta suscepi, quae mihi de dulcissimi filij mei dom-
 ni Venantij aegritudine loquebantur, & cuncta circa
 eum, qualiter acta sunt, enarrabant. Sed uno tempore au-
 ditus, & illum desperare, ac graviter aegrotare, & in re-
 bus orphanorum filiarum ejus scilicet homines iniquos in-
 filtere, vix se in corde meo dolor capere poterat. Sed in
 hoc fuit solatium, quod lacrymae mihi per gemitus erum-
 pebant. Vestra igitur sanctitas primam, quam decet, curam
 negligere non debet, ut de anima ejus cogitare debeat, ex-
 hortando, rogando, Dei terribile iudicium proponendo,
 ineffabilem ejus misericordiam promittendo, ut ad habitum
 suum redire, vel in extremis debeat: ne ei reatus tanta cul-
 pa in aeterno iudicio obstat. Si quos tamen iudicium a suis
 pravitatibus inconvertibiles Gregorius advertebat, eos
 scriptis propriis penes principes denotabat. Unde Con-
 stantiae Augustae queritur, dicens: Dum in Sardinia insula
 multos esse gentium cognovimus, eosque adhuc pravae
 gentilitatis more idolorum sacrificiis deservire, & ejus-
 dem insulae sacerdotes ad praedicandum Redemptorem no-
 strum torpentes existere: unum illuc ex Italiae episcopis
 misimus, qui multos gentium ad fidem, Domino cooperante,

convertit. Sed quidam rem mihi sacrilegam nunciavit, quia hi, qui in ea idolis immolant, iudici praemium persequuntur, ut hoc eis facere liceat. Quorum dum quidam baptizati essent, etiam immolare idolis deservissent, adhuc ab eodem insulae iudice, etiam post baptismum, praemium illud exigitur, quod dari prius pro idolorum immolatione consueverat. Quem cum praedictus episcopus increparet, tantum se suffragium permisisse respondit, nisi de causis etiam talibus, impleri non possit. Corsica vero insula tanta nimietate exigentium, & gravamine premitur exactioinum, ut ipsi, qui in illa sunt, eadem quae exiguntur, complere vix filios suos vendendo sufficiant. Unde sit, ut derelicta pia republica, possessores ejusdem insulae ad nefandissimam Longobardorum gentem cogantur effugere. Quid enim gravius, quid crudelius pati possunt a Barbaris, quam ut constructi atque compressi filios suos vendere conpellantur? In Sicilia autem insula Stephanus, quidam marinarum partium charularius, tanta praedicta, tantaque oppressione operari dicitur invadendo loca singulorum, atque sine distinctione causarum per possessiones, ac domos titulos ponendo, ut si velim acta ejus singula, quae ad me pervenerunt, dicere, magno volumine haec explere non possem. Quae omnia reverentissima domina solemiter aspiciat, & oppressorum genus compescat. Et post pauca: Quae enim mentes, qualia viscera parentum esse possunt, perpendere, quando filios suos distraunt, ne torquentur? Qualiter autem miserendum fit filiis aliorum, hoc benefecunt, qui habent proprios. Unde mihi breviter haec suggestisse sufficiat, ne si ea, quae in his partibus aguntur, pietas vestra non cognosceret, me apud distinctum iudicem silentij mei culpa mulcetur.

Hinc est, quod hujus Gregorij tempore tot sacerdotes & laici per diversas regiones miraculis corruptae, dialogo teste, probantur, quot nunquam sub posterioribus Pontificibus inventi potestae potuerunt.

Tantis igitur, Ecclesiae Dei felicitatis hostis humani generis invidens, nonnullos pontificum simulque saecularium iudicum, ad ejus invidiam conflagravit. Super quorum afflictione Joanni Ravennati Episcopo, inter cetera queritur, dicens: Peccatis meis hoc reputo, quia iste, qui nunc interest, haud dubium quoniam Romanus exarchus, & pugnae re contra inimicos nostros dissimulat, & nos facere pacem vetat: quam vis jam modo, etiam si velis, facere omnino non possumus: quia Armulphus exercitum Autarith, & Nordulphi habens, eorum sibi dari precaria desiderat, ut vobiscum loqui aliquid de pace dignetur.

Item Sebastiano, Episcopo Sirmiensi post aliqua: Quae sanctissime frater, de amici vestri domi Romani, personae in hac terra patitur, loqui minime valeamus: breviter tamen dico, quia ejus in nos malitia, gladios Longobardorum vicit, ita ut benigniores videantur hostes, qui nos intereunt, quam republicae iudices, qui nos malitia sua rapinis atque fallaciis in cogitatione consumunt. Et uno tempore curam Episcoporum, atque clericorum, monasteriorum quoque, & populi gerere, contra hostium infidias sollicitum vigilare, contra ducum fallacias, atque malitias suspectum semper existere: cuius laboris, cuius doloris sit, vestra fraternitas tanto verius pensat, quanto me, qui haec patior, purius amat.

Item Anastasio patriarchae post multa: Quae mala a barbarorum gladiis, quae a perveritate iudicum patitur, beatitudini vestrae narrare refugio, non estis gemiturum augeam, quem minime consolando debeuam.

Item Palladio, presbytero de monte Sina post plurima: Peto, ut pro me orare debeas, quatenus omnipotens Deus, & a malis ne spiritibus, & a perveris hominibus custodire dignetur: quia in hac vita meae peregrinatione mala me simul, & multa circumdant, ita ut cum Psalmista iure dicam: In me transierunt ira tua, & terrores tuos conturbaverunt me. Circumdederunt me sicut aqua tota die, circumdederunt me simul.

Porro Mauritio tunc avarissimo simulque rapacissimo principi, suggestionibus inimicorum suorum funestissimam legem ferenti, ut nulli militum, qui videlicet in manu signatus fuisset, liceret converteri inter cetera sic respondit: Ad hoc potestas super omnes homines, pietati dominorum meorum caelitus data est, ut qui bona appetunt, adjuventur, ut caelorum via largius pateat, ut terrestre regnum caelesti regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, ut ei, qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut ex-pleta militia, aut pro debilitate corporis repullus, Domini nostro Jesu Christo, militare non liceat. At haec ecce per me, servum ultimum suum, & vestrum respon- debit Christus dicens: Ego te de notario comitem excubitorum, de comite excubitorum Caesarem, de Caesare Imperatorem, nec solum hoc, sed etiam patrem Imperatorum feci. Sacerdotes meos tuae manus commisi: & tu a meo servitio milites tuos subtrahis? Responde, rogo, puer sine domine, servo tuo, quid venienti, & haec dicenti responsum es in iudicio Domino tuo? Et post pauca: Requitur ergo dominus meus, quis prior Imperator talem legem dederit, & subtilius aestimet, si dati debeuerit.

Reg. lib. 1. ep. 33.

Mat. 12. c. Grat. 17. q. 1. c. 5.

Aff. 5. e. *al. sapis

*al. additus

Reg. lib. 5. ep. 42.

Reg. lib. 9. ep. 31.

*al. erga

Reg. lib. 4. ep. 3.

Grat. 12. c. 2. c. 8.

*al. perduxit

XLIX. Dial. 1. 44

Reg. 1. 2. ep. 2.

Reg. lib. 4. ep. 35.

Lib. 4. ep. 37

Reg. 1. 3. ep. 45.

Psal. 87. e

I. Reg. lib. 2. ep. 61.

*al. rogat

Item

Reg. lib. 2. ep. 64

Item Theodoro medico, post aliqua: Peccatis, inquit, meis facientibus, ex quorum suggestione, vel consilio, nescio an vestro, transacta anno, talem in republica sua legem protulit Imperator, ut nullus, qui actionem publicam egerit, nullus, qui officio, vel manu signatus, vel inter milites habitus est, ei in monasterio converti liceat, nisi forte militia eius fuerit expleta. Quam legem primum, sicut hi dicunt, qui leges veteres novant, Julianus protulit, de quo scimus omnes, quantum a Deo averfus fuerit.

II.

Confortabat insaniam iudicum, sive fovebat Joannes, tunc ex monacho regia urbis antistes, qui eo tempore, quo Gregorius a Pelagio presule destinatus Apocristianus penes Constantinopolim morabatur, fugere se summum sacerdotium quasi humiliter finxit: sed eo suscepto usque adeo in superbiam dolosa mentis exercevit, ut causam aliam occasione quaerens, Synodum faceret, in qua se universalem appellare conatus est. Quod mox Papa Pelagius, ut agnovit, directis epistolis ex auctoritate sancti Petri Apostoli, eisdem synodi acta cassavit. Diaconum vero, qui iuxta morem pro responsis ecclesiasticis faciendis Imperatoribus adhererebat, cum eo Missarum solemniam celebrare prohibuit. Cujus sententiam beatus quoque Gregorius sequens, predictum Joannem saepe communione acquiescere differenter, sententia pari multaverat, omnibus pontificibus sub interminatione proprii honoris mandaverat, ne unquam universali prophanum vocabulum aut scriberent, aut scriptum susciperent, aut ubi fuisset scriptum, subscriberent. Quapropter Joannes multis fallacis ad suam hypocritam consensum avarissimi Imperatoris rediens, obtinuit, ut Imperator Gregorio scriberet, quod sibi pacificus existisset. Quapropter ipse imperatrici Constantiae inter aliqua scribit, dicens: Sabiniano diacono, Responsali meo scribente, cognovi, in causis beati Petri Apostolorum principis contra quosdam superbe humiles, sicut blandos, quantam se iustitia vestra serenitas impendat. Unde adhuc peto, non nullus praevaleat contra veritatem hypocritam permittatis: quia sunt quidam qui iuxta egregij praedicatoris vocem, per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium: qui veste quidem despecti sunt, sed corde tumens: & quasi in hoc mundo cuncta despiciunt, sed tamen ea, quae mundi sunt, cuncta simul adipisci quaerunt. Qui indignos se omnibus hominibus fateantur, sed privatis vocabilis contenti esse non possunt: quia illud appetunt, unde omnibus digniores esse videantur. Et post pauca:

Reg. lib. 4. ep. 3.

Rom. 6. c.

II. Idem ut supra.

Prov. 21. d.

Isa. 14. e.

Præterea indico, quia pissimi domini scripta suscepi, ut cum fratre & confacerdote meo Joanne debeam esse pacificus. Et quidem sic religiosum dominum decuit, ut sacerdoti ista præciperet. Sed cum se nova praesumptione atque superbia idem frater meus universalem episcopum appelleret, ita, ut sanctae memoriae decessoris mei tempore ascribi se in synodo tali hoc superbo vocabulo faceret: quamvis cuncta illius synodi, Sede Apostolica contradicente, soluta sint: triste mihi aliquid serenissimus dominus innuit, quod non eum corripuit, qui superbit, sed me sportus ab intentione mea declinare voluit: qui in hac causa, evangeliorum & canonum statuta, humilitatis atque rectitudinis defendendo veritatem. Quae in re a predicto fratre, & confacerdote meo contra evangelicam sententiam, contra beatum quoque Petrum Apostolum, & contra omnes ecclesias canonumque statuta agitur. Sed est omnipotens Deus, in cuius manu sunt omnia, de quo scriptum est: Non est sapientia, non est scientia, non est consilium contra Dominum. Et quidem saepe praefatus sanctissimus frater serenissimo domino multa suaderet conatur: sed bene novi, quia tanta illa oratione ejus, & lacrymae nil ei, a quoquam contra rationem, aut animam suam subit permissum: Tiste tamen valde est, ut patienter feratur, quatenus, despectis omnibus, praedictus frater, & coepiscopus meus solus conetur appellari Episcopus. Sed in hac ejus superbia, quid aliud, nisi proprioque jam Antichristi tempora esse, designatur? Quia illum videlicet imitatur, qui in pretis in sociali gaudio Angelorum legionibus ad culmen conatus est singularitatis erumpere, dicens: Super astra caeli exaltabo solium meum, sedabo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium: similis ero altissimo. Unde per omnipotentem Dominum rogo, ne pietatis vestrae tempora permittatis unius hominis elatione maculari: neque tam perverso vocabulo ullum quoquo modo praebatis assensum, atque in hac causa nequaquam, me pietas vestra despiciat, quia & si peccata Gregorij tanta sunt, ut pati talia debeat: Petri tamen Apostoli peccata nulla sunt, ut vestris temporibus pari talia mereatur. Unde iterum atque iterum per omnipotentem Dominum rogo, ut sicut priores principes sancti Petri Apostoli gratiam quaesiverunt, vos quoque hanc vobis, & quaerere, & conservare curetis: & propter peccata nostra, qui ei indigne servimus, ejus apud vos honor nullatenus minuat, quod & modo vobis adjutor esse in omnibus, & postmodum vestra valeat peccata dimittere. Viginti autem jam, & septem annos ducimus, quod in hac urbe inter Longobardorum gladios vivimus: quibus quam multa ab Ecclesia quotidianis diebus erogantur, ut inter

S. Greg. Tom. I.

eos vivere possimus, suggerenda non sunt. Sed breviter indico, quia sicut in Ravennae partibus dominorum pietas apud primum exercitum Italiae facilliam habet, qui, in causis supervenientibus, quotidianas expensas faciat: ita, & in hac urbe in causis talibus eorum facellarius ego sum. Er tamen haec ecclesia, quae uno eodemque tempore clericis, monasteriis, pauperibus, populo atque inluper Longobardis tam multa indefinenter expendit: ecce adhuc ex omnium ecclesiarum afflictione premitur, quia de unius hominis superbia multi gemunt, est dicere nil praesumunt.

Avarissimo quoque principi Gregorius voce libera contradicit, post aliqua scribens: Ecce claves regni caelestis, haud dubium est, quin Petrus accepit: potestas ei ligandi atque solvendi tribuitur: cura ei totius Ecclesiae, & principatus committitur, & tamen universalis Apostolus non vocatur, & vir sanctissimus confacerdos meus Joannes vocari universalis Episcopus conatur. Exclamare compellor, ac dicere: O tempora, o mores. Ecce cuncta in Europa partibus Barbarorum juxta sunt tradita: destructae urbes, evertae castra, depopulatae provinciae, nullus terrarum cultor inhabitat: laeviant, & domantur quotidie in necem fidelium cultores idolorum, & tamen sacerdotes, quae in pavimento, & cinere flentes jacere debuerunt, vanitatis sibi nomina expetunt, & novis, ac prophanis vocabulis gloriantur. Nunquid ego haec in re, pissime domine, propriam causam defendo? Nunquid specialem injuriam vindico? Et non magis causam omnipotentis Dei, & causam universalis Ecclesiae? Quis est ille, qui contra statuta Evangelica, contra canonum decreta, novum sibi nomen usurpare praesumit? Utinam, vel sine aliorum imminutione unus sit, qui vocari appetat universalis. Et certe multos Constantinopolitana ecclesia, in haereseos voraginem cecidisse novimus sacerdotes: & non solum haereticos, sed etiam haereticos factos. Inde quippe Nestorius, qui mediator Dei, & hominum Christum Jesum duas esse personas existimans, quia Deum hominem fieri potuisse non credit, usque ad Judaicam perfidiam erupit. Inde quippe Macedonius, qui consubstantialia Patri, & Filio, Spiritum sanctum, Deum esse denegavit: Si igitur illud nomen in ea ecclesia sibi quisquam arripuit, unde tot haereticos produsse noscuntur: universa ergo Ecclesia, quod absit, a statu suo corrumpitur, quando is, qui appellatur Universalis, cadit. Sed absit a Christianorum cordibus nomen istud blasphemiae, in quo omnium sacerdotum honor admittitur, dum ab uno sibi dementer arrogatur. Certe pro beati Petri Apostolorum principis honore per venerandam Chalcedonensem Synodum Romano Pontifici oblatum est: sed nullus eorum unquam hoc singularitatis nomine uti consensit: ne dum privatim aliquid daretur uni, honore debito sacerdotes privarentur universi. Quid est ergo, quod nos hujus vocabuli gloriam, & oblatam non quaerimus, & alter sibi hanc arripere etiam non oblatam praesumit? Ille ergo magis est pissimorum dominorum praecipue sectendus, qui praecipis canonicis obedientiam praebere contemnit. Ille coercendus est, qui sanctae universalis Ecclesiae injuriam facit: qui corde tamen, qui gaudere de nomine singularitatis appetit: qui honori quoque vestri impetij se per privatam vocabulum superponit. Ecce omnes haec de re scandalum patimur. Ad viam igitur rectam revertatur auctor scandalum, & omnia sacerdotum jurgia cessabunt. Ego enim cunctorum sacerdotum servus sum, in quantum ipsi sacerdotales videntur. Nam qui contra omnipotentem Deum per inanem gloriae tumorem, atque contra statuta patrum, suam certem vicem erigit, in omnipotente Domino confido, quia meam sibi, nec cum gladio, flectet. Quid autem nuper in hac urbe ex hujus vocabuli auditu gestum sit, Sabiniano Diacono, ac Responsali meo subtilius indicavi.

LIII. Reg. lib. 4. ep. 12. Matt. 16. Joann. 20. c. 21. c.

Item Joanni, Episcopo Constantinopolitano: Eo tempore, quo fraternitas vestra in sacerdotalem honorem prorepta est, quantam ecclesiarum pacem, atque concordiam invenit, recolit: sed quo ausu, quove tumore, nescio: novum sibi conata est nomen arripere, unde omnium fratrum corda portuissent ad scandalum pervenire. Quae in re vehementer admiror, quia, ne ad episcopatum venire potuisset, fugisse te velle, memini: quem tamen adeptum itaque exercere desideras, ac si ad eum ambrosio desiderio concurres. Qui enim indignum te esse fatebaris, ut episcopus dici debuisses, ad hoc, quandoque perductus es, ut despectis fratribus, episcopus appetas solus appellari. Et paulo post: Verè enim flens dico, atque ex intimo viscerum dolore peccatis meis reputo, quod ille meus frater, nunc usque reduci ad humilitatem non valet, qui ad hoc in episcopatus gradu constitutus est, ut aliorum animas ad humilitatem reduceret: quod ille, qui veritatem docet alios, semetipsum docere, nec, me quoque deprecante, consensit. Item post aliqua: Quis rogo, in hoc tam perverbo vocabulo, nisi ille ad imitandum proponitur, qui despectis Angelorum legionibus secum socialiter constitutis, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, ut & nulli subelle, & solus praeselle omnibus videretur? Qui etiam di-

LIV. Reg. lib. 4. ep. 18.

Ad viam igitur rectam revertatur auctor scandalum, & omnia sacerdotum jurgia cessabunt. Ego enim cunctorum sacerdotum servus sum, in quantum ipsi sacerdotales videntur. Nam qui contra omnipotentem Deum per inanem gloriae tumorem, atque contra statuta patrum, suam certem vicem erigit, in omnipotente Domino confido, quia meam sibi, nec cum gladio, flectet. Quid autem nuper in hac urbe ex hujus vocabuli auditu gestum sit, Sabiniano Diacono, ac Responsali meo subtilius indicavi.

Item Joanni, Episcopo Constantinopolitano: Eo tempore, quo fraternitas vestra in sacerdotalem honorem prorepta est, quantam ecclesiarum pacem, atque concordiam invenit, recolit: sed quo ausu, quove tumore, nescio: novum sibi conata est nomen arripere, unde omnium fratrum corda portuissent ad scandalum pervenire. Quae in re vehementer admiror, quia, ne ad episcopatum venire potuisset, fugisse te velle, memini: quem tamen adeptum itaque exercere desideras, ac si ad eum ambrosio desiderio concurres. Qui enim indignum te esse fatebaris, ut episcopus dici debuisses, ad hoc, quandoque perductus es, ut despectis fratribus, episcopus appetas solus appellari. Et paulo post: Verè enim flens dico, atque ex intimo viscerum dolore peccatis meis reputo, quod ille meus frater, nunc usque reduci ad humilitatem non valet, qui ad hoc in episcopatus gradu constitutus est, ut aliorum animas ad humilitatem reduceret: quod ille, qui veritatem docet alios, semetipsum docere, nec, me quoque deprecante, consensit. Item post aliqua: Quis rogo, in hoc tam perverbo vocabulo, nisi ille ad imitandum proponitur, qui despectis Angelorum legionibus secum socialiter constitutis, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, ut & nulli subelle, & solus praeselle omnibus videretur? Qui etiam di-

1. Iul. 14.

*al. elato

1. Iul. 2. e
Luc. 21. e

*al. deficiente
solventur

Heb. 12. d

2. Tim. 4. d

LV.
Reg. lib. 4.
cp. 39.

xit: in calum confendam, super astra calis exaltabo so-
 liliu meum, sedabo in monte testameti, in lateribus Aquil-
 lonis: ascendam super altitudinem nubium, similis ero
 Altissimo. Quid enim fratres tui omnes ecclesie univer-
 falsi episcopi, nisi astra caeli sunt: quorum vita simul, &
 lingua inter peccata errorefque hominum quasi inter noctis
 tenebras lucent? Quibus dum cupis temetipsum vocabu-
 lo * elationis præponere, eorumque nomen tui compara-
 tione calcare: quid aliud dicis, nisi: in calum confen-
 dam. super astra calis exaltabo solium meum? An non
 universi episcopi nubes sunt, qui & verbis pluvium prædi-
 cationis; & bonorum operum luce conficant? Quos dum
 vestra fraternitas despiciens sub se premere conatur, quid
 aliud dicit, nisi hoc, quod ab antiquo hoste dicitur: Ascen-
 dam super altitudinem nubium? Quæ cuncta ego cum
 stens conspicio, & occulta Dei pertimesco iudicia, au-
 gentur lacrymæ, & gemitus se in eum corde non capiunt
 quod ille vir sanctissimus Dominus Joannes, tantæ abisti-
 nentia atque humilitatis, familiarium seductione lingua-
 rum ad tantam superbiam erupit, ut in appetitu perversi
 nominis, illi esse conetur similis, qui dum superbe esse
 Deo similis voluit, etiam donatæ similitudinis gratiam
 amisit: & ideo veram beatitudinem perdidit, quia falsam
 gloriam quaesivit. Certè Petrus princeps Apostolorum
 membrum sanctæ & universalis Ecclesiæ est: Paulus, An-
 dreas, Joannes, quid aliud, quàm singularum sunt plebium
 capita? Et tamen sub uno capite omnes, membra sunt Ec-
 clesiæ. Atque, ut cuncta brevi cingulo locutionis astrin-
 gam, sancti ante legem, sancti sub lege, sancti sub gratia
 omnes hi perficentes corpus Domini in membris sunt Ec-
 clesiæ constituti, & nemo se inquam universalem vocari
 voluit. Vestra ergo sanctitas, agnoscat quantum apud se
 stimeat, quæ illo nomine vocari appetit, quo vocari nul-
 lius præsumpsit, qui veraciter sanctus fuit. Item post pau-
 ca: Certè olim clamatur per Apostolum: *Falsis, movis-
 sima hora est.* Et secundum, quod veritas prædixit, pesti-
 lencia, & gladius per mundum sævit: gentes insurgunt
 gentibus: terra concutitur, orbis cum habitatoribus suis,
 terra dehiscente, sorbetur, omnia, quæ prædicta sunt, fiunt.
 Rex superbie prope est: & (quod dici nefas est,) sacer-
 dorum ei præparatur exercitus: quia cervici militum ela-
 tionis, qui ad hoc positi fuerant, ut ducatum præberent hu-
 militatis. Sed hæc in re, etiam si nostra lingua minime con-
 tradicat, illius virtus contra elationem erigitur, qui superbie
 vitio per semetipsum specialiter adversatur. Et infra:
 Considerate vos convenit, ne qua radix amaritudinis futu-
 rum germinans impediatur, & per illam coingentur mul-
 ti: quod tamen si nos considerate negligimus, contra tanta
 elationis tumorem iudicia superna vigilabunt: Item
 eidem in alia epistola post multa: Sed etiam nunc dico:
 aut eisdem personas, videlicet Joannem Chalcedonensem
 & Athanasium Imauræ presbyteros, in suis ordinibus susci-
 pe, eisque quietem præbe: aut si hoc fortasse nolueris, om-
 ni altercatione postposita, de eorum causa statuta majore
 rum, aut canonum terminos custodi. Si verò neutrum fe-
 ceris, nos quidem rixam inferre nolumus, sed tamen
 venientem à vobis non devitamus. Quid autem de episco-
 pis, qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene
 fraternitas vestra novit. Pastores etenim facti sumus non
 percussores. Et egregius prædicator dicit: *Argue, obse-
 cra, increpa, cum omni patientia, & doctrina.* Nova
 verò, atque inaudita est illa prædicatio, quæ verberibus
 exigit fidem.

Item Sabiniano, diacono Constantinopolitano: De cau-
 sa fratris nostri, viri reverendissimi Joannis episcopi Con-
 stantinopolitani, duas epistolas facere nolui: sed una bre-
 viter facta est, quæ utrumque habere videtur admittum,
 id est & rectitudinem, & blandimentum. Tu itaque dile-
 ctio eam epistolam, quam nunc direxi, propter volunta-
 tem Imperatoris ei dare studeat. Nam de insequenti ta-
 lis alia transmittetur, de qua ejus superbia non læteretur.
 Ad hoc enim usque pervenit, ut sub occasione presbyteri
 Joannis gesta huc transmitteret, in quibus se pene per
 somnem versum œcumenicum patriarcham nominaret.
 Sed spero in omnipotentem Deum, quia hypocritism illius
 superna majestas dissolvat. Miror autem, quod dilectio-
 nem tuam fallere potuit, ut permitteres Domino Impe-
 ratori persuaderi, quatenus ad me de hac causa sua scripta
 transmitteret, in quibus admoneret, ut cum eo pacem
 habere debuissim: qui si justitiam tenere vult, illum
 debuit admonere, ut se à superbo vocabulo compesceret:
 & protinus inter nos pax fieret. Tamen qua calliditate à
 prædicto fratre nostro Joanne factum sit, ut suspicor,
 & protinus pensasti. Idcirco enim hoc ille fecit, ut, aut au-
 dieretur dominus Imperator, & ille sua vanitate confir-
 matus esse videretur: aut non à me audiretur, & ejus ani-
 mus contra me irritaretur. Sed nos rectam viam tenebi-
 mus, nil in hac causa aliud, nisi omnipotentem Dominum
 metuentes. Unde tua dilectio in nullo trepidet. Omnia,
 quæ in hoc sæculo videt alta esse contra veritatem, pro ve-
 ritate despiciat: & in omnipotentis Dei gratia, atque bea-
 ti Petri adjutorio confidat. Vocem veritatis recolat, dica-

tis: *Major est, qui in vobis est, quam qui in hoc mundo.*
 Et in hac causa, quidquid agendum est, cum summa au-
 ctoritatis agat. Postquam enim defendi ab inimicorum
 gladiis nullo modo possumus, postquam pro amore rei-
 publicæ argentum, aurum, mancipia, vestesque perdi-
 dimus: nimis ignominiosum est, ut per eos etiam fidem
 perdamus. In isto enim seculo vocabulo consentit, ni-
 hil est aliud, quam fidem perdere. Unde sicut fidi jam
 transfactis epistolis scripti, nunquam cum eo procedere
 præsumas.

At verò Joannes novæ præsumptionis inventor, ubi
 Mauticum Deo adversum, Gregorio cum suis complici-
 bus fecit insensum, cernens Constantinam Imperatricem,
 totis conatibus Romanæ Ecclesiæ servanda privilegia sua-
 dere: quantis valuit artibus, incitavit, ut propter eam,
 quam in honorem sancti Pauli Apostoli in palatio ædifica-
 bat Ecclesiam, à Gregorio caput ejusdem Apostoli, aut
 aliud, quid de ipsius corpore sibi diuigi postularat. Quam
 calliditatem beatissimus Papa cognoscens, Imperatricis
 animo taliter satisfacit: Dum illa mihi desiderarem in-
 perari, de quibus facillimam obedientiam exhibens, ve-
 stram erga me gratiam potuissem amplius provocare: ma-
 jor me maestitia tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere
 nec possum, nec audeo. Nam corpora sanctorum Petri
 & Pauli Apostolorum tantis in Ecclesiis suis conculcant mi-
 raculis, atque terroribus, ut neque ad orandum sine ma-
 gno illic timore possit accedi. Denique dum beate re-
 cordationis decessor meus, quia argeatum, quod supra-
 sacratissimum corpus beati Petri Apostoli erat, longe ta-
 men ab eodem corpore fere quindecim pedum spatium, mu-
 rare voluit, signum ei non parvi terroris apparuit. Sed
 & ego, aliquid similiter ad sacratissimi corpus sancti Pau-
 li Apostoli meliorare volui: & quia necesse erat, ut iux-
 ta sepulcrum ejusmodi effodi alius debuisset: præpositus
 loci illius ossa aliqua, non quidem eidem sepulcro con-
 juncta, reperit: quæ quoniam levare præsumpsit, atque
 in alium locum transponere, apparentibus quibusdam
 tribus signis subita morte defunctus est. Præter hæc
 autem sanctæ memoriæ decessor mensidem ad corpus san-
 cti Laurentij martyris, quædam meliorare desiderans, dum
 nescitur, ubi corpus ejus venerabile collocatum, effodi-
 tur exquirendo: & subito sepulcrum ipsius ignoranter
 apertum est: & hi, qui præfentes erant, atque labora-
 bant monachi, & mansionarii, qui corpus ejusdem mar-
 tyris viderunt, quod quidem minime tangere præsumpe-
 runt, omnes intra decem dies defuncti sunt, ita ut nullus
 vitæ superesse potuisset, qui sanctum & justum corpus illius
 viderat.

Coguoscat autem tranquillissima domina, quia Ro-
 manis consuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant,
 ut quidquam tangere præsumant de corpore, sed tantum-
 modo in pyxide brandeum mittitur, atque ad sacratissima
 sanctorum corpora ponitur: quod levatum in Ecclesia,
 quæ est dedicata, debita cum veneratione reconditur: &
 tanta per hoc ibidem virtutes sunt, ac si illic specialiter
 eorum corpora deferantur. Unde contigit, ut beate re-
 cordationis Leonis Papæ tempore, sicut à majoribus tra-
 ditur, dum quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent,
 prædictus Pontifex eos ipsum brandeum allaris forficibus
 incidit, & ex ipsa incisione sanguis effluxit. In Ro-
 manis namque, vel torius occidentis partibus omnino in-
 tolerabile est, atque sacrilegium, si sanctorum corpora
 tangere quicquam fortasse voluerit. Quod si præsumpe-
 rit, certum est, quia hæc temeritas impunita nullo modo
 remanebit. Pro qua re de Græcorum consuetudine, quæ
 ossa levare sanctorum se allerunt, vehementer miramur,
 & vix credimus. Nam quidam Græci monachi huc ante
 biennium venientes, nocturno silentio juxta ecclesiam
 sancti Pauli corpora mortuorum in campo jacentia effo-
 diebant, atque eorum ossa recondebant, servantes sibi,
 dum recederent. Qui cum tenti, & cur hoc facerent, di-
 ligenter fuissent discussi, confessi sunt, quod illa ossa ad Gre-
 ciam essent, tanquam sanctorum reliquias portatum. Ex quo-
 rum exemplo, sicut prædictum est, major nobis dubietas
 nata est, utrum verum sit, quod levari veraciter ossa san-
 ctorum dicuntur. De corporibus verò beatorum Aposto-
 lorum, quid ego dicturus sum? Dum confet, quia eo reme-
 pore, quo passi sunt, ex Oriente fideles venerunt, qui eo-
 rum corpora sicut civium suorum repererunt, quæ ductæ
 usque ad secundam urbem miliarum, in loco, qui dicitur
 Catacumbas, collocata sunt. Sed dum ea exinde levare om-
 nis eorum multitudine conveniens nitere, ita eos vis to-
 nitru atque fulguris terruit, ac dispersit, ut talia denovo
 nullatenus tentare præsumerent. Tunc exuentes Romani-
 eorum corpora, qui hoc ex Domini pietate meruerunt, le-
 vaverunt, & in locis, quibus nunc sunt condita, poste-
 runt. Quis ergo, ferensissima domina, tam temerarius
 possit existere, ut hæc sciens, eorum corpora non dico
 tangere, sed vel aliquatenus presumat inspicere? Dum
 igitur talia mihi à vobis præcepta sunt, de quibus parere
 nullatenus potuissem: quantum invenio, non vestrum est,
 sed quidam homines contra me pietatem vestram excitare

lvi.

Reg. lib. 3.
cp. 30.

voluerunt, ut mihi, quod absit, voluntatis vestrae gratiam subtraherent, & propterea quaesierunt capitulum, de quo vobis quasi inobediens inveniit. Sed in omnipotente Deo confido, quia nullo modo benignissimae vestrae voluntati surripitur: & sanctorum Apostolorum virtutem, quos toto corde & mente diligitis, non ex corporali praesentia, sed ex protectione semper habebitis. Sudarium verò, quod similiter transfiniti iussistis, cum corpore eius est: quod ita tangi non potest, sicut nec ad corpus illius accedi. Sed quia serenissimae dominae tam religiosum desiderium esse vacuum non debet, de cathenis, quas ipse sanctus Paulus Apostolus in manibus & collo gestavit, ex quibus multa miracula in populo demonstrantur, partem vobis aliquam transmittere festinabo, si tamen hanc tollere limando valeatis: quia dum frequenter ex cathenis eisdem multi veniunt, & benedictionem perunt, ut parum quid ex limatura percipiant, assistit sacerdos cum lima, & aliquibus perentibus ita concite aliquid de cathenis eius excutitur, ut mora nulla sit, quibusdam verò petentibus diu per cathenas ipsas lima ducitur, & tamen, ut aliquid exinde exeat, non obtinetur.

LVII.

In quibus Gregorius veracibus utique verbis apparet, quia usque ad illa tempora pro reliquiis brandeum Romanus Pontifex conferebat, cum posteriori tempore de vestibus, quae sub altari sancti Joannis in Basilica Constantiniana servantur, particulae coepert pro factis reliquiis perentibus dari.

LVIII.

Quae quidem vestes usque hactenus tantis miraculis corroborantur, ut scitatis tempore foras excussa pluviam conferant: inundationis verò, serenitatem reducant. Nam super haec, quae per singulas ecclesias faciunt, quae in oratorio domus mea in Subura posita per eas Deus omnipotens fecerit, non celabo. Nuper Adriani Pontificis tempore visum mihi est, ut altare sanctae Dei genitricis Mariae, quod extra oratorium sancti Joannis in apertissimo atrio positum, congruis luminaribus honorari non poterat, intra oratorium locari debuisset. Accersitus verò Gaudericus Velitrensis, qui adhuc superesse videtur, episcopus, cum hymnis & canticis ab altari veteri pyxidulas duas sigillatas excussit. Quantum alteram, me deprecante, nimium timoratus aperens, de illis tunicis, quantum ex similitudine curiosis oculis porit deprehendi, particulas reperit, quas solemniter sub novo altari deposuit. Ubi ex tunc, sicut multi novunt, qui adhuc superstites esse probantur, divinitus accensa lampades frequentius solito patuerunt. Nam ista octava incisione in hebdomada ante Dominici Natalis diem, cum ego super huiusmodi panem quid dubitarem, completis matutinalibus hymnis, mansionatus candelam extinxit. Quam post vespertini succendere cupiens, accensam reperit: eamque se negligeret extinxisse perpendens, die altera sollicitius profertus extinxit: & obsecratis januis, ad vespertinum succensus lampadem remeavit. Quam ubi nihilominus accensam reperit, ex conscientia servata à se clavis, & miraculo non dimittit olei, profecto cognovit: quia lampadem ille succenderat qui, ne oleum in ea diurna succensione minui posset, divinitus ampliavit.

LIX.

Haec quidem vestium, sicut opinor, altera: quae strictioribus manicis constat, veraciter sancti Joannis est tunica, quam beatus Gregorius suo tempore, quodam episcopo deferente, suscepit. Unde Joanni Abbati inter caetera scribit, dicens: De tunica sancti Joannis omnino grate suscepti, quia sollicitus fuisti mihi indicare. Sed studeat dilectio tua mihi ipsam tunicam, aut, quod est melius, eundem episcopum, qui eam habet, cum clericis suis, & cum ipsa ad me transmittere: quatenus & benedictione tunicae perfruar, & de eodem episcopo, vel clericis mercedem habere valeam. Altera verò, quae largioribus manicis, non tunica, sed plane videtur esse dalmatica, nisi fallor, sancti Paschalis Apostolicae sedis Diaconi constat, qui juxta quod idem beatus Gregorius in quarto Dialogorum libro meminit, cum temporibus Symmachi Papae fuisset defunctus, ejus dalmaticam feretro superpositam daemoniacus tetigit stansque salvatus est. Sed quamobrem ambae vestes sancti Joannis dicantur, ideo praescam consuetudinem obtinuisse crediderim, quod sub ejus altari consuetudinaliter recondantur. Nam quod earum altera Joannis Evangelistae, non autem Baptista sit, nemo est, qui dubitet: praeterquam cum omnis sapiens noverit Baptistam cancellorum pueri, pro vestibus usum fuisse, Evangelistam verò, qui per tot annos post passionem Domini pontificium gerens, Missarum solemniam frequentissime celebrabat, sine sacerdotibus esse nequaquam vestibus potuisse. Si autem dicitur, quod tunica, & dalmatica quia pontificalia sunt indumenta, utraque sancti Joannis credi debeant, considerandum est, quia Gregorius Joanni Abbati non dalmaticam, sed tunicam * nominavit: qui si dalmaticam quoque sancti Joannis fuisse sentiet, ejus tunicam quatenus, consequenter habere se ipsius dalmaticam non taceret.

LX.

Haec de sancti Joannis vestibus, de quibus à quamplurimis dubitatur, me utcumque in beati Gregorij gestis in S. Greg. Tom. I.

A fuisse sufficiat. Caeterum Joannes Constantinopolitanus hypocrita, qui ab universalis nominis ambitione converiti multis tergiversationibus recubabat, juxta ejusdem patris Prophetiam judicia Domini super se vigilare cognoscens, post non multi temporis spatium subita morte defungitur: & ejus ambitiosam superbiam totus capere mundus vix poterat, in unius sepulcri angustia facile collocatur. Post cujus paulatim discessum, cum Mauritius Imperator, sacerdotum videlicet Christi contemptor, pro Cyriaco, qui Joanni successerat, suaderet, ne pro causa tam frivoli nominis Gregorius laboraret: ipse tandem pontificatus sui auctoritatibus restitit, quousque pestem universalis nominis ab ipsis etiam subdolis adulatorum labiis penitus abstulisset. Quapropter Eulogio, Patriarcha Alexandrinus post aliqua scribens, ait: Indicare vestra beatitudo studuit, jam se quibusdam non scribere superba vocabula, quae ex vanitatis radice prodierunt: & mihi loquitur, dicens: Sicut iussistis, quod verbum infusionis, peto, à meo auditu removere: quia scio, qui sum, qui estis. Loco enim mihi fratres estis, moribus patres. Non ergo iussi, sed quae utilia sunt, indicare curavi. Non tamen invenio vestram beatitudinem hoc ipsum, quod memoriae vestrae intuli, perfecte retinere voluisse. Nam dixi, nec mihi vos, nec cuiquam alteri tale aliquid scribere debere: & ecce in praefatione Epistolae, quam ad me ipsum, qui prohibui, direxistis, superbae appellationis verbum, universale me Papam dicentes, imprimere curastis. Quod, peto, dulcissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat: quia vobis subtrahitur, quod alteri plusquam ratio exigit, praebeatur. Ego enim non verbis quare sperari, sed moribus: nec honorem meum esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est, honor universalis ecclesiae. Meus honor est, fratrum meorum solidus vigor. Tunc ergo vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim universale me Papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me faceret universum. Sed absit hoc. Recedant verba, quae vanitatem inslant, charitatem vulnerant. Et quidem in sancta Chalcedonensi synodo, atque post à subsequenter patribus hoc decessoribus meis oblatum vestra sanctitas novit: sed tamen nullorum uti hoc unquam vocabulo voluit, ut dum in hoc mundo honorem sacerdotum diligenter omnium, apud omnipotentem Deum custodirent suum.

B sionis, peto, à meo auditu removere: quia scio, qui sum, qui estis. Loco enim mihi fratres estis, moribus patres. Non ergo iussi, sed quae utilia sunt, indicare curavi. Non tamen invenio vestram beatitudinem hoc ipsum, quod memoriae vestrae intuli, perfecte retinere voluisse. Nam dixi, nec mihi vos, nec cuiquam alteri tale aliquid scribere debere: & ecce in praefatione Epistolae, quam ad me ipsum, qui prohibui, direxistis, superbae appellationis verbum, universale me Papam dicentes, imprimere curastis. Quod, peto, dulcissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat: quia vobis subtrahitur, quod alteri plusquam ratio exigit, praebeatur. Ego enim non verbis quare sperari, sed moribus: nec honorem meum esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est, honor universalis ecclesiae. Meus honor est, fratrum meorum solidus vigor. Tunc ergo vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim universale me Papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me faceret universum. Sed absit hoc. Recedant verba, quae vanitatem inslant, charitatem vulnerant. Et quidem in sancta Chalcedonensi synodo, atque post à subsequenter patribus hoc decessoribus meis oblatum vestra sanctitas novit: sed tamen nullorum uti hoc unquam vocabulo voluit, ut dum in hoc mundo honorem sacerdotum diligenter omnium, apud omnipotentem Deum custodirent suum.

Lib. 7. ind. 1. cap. 30.

Grat. dist. 99. c. 3.

CAPITA LIBRI QUARTI.

De temperantia Gregorii. Caput primum
Joanni Ravennati Episcopo usum pallii mappalarum que subdixit. cap. ij.
Eidem suppliciter usum pallii repetenti quater in anno per plateas concessit. cap. iij.
Eidem pro diversis vitiiis increpato, diem sua vacationis praedixit. cap. iiij.
Joanne defuncto, Ravennatem ecclesiam visitatori commisit: Marignano, episcopo consecrato, pallii usum simili modo concessit. cap. v.
Andrea supplicanti pro pallio praecipit insurandum. cap. vi.
Marignano consuetudinem pallii, sicut convenerat, defendere non valente, Gregorius in sententia sua permansit. cap. vij.
Pro usurpatione compararum diaconis Catinensis arguit. cap. viij.
De Maximo Salonitana ecclesia per usuro. cap. ix.
Auctoritatem sui pontificatus contra tyrannum Imperatorem defendit. cap. x.
Contra vorum Imperiale Maximum cum suis complicibus excommunicans, episcopos ipsos ad ecclesiam reverte cogit. cap. xj.
Maximi causam Ravenna praecipit ventilari. cap. xij.
Maximus in terram praecidens lacrymabiliter veniam petit. cap. xij.
Gregorius Maximo, coram sancti Apollinaris corpore satisfaciendi, miserendum esse decernit. cap. xiiij.
Maximo, humiliter satisfaciendi, communionis gratiam reddit, & pallium se datum promittit. cap. xv.
Quam Didascalio responsionibus superbum Imperatorem terruit. cap. xvj.
Mauricio, in Gregorium sententi, mors per gladium immineret. cap. xvij.
Mauricius penitens videt in somnis se divino iudicio, cum uxore, & filio Phoca militi tradi. cap. xvij.
Seditione commota Mauritius, Phoca iussa, cum cuncta cognatione sua perimitur. cap. xix.
Imaginem augustali suscepta, sapienter Mauriti vitia, Phoca Imperatori dimmerat. cap. xx.
Ei apocryphum more transmittit. cap. xxi.
Pondere grandi remoto, imperiale iugum levius redisse fatetur. cap. xxij.
Ex consuetudine synodicam suam direxit, & quod Orientis E. ij

Reg. lib. 2. Ep. 3.

Dial. lib. 4. Et. 40.

Mat. 3. c.

* al. nominat

ales nullius in diptychis nomen suscipiant, donec synodica[m] fidei eius cognoverit. cap. xxij.
 Suscepit decretis Mediolanensium, eis episcopum ordinari consenti. cap. xxiv.
 Anastasium Antiochinum post multos annos throno reddidit. cap. xxv.
 Adrianum Thebanum episcopum ordini suo restituens dicesim ipsius Larissas episcopi potestati subduxit. cap. xxvj.
 Exceptis manifestis criminibus, neminem deposuit, sed communione privavit. cap. xxvij.
 Quanta districtione accusatorum lites tractaverit, & qualia de ordinibus iudiciorum decreverit. cap. xxviii.
 Altorum auctoritates: Episcoporum sua auctoritate confirmabat, non minuebat. cap. xxix.
 Cunctis episcopis propria iura conservans, executores dedit, & iudices eligi ab accusatis voluit. cap. xxx.
 Falsarios delatores ratione multavit. cap. xxxi.
 Semel ingesta crimina indiscussa praterire non passus est, & qualibus pænis peccatorum accusatores multaverit. cap. xxxij.
 Consueti stipendia etiam infirmis clericis iussit ministrari. cap. xxxiiij.
 Cautiones episcoporum, suis clericis factas firmavit, eisque quartas pleniter dari iussit. cap. xxxiv.
 Ab aliis obligatos absolvit. cap. xxxv.
 Ab hæresi se purgantes recepit. cap. xxxvj.
 Schismaticos ad suscipiendam satisfactionem Romam invitare curavit. cap. xxxvij.
 Severum Aquileiensem episcopum, Ravennam venire coegit: qui postquam ad unitatem rediit, denuo ad suum schisma recurrens, catholicoque sacerdotem assurgens, causa perpetua divisionis sua diocesis effectus est. cap. xxxviii.
 Per aegritudinem corporis nemini successorem dedit, & quod renunciantibus suis sedibus successores non dederat, eisque de sumptibus eiusdem commoda ministrari præcepit. cap. xxxix.
 Stupratam in uxorem à stupratore sumi iussit. cap. xl.
 Virum iam conjugatum coniugi reddi mandavit. cap. xli.
 Vim nullam in iudeis inferendam statuit. cap. xliij.
 Christianos eis subici, nulla occasione debere censuit. cap. xliij.
 Christianis visiolenter auferri inebetas, quorum si qui auferri non poterant, redimi sanciebat. cap. xliij.
 Eorum mancipia confugientia ad ecclesiam reddi vetuit. cap. xlv.
 Pagana eorum mancipia venire ad fidem volentia, non reddenda statuit. cap. xlvj.
 Iudeorum mancipia suos dominos ad fidem precedentia in eorum servitium nullatenus redigendos iudicavit: etiam si ipsi eos ab baptisimatis gratiam sequerentur. cap. xlvij.
 Neminem circumcidi paganorum permisit. cap. xlvij.
 A iudeis munerum suscipienda decrevit. cap. xlvij.
 Qualiter iudei fuerint a Romanis Pontificibus habiti, cap. l.
 Gregorius non observari sabbatum iussit, & Lavari die Dominico permisit. cap. l.
 Quanta compassionis extiterit in infirmitatibus Castoris, Eulogii, & Mariniani Episcoporum, sive Rusticana patricia. cap. li.
 Pro barbaricis incursionibus litaniam fieri voluit. cap. liij.
 Spiritum prophetia habuit. cap. liv.
 Peiora prioribus futura prædixit. cap. lv.
 Neminem iniuste ab Ecclesia defendi permisit. cap. lvj.
 Confugientibus ad Ecclesiam sacramenta præstari iussit de servandis sibi iustitias. cap. lvij.
 Omnes sacerdotes, fratres, & ministros, clericos autem ceteros, dilectissimos filios, utriusque vero sexus laicos dominos vocavit. cap. lvij.
 Tam fidelis Theudelinda regina quam suo subdiacono sacrificavit. cap. lix.
 Se indignum memorat revelatione Dei. cap. lx.
 Se a presbytero comparans, illum superiorem melioremque pronunciat. cap. lxj.
 Si indignum alieno favore faceret. cap. lxij.
 Monacho sibi procedenti se in terram prostravit. cap. lxij.
 Accusatus innocentiam suam exposuit. cap. lxiv.
 Quid de sine saculi senserit. cap. lxv.
 Qualia de incommoditate urbis scripserit. cap. lxvj.
 Barbaricis incursionibus ab exponendis libris desistit. cap. lxvij.
 De eius obitu, & suffigiis argenteis ab eo paratis, necnon sepultura ipsius loco, vel titulo. cap. lxvij.
 Qua ratione, amulos libros eius incendere molentibus, Petrus diaconus moriendo defendit. cap. lxix.
 Quanta Claudius ex verbis eius se noverit: & quod Gregorius multa dicitur, qua nunc nequeant inveniri. cap. lxx.
 Duodecim epistolarum suarum libros reliquit, ex quibus Adriani Papa tempore duo volumina videntur excerpta. cap. lxxj.
 In diaconatu suo Moralia cepit, & quomodo ea in episcopatu suo per libros digesserit, eaque Leonardo Hispanensi Episcopo roganti direxerit. cap. lxxij.

In episcopatu sui exordia librum regule pastoralis Ioanni Episcopo Ravennati exponens, imperitis compressit. cap. lxxij.
 Per stationes discurrens, quadraginta lectiones dicitur, quas Secundo sermo Dei petenti mandavit. cap. lxxiv.
 Dialogorum quatuor libros descripsit, quas postea Zacharias Apostolica Sedis Episcopus in Græcam linguam convertit. cap. lxxv.
 Crisibus suis petentibus, primam & ultimam Ezechielis prophetia partes per homilias viginti duas tractavit. cap. lxxvj.
 Quam humilia ipse de suis tractatibus senserit, qua à posteris doctoribus sacratissima prædicantur. cap. lxxvij.
 Libros suos in comparatione Augustini tractatum sursum nominans, quousque vixit, legi vetuit. cap. lxxviii.
 Quanta consideratione quotidie infirmitatem cordis sui cognoverit. cap. lxxix.
 Corpus eius à Gregorio quarto Papa translatum: & de antiquitate ipsius, vel mediocritate, ac regulari spectabilitate. cap. lxxx.
 Græca nesciens falsas tractatus suo nomine titulos invenit. cap. lxxxij.
 Monachi, qui ab eo in Saxoniâ missi sunt, sancti Benedicti regulam suam mancipavit. cap. lxxxij.
 De formis, & vestimentis patris, & matris eius. cap. lxxxiiij.
 De forma, & habitu sive discipuli eius. cap. lxxxiv.
 Saturninus monachus iuxta eius effigiem imaginem Apollonum depinxit. cap. lxxxv.
 De Ioanne presbytero, qui cum diabolo coram Christo constitit: & de revelatione atque terribili transitu ipsius. cap. lxxxvi.
 De cruciatibus Andrea conductario, qui cum in eodem Præposito monasterii charnelas se vendidisse professus est. cap. lxxxvii.
 De præstigio mortis Athanasii economi, qui consuetudines pauperum defraudavit. cap. lxxxviii.
 De diabolo à monasterio claustris fugato, qui monachum recentem percussit. cap. lxxxix.
 De visione monachi, qui duodecim homines intra dies totidem mortuos prævidit. cap. xc.
 De Lucido Piculensi Episcopi conversione, & transitu. cap. xci.
 De revelatione monachi, qui per excusationem lacrymarum cuiusdam inclusi presbyteri fratris sui sanitatem reversionemque cognovit. cap. xcii.
 De demone à fundo Barbiliano excusso, qui conductorem, & bubulos occidens Cancum fuerat percussus. cap. xciii.
 De visione Tegypti, Trevirensis quondam episcopi, qui à beato Gregorio pulsus est à monasterio. cap. xciv.
 De increpatione Faraldi, qui à demonibus tota nocte suspensus est. cap. xcvi.
 De indulto desertore monasterii à seve percusso: & de revelatione clericis, & digressionem supponit. cap. xcviij.
 Cedrico presbytero, qui Gregorianum fontem dederat, ligato, & verberato, eiusque miserabili transitu. cap. xcviij.
 De modo monasterii, & diversitate ipsius redonationis, necnon miraculo multiplicati divinitus panis. cap. xcviij.
 Quam frequenter in diversis locis Gregorius demonstratur. cap. xcix.
 De divinatione scripturis, qui ab amulo terri potius & à beato Gregorio metuit consulari. c.

S. GREGORII PAPÆ
 VITÆ.

LIBER QUARTVS.

Quo concluditur, quanta consideratione S. Gregorius recte docens quotidie suam infirmitatem cognoverit.

Hic est Gregorius, de refutatione nominis Universalis, plena rationis humilitatisque sententia. Qui videlicet contra superbos prudenter uti noverat serpentis astutia, & à columba simplicitate circa humiles minime recedebat. Quapropter sua temperantia conciliis, Dominico Carthagenensi Episcopo, post cetera: De Ecclesiasticis, inquit, privilegiis, quod vestra fraternitas scribit, hoc, postposita dubitatione, teneat: quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque ecclesiis sua iura servamus. Nec cullibet, favente gratia, ultra quam meritis impartiatur: nec ulli hoc, &

Reg. l. 2. ep. 39. Grat. 25. q. 2. cap. 8.

quod sui juris est, ambitu stimulante, derogabo: sed fratres meos honorare per omnia cupio, & si que studeo honore singulos subvehi: dummodo non sit, quod alteri iure ab altero possit opponi.

Item Eulogio Alexandrino, & Anastasio Antiocheno Patriarchis scribit, dicens: Cum praeicator egregius dicat: *Quandiu quidem sum gentium Apostolus, ministrum meum honorificabo*, qui rursus alias dicit: *Facti sumus parvuli in medio vestrum*: exemplum proculdubio nobis sequentibus ostendit, ut & humilitatem teneamus in mente, & tamen ordinis nostri dignitatem servemus in honore: quatenus nec in nobis humilitas timida, nec erectio sit superba, & cetera. Quod Gregorius, sicut ex precedentibus ac subsequenibus manifestissime colligi poterit, & fecit, & dixit.

II. * al. ty. po.

Reg. lib. 2. ep. 7. Grat. dist. 9. c. 22.

Nam Joannem, Ravennatem Episcopum, * typho superbia pallium frequentantem, suosque presbyteros, ac diaconos in mappulis praecedere permittentem: primo per Castorium chartularium familiariter arguit; post ex consuetudine, sive privilegio sibi haec concessa pertinaciter defendentem tali sententia post nonnulla multavit. *Utrumque inquit ea, quae superius dixi, breviter colligam, admonco quatenus nisi decessorum meorum munificentia tibi haec per privilegium attributa docueris, uti in plateis pallio ulterius non praesumas: ne non habere & ad Missas incipias, quod audacter & in plateis usurpas. De secretario autem, quod fraternitas tua recessisse cum pallio, & filios ecclesiae suscipisse se, & fecit, & excusavit, nunc interrim nihil queamur, quia synodorum sententiam sequentes, minores culpas, quae negantur, ulcisci recusamus. Hoc tamen, quia semel & iterum fit factum, cognovimus, sed asseri ultra prohibemus. Fraternitas autem tua sit omnino sollicita, ne hoc, quod presumptioni inchoanti adhuc ceditur, in proficiente deterius vindicetur. Et post pauca: Illud autem, quod pro utendis a clero vestro mappulis scriptis, a nostris est clericis vestris obviatum, dicentibus, nonnulli hoc unquam alia cuiuslibet concessum ecclesiae fuisse: nec Ravennatis clericos, vel illic, vel in Romana civitate tale aliquid cum sua conscientia praesumpserunt. Nec, si tentatum esset, ex futiva usurpatione sibi praedictum generari, sed etiam si in qualibet ecclesia hoc praesumptum fuerit, asserunt emendandum: quod non concessione Romanam Pontificis, sed sola surreptione praesumitur. Sed nos servantes honorem fraternitatis tuae licet contra voluntatem antedicti cleri nostri, tamen primis diaconis vestris, quos, nobis quidam testificati sunt, etiam ante eius usum fuisse: in obsequio dumtaxat tuo, mappulis uti permittimus. Alio autem tempore, vel alias personas hoc agere vehementissime prohibemus.*

III.

Reg. l. 4. ep. 10.

Quam sententiam vir vanae gloriae cupidissimus, molestissime ferens, per quoscunque poterat, usum pallii sibi restitui magnopere flagitabat. Cui Gregorius ita scripsit: *Fraternitatem vestram valde invenio contristatam, pro eo, quod in litanis induere pallium rationis censura prohibetur, sed per excellentissimum Romanum patricium, & per eminentissimum praefectum, atque per alios civitatis suae nobiles viros importune expetit, ut hoc debeat concedi. Nos autem solliciti requirentes ab Aedendato, quondam diacono fraternitatis tuae, cognovimus, quia numquam consuetudo fuerit decessoribus tuis, ut in litanis pallio, nisi in solemnitate beati Joannis Baptistae, beati Petri Apostoli, & beati martyris Apollinaris, uterentur. Cui quidem inaequaquam credere debemus: quia multi apud civitatem fraternitatis vestrae Responsales saepius fuerunt, qui se facerentur tale aliquid numquam vidisse: & haec de re, multis potius credendum est, quam unum pro sua ecclesia aliquid attestanti. Sed quia nos fraternitatem vestram contristatam notamus: & petitionem filiorum nostrorum apud nos minime frustrari: usum pallii, donec subtilibus veris, quae aliquid cognoscamus, in litanis solemnibus, id est, die natalis beati Joannis Baptistae, & beati Petri Apostoli, & beati Apollinaris martyris, atque in ordinationis vestrae celebratione concedimus. In secretario vero secundum morem priusnum susceperis, ac dimissis ecclesiae filijs, induere vestra fraternitas pallium debeat, atque ad Missarum solemniam ita proficisci, & nihil sibi amplius ausu temerariae praesumptionis arrogare: ne dum in exteriori habitu inordinatè aliquid arripitur, ordinatè etiam, quae licere poterant, amittantur.*

IV.

Reg. l. 4. ep. 15.

Sed idem Joannes ab inanis gloriae ambitione, freno Apostolice moderationis coercitus, ad detractionem Pontificis totus converteritur. Unde prudentissimus Pontifex sic eum admonet, dicens: *Primum me hoc contristat quia mihi fraternitas tua duplici corde scribit, & alia blandimenta in epistolis suis exhibet: alia in lingua sua familiariter ostendit. Deinde grave mihi est, quia irrationes illas, quas habere notari adhuc pueri solent, usque hodie frater meus Joannes in lingua sua retinet, mordaciter loquitur, & quasi de tali astutia letatur. Amicis praefentibus blanditur, de absentibus obloquitur. Tertio grave mihi & omnino execrabile est, quia servus servorum, quia hora fuit, turpia crimina imponit, ut effeminati, & adhuc graviter hoc*

apertius vocentur. Post hac accessit, quod disciplina ad vitam clericorum custodiendam nulla est, sed tantummodo se clericis suis dominum exhibet. Ultimum vero est, quod tamen pondere elationis primum est, quia de usu pallii extra ecclesiam, quod temporibus decessorum meorum facere numquam quisquam praesumpserit, numquam a decessoribus ejus praesumptum est, sicut Responsales nostrae testantur, excepto si reliqua conderentur. Quod tamen de reliquijs unus tantummodo potuit inveniri, qui meis diebus in despectum meum, cum summa audacia non solum faciebat, sed etiam frequentabat. Ex quibus omnibus invenio, quia honor episcopatus vestri totus foras in ostensione est, non in mente. Et quidem ago omnipotenti Deo gratias, quia eo tempore, quo ad me hoc pervenit, quod ad aures decessorum meorum sumquam pervenerat, Longobardi inter me & Ravennatem civitatem positi fuerant. Nam ostendere forsitan hominibus habui, quantum scire esse districtum. Ne autem credas, quia ego ecclesiam tuam in aliquo gravari aut minui volo, recordare in Missarum Romanarum solemnibus, ubi Ravennas diaconus stabat, & require, ubi hodie stat: & cognosces, quia Ravennatem ecclesiam honorare desidero. Sed ut quicumque quodlibet ex superbia arripit, hoc ego tolerare non possum: tamen hac de re jam Diacono nostro Constantino poli scripsi, ut per omnes qui sub se etiam tricenos, & quadragenos Episcopos habent, requirere debeat. Et si cubi iste usus est, ut in litanis cum pallio ambulat: absit, ut per me honor Ravennatis ecclesiae in aliquo immui videatur. Haec ergo omnia, quae superius dixi, frater charissime recogita: diem tuae vocationis attende: quaer rationes de sarcina episcopatus reddidimus es, considera. Emenda illos mores notarij: vide, quid in lingua, quid in actu episcopum deceat. Esto totus purus. Fratribus tuis, non aliud loquaris aliud in corde habes: nec appetas ultra videri quam es, ut postis ultra esse, quam videri.

Hac, quia Joannes emendare superbia fastu desepit, eodem anno juxta quod Gregorius ei praedixerat, diem suae vocationis, dum non attendit, incurrit: & ante tuum crepuit, quam metuisset amictu pallii saturari. Cujus rei gratia Gregorius visitationem Ravennatis ecclesiae Severo Ficulino Episcopo secundum consuetudinem praesentem committens Marilianum monachum familiarium suum Ravennatibus Episcopum consecravit: cui & pallium dirigit, scribens: *Apostolicae Sedis benevolentia, & antiquae consuetudinis ordine provocati, fraternitati tuae, quam in Ravennati ecclesia gubernationis constat suscepisse officium, pallij usum praevindimus concedendum: quo non aliter uti te memineras, nisi in propria tuae civitatis ecclesia, dimissis jam filiis procedens a salutariorum ad sacra Missarum solemniam celebranda. Peractis vero Missis, id in salutariorum sum curabis deponere. Extra ecclesiam vero non aliter illos tibi, nisi quater in anno in litanis, quae ad decessorem tuum Joannem expressimus: uti permittimus.*

Sed Maritanus, clericorum suorum suggestionibus delinquit, tam per Andream virum magnificum, quam per quoscunque poterat, restitui suae ecclesiae usum pallii flagitabat. Quapropter Gregorius Castorio Chartulario inter cetera scribit, dicens: *Tua experientia nullius personam, nulliusque verba consideret: solum Dei timorem, & rectitudinem ante oculos habeat: & seniores personas, & ejusdem ecclesiae Archidiaconum quem non suspicor pro alterius honore perjurare, & alios antiquiores, qui in sacris ordinibus ante Joannis Episcopi tempora fuerant, requirat, vel si quae maturiores sunt extra sacros ordines: & veniant ante corpus sancti Apollinaris: & tacto ejus sepulchro iurent, quae consuendo ante Joannis Episcopi tempora fuerit: quia, sicut scis, idem vitium multum praesumptor extitit, & multa sibi per superbiam conabatur arrogare: & quidquid a fidelioribus viris & gravioribus iuratum fuerit, secundum indiculum qui subter annexus est, hoc volumus in eadem ecclesia conservari. Sed vide, ne negligenter agas, ne quis fidem aut devotionem tuam in hac causa corumpat. Zelum enim tuum scio. Age sollicitè, ita tamen, ut praedicta ecclesia contra insitiam non gravetur: sed usum, qui ante Joannis Episcopi tempora extitit, ei conservetur. Personas autem non duas, vel tres ad satisfaciendum tibi, sed quantas antiquiores, & graviores inveneris, require ut neque quod usum fuit antiquior eisdem ecclesiae de neque gemus, neque quod novo ausu appetitum est, concedamus. Sed omnia age blandè & dulciter, ut & actio tua districtè sit, & lingua mitis.*

Juro ego N. per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, inseparabilis divinae potentiae Trinitatem, & hoc corpus beati Apollinaris martyris, me pro nullius favore personae, neque commodo aliquo interveniente, testari: sed haec scio, & per memetipsum cognovi, quia ante tempora Joannis quondam Episcopi, Ravennas Episcopus praesente apocriefario sedis Apostolicae illo, atque illo, illis & illis diebus consuetudinem utendi pallio habuit: & non cognovi, quia hoc latenter, vel absque apocriefario, usurpasset. Hoc Gregorius per indictionem quartadecimam iurandum praecerat. Quod quia, sicut rei exitus mani-

Lib. 4. ep. 14

Lib. 5. ep. 3

* al. pejerata

Reg. lib. 7, ep. 76.

festat, deficientibus testimoniis per tres continos annos infectum remanerat: iterum Marinianus suorum suggestione compulsus, usum pallij, quem ex consuetudine sicut convenerat vindicare non poterat, importunitate precum se posse recipere confidebat. Quapropter Gregorius in eadem sententia permanens, eidem chartulario per indicationem secundam scribit, dicens: Dum Florentius, Ravennatis ecclesiae diaconatus, apud nos pro reverendissimo fratre, & coepiscopo nostro Mariniano, de usa pallij ageret, requisitus a nobis, quae esset antiqua consuetudo, respondit: quod in omnibus litanis pallio Ravennas episcopus uteretur. Quod ita non esse, & ab aliis didicimus, & ex epistolis Joannis quondam episcopi, quas ei ostendimus fecimus, evidenter apparuit: sed hoc asseruit, quod diceret iustus est. Nam tempore, quo a te idem Joannes quondam episcopus est inhibitus, ne pallio inordinate, ac temere uti praesumeret, scripsit nobis hanc fuisse praesentem consuetudinem, ut civitatis ipsius episcopus pallio in litanis solemnibus uteretur: quantum tibi literarum exemplaria pro tua informatione transmisiimus. Ad eodam verò praedictae ecclesiae diaconum, dum apud nos tempore, quo hic fuit, similiter de eisdem usu pallij agere exiit, sustulit, volentes cognoscere veritatem, eum similiter, quae esset consuetudo curavimus requirendum. Qui uti credi sibi mereretur, atque a nobis valeretur, quod petebat, exigere, sub iuramento testatus est, antiquam consuetudinem fuisse, ut in quatuor, aut quinque solemnibus litanis pallio civitatis suae episcopus uteretur. Experientia ergo tua diligenter invigilet, & cum omni sollicitudine, quot litaniae solennes, ab antiquitate fuerint, requirantur nec eas solennes nominando requirere studeat: sed majores, ut per hoc, quod nobis praefatus Adodatus diaconus testatus est, & praedicti Joannis episcopi factur epistola, dum consistit, quante litaniae solennes fuerint, quoties indui solebat in litanis pallium cognoscens, libentissime concedamus: sed hoc non ab illis petatur, qui ab ecclesiasticis exhibentur: sed ab aliis, quos sine favore patris esse cognoverit: & quae sollicita indagazione repererit, nobis subtiliter indicet: ut veritate, sicut diximus, cognita, fratris & coepiscopi nostri reverendissimi Mariniani animos levemus. At quia praesentis consuetudo a nostratibus subtiliter inquisita, a Ravennatibus probari nullo modo potuit: Gregorius in sua sententia permansisse proculdubio illud ostendit, quod neque ob hoc, quantum neque ex apicibus ejus dinoscitur, a quodam sollicitate exiit, neque a semetipso commotus ultenus omnino rescripsit.

* al. quoque

VIII.

Lib. 7. ind. 1. ep. 13.

* al. Cata-pensis

Non solum in magnis rebus Gregorius sollicitudinis suae oculos convertit, verum etiam ne impune praesumerentur, quandoque majora hoc in rebus minimis curiosissime praesavebat. Unde Joanni, Syracusano episcopo, scribit, dicens: Ecclesiastici vigoris ordo confunditur, si aut temere illicita praesumantur, aut impune non concessa tententur. Pervenit itaque ad nos, diaconos Ecclesiae, quod Catinensis calceatos compagis procedere praesumpserit. Quod nulli haecenus per totam Siciliam licuisse, nisi solum tantummodo diaconibus ecclesiae Mellanensis, quibus olim a praedecessoribus nostris non dubitatur esse concessum, bene recolis. Quia ergo tanta temeritatis ausus non est leviter attendendus, cum omni hoc fraternitas vestra subtilitate perquirat: & si ita, sicut ad nos pervenit, invenit, utrum a se, vel alicujus auctoritate hoc praesumpserit, nobis subtiliter innoscat, ut cognita veritate, quid fieri debeat, disponamus. Nam si negligenter ea, quae male usurpantur, omittimus, excelsus viam aliam aperimus.

IX.

Interea Natali episcopo defuncto cum Dalmatorum generalitas Honoratum archidiaconum, quem ipse ex presbytero in diaconum converterat, sibi praesentem concorditer elegerint, eorumque decretum Pontifex approbasset, facti Malchi episcopi rectoris Apostolici patrimonij, manque militari Maximus multis criminibus involutus episcopatum Salonitanae civitatis invasit. Quod Gregorius audiens, Dalmatinis, & Jadertinis episcopis ne illi manus imponerent, sub magna interminatione prohibuit. At verò Maximus, qui episcopatus sedem contra canones invaserat, etiam sacerdotium contra Deum per simoniacam haerese ab episcopis dumtaxat excommunicationis, pretio corruptis, non timuit promereri: favente sibi occasione temporis ex cupiditate simul insolentiae Augusti, quem dispergendo facultates invase ecclesiae adeo defenorem scelerum suorum effecerat, ut a Gregorio non solum frequenter postularet, quatenus indiscissam Maximus promotionem relinqueret, verum etiam Romam satisfacturum pro simoniacae haerese aliusque criminibus, venientem cum honore susciperet.

X.

Gregorius verò faciem nullius contra veritatem custodiens, ipsum Maximum primo a Missarum solemnibus, post a communione corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi. quousque suam praesentiam exhiberet, privavit. Maximus autem imperialibus militibus fultus, post excommunicationem, & Missas cecinit, & sacramenta satis indi-

gnus accepit. Quapropter Constantiae Augustae post multa alia scribit, dicens: Salonitanae civitatis episcopus, me ac Responsale meo nesciente, ordinatus est: & facta res est, quae sub nullis anterioribus principibus evenit. Quod ego audiens, ad eundem praevicatorum qui inordinate ordinatus est protinus misi, ut omnino Missarum solemnibus celebrare nullo modo praesumeret, nisi prius a serenissimis dominis cognoscerem, si hoc fieri ipsi iussissent. Quod ei sub excommunicationis interpositione mandavi: & contempro me, atque despecto in audacia quorundam secularium hominum, quibus denudata sua ecclesia, praemia multa praebere dicitur, nunc usque Missas facere praesumit, atque ad me venire secundum iustitiam nem dominorum noluisti. Ego autem praecipiente pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui me nesciente, ordinatus est, hoc quod in ordinatione sua me, vel Responsalem praemittere praesumpsit, ita ex corde laxavi, ac si me auctore fuerit ordinatus. Alia verò perversa illius scilicet mala corporalia, quae cognovi, vel quia cum pecuniis est electus, vel quia excommunicatus Missas facere praesumpsit: propter Deum irrequita praeterire non possum, sed opto, & Dominum deprecor, quatenus nihil de eo, de his, quae dicta sunt valeat inventi, & sine periculo animae meae causa ipsius terminetur: prius tamen, quam haec cognoscantur, serenissimus dominus discurrante iustitiae praecipit eum venientem cum honore suscipiam. Et valde grave est, ut vir, de quo tanta, & talia nuntiatur, cum ante requiri, & discuti debeat, honoretur. Et si episcoporum causa mihi commissorum apud piissimos dominos aliorum patrocinio disponuntur, infelix ego in Ecclesia ista quid facio? Sed ut episcopi mei me despiciant, & contra me refugium ad saeculares iudices habeant, omnipotenti Deo gratias ago: peccatis meis depro. Hoc tamen breviter fugero, quia aliquantulum expecto: & si ad me venire diu distulerit, exere in eo distinctionem canonicam nullo modo cessabo. In omnipotente autem Deo confido, quia longa piissimis dominis vita tribuetur, & nos sub manu vestra non secundum peccata nostra, sed secundum gratiae suae dona disponat.

Reg. l. 4. ep. 34. Grat. dist. 63. c. 24.

XI.

Haec Gregorius dissimulatrici Augustae: Caterum eodem Maximo in sua praesumptione manente, consecratorum, atque omnes Dalmatinos, & Jadertinos episcopos ab ejus communione sub excommunicatione disjuncti: adeo, ut ne nomen quidem Maximii inter sacra Missarum solemnium memorarent. Quo facto ita omnes conservati sunt animo, ut sub poenitentiae satisfactione, relicto Maximo, veniam postulerent. Unde misericordissimus Pontifex Sabiniانو Iadertino episcopo, scribens: Sicut, inquit, perseverantibus culpa debetur iure vindicta, ita respicientibus est venia concedenda. Nam ut res illa contra se merito iracundiam excitare: sic haec in sua profusa dilectione solet concordiam propagare. Et ideo, quia fraternitatem tuam a consortio & communione Maximii, ubi te prius neglectus impulerat, in tantum postea gravitas sacerdotis ad animum reducta suspendit, ut ejus sola nullatenus poteris esse segregatus: ne contentus, nisi & in monasterio te claustra recipiens, dum commissa deferes: ea propter in nostra te gratia a communione receptum esse non dubites. Nam quantum nos prius culpa tuae chaitatis offenderat, tantum poenitentia mitigavit.

Reg. lib. 7. ep. 12.

XII.

Itaque Maximus cernens tandem aliquando durum esse contra stimulum calcitrare, relicto imperialibus administris, per Gallinicum Exarchum factis humiliter concedi sibi poenitentiam simulque veniam a Gregorio postulavit. Quem ipse Romam fatigari nolens, causam ejus discutendam Ravennae commisit, Constantio Mediolanensi episcopo, scribens: Maximus, inquit, Salonitanae ecclesiae praevicator, postquam per potestates majores saeculi obtinere nil valuit, ad minores se contulit: nobisque tam numeratae precum, quam attestazione bonorum operum prevalere contendit. Ex qua re inhumanum credidi, si is, qui se quae si multum timere me dicit, in aliquo me temperationem minime invenire potuisset: & ideo decrevi, ut reverendissimus frater & coepiscopus noster Marinianus ejus causam debeat in Ravennati urbe cognoscere. Si autem personae ejus suspecta forsitan habebitur, volumus, ut vestra quoque fraternitas, si ei laboriosum non est, ad eandem civitatem fatigare se debeat, & cum praedicto fratre in eodem iudicio pariter sedere. Quidquid autem vestrae utrorumque sanctitati placuerit, scitote mihi modis omnibus placitum: & vestrum ego iudicium meum depro.

Reg. lib. 7. ep. 68.

XIII.

Inter haec praevicator Maximus anno septimo excommunicationis suae post castigationes, & flagella Gregorij, ad cor revertens, Ravennam petiit, & jactavit se tentus intra civitatem in media silice, clamans, & dicens: Peccavi Deo, & beatissimo Papae Gregorio. Et agente eo poenitentiam tribus horis, occurrit Gallinicus Exarchus, & Galtorius chartularius Ecclesiae Romanae cum Mariniano episcopo, & elevarunt eum de silice: qui etiam coepit ampliore poenitentiam eorum ac agere. Quod Gregorius, ut audivit, ad misericordiam protinus rediit, Mariniano episcopo inter cetera, scribens: Qualis de causa

Reg. l. 7. ep. 79. Grat. 2. q. 3. c. 9.

Maximi fraternitatis vestrae voluntas sit, ac magis petitio, praesentium latore Castorio chartulario nostro renuncian- te cognovimus. Ideoque, si idem Maximus coram vobis, & praedicto chartulario nostro de simoniaca haeresi praesti- to se sacramento purgaverit, atque de aliis ante corpus sancti Apollinaris tantummodo requisitus, liberum se esse respondit: causam ipsius fraternitati vestrae de eo, quod excommunicatus Millarium solemniter aere praesumpsit, iudicio committimus, qua debeat praesentia talis culpa purgari. Et ideo quidquid vobis secundum Deum placet, securi disponite: nec aliquid de nobis dubium habeatis. Nam quidquid a vobis hac de causa fuerit ordinatum, nos & gratè suscipimus, & libenter admittimus. Hortamur ta- men, ut debeatis esse solliciti, & ira quae stenda conspici- tis, temperetis, quatenus & illi, si ita videbitur, commu- nationem praestris & vigoris ecclesiastici genium congrua, ut oportet, dispensatione servetis. Supra scriptum vero depositorem in praesenti, quid vobis cum eo sit agendum, instruximus: a quo cuncta subtiliter accedentes, sic vos in omnibus exhibere, ut in vestra sollicitudine nostram fuis- se praesentiam sentiamus.

XIV.
Reg. lib. 7.
ep. 81

Item Castorio, & notario, & chartulario Ravennae: Quamvis credi tibi & necessariis vides causas injungi, tanto te magis strenuum debes & sollicitum exhibere. Proinde si Maximus Salonitanus, praestito sacramento, firmaverit se simoniaca haeresi non teneri, atque de aliis ante corpus sancti Apollinaris tantummodo requisitus, innoxium te esse responderit, & de inobedientia sua praesentiam, sicut deputavimus, egerit: volumus, ut ad consolandum illum epistolam, quam ad eum scripsimus, tibi etiam, & gratiam nostram, & communionem nos reddi- disse signavimus, experientia tua dare debeat: quia sicut in contumacia perisitentibus severos esse nos convenit, sic iterum humilitatis, & praesentibus negare locum veni- re non debemus.

XV.
Reg. lib. 17.
ep. 2.

Cumque Maximus penes corpus beati Apollinaris secun- dum Iulium Gregorij de cunctis humiliter satis precibus, Castorius chartularius consolatoriam ei epistolam praebuit, verbis Gregorij adferentem: Quamvis culpabilibus ordi- nationis tuae primordialis grave malum per inobedientiam culpam addideris: nos tamen sedis Apostolicae auctorita- tem eo, quo decuit moderamine, temperantes, nunquam contra te, utque adhuc, ut causa poscebat, exarsimus: sed ut longius se ingratitudo nostra, quam tu tibi excita- sti, produceret, credita nos sollicitudo vehementer ange- bat: ne quadam illicita, quae de te audieramus, negligenti- ter omittere videremur. Quae si bene consideres, ipse per te satisfacere differendo firmabas: atque ex hoc adversum te zelum nostrum acris incitabas. At tibi salubri tandem consilio usus, iugo te obedientiae humiliter submisisti, & dilectio tua praesentiam agens, digna se, ut deputavimus, satisfactione purgavit, reddidit tibi gratiam fraternae cha- ritatis intellige, atque in nostro te receptum consortio gra- tulari: quia sicut perseverantibus in culpa districtos, ita respicientibus nos benignos decet esse ad veniam. Postquam ergo fraternitas tua Apostolicae sedis communi- onem se reparasse cognoscit, personam ad nos transmittat, quae pallium tibi deferendum ex more percipiat. Nam quemadmodum illicita perpetrari non patimur: sic ea, quae sunt consuetudinis, non negamus. Iacet autem ad haec con- cedenda dispensatio nos loci nostri vocaverit: multum ta- men a nobis petitio dulcissimi atque excellentissimi filij nos- tri domini Callinici Exarchi, ut temperantius erga te age- remus, exegit: cujus charissimam voluntatem, nec per- tulimus, nec potuimus contemnere.

XVI.

Praeterea cupidissimus, ac tenacissimus Imperator, qui consuetudinibus antiquissimis dationum, legionum quoque milites frequentissimè, sicuti Romanorum narrat historia, defraudabat, cernens Gregorius contra omnes mundi stre- pitus angustialibus defensionibus, quarum suffragio ad ar- cem pontificatus hunc se provexisse iactabat, penitus non egere, imo canonicis auctoritatibus sanctitatis ac pruden- tiae suae virtutibus, Christo propitio, cunctis alta sapientia- bus praevaleret: ad odium detractionemque famae illius mag- nis magisque conversus est, liberalitatem pontificis, qui fan- telicis militibus tam ecclesiastica, quam publica frumen- ta divideret, subdolis assertionibus reprehendens. Cui Gre- gorius, utpote qui provectionem suam divino iudicio, in cuius nimirum manu corda regum consistunt, quocumque voluerit, inclinantur, non caducis humanis favoribus de- putabat, voce libera contradicens, his eum responsonibus fregit, deturpavit, atque nonnulla de futuro Dei iudicio differendo deterruit: In serenissimis, inquit, iustionibus suis dominorum pietas, dum me de quibusdam redarguere studuit, parcendo mihi minime pepercit. Nam in eis ur- bantè simplicitatis vocabulo me fatuum appellat. In scri- ptura etenim sacra cum in bona intelligentia simplicitas ponitur, vigilantè saepe prudentiae aut rectitudinis socia- tur. Unde etiam de beato Job scriptum est: *Erat vir sim- plex & rectus.* Et beatus Paulus Apostolus admonet di- cens: *Esote simplices in malo, & prudentes in bono.* Et per hanc scripturam veritas in Evangelio admonet, dicens:

Prov. 21. a

Lib. 4. ep. 3.

Tob. 1. a
Rom. 16. c

A Esote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut colum- ba, esse valde inutile iudicans, si aut simplicitati prudentia, aut prudentiae simplicitas desit. Ut ergo servos suos ad- cuncta eruditos efficeret, esse eos, & simplices sicut colu- mbas, & prudentes ut serpentes esse voluit: quatenus in eis, & serpentis astutia, columbae simplicitatem acue- ret, & columbae simplicitas, serpentis astutiam tempera- ret. Ego igitur, qui in serenissimis dominorum iustionibus ab Ariulphi astutia & ceptus, non adjuncta pruden- tia, simplex denuncior: constat proculdubio, quia fatuus appellor. Quod ita esse ego quoque ipse confiteor. Nam si hoc vestra pietas taceat, causa clamant. Ego enim, si fatuus non fuisset, ad ista toleranda, quae inter Longo- bardorum gladios hoc in loco patior, minime venissem. In ea autem resquam de Ariulphi peribui, quia toto corde de venire ad rempublicam paratus fuit, dum mihi non crederetur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed & si sacerdos non sim, scio gravem esse hanc injuriam sacerdoti, ut veritate serviens, fallax credatur. Et dudum novi, quia Ariulphi plus est creditum, quam mihi, & con amplius, quam me mihi. Et nunc eis, qui esse ad medium videntur, plura quam meis assertionibus credulitas impenditur. Et quidem si ter- ra mea captivitas per quotidiana momenta non exerce- ret, de despectione mea atque irrisione letus tacerem. Sed hoc me vehementer affligit, quia unde ego erimena falsitatis tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longo- bardorum iugo captiva: dumque meis suggestionibus in- nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Hoc tamen piissimo domino suggero, ut de me mala omnia quae libet existimet: de utilitate vero republicae, & causa ere- ptionis Italiae non quibuslibet facile pia aures praebet, sed plus rebus, quam verbis credat. Sacerdotibus autem non ex terrena potestate dominus nolter citius indignetur, sed excellenti consideratione propter eum, cujus servi sumus, eis ita dominetur, ut etiam debitam reverentiam impen- dat. Nam in divinis eloquiis sacerdotes aliquando dis- ali quando angeli vocantur. Et per Moysen de eo, qui ad iu- ramentum deducendus est: *Applica illum ad deos, ut sciat licet ad sacerdotes.* Et rursum scriptum est: *Deus non detra- het, scilicet sacerdotibus.* Et Propheta ait: *Labijs sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum est.* Quid ergo mirum si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut deos ipse etiam appellat Deus? Ecclesiastica quoque testantur historia, quia cum pie memoria Constantino principi in- scripto oblate accusationes contra episcopos fuissent: li- bellos quidem accusationis accepit, & eosdem, qui accusatio- fuerant, episcopos convocans, in eorum conspectu libe- los, quos acceperat, incendit, dicens: Vos distestis a veritate Deo constituti. Itaque, & inter vos causas vestras disponite: quia dignum non est, ut nos iudicemus deos. In qua ta- men sententia, pie domine, sibi magis ex humilitate, quam ex illis aliquid praestitit ex reverentia impensa. Ante eum- que quippe pagani in republica principes fuerunt, qui verum- Deum nescientes, deos ligneos & lapideos colebant: & ta- men eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid igitur mirum, si Christianus Imperator veri Dei sa- cerdotes dignetur honorare, dum pagani, ut praediximus, principes honorem impendere sacerdotibus noverunt, qui deus ligneis & lapideis ferebant? Haec ergo pietati domi- norum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim peccator homo sum: & quia omnipotenti Deo incessanter quotidie delinquo, aliquid mihi apud tremendum examen illius esse remedium suspicor, si incessantibus quo- tidie plagis ferior: Et credo, quia etiam omnipotentem Dominum tanto vobis amplius placatis, quanto ei me- male servientem districtius affligitis. Multas enim jam- plas acceperam: & supervenientibus dominorum iustio- ribus inveni consolationem, quam non sperabam. Si pos- sum, has celeriter plagas entinero. Primo quod mihi pax- subducta est, quam cum Longobardis in Tuscia positae sine ullo rei publicae dispendio feceram. Deinde, corruptae pace, de Romana civitate milites ablati sunt. Et quidem: alij ab hostibus occisi, alij vero Narvis & Perusia positi, & ut Perusium teneretur, Roma relicta est. Post haec pla- ga gravior fuit adventus Agilulphi, ita ut oculis meis cer- nerem Romanos more canum in collis sinibus ligatos, quos ad Franciam ducabant venales. Et quia nos, qui intra civitatem fuimus, Deo protegente, manus ejus evasimus, & questum est, unde culpabiles esse videremur: videlicet cura frumenta defuerint, quae in hac urbe diu multa servari nul- latenus possunt, sicut in alia suggestione plenius indicavi. Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum: quia teste conscientia, fautor, adversa quaelibet pati paratus sum dum- modo haec omnia cum salute duntaxat animae meae eva- dam. Sed de gloriosis viris, Gregorio praefecto, & Calto- rio magistro militum non mediocriter sum afflictus: qui & omnia, quae potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & custodiae civitatis in obsequio eadem vehementissimos petulerunt: & post haec omnia gravi dominorum indignatione percussa sunt. De quibus

Mat. 10. b

*al. quoniam

B *Esote simplices sicut columbae, & prudentes sicut serpentes.* esse valde inutile iudicans, si aut simplicitati prudentia, aut prudentiae simplicitas desit. Ut ergo servos suos ad- cuncta eruditos efficeret, esse eos, & simplices sicut colu- mbas, & prudentes ut serpentes esse voluit: quatenus in eis, & serpentis astutia, columbae simplicitatem acue- ret, & columbae simplicitas, serpentis astutiam tempera- ret. Ego igitur, qui in serenissimis dominorum iustionibus ab Ariulphi astutia & ceptus, non adjuncta pruden- tia, simplex denuncior: constat proculdubio, quia fatuus appellor. Quod ita esse ego quoque ipse confiteor. Nam si hoc vestra pietas taceat, causa clamant. Ego enim, si fatuus non fuisset, ad ista toleranda, quae inter Longo- bardorum gladios hoc in loco patior, minime venissem. In ea autem resquam de Ariulphi peribui, quia toto corde de venire ad rempublicam paratus fuit, dum mihi non crederetur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed & si sacerdos non sim, scio gravem esse hanc injuriam sacerdoti, ut veritate serviens, fallax credatur. Et dudum novi, quia Ariulphi plus est creditum, quam mihi, & con amplius, quam me mihi. Et nunc eis, qui esse ad medium videntur, plura quam meis assertionibus credulitas impenditur. Et quidem si ter- ra mea captivitas per quotidiana momenta non exerce- ret, de despectione mea atque irrisione letus tacerem. Sed hoc me vehementer affligit, quia unde ego erimena falsitatis tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longo- bardorum iugo captiva: dumque meis suggestionibus in- nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Hoc tamen piissimo domino suggero, ut de me mala omnia quae libet existimet: de utilitate vero republicae, & causa ere- ptionis Italiae non quibuslibet facile pia aures praebet, sed plus rebus, quam verbis credat. Sacerdotibus autem non ex terrena potestate dominus nolter citius indignetur, sed excellenti consideratione propter eum, cujus servi sumus, eis ita dominetur, ut etiam debitam reverentiam impen- dat. Nam in divinis eloquiis sacerdotes aliquando dis- ali quando angeli vocantur. Et per Moysen de eo, qui ad iu- ramentum deducendus est: *Applica illum ad deos, ut sciat licet ad sacerdotes.* Et rursum scriptum est: *Deus non detra- het, scilicet sacerdotibus.* Et Propheta ait: *Labijs sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum est.* Quid ergo mirum si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut deos ipse etiam appellat Deus? Ecclesiastica quoque testantur historia, quia cum pie memoria Constantino principi in- scripto oblate accusationes contra episcopos fuissent: li- bellos quidem accusationis accepit, & eosdem, qui accusatio- fuerant, episcopos convocans, in eorum conspectu libe- los, quos acceperat, incendit, dicens: Vos distestis a veritate Deo constituti. Itaque, & inter vos causas vestras disponite: quia dignum non est, ut nos iudicemus deos. In qua ta- men sententia, pie domine, sibi magis ex humilitate, quam ex illis aliquid praestitit ex reverentia impensa. Ante eum- que quippe pagani in republica principes fuerunt, qui verum- Deum nescientes, deos ligneos & lapideos colebant: & ta- men eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid igitur mirum, si Christianus Imperator veri Dei sa- cerdotes dignetur honorare, dum pagani, ut praediximus, principes honorem impendere sacerdotibus noverunt, qui deus ligneis & lapideis ferebant? Haec ergo pietati domi- norum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim peccator homo sum: & quia omnipotenti Deo incessanter quotidie delinquo, aliquid mihi apud tremendum examen illius esse remedium suspicor, si incessantibus quo- tidie plagis ferior: Et credo, quia etiam omnipotentem Dominum tanto vobis amplius placatis, quanto ei me- male servientem districtius affligitis. Multas enim jam- plas acceperam: & supervenientibus dominorum iustio- ribus inveni consolationem, quam non sperabam. Si pos- sum, has celeriter plagas entinero. Primo quod mihi pax- subducta est, quam cum Longobardis in Tuscia positae sine ullo rei publicae dispendio feceram. Deinde, corruptae pace, de Romana civitate milites ablati sunt. Et quidem: alij ab hostibus occisi, alij vero Narvis & Perusia positi, & ut Perusium teneretur, Roma relicta est. Post haec pla- ga gravior fuit adventus Agilulphi, ita ut oculis meis cer- nerem Romanos more canum in collis sinibus ligatos, quos ad Franciam ducabant venales. Et quia nos, qui intra civitatem fuimus, Deo protegente, manus ejus evasimus, & questum est, unde culpabiles esse videremur: videlicet cura frumenta defuerint, quae in hac urbe diu multa servari nul- latenus possunt, sicut in alia suggestione plenius indicavi. Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum: quia teste conscientia, fautor, adversa quaelibet pati paratus sum dum- modo haec omnia cum salute duntaxat animae meae eva- dam. Sed de gloriosis viris, Gregorio praefecto, & Calto- rio magistro militum non mediocriter sum afflictus: qui & omnia, quae potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & custodiae civitatis in obsequio eadem vehementissimos petulerunt: & post haec omnia gravi dominorum indignatione percussa sunt. De quibus

*al. dicitur

Exod. 21.

Ibid.

Mat. 10. b

C *Esote simplices sicut columbae, & prudentes sicut serpentes.* esse valde inutile iudicans, si aut simplicitati prudentia, aut prudentiae simplicitas desit. Ut ergo servos suos ad- cuncta eruditos efficeret, esse eos, & simplices sicut colu- mbas, & prudentes ut serpentes esse voluit: quatenus in eis, & serpentis astutia, columbae simplicitatem acue- ret, & columbae simplicitas, serpentis astutiam tempera- ret. Ego igitur, qui in serenissimis dominorum iustionibus ab Ariulphi astutia & ceptus, non adjuncta pruden- tia, simplex denuncior: constat proculdubio, quia fatuus appellor. Quod ita esse ego quoque ipse confiteor. Nam si hoc vestra pietas taceat, causa clamant. Ego enim, si fatuus non fuisset, ad ista toleranda, quae inter Longo- bardorum gladios hoc in loco patior, minime venissem. In ea autem resquam de Ariulphi peribui, quia toto corde de venire ad rempublicam paratus fuit, dum mihi non crederetur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed & si sacerdos non sim, scio gravem esse hanc injuriam sacerdoti, ut veritate serviens, fallax credatur. Et dudum novi, quia Ariulphi plus est creditum, quam mihi, & con amplius, quam me mihi. Et nunc eis, qui esse ad medium videntur, plura quam meis assertionibus credulitas impenditur. Et quidem si ter- ra mea captivitas per quotidiana momenta non exerce- ret, de despectione mea atque irrisione letus tacerem. Sed hoc me vehementer affligit, quia unde ego erimena falsitatis tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longo- bardorum iugo captiva: dumque meis suggestionibus in- nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Hoc tamen piissimo domino suggero, ut de me mala omnia quae libet existimet: de utilitate vero republicae, & causa ere- ptionis Italiae non quibuslibet facile pia aures praebet, sed plus rebus, quam verbis credat. Sacerdotibus autem non ex terrena potestate dominus nolter citius indignetur, sed excellenti consideratione propter eum, cujus servi sumus, eis ita dominetur, ut etiam debitam reverentiam impen- dat. Nam in divinis eloquiis sacerdotes aliquando dis- ali quando angeli vocantur. Et per Moysen de eo, qui ad iu- ramentum deducendus est: *Applica illum ad deos, ut sciat licet ad sacerdotes.* Et rursum scriptum est: *Deus non detra- het, scilicet sacerdotibus.* Et Propheta ait: *Labijs sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum est.* Quid ergo mirum si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut deos ipse etiam appellat Deus? Ecclesiastica quoque testantur historia, quia cum pie memoria Constantino principi in- scripto oblate accusationes contra episcopos fuissent: li- bellos quidem accusationis accepit, & eosdem, qui accusatio- fuerant, episcopos convocans, in eorum conspectu libe- los, quos acceperat, incendit, dicens: Vos distestis a veritate Deo constituti. Itaque, & inter vos causas vestras disponite: quia dignum non est, ut nos iudicemus deos. In qua ta- men sententia, pie domine, sibi magis ex humilitate, quam ex illis aliquid praestitit ex reverentia impensa. Ante eum- que quippe pagani in republica principes fuerunt, qui verum- Deum nescientes, deos ligneos & lapideos colebant: & ta- men eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid igitur mirum, si Christianus Imperator veri Dei sa- cerdotes dignetur honorare, dum pagani, ut praediximus, principes honorem impendere sacerdotibus noverunt, qui deus ligneis & lapideis ferebant? Haec ergo pietati domi- norum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim peccator homo sum: & quia omnipotenti Deo incessanter quotidie delinquo, aliquid mihi apud tremendum examen illius esse remedium suspicor, si incessantibus quo- tidie plagis ferior: Et credo, quia etiam omnipotentem Dominum tanto vobis amplius placatis, quanto ei me- male servientem districtius affligitis. Multas enim jam- plas acceperam: & supervenientibus dominorum iustio- ribus inveni consolationem, quam non sperabam. Si pos- sum, has celeriter plagas entinero. Primo quod mihi pax- subducta est, quam cum Longobardis in Tuscia positae sine ullo rei publicae dispendio feceram. Deinde, corruptae pace, de Romana civitate milites ablati sunt. Et quidem: alij ab hostibus occisi, alij vero Narvis & Perusia positi, & ut Perusium teneretur, Roma relicta est. Post haec pla- ga gravior fuit adventus Agilulphi, ita ut oculis meis cer- nerem Romanos more canum in collis sinibus ligatos, quos ad Franciam ducabant venales. Et quia nos, qui intra civitatem fuimus, Deo protegente, manus ejus evasimus, & questum est, unde culpabiles esse videremur: videlicet cura frumenta defuerint, quae in hac urbe diu multa servari nul- latenus possunt, sicut in alia suggestione plenius indicavi. Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum: quia teste conscientia, fautor, adversa quaelibet pati paratus sum dum- modo haec omnia cum salute duntaxat animae meae eva- dam. Sed de gloriosis viris, Gregorio praefecto, & Calto- rio magistro militum non mediocriter sum afflictus: qui & omnia, quae potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & custodiae civitatis in obsequio eadem vehementissimos petulerunt: & post haec omnia gravi dominorum indignatione percussa sunt. De quibus

*al. sumpta

*al. Perusia

*al. fugimus

D *Esote simplices sicut columbae, & prudentes sicut serpentes.* esse valde inutile iudicans, si aut simplicitati prudentia, aut prudentiae simplicitas desit. Ut ergo servos suos ad- cuncta eruditos efficeret, esse eos, & simplices sicut colu- mbas, & prudentes ut serpentes esse voluit: quatenus in eis, & serpentis astutia, columbae simplicitatem acue- ret, & columbae simplicitas, serpentis astutiam tempera- ret. Ego igitur, qui in serenissimis dominorum iustionibus ab Ariulphi astutia & ceptus, non adjuncta pruden- tia, simplex denuncior: constat proculdubio, quia fatuus appellor. Quod ita esse ego quoque ipse confiteor. Nam si hoc vestra pietas taceat, causa clamant. Ego enim, si fatuus non fuisset, ad ista toleranda, quae inter Longo- bardorum gladios hoc in loco patior, minime venissem. In ea autem resquam de Ariulphi peribui, quia toto corde de venire ad rempublicam paratus fuit, dum mihi non crederetur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed & si sacerdos non sim, scio gravem esse hanc injuriam sacerdoti, ut veritate serviens, fallax credatur. Et dudum novi, quia Ariulphi plus est creditum, quam mihi, & con amplius, quam me mihi. Et nunc eis, qui esse ad medium videntur, plura quam meis assertionibus credulitas impenditur. Et quidem si ter- ra mea captivitas per quotidiana momenta non exerce- ret, de despectione mea atque irrisione letus tacerem. Sed hoc me vehementer affligit, quia unde ego erimena falsitatis tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longo- bardorum iugo captiva: dumque meis suggestionibus in- nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Hoc tamen piissimo domino suggero, ut de me mala omnia quae libet existimet: de utilitate vero republicae, & causa ere- ptionis Italiae non quibuslibet facile pia aures praebet, sed plus rebus, quam verbis credat. Sacerdotibus autem non ex terrena potestate dominus nolter citius indignetur, sed excellenti consideratione propter eum, cujus servi sumus, eis ita dominetur, ut etiam debitam reverentiam impen- dat. Nam in divinis eloquiis sacerdotes aliquando dis- ali quando angeli vocantur. Et per Moysen de eo, qui ad iu- ramentum deducendus est: *Applica illum ad deos, ut sciat licet ad sacerdotes.* Et rursum scriptum est: *Deus non detra- het, scilicet sacerdotibus.* Et Propheta ait: *Labijs sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum est.* Quid ergo mirum si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut deos ipse etiam appellat Deus? Ecclesiastica quoque testantur historia, quia cum pie memoria Constantino principi in- scripto oblate accusationes contra episcopos fuissent: li- bellos quidem accusationis accepit, & eosdem, qui accusatio- fuerant, episcopos convocans, in eorum conspectu libe- los, quos acceperat, incendit, dicens: Vos distestis a veritate Deo constituti. Itaque, & inter vos causas vestras disponite: quia dignum non est, ut nos iudicemus deos. In qua ta- men sententia, pie domine, sibi magis ex humilitate, quam ex illis aliquid praestitit ex reverentia impensa. Ante eum- que quippe pagani in republica principes fuerunt, qui verum- Deum nescientes, deos ligneos & lapideos colebant: & ta- men eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid igitur mirum, si Christianus Imperator veri Dei sa- cerdotes dignetur honorare, dum pagani, ut praediximus, principes honorem impendere sacerdotibus noverunt, qui deus ligneis & lapideis ferebant? Haec ergo pietati domi- norum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim peccator homo sum: & quia omnipotenti Deo incessanter quotidie delinquo, aliquid mihi apud tremendum examen illius esse remedium suspicor, si incessantibus quo- tidie plagis ferior: Et credo, quia etiam omnipotentem Dominum tanto vobis amplius placatis, quanto ei me- male servientem districtius affligitis. Multas enim jam- plas acceperam: & supervenientibus dominorum iustio- ribus inveni consolationem, quam non sperabam. Si pos- sum, has celeriter plagas entinero. Primo quod mihi pax- subducta est, quam cum Longobardis in Tuscia positae sine ullo rei publicae dispendio feceram. Deinde, corruptae pace, de Romana civitate milites ablati sunt. Et quidem: alij ab hostibus occisi, alij vero Narvis & Perusia positi, & ut Perusium teneretur, Roma relicta est. Post haec pla- ga gravior fuit adventus Agilulphi, ita ut oculis meis cer- nerem Romanos more canum in collis sinibus ligatos, quos ad Franciam ducabant venales. Et quia nos, qui intra civitatem fuimus, Deo protegente, manus ejus evasimus, & questum est, unde culpabiles esse videremur: videlicet cura frumenta defuerint, quae in hac urbe diu multa servari nul- latenus possunt, sicut in alia suggestione plenius indicavi. Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum: quia teste conscientia, fautor, adversa quaelibet pati paratus sum dum- modo haec omnia cum salute duntaxat animae meae eva- dam. Sed de gloriosis viris, Gregorio praefecto, & Calto- rio magistro militum non mediocriter sum afflictus: qui & omnia, quae potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & custodiae civitatis in obsequio eadem vehementissimos petulerunt: & post haec omnia gravi dominorum indignatione percussa sunt. De quibus

*al.intendat

I. Cor. 4. 6

XVII.

XVIII.

XIX.

ret. Illi nullo modo consenserunt, inimo hoc Mauricio re-
tulerunt. At ille Germanum perdere voluit, qui quoniam
in ecclesiam fugerat, filium tanquam proditorem sui confi-
lij flagellavit, multoque hunc ab eadem ecclesia extrahen-
dum transmittens, nunquam permititur, immo multis
convitiis à populo laceratus Marcionita hereticus appellat-
ur: & commoto intra Constantinopolim gravi tumultu,
Mauricius, dissimulato habitu, cum uxore & filiis noctu
dromonem confendit: & fugiens, apud sanctum Antono-
mum venit. At verò Phocas cum exercitu in Septimum
veniens Imperator efficitur, à que Mauricius cum uxore, fi-
liis & filiabus penes Chalcedoniam iustus, quemadmodum
sibi denunciarum fuerat, decollatur. Et quia oratio Grego-
rij, qua illum petierat in terribili Dei iudicio liberum ab
omnibus delictis inveniri, vacua esse non potuit: idem Mau-
ricius id recepit, quod meruit: & in cunctis suis incom-
modis Deum benedicens, à sempiterno supplicio meruit
liberari.

Denique Mauricius Imperator libertatem vocis tanti
Pontificis, reprehensionisque constantiam admiratus, quia
de futuro Dei iudicio se terruerat, ad exereendam in eum
tyrannidem prodire nitebatur, cum protinus eodem an-
no, vir quidam monachicis indutus vestimentis, divina
quadam virtute commotus, dextera spatham cepit, quam
videlicet à foro usque ad aneam statuam gladiatoris nudam
circumferens, Imperatorem gladio cunctis moriturum præ-
dixit. Quod Mauricius, ut audivit, à tyrannide Gregorio
infernenda semet continuit, & iudicium divinum, quod ei
minatus fuerat, cito se subitatum tantò magis timuit, quan-
tò Gregorium credidit non posse mentiri.

Mox itaque scripto preces compositas tam eidem, quam
cunctis Patriarchis, Episcopis, & Monachis civitatum,
sive solitudinum, pecunias multas, cereos & thymiamata
destinavit, hoc potissimum deprecans, ut Domino suppli-
carent, quatenus in hoc seculo merita suorum malorum
reciperet: tantum ut à futuris cruciatibus redimi miseret.
Cumque hoc & ipse vehementius per multa tempora
cum lacrymis postularet, quadam nocte dormiens, vi-
det apud aneam palatii portam se coram multo populo æ-
neæ statuæ Salvatoris assistere. Tunc vox terribilis facta
est ex iplo incarnati Verbi caractere, dicens: Date Mau-
ricium. Et capientes eum iudiciorum ministri, posterunt
iuxta purpureum umbilicum, qui illic erat. Cui eadem
vox charitatis, ait: Ubi vis reddam tibi mala, quæ in hoc
seculo perpetrasti? Ille respondit: Amator hominum Do-
mine, & iudex iuste, hic potius ea mihi, & non in seculo
futuro retribuere. Statim divina vox iussit tradi Mauricius,
& Constantiam uxorem ejus, cum filiis & filiabus omni-
que cognatione ipsius, Phocæ militi. Evigilans ergo Mau-
ricius misit Paracoemenum, & vocavit à se Philippum
generum suum, quem dudum suspicatus fuerat impe-
rium sibi velle subripere. At ille pro suspitione se perden-
dum conjiciens, advocatæ Gordiæ uxori suæ, tanquam
non se revivatur, ultimum vale dixit: Sacramentoque com-
munionis accepto, ad palatium venit, & cubiculum Im-
peratoris ingrediens, ad pedes ejus procidit. Cui Imper-
ator allurgens ad pedes ejus nihilominus corruit, dicens:
Ignosce, deprecor, mihi: quia nunc profecto divina re-
velatione doctus cognovi, quod nihil in me, unde suspi-
cabar, commiseris. Sed si quem in agminibus nostris cog-
nosceis, qui Phocas solet vocitari, dicito mihi. Et Phi-
lippicus, diu apud se recogitans, ait: Unum Phocam cog-
nosco, qui nuper procurator ab exercitu nuncupatus con-
tradicebat tuo Imperio. Cum verò Mauricius de qualita-
te illius inquireret, Philippicus ait: Est quidem juve-
nis, & temerarius, at tamen timidus. Et Mauricius: Si
timidus inquit, profecto & homicida. Dumque super hu-
jusmodi titubaret, in castitium Magistratus ab Erenitis,
quibus Imperatoris preces portaverat, rediens, respon-
sum retulit, dicens: Deus, receptâ poenitentia, salvabit
animam tuam: & cum sanctis te, cum tota domo tua,
constituet: ab Imperio verò cum ignominia & discrimi-
ne decides.

Quibus auditis, Mauricius Deum glorificans, poeni-
tentiam tenuit: sed à cupiditatis avaritia usque adeo non
recessit, ut exercitus in periculosis locis hiemaret, & tran-
sito Danubio victum sibi de Sclavorum regione pericula-
bundi quærent: ne videlicet alimenta publica manduca-
rent. Quod cum Petro prætori feralibus litteris immineret,
& ille, Taxiarchis vocatus, ait: Nimis mihi videntur gra-
via Imperatoris præcepta, Romanos in aliena terra hie-
mare jubentia. Nam illi non obedire, servum est: & rur-
sus obedire, servissimum. Nullum bonum parit avaritia:
quia mater omnium malorum consistit, qua Imperator
languens, horum maximorum malorum causa Romanis
efficitur. Exercitus itaque, hoc per Taxiarchas audito, ad
seditionem convertitur: exaltatumque super clypeum Pho-
cam per centurionem, exarchum acclamaverunt: fugato-
que Prætoris, & heodisio filio Imperatoris, & Germano
focero ejus, diriguunt, ut alter eorum sibi imperare stude-

ret. Illi nullo modo consenserunt, inimo hoc Mauricio re-
tulerunt. At ille Germanum perdere voluit, qui quoniam
in ecclesiam fugerat, filium tanquam proditorem sui confi-
lij flagellavit, multoque hunc ab eadem ecclesia extrahen-
dum transmittens, nunquam permititur, immo multis
convitiis à populo laceratus Marcionita hereticus appellat-
ur: & commoto intra Constantinopolim gravi tumultu,
Mauricius, dissimulato habitu, cum uxore & filiis noctu
dromonem confendit: & fugiens, apud sanctum Antono-
mum venit. At verò Phocas cum exercitu in Septimum
veniens Imperator efficitur, à que Mauricius cum uxore, fi-
liis & filiabus penes Chalcedoniam iustus, quemadmodum
sibi denunciarum fuerat, decollatur. Et quia oratio Grego-
rij, qua illum petierat in terribili Dei iudicio liberum ab
omnibus delictis inveniri, vacua esse non potuit: idem Mau-
ricius id recepit, quod meruit: & in cunctis suis incom-
modis Deum benedicens, à sempiterno supplicio meruit
liberari.

Igitur septimo Kalendarum Maiarum indictione sexta
imago Phocæ & Leontie angustorum cum eorumdem fa-
vorabilibus litteris Roman delata est. Et postquam à cle-
ro, & senatu acclamatum est eis in basilica Julij, iussu Gre-
gorij in oratorio sancti Calasij Lateranensi palatio con-
stituto reponitur. Qui etiam Phocæ Imperatori ita referi-
psit: Gloriam excellis Deo, qui, juxta quod scriptum est, ce-
mutat tempora. & transfert regna: & qui hoc cunctis in-
notuit, quod per Prophetam suum loqui dignatus est, di-
cens: *Quia dominatur excellis in regno hominum: & cuius
voluerit, ipse dat illud.* In omnipotentis quippe Dei in-
comprehensibili dispensatione, vitæ mortalis moderami-
na consistunt: & aliquando cum iustorum multorum pec-
cata ferienda sunt, unus erigitur, per cuius duritiam tri-
bulationis iugo subjectionum colla depinguntur. Quod nos-
trò cum misericors Deus merentium multorum corda, sua
decernit consolatione refovere, unum ad regimini culmen
provehit, & per cuius misericordie viscera in cunctorum
mentibus exultationis suæ gratiam infundit. De qua exul-
tationis abundantia roborati nos citius credimus, qui be-
nignitatem vestræ pietatis ad imperiale fastigium perve-
nisse gaudemus. Larentur cæli, & exulet terra: & de be-
nignis vestris actibus universæ republicæ populus nunc-
tetur vehementer afflictus hilaritæ. Comprimentur ju-
go dominationis vestræ, superba mentes hostium: rele-
ventur vestra misericordia contriti, ac depressi animi suble-
vectorum. Virtus cælestis gratiæ inimicis vos tribuere
faciat, pietas subditis benignos. Quiescat felicissimis tem-
poribus vestris universa republica, prolata sub causarum
imagine præda pacis. Cessent testamentorum infidias: do-
nationum gratiæ violenter exactæ. Redeat cunctis in re-
bus propriis secuta possessio: ut sine timore habere se gau-
deant, quæ non sunt ab eis fraudibus acquisita. Reforme-
tur jam singulis vis iugo pij imperij libertas sua. Hocce
namque inter reges gentium, & republicæ Imperatoris
distat, quod reges gentium, domini servorum sunt: Impe-
ratoris verò republica, domini liberorum.

Cumque Phocas mandati sibi Romanæ sedis diaconum
cum magna humilitatis reverentia postularet, Gregorius
ita rescripsit: Considerare cum gaudiis & magnis actionibus
gratiarum liber quantas omnipotenti Deo laudes debemus,
quod remoro tristitia iugo, ad libertatis tempora vis im-
pentali benignitatis vestræ pietate pervenimus. Nam quod
permanere in palatio juxta antiquam consuetudinem Apo-
stolicæ sedis diaconum vestra serenitas non invenit, nonne
hoc mex negligentia, sed gravissima necessitatis fuit:
quia dum ministri omnes hujus nostræ Ecclesiæ contrita,
asperaque tempora cum formidine declinarent, & lator præ-
fugerent, nulli eorum poterat imponi, ut ad urbem regiam
in palatio permanens accederet. Sed postquam vestram
clementiam, omnipotentis Dei gratia disponente, ad cul-
men imperij pervenisse cognoverunt, ipsi quoque suadente
lactia, ad vestra vestigia venire festinant, qui illic prius ac-
cedere valde timebant. Sed quia eorum quidam ita senes-
citate sunt debiles, ut laborem ferre vix possint, quidam verò
ecclesiasticis curis vehementer implicentur, & lator præ-
sentium, qui primus omnium defensor fuit, bene mihi ex
longa assiduitate compertus est vita, fide, ac moribus ap-
probatus: hunc aptum vestræ pietatis vestigiis judicavi.
Unde cum, auctore Deo, diaconum feci, & sub celerita-
te transmittere studei, qui cuncta, quæ in his partibus a-
guntur, invento opportuno tempore, valeat clementiæ
vestræ suggerere. Propter quod ergo, ut serenitas vestra
pias aures inclinare dignetur: ut tanto nobis celerius va-
leat misereri, quanto afflictionem nostram verius ex ejus-
relatione cognoverit. Qualiter enim quotidianis gladiis,
& quantis Longobardorum incurfionibus ecce jam per-
triginta quinque annorum longitudinem premitur, nullis
explere suggestionis vocibus valeamus. Sed in omnipoten-
te Deo confidimus, quia ea, quæ cepit, consolationis
sua nobis bona perficiet: & qui suscitavit in republica posse
dominos, etiam extinguet crudelēs inimicos.

Item Leontie angustæ: Quæ lingua eloqui, quis animus
cogitare

XX.

D. M. 2. c

D. M. 4.

D. M. 95. c

XXI.

Reg. lib. 11. ep. 43.

XXII.

Reg. lib. II. ep. 4.

» cogitare sufficiat. quantas de serenitate vestri imperij omnipotentis Deo gratias debemus, quod tam dura longi temporis pondera cervicibus nostris amota sunt, & imperialis culminis leve jugum rediit, quod libeat portare subiectis: Reddatur ergo creatori omnium ab hymnicis Angelorum chorus gloria in caelo: persolvatur ab hominibus gratiarum actio in terra, quia universa respublica, quae multa maris pertulit vulnera, jam nunc consolationis vestrae invenit fomenta. Unde nobis necesse est omnipotentis Dei misericordiam enixius exorare, ut cor vestrae pietatis sua semper dextera teneat, ejusque cogitationes caelestis gratiae ope dispenset; quatenus tranquillitas vestra tanto rectius valeat sibi servientes regere, quanto dominatori omnium noverit veritas deservire. In amore catholicae fidei faciat defensores suos, quos fecit ex benigno opere Imperatores nostros. Infundat in vestris mentibus zelum simul & mansuetudinem: ut pio fervore valeatis, & quidquid in Deo excidit, non insepulchrum relinquere: & si quid in vobis delinquitur, parcendo tolerare.

XXIII.

His Gregorius laudibus aut ideo novos principes demulcebat, ut audientes, quales esse debebant, fierent mitiores, quam Mauricius fuerat, cujus tot criminibus involuta tempora cognoscebant: aut quia eos sibi, suaeque Ecclesiae devotissimos cernens, non eos ad tyrannidem ruituros esse putabat. Qui sicut quorumlibet vitia liberis vocibus arguebat, & contra canones, praesertim consuetudines venire neminem permittebat: ita in suis consuetudinibus fuerant, nulli penitus denegabat. Nam mox ut episcopus Apostolicae sedis enituit, patriarchalibus sedibus suam synodicam destinavit, & postmodum Secundino servo Dei inclusit inter caetera scribit, dicens: Hinc est etiam, quod quoties in quatuor praecipuis sedibus antistes ordinantur, synodales sibi epistolae vicissim mutant: in quibus se sanctam Chalcedonensem synodum cum aliis generalibus synodis custodire fateantur. Item Athanasio presbytero de saecula post multa: Fratri nostro Cyriaco Constantinopolitanae civitatis antistiti, qui nuper in Joannis reverendissimi episcopi loco ordinatus est, nostra volumus scripta transmitti: sed quia non est consuetudo, ut prius, quam ad nos ejus synodica deferatur, ei scribere debeamus: idcirco nunc distulimus, postea autem indicabimus. Quam videlicet consuetudinem sicut nostri quoque, qui ante biennium ab Adriano liberalissimo Papa in sancta octava synodo praesere, testantur: ita Orientales praecipue retinent usque haec tenes sedes, ut in suis dyptichis nullius Pontificis nomen * describat, quousque synodicam ipsius suscipiant, & tandem defunctum pontificem inter viventes annumerent, quandiu successor illius suas litteras studuerit destinare.

Reg. lib. 17. ep. 53.

Reg. lib. 5. ep. 6.

* al. scribant

XXIV.

Reg. lib. 1. ep. 10.

Hinc est nimirum, quod Gregorius ad consuetudinem praesca non discrepans, Joanni Subdiacono, rectori patrimonij Liguriae scribit, dicens: Quanto Apostolica sedes, Deo auctore, cunctis prelata consistat ecclesis, tanto inter multiplices curas, & illa nos valde sollicitat, ubi ad consecrandum antistitem, nostrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio, ecclesiae Mediolanensis episcopo, sua nobis relatione ceteris innovat, in electione se filij nostri Constantij diaconi sui unanimiter consensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio, ne quid, quod ad cautelam pertinet, omitamus: idcirco hujus praecipi auctoritate suffultum, Genua te proficisci necesse est. Et quia illic multi Mediolanensem, coacti Longobardorum barbarica feritate, constitunt: eorum te voluntates oportet, convocatis eis, in commune perscrutari. Et si nulla eos diversitas ab electionis unitate determinat, si quidem in praedicto filio nostro Constantio omnium voluntates, atque consensum perdurare cognoscis, tunc eum a propriis episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cum nostrae auctoritatis assensu, solitante & auxiliante Domino, facias consecrari: quatenus hujusmodi servata consuetudine, & apostolica sedes proprium vigorem retineat, & a se concessa aliis sua iura non minuat. Sed cum post annos aliquot Constantius sanctus insigniter pontificio, dormisset in Domino, ceteris & plebs Mediolanensis Deusededit diaconum eligentes, ab Agilulfo rege terrentur: quatenus illum eligerent, quem Longobardorum barbaries voluissent. At illi decretum suum Gregorio dirigentes, consilium, & licentiam petunt. Quibus ipse inter caetera sic rescripsit: Illud, quod vobis ab Agilulfo indicatis scriptum, dilectionem vestram non moveat. Nam quod nos utilitati vestrae salubriter consulere velimus in homine, qui non a catholicis, & maxime Longobardis eligitur, nulla praebemus ratione consensum: quia vicarius sancti Ambrosij indignus evidenter ostenditur, si electus a talibus ordinatur. Et post pauca: Ut igitur in ordinando Deusdedit diacono, qui a vobis electus est, nulla possit mora contingere, Pantaleonem notarium nostrum transmissimus, qui eum, ut moris est, annuente consensu nostri auctoritate, faciat consecrari.

Reg. lib. 3. ep. 63.

XXV.

Ab adversis potestatis praegravatos fortissimus miles Christi Gregorius viriliter defendebat: in justaque dejectos non solum inter depositos non habebat: verum etiam pri-

S. Greg. Tom. I.

stinis gradibus auctoritatis suae privilegio reformabat. Nam Anastasium Antiochenum patriarcham, qui Joannem Constantinopolitanum praesulem voce libera reprehendens, Imperatoris Justinii iussu derusus in exilium, ab ipsis Joannis Papa temporibus, usque ad sui pontificatus tempora permanebat, mox ut summum sacerdotium meruit, inter patriarchas cum reputans, scriptis talibus animavit: Praeterea, inquit, sicut patriarchis aliis paribus vestris, synodicam vobis epistolam direxi: quia apud me semper hoc estis, quod ex omnipotentis Dei munere accepistis esse, non quod ex voluntate hominum putamini non esse. Item eidem in alia epistola post nonnulla scribens: Fraternitati tuae indico, quia a serenissimis Dominis, quantissae valui precibus postulavi, ut vos, honore restituito, ad sancti Petri Apostolorum principis limina venire, & quousque ita Deo placuerit, hic mecum vivere concedant, quatenus dum vos videre mereretur, peregrinationis nostrae tedium, de aeterna patria invicem loquendo, relevemus. Denique studiosissimus pater Gregorius tandem penes Mauricium Imperatorem suggestionibus suis imminuit, donec post multorum annorum curricula magnus Anastasius in throno proprio redderetur. Cui congratulandus rescripsit, dicens: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonae voluntatis: quia magnus ille fluvius, quies quondam arenaria Antiochiae saxa reliquerat, ad proprium alveum reversus, subiectas, & juxta positas valles rigavit: ut unum trigesimalium, aliud sexagesimum, aliud vero centesimalium ferat fructum.

Reg. I. 1. ep. 23.

Reg. I. 1. ep. 7.

Reg. I. 4. ep. 37.

XXVI.

Adrianum Thebanae civitatis episcopum a Joanne prima Justiniana & altero Joanne Larillaeo episcopis injuste depositum, non solum sedi propriae reddidit, verum etiam ipsius Ecclesiam Romano jure defendens, a Larillaeo episcopi potestate subduxit, inter caetera, dicens: Adrianum episcopum reperimus, & tuo contra sacerdotales mores odio laborasse, & nullo jure pecuniariis in causis cum fraternitatis tuae condemnatum fuisse sententia. Quia igitur & ab antefato Joanne prima Justiniana episcopo contra jus canonicum depositus, honoris sui gradu carere non potuit: in sua eum reformari ecclesia, atque in propria dignitatis ordinem decrevimus revocari. Er cum oportuisset ex eo Domini corporis communione privari, quod admonitione sanctae memoriae decessoris mei contempta, per quam eum ecclesiamque ejus de tua jurisdictione potestati exemit, rursus in eis aliquid tibi juris, & ditionis servare praesumpseris, tamen nos humanius decernentes, communionemque tibi sacramentum interim conservantes, decernimus, ut fraternitas tua ab eo, ecclesiamque ejus omnem antehabita suae potestatem jurisdictionis abscineat, & secundum scripta decessoris nostri, si qua causa, vel fidei, vel criminis, vel pecuniaria, adversus praesatum Adrianum consecratorum nostrum potuerit evadere: vel per eos, qui nostri sunt, vel fuerint in urbe regia Responsales, si mediocri est questio, cognoscatur: vel hic ad apostolicam sedem, si est ardua, deducatur: quatenus nostrae auctoritatis sententia decidatur. Quod si contra haec, quae statimus, quolibet tempore, seu quaelibet occasione, vel surreptione venire tentaveris: sacra te communionem privatum, nec eam te, excepto ultimo vitae tuae tempore, nisi concessa Romani Pontificis decernimus justificatione recipere. Haec enim consona sanctis patribus definitione sancimus, ut qui sacris necesse obediunt canonibus, nec sacris administrant, vel communionem capere sic dignis altaribus.

Reg. I. 4. ep. 37.

Reg. I. 2. ep. 7.

Reg. I. 2. ep. 6.

Item Joanni episcopo prima Justiniana: Post longas tribulationes, quas Adrianus Thebanae civitatis episcopus a consecratoribus suis, velut ab hostibus pertulit, in Romanam civitatem confugit: & licet adversus Joannem Larillaeum episcopum ejus fuisset prima suggestio, non ab eo in causis pecuniariis, reservatis legibus judicatum: tamen post haec magis contra personam fraternitatis tuae, a qua non juste se a sacerdotij gradu flagitabat esse dejectum, gravissime querebatur. Et infra: Quod vero, inquit, ad praesens attinet, callatis prius atque ad nihilum redactis praedictae sententiae tuae decretis, ex beati Petri Apostolorum principis auctoritate decernimus triginta dierum spatium sacra te communionem privatum, ab omnipotente Deo nostro tanti excessus veniam cum summa poenitentia, ac lacrymis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognoveris implevisse remissius, non jam tantum injustitiam sed & contumaciam fraternitatis tuae cognoscas. Adjuvante Domino, severius puniendam. Praesatum vero Adrianum fratrem, & coepiscopum nostrum ex tua sententia, ut diximus, nequaquam canonibus neque legibus subsistentem damnatum, in suum locum atque ordinem reverti, Christo comitante, disponimus: ut nec illi fraternitatis tuae nocereat contra justitiam tramitem prolata sententia, nec charitas tua pro placanda futuri indignatione iudicis incorrecta remaneat.

Hinc est, quod exceptis criminibus, neminem sacerdotum Gregorius deponerat: immo pro qualitatibus delictorum venialiter communionem privabat. Unde Joanni episcopo Calliopolitano post aliqua scribens, ait: Matriculam

XXVII. Reg. I. 2. ep. 47.

F

quam frater & coepiscopus noster Andreas I areninus A
episcopus fecit fustibus castigari quamvis exinde post octo
mensis hanc obisile non credamus; tamen, quia eam con-
tra propositum sui ordinem hujusmodi fecit affligi, duobus
hunc mensibus à Missarum solemnitate suspende: ut vel
hæc cum reverentia, qualem se de cetero exhibere pos-
sit, instruat.

XXVIII.

Si quando super sacerdotum criminibus erat aliquid ven-
tilandum, cum summa districtione, grandique cautela
Gregorius uniuersumque capituli modulus quærens, sen-
tentiam suam magis difficulter, quam facilliter, promul-
gabatur. Unde Natali, Salonitano episcopo scribens, ait:
Cum cuncta negotia indaganda sollicitudine veritatis indi-
geant, tum que ad dejectionem sacerdotium pertinent
graduum, sunt districtius trutinanda: in quibus non tam
de humanis constitutus, quam de divina quodam modo
benedictionis reflagitatione tractatur. Nunciatum siquid-
dem nobis est, Florentinum Epidauritanæ civitatis epi-
scopum à quibusdam fuisse in causis criminalibus accusa-
tum, & nullis canonicis probationibus exquisitis, nec sa-
cerdotalis consilij præveniente iudicio, eum honoris of-
ficio non iure, sed auctoritate depositum. Quia ergo non
potest quemquam ab episcopatus gradu, nisi iustus ex cau-
sis, concors sacerdotum summovere sententia: hortamur
fraternitatem vestram, ut præfatum virum ex eodem, in
quod detrusus est, ejici faciatis exilio: causamque ejus epi-
scopali districtione perquiri: & si in his, in quibus accu-
satur, canonica fuerit probatione convictus, canonica pro-
culdubio est ultione plectendus. Quod si alias, quam de eo
constitutum est, synodali fuerit inquisitione competum, ne-
cesse est, ut & criminosos, iusti districtionem juris exhor-
reant, & in criminoso innocentia sua reverentur illibata sus-
fragia. Executionem vero antefati negotij Antonino sub-
diacono nostro ex nostra præceptione mandavimus, quate-
nus ejus instantia, & quæ sunt legibus canonicis placita,
decernantur, & decreta, juvante Domino mancipentur
effectui. Item Constantio, episcopo Mediolanensi: Re-
lectis epistolis, quas ad nos per Marianum latorem præsen-
tium transmisistis, gratam nobis sollicitudinem vestram
fuisse rescriptimus, quod ea, quæ ad nos de fratre, & coepi-
scopo nostro Pompeio, qui adhuc à nobis ita est nominan-
dus, pervenerunt, dissimulare minime pertulistis. Sed qualis
fuit in requisitione cura, si talis fuisset in discussione subtili-
tatis, nihil ex hoc, quod de eo dictum est, fuisset ambiguum:
sed utrum verum, an esse compositum, patuisset: quia jam
contra ipsum dudum in Sicilia apud reverendæ memoriæ
fratrem nostrum Maximum episcopum talis quaestio, ut
cognovimus, mota est. Sed quia causa ipsius subtili omni-
no investigatione quaesita est, inventus est innocens, qui
fuerat accusatus in crimine. Nunc igitur, quoniam illa quæ
contra eum dicta sunt, non sub illa, qua decuit, districtione
quaesita sunt: & gesta, quæ exinde apud fraternitatem ve-
stram confecta sunt, neque ad condemnationem, neque
ad abolitionem ejus probantur posse sufficere: non levis
res agit, ut incaute vel in transcurso debeat diffiniri.
Nam grave est satis, & indecens, ut in re dubia, certa
dicatur sententia. Et hæc quidem gesta esse poterant ad
diffiniendum idonea, si accusati ea confessio sequeretur, si
tamen eandem confessionem subtilitas examinis ex occul-
tis eliceret, & non afflictio vehemens extorqueret, quæ
frequenter hoc agit, ut noxios se fateri etiam cogantur, in-
noxij. Nam postquam præfatus episcopus, ut dicitur cru-
ciani custodia, cremantique fame se alleit: scire debetis, si
vita est, utrum noceat, si sic fuerit extorta confessio. Nun-
quid quando sententiam tales causæ suscipiunt, & ad se-
dem Apostolicam appellatur, non & persona, quæ judi-
catur, præfens est, ut districtissime, atque ab omni latere,
veritas requiratur: ut tunc, si debeat necne manere senten-
tia, decernatur? Necnon & si prædictus episcopus ad se-
dem Apostolicam appellare voluerit, causa ipsius interius,
& cum omni est diligentia perscrutanda, & ideo postquam
persona absens est, & gesta, quæ ad nos transmissistis,
nobis, sicut præfati sumus, idoneè satisfecisse non viden-
tur: temere aliquid de episcopi persona decernere, nec de-
bemus, nec possumus: ne, quod absit, reprehensibiles in-
veniamur in nostris, quibus aliorum jure competit retra-
ctare sententias.

Reg. lib. 2.
ep. 11.

Reg. lib. 2.
ep. 30.

Reg. lib. 11.
ep. 30.

Item Joanni defensori post aliqua: Quia, inquit, Stepha-
nus episcopus in odio suo quædam facta, se falsis de capi-
tulis accusatum, neque aliquid ordinabiliter factum, sed
injuste se asserit condemnatum, diligenter querendum
est, primo si iudicium ordinabiliter est habitum, si alij ac-
cusatores, alij testes fuerunt. Deinde causarum qualitas
est examinanda, si digna exilio, vel depositione fuit: aut
si eo præfente, qui accusatus est, sub iurejurando contra
eum testimonium dictum est: si scriptis actum est, si ipse
licentiam respondendi & defendendi se habuit. Sed & de
personis accusantium, ac testificantium subtiliter quæren-
dum est, cujus vitæ, cujus conditionis, cujusque opinio-
nis, aut ne inopes sint, aut ne forte aliquas contra præfa-
tum episcopum inimicitias habuissent: & utrum testimo-
nium ex auditu dixerunt, aut certe se scire specialiter te-

stati sunt: si scriptis iudicatum est, & partibus presentibus
sententia recitata est. Quod si forte hæc solemniter actæ
non sunt, neque causa probata est, quæ exilio, vel depo-
sitione digna sit: in ecclesiam suam modis omnibus revo-
cetur.

XXIX.

Auctoritatem quorumlibet summorum Pontificum Gre-
gorius auctoritatis suæ magnitudine nullo modo minue-
bat, quin potius multipliciter roborabat. Et quamvis in-
ter culpabiles auctoritatem sui prioratus agnosceret, tamen
inter insolentes episcopos, se præbebat prolixius aequali.
Quapropter Joanni, Syracusano episcopo inter cætera scri-
bens ait: Quod primas Bizacenus à suis episcopis impe-
tuit, se sedi Apostolicæ dicit subijci: si qua culpa in epi-
scopis invenitur, nescio quis ei episcopus subjectus non-
fit. Cum vero culpa non exigit, omnes episcopi secundum
rationem humilitatis aequales sumus, & cætera. Item in
libro regulæ pastoralis: Lique, inquit, quod omnes ho-
mines natura aequales genuit: sed variante meritum ordi-
ne, alios alius culpa postponit. Ipsa autem diversitas, quæ
accessit ex vitio, divino iudicio dispensatur: ut, quæ
omnis homo aequè stare non valet, alter regatur ab altero.
Unde cuncti, qui præfati, non in se debent potestatem or-
dinis, sed aequalitatem pensare conditionis, nec præfesse
se hominibus gaudeant, sed prodesse. Antiquitatem pa-
tres nostri non reges hominum, sed pastores pecorum fuisse
se memorantur. Et cum Noë Dominus, filisque ejus be-
nediceret, dicens: Crescite, & multiplicamini, & replere
te terram: protinus adiunxit: Et terror vester, ac tremor
sit super cuncta animalia terræ. Quorum terror, ac tre-
mor, quia esse super animalia terra præcipitur, profectus
super homines esse prohibetur. Homo quippe brutis ani-
malibus, non autem hominibus cæteris natura præfatus est:
& idcirco ei dicitur, ut ab animalibus, & non ab homini-
bus timeatur. Quia contra naturam superbiere est, & aequa-
li velle timeri: & tamen necesse est, ut rectores à subditis
timeantur, quando ab eis Deum minime timeri deprehende-
dunt: ut humana saltem formidine peccare metuant, quæ
divina iudicia non formidant. Nequam tamen præpo-
siti ex hoc quaestio timore superbiant, in quo non sumus
gloriosi, sed subjectorum iustitiam quaerunt. In eo enim,
quod metum sibi à perversè viventibus exigunt, quasi non-
hominibus, sed animalibus dominantur: quia videlicet ex
qua parte bestiales sunt subditi, ex ea debent etiam formi-
dini jacere subditi. Sed plerumque rector: eo ipso, quo
ceteris præminet, elatione cogitationis intumescit. Et
dum ad usum cuncta subjacent, dum ad votum velociter
iussa complentur, dum omnes subditi, si qua bene gesta
sunt, laudibus effertur, male gestis autem nulla auctorita-
te contradicunt: dum plerumque laudant etiam, quæ te-
probare debuerant, seductus ab his, quæ infra suppetunt,
super se animus tollitur: & dum fors immenso favore
circumdatur, intus veritate vacuatur, atque oblitus sui,
in voces se spargit alienas: talemque se credit, qualem fors
audit, non qualem intus discernere debuit. Subjectos de-
spicit, eosque aequales sibi naturæ ordine non agnoscit: &
quos forte potestatis ex celsent, transcendisse se etiam vitæ
meritis credit. Cunctis se æstimat amplius sapere, quibus-
se videt amplius posse. In quadam quippe se constituit
culmine apud semetipsum: & qui aequa cæteris naturæ con-
ditione constringitur, ex aequo cæteros respicere dedi-
gnatur: sicque usque ad ejus similitudinem ducitur, de
quo scriptum est: Omne sublimè videt, & ipse est rex
super universos filios superbiæ. Qui singulari culmen
appetens, & sociale angelorum vitam despiciens, ait:
Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis Altissimi.
Miro ergo iudicio intus fovam dejectionis inventi,
dum foris se in culmine potestatis extollit. Apostata: qui
pe Angelo similis efficitur, dum homo hominibus esse si-
milis designatur. Sic Saul post humi itatis meritum, in
tumorem superbiæ, culmine potestatis, excrevit. Per hu-
militatem quippe præfatus est, & per superbiæm reproba-
tus, Domino attestante, qui ait: Nonne, cum esses parvu-
lus in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel?
Parvulum te prius in suis oculis viderat, sed fultus tem-
porali potentia jam se parvulum non videbat. Cæterorum
namque comparationi se præferens, quia plus cunctis pote-
rat, magnum se præ omnibus æstimabat. Miro autem mo-
do, cum apud se parvulus, apud Deum magnus: cum ve-
ro apud se magnus apparuit, apud Deum parvulus fuit.
Plerumque ergo dum ex subjectorum affluentia animus in-
flatur, in luxum superbiæ ipso potentia fastigio lenocinan-
te corrumpitur. Quam videlicet potentiam bene regit, quæ
& tenere illam novit, & impugnat. Bene hanc regit,
qui scit per illam super culpas erigi, scit & cum illa cete-
ris aequalitate componi. Humana etenim mens plerumque
extollitur, etiam cum nulla potestare fulcitur: quanto ma-
gis in altum se erigit, cum se etiam potestas ei adiungit.
Quam tamen potestatem rectè dispensat, qui sollicitè no-
venit, & assumere illa, quod adjuvat: & expugnare,
quod tentat: & aequalem se cum illa cæteris cernere, & ta-
men se peccantibus zelo ultionis anteferre. Sed hanc di-
scernitionem plenus agnoscimus, si pastoris primi exem-

Pastor. par.
2. c. 6.

Gen. 9. 4

Iob. 41. 4

Ej. 41. 4

1. Reg. 15. 4

At. 10. d
At. 5. d

pla cernamus. Petrus namque, auctore Deo, sancte Dei
Ecclesie principatum tenens, à bene agente Cornelio, &
sele ei humiliter profertemne immoeratus venerari recu-
savit. Seq. illi similes recognovit, dicens: *Surge, ne fece-
ris: Ego ipse homo sum.* Sed cum Anania, & Sapphi-
ra culpam reperit, mox quanta potentia super ceteros ex-
crevit, ostendit. Verbo namque eorum vitam percudit,
quam spiritu percutiente deprehendit: & summum se
intra Ecclesiam contra peccata recoluit, quod, honore sibi
vehementer impensio, coram bene agentibus fratribus non
agnovit. Illic quippe communionem equalitatis meruit
sanctas actionis: hic zelus ultionis ius operuit potestatis.
Et paulo post: Sed cum delinquentes subditos prepositi
corrigunt, restat, necesse est ut solliciti attendant, quatenus
per disciplinam debitum culpam agnoscat: iure potestatis fe-
riant, sed per humilitatis custodiam aequales se ipsis fratri-
bus, qui corriguntur, agnoscat: & quamvis plerumque etiam
dignum est, ut eisdem, quos corrigimus, tacta nobis co-
mparatione preferamus. Illorum namque per nos vicia di-
sciplina vigore feriuntur: in his vero, quæ ipsi committi-
mus, ne verbi quidem ab aliquo invectione laceamur.
Tanto ergo apud Deum obligatio esse fumus, quanto apud
homines multè peccamus, & reliqua.

XXX.
Reg. lib. 9.
ep. 32.

Hac Gregorius aequalitate servata, Romano defensori
Sicilie scribit, dicens: Pervenit ad nos, quod si quis con-
tra quoslibet clericos causam habeat: despectis eorum
episcopis, eosdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi.
Quod si ita est, quia valde constat esse incongruum, hac
tibi auctoritate precipimus, ut hoc denuo facere non præ-
sumas: sed si quis contra quemlibet clericum causam ha-
buerit, episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut
certe ab ipso iudices deputentur. Aut si ob hoc fortasse ad
arbitros eundem est, partes ad eligendum iudicem ab ipso
executio deputata compellat. Si quis vero, vel clericus,
vel laicus contra episcopum causam habuerit, tunc te in-
terponere debes: ut inter eos aut ipse cognoscat, aut certe
te, admonente, sibi iudices eligant. Nam si sua unicuique
episcopo iudicium non servatur, quid aliud agitur, nisi, ut
per quos ecclesiasticus custoditi ordo debuerat, confun-
datur?

XXXI.
Reg. lib. 9.
ep. 33.

Sicut convictum de crimine sine vindicta canonica Gre-
gorius neminem reliquebat: sic, nimirum fallarium delato-
rem regulari tramite puntebat. Unde Anchemio subdia-
cono scribens, ait: Cum fortius punienda sint crimina, quæ
inforibus, & maxime facis ordinibus ingeruntur, quam
in laicis, quæ in laicis omnes, qui in causa Ioannis diaconi refe-
ditis, attendite, ut Hilarium criminatorem eius nulla ex
diffinitione vestra pena veniens castigat. Nec illud ad
excusationem vestram esse creditis idoneum, quod vobis
quasi iudicare volentibus, solus frater & coepiscopus no-
ster Paschasius dicitur ditulisse. Nam si zelus in vobis
recitandis viguisset, facilius uni à multis rationabiliter
suaderi, quam multi ab uno poterant sine causa differri.
Quia ergo tanta nequitia malum sine digna non debet
ultione transire: supra scriptum fratrem nostrum Pascha-
sium volumus admoneri, ut eundem Hilarium prius sub-
diaconi, quo indignus fungitur, prius officio, atque
verberibus publice castigatum faciat in exilium depor-
tari: ut unius pena multorum possit esse correctio. Cuius
si forte lenitatem diaconi sui adhuc opinio lacerata non
commovet, & in hoc, quod non credimus, torpens ex-
titerit, experientia tua hæc, quæ diximus, faciat, & de
illis nobis neglectu remanciat.

XXXII.
Reg. lib.
ep. 33.

Idcirco Gregorius non probantem quod objecerat, sub-
diaconum officio jubet privati: quia iuxta canonicas pa-
trum sententias, qui calumniam illatam non probat, pœ-
nam debet incurere, quam si probasset, reus utique susti-
neret. Ac per hoc, quia subdiaconus crimen diacono pro-
bare non potuit, quoniam impositionem manus, qua care-
re potuisset, non habuit: non sacerdotio, sed officio caruit:
& tamquam revera infamis meruit verberibus castigari.
Nam cum tribus testibus velati laico crimen quodlibet
approbatur, non est mirum, quod obicit, dum pio-
bare non sufficit, si corporali infamia, quemadmodum la-
icis, ex iuris similitudine subiugatur. Quod enim esset
diacono gradum amittere, hoc fuit subdiacono famæ ple-
nitudine caruisse.

Crimina semel audita Gregorius indiscussa nullo modo
pretenbat, etiam si accusatus, cum accusatore suo redit-
set in gratiam. Quapropter universis episcopis Corinthi
scribens, ait: Deliderij nostri est ad concordiam redigere
difficiles, & unitos esse in gratia eos, quos divisos ab alie-
nata dilectione voluntatis facit esse diversitas. Scripta
igitur fraternitatis vestre relegendis agnovimus, quod ij,
quos contra Adrianum fratrem, & coepiscopum nostrum
aliqua dixerant, modo cum eodem episcopo in amicitiam
convenissent: & magna nobis ad præsens facta est de eorum
unitate læritia. Sed quoniam ea, quæ dicta sunt, indiscussa
remanere non patimur, sedis nostre diaconum ad ea inve-
stiganda dirigimus: quia nuntii nos facinorosi qualitas ve-
hementer impellit, ut ea, quæ ad vivimus, dissimulare nul-
latenus debeamus, præsertim cum accusatores, & accusa-
S. Greg. Tom. I.

A cum inter se fecisse gratiam indicatis. Hoc nobis necesse
est subtiliter perscrutari, ne fortasse eorum sit comparata
concordia: quæ si, quod ablit, non ex charitate, sed ex
præmio facta cõsisterit, majori hoc emendatione plecten-
dum est. Nam nos, qui canonicè, revelante Deo mala,
si quidem vera sunt, refecere: præcedentia festinamus, com-
millam postmodum culpa sine vindicta nulla ratione di-
mittimus.

Reg. lib. 4. ep.
10.

Item Joanni, episcopo Corinthiorum post aliqua: Pau-
lum, inquit, diaconum, latorem præsentium, quamvis cul-
pa sua vehementer confundat atque redarguat, quod de-
ceptus promissione, ab accusatione nuper depositi quon-
dam episcopi sui delibit, & cupiditatis studio filere con-
tra animam suam potius, quam prodere vera conscientia:
men, quia plus nos esse convenit pios, quam districtos,
hanc ei culpam ignoscimus, atque cum in ordine loco-
que suo recipiendum ceasemus. Nam ei à rem pore pro-
latæ sententiæ afflictionem, quam pertulit, credimus ad
vindictam huius culpe posse sufficere. Euphe nimirum vero,
atque Thomam, qui pro deserenda accusatione sacros-
ordines acceperunt, eisdem ordinibus privatos esse, at-
que ita sicuti sunt depositi, volumus permanere: nec
unquam eos sub qualibet excusationis specie in sacros-
ordines revocari decernimus. Nam nimis indignum, & ce
contra ecclesiasticæ regulam discipline est, ut honore,
quem non ex meritis, sed pro scelestis præmio percipere,
fungantur: quia tamen plus misericordiam, quàm districtam
nos convenit operam dare iustitiam, eosdem Euphemium,
atque Thomam in ordinem locumque tantummodo, un-
de ad sacros ordines promoti fuerant, volumus revocari,
& cunctis diebus vitæ suæ eorundem locorum continen-
tiam sicut consueverant, antè percipiunt. Clematium vero
lectorem similiter benignitatis intuitu in ordinem loco-
que sunt revocandum esse constituo. Quibus etiam
omnibus, idest Paulo diacono, Euphemio, Thomæ, at-
que Clematio commoda sua secundum locum, & ordi-
nem, in quo quisque eorum est, sicut solius erat acci-
pere, à præsentis indictione fraternitatis vestra sine ali-
qua studeat immiutione præbere.

B
C
Contucta clericorum stipendia nullis quacumlibet agri-
tudinum occasione misericordissimus pater Gregorius
rerahebat. Unde Candido, episcopo Urbis veteris, feri-
bens, ait: Cum percussio corporalis, utrum pro purga-
tione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc iudicium igno-
ratur, non debet à nobis addi flagellatis afflictio, ne nosse
culpe, quod ablit, offensam respiciat. Et quia præsentium
lato Calumniosus pro hac percussione, quam sustinet, cõ-
sueti sibi commoda ab ecclesia vestra aliter denegari: id-
circo fraternitatem tuam præsentibus hortamur episcopis,
quatenus nihil eum ad percipiendi, quæ consueti sunt,
hæc argitudo debeat impedire: quia diversis in Ecclesia
militantibus, varia, sicut nosti, sepe contingit infirmitas.
Et si hoc fuerit exemplo deterriti, nullus de cetero, qui
Ecclesiam militet, poterit inveniri: sed secundum loci ejus-
ordinem, quæque ei, si sanus esset, poterant ministrari,
de ipsa exiguitate, quæ ecclesiam poterit accidere, frater-
nitas tua divini contemplatione iudicij ægrotanti præbere
non desinat.

XXXIII.
Reg. lib. 2.
ep. 5.

D
Episcoporum venerabilium factis propriis clericis spon-
siones Gregorius Apostolicæ sedis auctoritatibus roborat.
Unde Joanni Panormitano episcopo scribit, dicens:
Implenda semper sunt postulantium desideria, quoties il-
la postulant, quæ à ratione non deviant. Et ideo, quia
quædam capitula, quæ servaturum te clericis tuis peten-
tibus promissisti, nostra ab eis postulantur auctoritate firma-
ri. Fraternitatem tuam his hortamur assatibus, ut ea, quæ
præsentia scripta continent, sine aliqua debeat refraga-
tione servare. Primum, ut de redditibus ecclesiæ quartam
in integro portionem ecclesiæ tuæ clericis secundum me-
ritum, vel officium sive laborem suum, ut ipse unicuique
dare prospexeris, sine aliqua debeas præbere tarditatem. De
hoc vero, quod ex fidelium oblatione accesserit, id est quar-
tam partem in solidis, vel cellario eis iuxta pristinam
consuetudinem dare non differas. Reliqua autem omnia
mobilia in tua retineas potestate immobilia cuncta eccle-
siasticis redditibus aggregentur, ut multiplicata quantitate
clericorum tuorum usus, Deo largiente proficiant.
Tabularium autem tua cum consensu seniorum & cleri-
memineris ordinandum, qui annis singulis ad imputandum
fraudis suspicionem solemniter suas debeat rationes ex-
ponere. Vindemiarum vero tempore idem clerus emendi
vinum de possessionibus ecclesiæ tuæ ad iusta pretia, in-
quantum vendendum est, remedium consequatur. Nam
latis contra rationem est, quod potest extraneis venun-
dari, clericis, dato pretio, denegetur. Possessiones igitur,
vel si qua sunt alia ecclesiastico iuri competentia, & ab
extraneis indebitè detinentur, cum omni studio servatæ
civilitate in ius ecclesiæ tuæ reparare festina, ut negligente
in aliquo videri non valeas. Si quid verò de quocumque
clerico ad aures tuas pervenerit, quod te iuste possit of-
fendere: facile non credas, nec ad vindictam te res accen-
dar incognita, sed præsentibus ecclesiæ tuæ senioribus di-

XXXIV.
Reg. lib. 11.
ep. 49.

E
F ij

»ligenter est veritas perferenda, & tunc si qualitas rei
»populorum, canonica distractio culpas feriat delinquen-
»tis. Haec itaque omnia sic follicite, ac mansuete studij tui
»sist custodire, quatenus nec tu promissionis tuae videaris
»immemor extitisse, nec illi iustitiam contra te occasionem
»invenire valeant murmuriandi. Item Maximiano, Syra-
»culano episcopo, post pauca: Cognovimus de redditibus
»ecclesiae noviter acquisitis canoniceam dispositionem quat-
»starum minime provenire: sed episcopos locorum tantum-
»modo distribuere quartam antiquorum reddituum, nunc
»vero quasita suis usibus retinere. Quamobrem pravam sub-
»introducendam consuetudinem fraternitas tua vivaciter e-
»mendare festinet: ut si de praeteritis redditibus, si de his,
»qua noviter obvenere, vel obvenientibus quarta secundum
»distributionem canoniceam dispendatur. Incongruum nam-
»que est unam eandem ecclesiae substantiam duplici quo-
»dam modo iure censeri, id est usurpationis, & canonum.

XXXV.
Reg. lib. 2.
ep. 26.

Ab aliis episcopis communionem privatos Gregorius com-
»munioni pristinae reformabat. Quapropter Magno presby-
»tero Mediolanensi ecclesiae scribens, ait: Sicut, exigente
»culpa, digne quis ad sacramento communionis abigitur, ita
»infontibus nullo modo talis irrogari debet vindicta. Com-
»perimus siquidem, quod Laurentius quondam frater &
»coepiscopus noster nullis te culpas extantibus communi-
»one privaverit: deoq; huius praeccepti nostri auctoritate mu-
»nitus, officium tuum securus perage, & communionem
»sine aliqua sume formidine.

XXXVI.
Reg. lib. 5.
ep. 15.

Purgantes se à crimine cujuslibet haeresis Gregorius non
»solum recipiebat, immo etiam catholicos declarabat. Unde
»Joanni Constantiopolitano Episcopo scribit, dicens:
»Sicut haereticorum pravitas zelo rectae fidei comprimen-
»da, ita verae confessionis est integritas complectenda. Nam
»si credi fideliter consentienti despicitur, in dubiis
»fides adducitur, atque errores ex incauta distractione mor-
»tiferi generantur: & hinc non solum errantes oves ad cau-
»las minime dominicas revocantur, sed etiam intus posita
»ferinis dentibus lanianda crudeliter exponuntur. Hoc er-
»rore subtiliter, frater charissime, perpendamus, sub praetex-
»tu haeresis affligi quempiam veteriter profitentem fidem
»catholicam non sinamus, ne, quod abest, haeresim fieri sub
»emendationis magis specie permittamus. Valde autem
»irriti sumus, cur in causa fidei iudices contra Joannem
»Chalcedonensis ecclesiae presbyterum à vobis fuerant de-
»putati, negligentes veritatem opinionis crediderunt, & cre-
»dere districte profitenti noluerunt: maxime cum ac cusato-
»res ipsius Marcionistarum, quam memorabat, haeresim,
»unde eum reum molebantur effecere, interrogati, quae ef-
»ferret, nescire se manifesta professione responderint. Ex qua
»re evidenter agnoscitur, quia personam ipsius sine Dei re-
»spectu non iuste, sed contra animas suas sola gravare vo-
»luerunt tantummodo voluerunt. Nos itaque, facto con-
»silio, sicut gestorum apud nos habitum tenor ostendit, cun-
»cta, quae erant necessaria, subtiliter perferunt, ac tra-
»ctantes, quoniam in nullo antedictum presbyterum reum
»invenire potuimus, praecipue, quia libellus, quem delega-
»tis à vobis iudicibus obtulit, recte fidei per omnia sinceri-
»tati concordat: ea propter eorundem iudicum reprobandes
»sententiam, nostra cum distinctione catholicum, & ab om-
»ni haeretico crimine liberum esse, Christi Dei Redem-
»ptoris nostri misericordia, & gratia revelante, denun-
»tiavimus. Item Mauricio Imperatori post pauca: Rele-
»ctis in concilio, quae contra Joannem ecclesiae Chalcedo-
»nensis presbyterum acta sunt, simul & serie iudicatis, ma-
»jorem illum injuliam sustinuisse cognovimus, quippe
»quem clamantem se atque monstrantem esse catholicum,
»non reatus culpa, sed diu accusatio incerta contrivit, in-
»tantum, quia accusatores ipsius, Marcionistarum, quam
»memorabant, haeresim nescire se aperta responsione pro-
»fessi sunt: & quilibet in ipso iudicij fuerant limine repel-
»lendi, in accusatione ejus incerti permanere permisi sunt.
»Sed, nescita cum saltem lacere potuisset opinio, libellum
»fidei obtulit, in quo se patenter ostendere fidei rectae pro-
»fessorem studuit & sequacem. Sed hunc à sanctissimo Joan-
»ne fratre, & coepiscopo nostro iudices deputati, injuste,
»ac irrationabiliter negligentes, dum in ejus se nisi sunt oc-
»cupare gravamine, se potius reprehensibiles ostenderunt.
»Nam nullus ambigit infidelitatem esse, fidem fidelibus
»non habere.

Reg. l. 5.
ep. 16.

*al. pertrivit

Reg. l. 5. ep.
ep. 14.

Item Narfi Comiti de eodem post alia: De Joanne ve-
»stro presbytero cognoscite, quia illius causa per synodum
»decisa est: in qua aperte cognovi, quia ejus adversarij eum
»facere haereticum voluerunt, & diu conati sunt, sed mini-
»me poterunt. Item Athanasio presbytero de Icaria: Si-
»cut de eis, quos ab unitate Ecclesiae haereticae pravitate er-
»ror abscedit, affligimur, & dolemus: ita his, quos intra fi-
»num suum catholicae fidei professio continet, congaudemus
»& ut pastorali sollicitudine illorum nos oportet impietatibus
»obviare, sic piis eorum professionibus congruit favorem im-
»pendere: & sincera esse, quae sapimus, declarare. Atque ideo
»dum tibi Athanasio presbytero monasterij sancti Milae, cui
»est vocabulum Tannaco, quod in Lycania est provincia
»constitutum, contraria integre fidei orta suspicio est, ut

Reg. lib. 5.
ep. 64.

A professionis tuae potuisset integritas apparere ad Apostolicae
»sedem, cui praesidemus, elegiti recurrere, alterens etiam te
»corporaliter verberatum aliqua iniuste, ac violenter fecit
»se. Et quamquam ea, quae vi impulsione sunt, canonum
»minime censura recipiat, & iure habeantur infirma, quia
»ipse ea dissolvit, qui injustum fateri compellit, sed magis
»illa est suscipienda, & amplectenda confessio, quae sponte
»tanea monstratur voluntate procedere, sicut apud nos se-
»cisse dinoscitur: nequid tamen nobis ambiguum potuisset
»existere, sanctissimo Joanni quondam fratri nostro Con-
»stantiopolitanae civitatis antistite de te praevimus scri-
»bendum, ut suis nos, quid actum esset, epistolis informaret.
»Quia saepe à nobis admonitus referens innotuit, quemdam
»codicem apud te fuisse inventum, quo plura contineban-
»tur haeretica: & ob hoc adversus dilectionem tuam fuisse
»commotum. Quem quia ad nos studuit pro satisfactione
»transmittere, priores ejus partes sollicita lectione percusa-
»rimus: & quoniam manifesta in eo haereticae pravitate ve-
»nera reperimus, ne denuo debuisset legi, vetuimus. Sed
»quia hunc te simpliciter legisse testatus es, ad amputandam
»ambiguae suspensionis materiam, libellum nobis manu tua
»portextisti perscriptum, in quo fidem tuam exponens, om-
»nes generaliter haereses, vel quidquid adversus catholicae
»professionis integritatem est aperte sine condemnatis: & ce-
»cuncta, quae sancta quatuor universales synodi recipiunt,
»te semper recipiunt, ac recipere, & quae condemnaverunt,
»condemnasse condemnareque professus es. Eam quoque sy-
»nodum, quae Imperatoris Iustiniani temporibus de tribus
»capitulis facta est, te & suscipere & custodire promissisti:
»& prohibuit à nobis codicem ipsum legere, in quo pesti-
»fera virus fraudis innexum est, libentissime consentisti:
»reprobans etiam atque condemnans omnia, quae con-
»tra catholicae fidei integritatem in eo dicta, vel latente
»inferta sunt, nec eum te legere denuo promissisti: Hac ra-
»tione permoti, postquam etiam exprobrata est à te libelli pa-
»gina, & fides tua nobis catholica, Deo custodiente, percla-
»uit, ab omni te haereticae perverfitatis macula juxta pro-
»fessionem tuam liberum esse decernimus, atque catholicum,
»atque sincere in omnibus fidei professorem, ac sequacem
»Jesu Christi Salvatoris gratia clarissime pronunciamus:
»liberam quoque tribuendo licentiam ad titum monasterium
»in tuo te loco, vel ordine nihilominus remeare.

Schismaticos ad recipiendam satisfactionem venire Gre-
»gorius invitabat: quibus etiam, si nullam ad unitatem
»ecclesiae redire voluissent, nullam se facturum violentiam
»promittebat. Unde Petro & Prudentio, episcopis de Ithia
»scribens, ait: Deus, qui latratum in unitate fidelium, & re-
»velat quatenus veritatem, cordi vestro dilectissimi
»fratres, aperiat quanto vos desiderio in gremio cupimus
»sanctae universalis Ecclesiae contineri, & in ejus manere uni-
»tate concordem. Quod fore non dubito, si abjecto conten-
»tionis stimulo, satisfieri vobis veteriter de his de quibus est
»dubitas, intendatis. Remaneat autem Cassioi notarij mei,
»edoctus relatione sum, fraternitatem vestram ad me habere
»re desiderium veniendi, si promissum fuerit, quia nullam
»molestiam sustinebit. Hoc ego cognoscens, & opto, & suc-
»census ardore charitatis, invito, ut ad me veniendi debeat
»tis laborem allumere: quatenus, pariter conferentes, quae
»vera, & redemptori nostro sunt placita, & communiter
»loquamur, & modis omnibus teneamus. Ego vero divinae
»protectionis gratia suffragante satisfacere vobis de quibus
»dubitatis paratus sum, & confido de omnipotentis Dei nostri
»clementia, quia ita vobis satisfactio mea interius inhaere-
»bit, ut nihil charitati vestrae de cetero possit ambiguum
»remanere. Nam illa, quae sanctissimi quatuor synodi sa-
»puerunt, atque diffinuerunt, sicuti praedecessor noster Leo
»sanctissimus Papa, ita ea & nos sapimus sequimur, ac tene-
»mus: nec ab earum fide aliquo modo dissentimus. Sed
»quia plus persona praesens, quam epistola satisfacit, hor-
»tor, dilectissimi fratres, ut ad me venire, sicut praefatus sum,
»debeat, dummodo ratione percepta, à concordia sanctae
»universalis Ecclesiae dissentio vos nulla dislocet. Hoc ta-
»men certa sit vestra charitas, quia vos, & cum affectu, quo
»deceat, suscipiam, & cum gratia relaxabo: nec aliquam vos
»vel quoscumque alios, qui pro hac ad me causa venire vo-
»luerint, afflictionem, vel molestiam sustinere permitto: sed
»seu ad contentiendum mihi cor vestrum misericordia divi-
»na compunxerit, sit, quod abest, in ea vos durare dissolutione
»contigerit, ad propria vos remeare, quando volueritis, juxta
»promissionem meam, sine laesione, vel molestia relaxare
»curabimus.

XXXVII.

Reg. lib. 4.
ep. 9.

*al. habue-
runt

XXXVIII.

Severum, Aquileiensem episcopum, capti totius schi-
»smatis existentem, Romam venire compellit, dicens: Sicut
»gradientem per devia, carpentem denuo rectum tramitem,
»tota Dominus aviditate complectitur: ita demum de defe-
»rente cognitam veritatis viam, majori gaudio, quam qui ga-
»dio, quo de convertente laetatus fuerat, contristatur: quia
»minoris excessus est veritatem non cognoscere, quam in
»eandem agnita non manere: aliudque est, quod ab errante
»committitur, aliud, quod per scientiam pertrahitur. Et
»nos siquidem, quantum incorporatum te jam pridem fuisse
»in unitate ecclesiae, gavisi fueramus, abundantius nunc dis-

«sociatum à catholica societate confunditur. Pro qua re
 «imminente larore presentium iuxta Christianissimi & fe-
 «rensimiterum domini iustionem, ad beati Petri Apostoli
 «limina cum tuis sequacibus venire te volumus: ut auctore
 «Deo, aggregata synodo, de ea, quæ inter vos vertitur, du-
 «bierat, quod iustum fuerit, iudicaret. At Severus Aposto-
 «lica simul, Imperialique iustione coactus imminente Smarag-
 «do Exarcho, simulque Antonio Ecclesiæ Romanæ defensore
 «Ravennam perducitur. Ubi veritus cum Gregorio syno-
 «dalem subire consilium, ad unitatem sanctæ universalis
 «Ecclesiæ, mediante Joanne Ravennati Pontifice, remeavit.
 «Sed cum post anni spatium ad propria rediisset, ab aliis
 «schismaticis persuasus, non solum ad pristinum vomitum
 «rediit, verum etiam Mauricij Deo semper adversi iustione
 «furrepta, qua iubebatur, ut schismatici redire ad unitatem
 «Ecclesiæ minime cogenterent, reliquis Episcopis Ecclesiæ se
 «jungentibus, maximas seditiones consabat. Quapropter
 «Gregorius neminem iam reverentem sine cautione jurato-
 «ria penitus suscipere satagebat. Quæ præstita huiusmodi
 «litteris eidem patrio Exarcho commendabatur: Firminus
 «frater & coepiscopus noster, Trigeftinæ antistes Ecclesiæ,
 «ante adventum vestræ excellentiæ salubri consilio ab schif-
 «mate, cui inhaeretur, respiciens, atque ad unitatem matris
 «Ecclesiæ rediens, nostris est epistolis confirmatus, quatenus
 «in veræ, quam agnoverat, fidei matris Ecclesiæ, fortitudine
 «animi fixus ac stabilis permaneret. Quo audito, Severus
 «Gradensis episcopus ejusdem caput schismatici eum diver-
 «sis primum cepit, si posset, fusionibus à bono revocare
 «proposito. Quod dum perficere, auctore Deo, minime
 «valuisse, seditionem illi suorum civium excitare non ti-
 «muit. Quanta vero prædictus frater & coepiscopus no-
 «ster Firminus ex eadem immisione pertulerit, plenus illic
 «ac verius è vicino poteris agnosce. Directis itaque ex-
 «cellentiæ vestræ iustionibus, quibus in Istriae partibus locum
 «vestrum agere, Deo auctore, noscuntur distractus jubetore,
 «quatenus, & sepe dictum fratrem nostrum ab illatis de-
 «beant defendere molestiis, & quietem illius multis ad imi-
 «tandum profuturam, modis omnibus procurare: ut hæc ve-
 «stra provisio, & conversorum sit optata securitas, & occa-
 «sio oborta sequentium. Denique Severus, quia ad unita-
 «tem sanctæ universalis Ecclesiæ redire non meruit, ad scin-
 «dendam quoque suæ ipsius dioceseos unitatem, Romanum
 «Pontificem suæ vecordia suscitavit: adeo ut ab ipso illius
 «obitus tempore, Aquileiensis diocesis in duos metropoli-
 «tanos, catholicorum videlicet, schismaticorumque divisa
 «sit: neque potuit postmodum, licet omnes generaliter ad
 «unitatem de schismate repederent, ad pristina conjun-
 «ctionis unionem usque hæctenus reformari.

Reg. lib. II. ep. 40.

XXXIX. Reg. I. 9. ep. 41.

Sicut nulli clericorum pro infirmitate corporis quarta-
 tum subsidia Gregorius minuebat: ita nulli Pontificum
 pro agnitudine qualibet succedendum fore docebat. Unde
 Anatolio, Constantinopolitano subdiacono referens:
 «ait. Scripsit mihi dilectio tua, piissimum Dominum nostrum
 «reverendissimo fratri meo prima Justiniana episcopo pro
 «agnitudine capitis, quam patitur, precipere succedi, ne
 «forte dum episcopi jura eadem civitas non habet, quod ab-
 «sist, ab hostibus perat. Et hæc quidem nunquam canones
 «precipiunt, ut pro agnitudine episcopi, episcopo suce-
 «datur, & omnino injustum est, ut si molestia corporis ir-
 «ruit, honore suo privetur agrior, atque hoc per nos
 «fieri nullatenus potest, ne peccati in mea anima ex eius de-
 «positione veniat. Sed suggerendum est, ut si is, qui est in re-
 «gimine, agrotat, dispensator illi talis requiratur, qui pos-
 «sit ejus curam omnem agere, & locum illius in regimine
 «ecclesiæ, ipso non deposito, ac in custodia civitatis imple-
 «re: ut neque Deus omnipotens offendatur, neque civitas
 «inveniantur esse neglecta. Si vero idem reverendissimus Jo-
 «annes fortasse pro molestia sua petierit, ut ab episcopatu ho-
 «nore debeat vacare, eo petitionem dante scripto, conce-
 «dendum est. Aliter autem nos id facere pro omnipotentis
 «Dei timore omni modo non valeamus. Quod si hoc pe-
 «tere ille noluert, quod piissimo Imperatori complacet,
 «quidquid jubet facere, in ejus est potestate: sicut novit, ip-
 «se provideat: nos tantummodo in depositionem insonis
 «non faciat permiseri. Quod verò ipse fecerit, si canoni-
 «cum est, sequimur: si vero canonicum non est, in quantum
 «sine peccato nostro valemus, portamus. Pontificibus volun-
 «tatiæ suis renuntiantibus sedibus successores Gregorius
 «nullo modo denegabat: eosque postmodum de redivitis
 «relictæ Ecclesiæ sufficienter nutriendos esse censebat. Unde
 «Matthiano Ravennati episcopo significans, ait: Qualiter
 «ordinati à nobis sacerdotis, corporis, qua notum est, im-
 «pediente molestia, Anninensis ecclesiæ pastorali hæctenus
 «sit regimine destituta, dudum fraternitas vestra cognovit.
 «Quem dum habitatorum loci illius precibus permoti sæ-
 «pius hortaretur, ut si de eadem capitis, qua detinebatur
 «molestia, melioratum se esse sentiret, ad suam, auxiliante
 «Domino, reverteretur ecclesiam, quia datis inducens, in hoc
 «quadrennio expectatur. Quem dum nos clericorum, vel
 «civium illic venientium, nolique precibus arguentium in-
 «stantibus hortaretur, ut si valeret, auxiliante Domino, cum
 «eis remearet: data scriptis supplicatione, nos petiit, ut

Reg. I. 7. ep. 49.

* al. urgen- tium

A quia ab eiusdem Ecclesiæ regimine, vel susceptum officium
 pro eadem, qua detinebatur, molestia aliter nullatenus
 posset, ecclesiæ ipsi ordinare episcopum deberemus. Un-
 de quia cunctarum ecclesiarum injuncta nos sollicitudinis
 cura constringit, ne diutius gregi fidelium desit custodia
 pastoralis illorum precibus, hujusque ex sui impossibilitate
 renunciatione compulsi, visum nobis est eidem Anninens-
 ecclesiæ debere episcopum ordinari: & datis ex more præ-
 ceptis, clerum plebemque ejusdem ecclesiæ non desistimus
 admonere, quatenus ad eligendum sibi antistitem con-
 cordi provisione concurrant.

XI. Reg. lib. II. ep. 7.

Item Etherio episcopo: Quamvis triste nobis sit val-
 de, quod loquimur, atque fraterna nos potius compassione
 urgeat, quam aliquid de auditis diffinire permittat: sus-
 cepti tamen sollicitudo regiminis cor nostrum instanti pul-
 sar aculeo, magna nos ecclesiis cura prospicere, & ante
 quam harum possit utilitas deperire, quid fieri debeat,
 Deo auctore, disponere. Pervenit igitur ad nos, quendam
 B episcopum ita passionem capitis incurrisse, ut, quæ men-
 te alienata agere soleat, gemitus & fletus audire sit. Nece-
 ergo languente pastore, grex, quod absit, infidioris
 dentibus laniandus exponatur, vel ecclesiæ ipsius utilita-
 tes deperant: cauta nos necesse est provisione tractate.
 Et ideo quia vivente episcopo, quem ab officio suo ne-
 cessitas infirmitatis, non crimen abducit, alium loco ejus-
 reculante eo, nulla sinit ratio ordinari: si intervalla
 agnitudinis habere est solitus, ipse data petitione, nec se-
 ulterius ad hoc ministerium intellectum habere, nec ad
 alia officia, subverrente infirmitate, posse fateatur assu-
 gere, & alium loco suo ex parte ordinandum. Quo facto,
 omnium electione solemniter alter, qui dignus fuerit, epi-
 scopus consecratur, sic tamen, ut quousque eundem epi-
 scopum in hoc saculo vita tenuerit, sumptus ei debiti dese-
 eadem ecclesia ministrantur. Enimvero, si nullo tempore
 ad sanæ mentis redit officium, persona est fidelis, ac vitæ
 probabilis eligenda, quæ ad regimen ecclesiæ idonea pos-
 sit exiltere, atque de animarum utilitate cogitare, inque
 C eos sub disciplinæ vindicta restringere, ecclesiasticarum
 reum curam gerere, & martium atque efficacem se in
 omnibus exhibere: qui etiam, si episcopo, qui nunc agro-
 tat, superflus extiterit, loco ejus debeat consecrari.

* al. quid

Virginem stupratam Gregorius jubebat uxorem perci-
 pere, aut stupratorem ejus castigatum verberibus in mo-
 nasterio deputare. Unde Felici Sipontino episcopo, scribens,
 dicens: Expectabamus fraternitatem tuam sua aliquos
 ad Deum prædicatione convertere, & male agentes ad re-
 stitutum revocare. Quæ de re nimis contristamur, quia
 è diverso in nepotis tui Felicis pravitate tua evidenter, qui-
 talem nutriti, culpa monstrata est. Pervenit itaque ad nos,
 quod supra scriptus Felix Evangelicæ diaconi tui filiam stupro
 deceperit. Quod si verum est, quamvis gravi esset de lege
 poena plectendus, nos tamen aliquatenus legis duritiam
 mollientes, hujusmodi disponendo, præcipimus, ut aut
 quam stupravit, uxorem habeat: aut certe si renuendum
 præverit, distractus, ac corporaliter castigatus, excommu-
 nicatusque in monasterium, in quo penitentiam peragat,
 D retundatur: de quo ei nulla sit egrediendi, sine nostra præ-
 ceptione, licentia.

XII. Reg. lib. II. ep. 42.

Virum sine uxoris propriæ voluntate conversum, etiam
 si fuisset jam tonsuratus, Gregorius uxori reddi jubebat.
 Quapropter Adriano, Panormitano Notario scribens, ait:
 Agathola, latris presentium, quæstia est, maritum suum
 contra voluntatem suam in monasterio Urbici abbatis esse
 conversum. Quod quia ad ejusdem abbatis culpam, & in-
 vidiam non est dubium pertinere, experientia tua præ-
 cipimus, ut diligenti inquisitione discutat, ne forte cum
 ejus voluntate conversus sit, vel ipsa se mutare promiserit:
 & si hoc repererit, & illum in monasterio permanere pro-
 videat, & hanc, sicut promisit, mutare compellat. Si ve-
 rò nihil horum est, nec quondam fornicationis crimen,
 propter quod viro licet uxorem relinquere, prædicta mu-
 lierem commisisse cognoveris, ne illius conversio uxoris
 relictæ in saculo fieri possit perditionis occasio, volumus
 ut maritum suum illi, etiam si jam tonsuratus est, reddere
 E debeas omni excusatione cessante: quia & si mundana lex
 præcipit, conjugium, divina lex fieri non permittit. Nam, ex-
 ceptâ fornicationis causâ, virum uxorem relinquere nulla
 ratione concedit: quia postquam copulatione conjugij vi-
 ri atque mulieris unum corpus efficitur, non potest ex
 parte converti, & ex parte in saculo remanere.

XIII. Reg. lib. II. ep. 43. Grat. 27. q. 2. c. 21.

Judeorum perfidiam rationibus magis, quam violentiis
 excutere Gregorius decebat. Quapropter Virgilio, &
 Theodoro episcopis Galliarum, post aliqua scribens, ait:
 Plurimi Judicæ religionis viri in hac provincia com-
 nentes, ac subinde in Massilie partibus pro diversis nego-
 tiis ambulantes, ad nostram perducere notitiam, multos co-
 sistentium in illis partibus Judæorum vi magis ad fontem
 baptismatis, quam prædicatione perductos. Nam intentum
 quidem hujusmodi, & laude dignum censeo, & de Do-
 mini nostri descendere dilectione profiteor: sed hanc ean-
 dem intentionem, nisi competens scripturæ sacræ comite-
 F ij

XIII. Reg. I. I. ep. 45.

»tur effectus, timeo, ne aut mercedis opus exinde non pro-
»veniat, aut juxta aliquid animarum, quas eripi volumus,
»quod ablit: dispendia subsequantur. Dum enim quisquam
»ad baptismatis fontem non praedicationis suavitate, sed
»necessitate pervenit, ad pristinam superstitionem remeans,
»inde deterius moritur, unde renatus esse videbatur. Fia-
»ternitas ergo vestra hujusmodi homines frequenter prædica-
»tione provocet, quatenus mutare veterem magis vitam de-
»doctoris suavitate desiderent. Sic enim & intentio vestra
»recte perficitur, & conversi animus ad priorem denovo vomitum
»non mutatur. Adhibendus ergo illis est sermo, qui &
»errorum in ipsis spinas urete debeat, & prædicando quod
»in his tenebrefcit, illuminet: ut pro his admonitione fre-
»quenti mercedem fraternitatis vestra capiat, & eorum quantos
»Deus donaverit ad regenerationem novæ vitæ perducatur.
»Item Victor episcopo Panormitano: Sicut Judæis non de-
»bet esse licentia quidquam in synagogis suis ultra, quam
»permisum est lege, præsumere, ita in his, quæ eis concessa
»sunt, nullum debent prejudicium sustinere.

XLIV.

»Quemadmodum Judæos violentè baptizari Gregorius
»denegabat, ita Christianos eis quoquo modo subici nullatenus
»permittit. Unde Libertino prætori Siciliæ scribens, ait: Fertur, quod N. A. f. quidam sceleratissimus Judæorum
»sub nomine beati Eliæ altare puniendæ temeritate constru-
»xerit, nulloque illic Christianorum ad adorandum fa-
»cilegæ seductione deceptis: sed & Christiana, ut dici-
»tur, mancipia comparavit, & suis ea obsequiis, ac utili-
»tatis deputavit. Dum igitur severissime in eum pro tan-
»tis facinoribus debuisset ulcisci, gloriosus Justinus medica-
»mento avaritiæ, ut nobis scriptum est, delinuit, Dei di-
»stulit injuriam vindicare. Gloria autem vestra hæc om-
»nia distincta examinatione perquirat & si hujusmodi ma-
»nifestum esse repererit, ita districtissime, ac corporaliter
»in eundem sceleratum festinet vindicare Judæum: quate-
»nus hæc ex causa, & gratiam sibi Dei nostri conciliet, & his
»se posteris pro sua mercede imitandum monstrat exemplis.
»Mancipia autem Christiana, quæcumque eum comparasse
»paterit, ad libertatem juxta legum præcepta sine omni
»ambiguitate perducite: ne, quod ablit, Christiana religio
»Judæis quoque modo subdita polluitur. Item Venantio
»episcopo Lunensi: Multorum ad nos relatione pervenit,
»na Judæis in civitate Lunensi degentibus in servitium Chri-
»stiana detineri mancipia. Quæ res nobis tantò vili est alpe-
»rior, quantò à fraternitate tua, & patientia operosior.
»Oportebat quippe te, respectu loci tui, atque Christianæ
»religionis intuitu, nullam relinquere occasionem supersti-
»tioni Judæicæ, ne simplices animæ non tam stationibus quàm
»potestatis jure quodam modo deservierint. Quamobrem
»hortamur fraternitatem tuam, ut secundum pristinam
»legum tramitem nulli Judæo liceat Christianum mancipi-
»um in suo retinere dominio: sed si qui penes eos inventiuntur, li-
»bertas eis tutioris auxilio ex legum sanctione servetur.

Reg. li. ep. 17. v. 2.

Reg. l. s. ep. 21.

XLV.

»Si quos Christianorum pro longitudine itineris per pro-
»vincias ab Hebræorum servitio per legalia violentiam Gregorius
»liberare non poterat, suis pretiis redimendos esse cen-
»sebat. Unde Candido Presbytero per Gallias scribens: Dominicus, inquit, presentium portitor lacrymabiliter nobis
»innotuit, quatuor fratres suos de captivitate à Judæis
»redemptos esse, atque eos tunc Narbonæ in eorundem Ju-
»dæorum servitio detineri. Et quia omnino grave execran-
»dumque est Christianos in servitio esse Judæorum, dilectio-
»nem tuam scriptis presentibus adhortamur, ut cum omni
»subtilitate, & sollicitudine studeat persequari: & si re vera
»ita est, atque manifesta veritate tibi constiterit, quia neque
»ipsi unde se redimant, neque suprascriptus portitor habet,
»eos studij tui sit redimere, sciens, quia quidquid in eis de-
»deris, tuis sine dubio rationibus imputabitur.

Reg. l. s. ep. 21.

XLVI.

»Judæorum mancipia semel confugentia ad Ecclesiam,
»numquam quibuslibet stationibus reddi jubebat. Unde
»Ianuario Catalitano episcopo inter cetera scribens, ait: Perver-
»ty ad nos, servos ancillaque Judæorum fidei causâ ad
»ecclesiam confugientes, aut in fidelibus dominis restitui, aut
»eorum, ne restituantur, pretium dari. Hortamur igitur, ut
»nullatenus tam pravam consuetudinem manere permittas:
»sed cum quilibet Judæorum servus ad venerabilia loca fi-
»dei causâ confugerit, nullatenus eum patiamini præjudi-
»cium sustinere: sed, sive olim Christianus, sive nunc fue-
»rit baptizandus, sine nullo pauperum Christianorum dam-
»no, religioso ecclesiasticæ pietatis patrocinio in libertatem
»modis omnibus defendatur.

Reg. lib. 3. ep. 9.

XLVII.

»Non solum Christiana mancipia Gregorius in libertatem
»pristinam legaliter revocabat, verum etiam pagana ad fi-
»dem venire volentia, vendi nullo modo permittit. Unde
»Forrunato, Neapolitano episcopo inter cetera scribens, ait: Fraternitatem vestram oportet esse sollicitam: ut, si de
»Judæorum servitio non solum Judæus, sed etiam quisquam
»paganorum fieri voluerit Christianus, postquam voluntas
»ejus fuerit patefacta, ne hunc sub quolibet ingenio, vel ar-
»gumento cuiquam Judæorum vendendâ facultas sit: sed is
»qui ad fidem Christianam converti desiderat, defensione ve-
»stra in libertatem modis omnibus vindicetur. Hi vero,
»quos hujusmodi oportet servos amittere, ne fortissim utili-

Reg. lib. 3. ep. 31.

A rates suas irrationabiliter affiment impediri, sollicita vos
»hoc convenit consideratione servare: ut si paganos, quos
»mercimonij causâ de externis finibus emeint, intra tres
»menses, dum empor, qui vendi debeant, invenitur futu-
»gore ad ecclesiam forte contigerit: & velle se fieri, dixe-
»runt, Christianos, vel etiam extra ecclesiam hanc talem vo-
»luntatem prodiderint, pretium eorum à Christiano scilicet
»cet emptore percipiant. Si autem post præfinitos tres
»menses, quisquam hujusmodi servorum Judaicorum velle
»suum edixerit, & fieri voluerit Christianus, nec aliquis
»eum postmodum emere, nec dominus qualibet occasione
»specie audeat venundare, sed ad libertatis proculdubio
»præmia perducatur, quia hunc non ad vendendum, sed
»ad serviendum sibi intelligitur reservasse.

XLVIII.

»Pagana mancipia, Judæos videlicet dominos suos ad fi-
»dem præcedentia, in eorum servitium, etiam si ipsi eos ad
»Christianitatem subsecuebantur, nullo modo revocabat.
»Unde Joanni Syraculano episcopo, Felix, inquit, præfati-
»tium portior quaestus nobis est, cum sit de Christianis pa-
»rentibus natus, à quodam Christiano Samarano, quod dici-
»tur scelus est, se esse donatum: & dum hujusmodi supersti-
»tiosis homines Christiana quolibet modo mancipia possi-
»dere, nec ratio leges, nec reverentia religionis admittat,
»se tamen per decem & octo annos in ejus astricto servitio
»permanuisse. Sed cognoscens te hoc decessore vestro sanctæ
»memoriæ Maximiano sano zelo, sicut decuit sacerdotali
»commoto, de Samarani nefario servitio liberavit. Sed
»quia ejusdem Samarani filius post quatuor annos factus
»dicitur Christianus, & supradictum Felicem in ejus ser-
»vitium, quantum ipse dicit, quidam nituntur redigere,
»sanctitas vestra hæc, quæ edoctissimus, diligenter inquiri-
»rat: & si ita ei esse constiterit, eum tueri ludeat, & æ-
»nullo sub qualibet occasione gravari permittat: quia dum
»superstitiosæ sceleræ mancipia dominos suos ad fidem præ-
»cedentia, servitio eorum aperte redigi jura prohibent,
»quanto magis hic de Christianis parentibus natus, & fa-
»ctus à parvulo Christianus, hanc non debet quaestionem
»aliquo modo sustinere? Maxime, quia nec patris esse ser-
»vus potius, quem liquet ex prava potius præsumptione po-
»tam posse venientem de legibus sustinere.

Reg. lib. 7. ep. 22.

C Circumcidi saltem paganorum neminem Gregorius per-
»mittebat. Quamobrem Leoni Catenensi episcopo: Res, inquit,
»ad nos omnino detestabilis, & legibus inimica per-
»venit: quæ si vera est, fraternitatem tuam vehementer acce-
»cusat: quia eam de minor sollicitudine probat esse culpa-
»bilem. Comperimus autem quod Samarai degentes Cate-
»tinæ pagana mancipia emeint atque ea circumcidere ausu
»temerario præsumpserint. Atque ideo necesse est, ut
»omni modo zelum in hæc causa sacerdotalem exerceas, & æ-
»cum omni, hoc, vivacitate, ac sollicitudine iudeas per-
»sequatur: & si ita repereris, mancipia ipsa sine mora in li-
»bertatem modis omnibus vindica, & Ecclesiasticam eise-
»tutionem impende, nec quidquam dominos eorum deesse
»pretio quolibet modo recipere patiaris, qui non solum hoc
»damno multandi, sed etiam alia erunt poena de legibus
»ferendi.

XLIX. Reg. lib. 5. ep. 32.

D Sanc, quia Judæorum perfidia zelum Christianorum da-
»tis contra se muneribus ludificare solebat: non solum illi
»penitus ab eis capebat, quinimmo eorum munera Gre-
»gorius execrabilia judicabat. Unde Recaredo regi Vvisi-
»gothorum post cetera scribit, dicens: Præterea indico, quia
»quia crevit de vestro opere in laudibus Dei hoc, quod di-
»lectissimo filio meo Probino presbytero narante, cognos-
»vi, quia cum vestra excellentia constitutionem quandam
»contra Judæorum perfidiam dedisset, ij, de quibus prola-
»ta fuerat, rectitudinem vestræ mentis insecutere, pecunia-
»rum summa offerendo, moliti sunt. Quam excellentiæ
»vestra contempsit: & omnipotentis Dei placere judicio
»requirere, aut innocentiam prætulit. Quia in re mihi Da-
»vid regis factum ad memoriam venit, cui dum concupitæ
»aqua de cisterna Bertheemitica, quæ inter hostiles cuneos
»habebatur, ab obsequentibus militibus fuisset oblata pro-
»tinus dixit: Absit à me, ut sanguinem istorum hominum
»bibam. Quam quia fudit & bibere noluit, scriptum est:
»Libavit eam Domino. Si igitur ab armato rege in-
»sacriticium Dei versa est aqua contempta: pensemus quales
»sacriticium omnipotenti Deo rex obtulit, qui pro amore
»ipsius non aquam, sed aurum accipere contempsit: Itaque,
»sili excellentissime, fidenter dicam, quia libasti aurum
»Domino, quod contra eum habere nullo modo voluisti,
»& cetera.

L. Reg. l. 7. ep. 126.

2. Reg. 23. 6

1. Par. 11. 2

E Hinc est, quod sicut à majonibus traditur, & nos usque
»ad tempora nostra, dum adhuc pubesceremus, oculis nos-
»tris conspeximus, consuetudo verus obtinuit, ut omnes
»illius superstitionis homines quantumcumque pulcherrima
»mercumonia detulissent, nunquam Pontij calibus allo-
»quis fruerentur, nunquam obrutibus Apostolicis potiren-
»tur, sed extra velum longissimæ porticus, non quidem in
»scamnis, sed in marmoreo pavimento sedentes, suscepta
»pretia numerabant: ne videlicet viderentur aliquid de
»manu pontificis accepisse. Nam reverendæ memoriæ Ni-
»colaus Pontifex, Arsenium quondam Hortanæ civitatis

LI.

episcopum, Judaicas tunc primum pellicias introducere molientem, adeo averfatus est, ut ei palatinam processione[m] veller adinere, nisi superstitio[rum] genit[is] velles abjurando, cum sacerdotibus infulis consuetudinaliter procedere studuisset.

LII. Reg. lib. II. ep. 3.

Antichristi precursiores observari debere sabbatum praedicantes, Gregorius taliter refutavit: Pervenit ad me, quoddam perversi spiritus homines prava inter vos aliqua, & sanctae fidei adversa seminalle, ita ut die sabbati aliquid operari prohiberent. Quos, quid aliud, nisi Antichristi praedicatoris dixerim? Qui veniens, diem sabbatum atque Dominicum, ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se simul & resurgere simulat, haberi in veneratione vult diem Dominicum. Et quia iudaizat populum compellit, ut exteriorem ritum legis revocet; & sibi iudaorum perfidiam subdat, coli vult sabbatum. Hoc enim, quod per Prophetam dicitur: *Ne inferatis onera per portas vestras in die sabbati*, tamdiu teneri potuit, quamdiu legem licuit iuxta litteram custodiri. At postquam gratia omnipotentis Domini nostri Iesu Christi apparuit, praecipua legis, quae per figuram dicta sunt, iuxta litteram servanda non possunt. Nam si quis dicit hoc de sabbato esse servandum, dicat necesse est etiam carnalia facienda persequenda; dicat praecipuum quoque de circumfissione corporis adhuc utique retinendum. Sed contra se, Paulum apostolum audiat dicentem: *Si circumcidamini, Christus vobis nihil prodest.* Nos itaque hoc, quod de sabbato scriptum est, spiritualiter accipimus, spiritualiter retinemus. Sabbatum autem requies dicitur. Verum autem sabbatum ipsum Redemptorem nostrum Iesum Christum Dominum habemus; & qui lucem fidei cognoscit si peccata concupiscentiae ad mentem per oculos trahit, in die sabbati onera per portas introducit. Non ergo in die sabbati onera per portas introducit, si in redemptoris nostri gratia constituti, pondera peccati ad animam per sensus corporis non trahamus. Nam ille Dominus, ac Redemptor noster multa in die sabbati legitur operatus, ita ut Iudaeos reprehenderet, dicens: *Quis vestrum bovem, aut asinum suum non solvit in die sabbati, & ducit ad aquam?* Si ergo ipsa per se veritas non custodiri iuxta litteram sabbatum praecipit, quisquis otium sabbati secundum legis litteram custodit, cui saltem nisi ipsi veniant contradicitur? Aliud quoque ad me periculum est, vobis a perversis hominibus esse praedicatum, aut Dominico die nullas debet lavari. Et quidem si pro luxu animi, atque voluptate quis lavari appetit, hoc fieri, nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis, hoc nec Dominico die prohibemus. Scriptum est: *Uippe est: Nemo unquam carnem suam odio habet, sed se servat, ut servet eam.* Et rursum scriptum est: *Carnis curam se feceritis in concupiscentiis.* Qui igitur carnis curam in concupiscentiis fieri prohibet, profecto in necessitatibus concedit. Nam si dominico die corpus lavare peccatum est, lavari ergo die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte conceditur, cur hoc, exigente necessitate toti corpori denegatur? Dominico vero die labore terreno cessandum est, atque omni modo orationibus insistentium: ut si quid negligentiae per sex dies agitur, per diem resurrectionis Domini caecis peccibus expietur.

Hier. 17. d

Gal. 5. a

Luc. 13. d

Ephes. 5. g Rom. 13. d

LIII.

Tanta compassionis gratia circa omnes Gregorius redundabat, ut alterius infirmitatem in suo corpore hunc sustinuisse, si velis, aspicias. Unde Ioannes Ravennati Episcopo scribens, ait: Dominicus mandatis praecipitur proximis, sicut nos in eis ipsos diligere, eorumque languoribus tanquam propriis infirmitatibus condolare. Quorum memor vestra fraternitas competenti sibi more Caltorum fratrem & coepiscopum nostrum, & prius per compassionem studuit visitare, & eum postmodum post, excrecente molestia corporis, in Ravennati urbe suscipere. Unde non solum nos impense charitatis, sed, & Deum vobis fecistis proculdubio debitorem, cui in fratris infirmitate condoluisset probamini, ipsi sumque argui in sui membri molestia non solum visitasse, sed etiam suscepisse. Quem cum ipse pro sua simplicitate illic ordinare omnino renebam; sed petentium importunitas fecit, ut contradicere nullatenus potuissem. Si autem fieri potest, multum mihi, & ipsi consiliis, si cum ad me, vel per Siciliam transieritis. Item Leontio, Episcopo Ubinati: Caltorum fratrem coepiscopumque nostrum Romae pro corporis sui molestia retinemus; & quia nunc ad suam non valet ecclesiam remeare, propterea, eo absente, ecclesia ipsius fraternitati tuae visitationis operam providemus delegandam. Item universis habitatoribus Aemilii: Si culpam vestram filij dilectissimi intencius velitis attendere, alicuius vos apud Deum debetis oratione purgare, quod episcopum vestrum non devota mente, nec ut filij suscepisset: quem inquietudo & tribulatio a vobis illata ad hoc usque perduxit, ut molestiam corporalem incureret: quamvis in eo nihil de his, quae nobis sunt scripta, cognovimus, sed solum inelle debilitatem vidimus, pro qua eum hic retinere curavimus. Item Fulgilio, Patriarchae Alexandrino: Aute hoc temporis Bonifacii characterij Responsalis mei, qui in urbe regia demoratur, ve-

hementer me scripta turbaverunt, quae dicebant dulcissimam mihi atque suavissimam sanctitatem vestram defectu[m] corpori luminis perulisse. Ex quibus scriptis gravi dolore percussus sum: sed subito Creatoris, ac Redemptoris nostri gratia prosperante, beatitudinis vestrae suscepti episcopi solam, & sanum de ea corporis molestia, quam audiveram, agnoscens, exultavi vehementer: quia tanta cordis leticia secuta est, quanta prius tristitia amaritudo praecelerat. Scimus enim, quia in omnipotentis Dei adiutorio multorum salus est vira vestra. Item Rusticiana patricia: Quoties de urbe regia ad nos aliquis venit, curae nobis est, de corporis vestri sospitate requirere. Sed peccatis meis facientibus, & semper audio, quae me tedit audire: quia in tanta tenuitate atque debilitate adhuc in vobis, referunt, podagrae dolores excrecere. Sed oro omnipotentem Dominum, ut omnia, quae in vestro corpore aguntur, ad salutem animae dirigantur, flagella temporalia aeternam vobis quietem praeparant: & per eos dolores, qui cum sine sunt, gaudia vobis sine fine concedat.

* al. 66

Item Mariniano Ravennati episcopo: Venientes quidam Ravennates homines gravissimo me dolore invenientes percussum, quia fraternitatem tuam retulerint de vomitu sanguinis agrotare. Ex qua re solliciti, & singulitum eos, quos hic doctos lectione novimus, medicos fecimus requiriti: & quid singuli fenserint, quid ve dictaverint, sanctitati vestrae scriptum misimus, qui tamen quietem & silentium praemissis dictant. Quam si tua fraternitas in sua ecclesia possit habere, valde sum dubius: & ideo videtur mihi, ut ordinatae illic ecclesiae, vel qui Missarum solemniam celebrant, vel qui episcopij curam gerere, hospitalitatem & susceptionem possit exhibere, quive monasteriis custodiendis praesse, tua fraternitas ad me ante aestivum tempus debeat venire, ut agnitudinis tuae ego specialiter, in quantum valeo, curam geram, quietemque tuam custodiam: quia hinc agnitudinis aestivum tempus medici vehementer dicunt esse periculose sum. Et valde pertimesco, ne si curas aliquas cum adversitate temporis ceperis, amplius ex eadem molestia periclitaris. Ego enim ipse valde sum debilis, & omnino est utile, ut cum Dei gratia sanus ad tuam ecclesiam redeas: aut certe si vocandus es, inter manus tuorum voceris: & ego, qui me morti proximum video, si me omnipotens Deus antea vocare voluerit, inter tuas manus debeam transire.

Reg. lib. 9. ep. 28.

Pro barbarorum incursionibus bis in hebdomada fieri leranias Gregorius decernebat. Quapropter universis episcopis Siciliae scribens, ait: Super afflictiones & gemitus, quos anno haec continuatione de hostibus sustinemus, major nos metus excruciat, quod inimicos nostros omni animum ad Siciliae invasionem cognoscimus festinare. Sed ne hoc illis molientibus, prosperitatem multitudo nostrorum praebeat peccatorum, toto nos corde ad Redemptoris nostri remedia conferamus, & quibus resisteri virtute non possumus, lacrymis obviamus. Nam quid vobis cavendum, quidve sit vehementius formidandum, ex istius provinciae debetis desolatione colligere. Itaque hortor, fratres charissimi, ut omni hebdomada, quarta & sexta feria letaniam inexcusabiliter indicatis: & contra hos barbaros caecae crudelitatis incurfus supernae protectionis auxilium imploretis.

LIV. Reg. lib. 9. ep. 45.

Tandem Siciliam simoniae haeresi libidineque fordentem Gregorius, sicut modo cernitur, perituram praedixit, Maximiano, Syracusano episcopo scribens: Tanta nobis subinde mala, quae aguntur in illa provincia, nunciantur, ut peccatis facientibus, quod avertat omnipotens Deus, celesiter eam perituram credamus.

LIV. Reg. lib. 8. ep. 36.

Sed & peiora perioribus esse futura, praesago spiritu, Maximo Salonitano episcopo scribit, dicens: Ad Romanam urbem veniens communis filius presbyter Veteranus ita me podagrae doloribus debilem reperit, ut fraternitatis tuae epistolis per me respondere nullatenus valuissem. Et quidem de Sclavorum gente, quae vobis valde immiget, & affligor vehementer & conturbor: Affligor in his, quae jam in vobis patior, conturbor autem, quia per istra aditum jam ad Italiam intrare coeperunt. De Iuliano autem Scribona quid dicam? Quando ubique video, quia nobis peccata nostra respondeant: ut & foris a gentibus, & intus a perversis iudicibus conturbemur? Sed nolite de talibus omnimodo contristari: quia qui post nos vixerint, deteriora tempora videbunt: ita ut in comparatione sui temporis, felices nos aestimant dies habuisse. In quantum vero de fraternitas tua praevalet: opponere se pro oppressis debet, quae, etiam si professe minime valuerit, ipsa omnipotentis Deo mentis devotio sufficit, quam dedit. Scriptum est enim: *Eripe eos, qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum, liberat ne cesses.* Quod si dixeris: Vires non suppetunt, qui inspector est cordis ipse intelligit. In omni ergo, quod agis, inspectorem cordis appetere habere placatum. Quidquid est, unde illi placeas, facere nonne omittas. Nam humani terrores & gratiae, fumo sunt fumiles, qui leni aura raptus evanescit. Hoc certissimè cito, quia placere Deo sine pravis hominibus nullus potest. In tanto ergo se aetimet fraternitas tua omnipotenti Deo placuisse, quanto se perversis hominibus displicuisse cognoverit.

Prov. 24. b

Exod. 2. c
Job. 30. d
Phil. 2. b

LVI.
Reg. lib. 7.
ep. 24.

LVII.

LVIII.

Reg. lib. 9.
38.

LIX.
Reg. lib. 2.
ep. 10.

LX.
Reg. lib. 6.
ep. 22.

verit. Ipsa tamen defensio pauperum moderata & gravis sit: ne, si quid nimis rigide agitis, ex juventute vos arbitrentur homines superbere. Sed talis necesse est ut inveniatur pro oppressis vestra defensio, quatenus & humiles protectionem sentiant, & oppressores non facile inveniatur, quod aut malevola mente reprehendant. Attende ergo quod ad Ezechielem dicitur: *Fili hominis increduli & subversores sunt tecum: & cum scorpionibus habitas.* Et beatus Job ait: *Frater sui draconum, & socius struthionum.* Et Paulus discipulus dicit: *In medio nationis prava & perversa, inter quos luceris, sicut luminaria in mundo.* Tantum ergo debemus cautius ambulare, quanto nos scimus inter Dei inimicos vivere.

Hujus cautela sua conficiens Romano defensori Gregorius ait: Pervenit ad nos, quia quidam homines omnimodo discretionem tenentes, in suis nos periculis implicari desiderant: atque ita volent ab ecclesiasticis personis defendi, ut ipsae quoque ecclesiasticae personae ex eorum culpa teneantur. Idcirco praesenti te praecipione admono, & per te fratrem & coepiscopum nostrum dominum Joannem, vel ceteros, qui interesse possunt, ut patrocinia ecclesiastica, sive mea suscipiatis scripta, sive etiam ea minime fuerint directa, sub tanto moderamine debitis impendere, quatenus si qui in furis publicis implicati sunt, a nobis non videantur in iuste defendi: ne opinionem male agentium ex indifferetia defensionis ausu, in nos illo modo transferamus: sed quantum decet, Ecclesiam admodum & verbum intercessionis adhibendo, quibus valet succurrere, ut & illis opem feratis, & opinionem sanctae Ecclesiae non inquinatis.

Item Joanni episcopo post aliqua: Si qui eorum, de quibus est aliqua questio, in ecclesiam fortasse refugerint, ista debet causa disponi, ut nec ipsi violentiam patiantur, nec hi qui dicuntur oppressi, damna sustineant. Cura ergo vestra sit, ut eis sacramentum ab his, quorum interest, de servanda lege & justitia promittatur, & per omnia commoneantur exire, atque suorum actum reddere rationem. Quibus etiam ecclesiae vestrae defensorem deputare vos convenit, cujus sollicitudine ea, quae illis fuerint promissa, ferventur.

Quantae humilitatis Gregorius fuerit, cum ex multis, tum ex his manifestissimè poterit deprehendi, quod omnes quidem sacerdotes, fratres, & comministros: clericos autem diversis ordinis dilectissimos filios: at vero laicos viros dominos: & foeminas dominas in suis litteris nominabat: neque ab aliquo vocari aequanimiter permittebat. Nam ut ea, quae super hujusmodi comprehensa sunt, praetermittam, Rusticianae patriciae scribens, ait: Excellentiae vestrae scripta suscepi, quae me in gravissima aegritudine positum, de salute, de devotione, ac de dulcedine viae omnino relevaverunt. Unum vero aegre suscepi, quia in eisdem epistolis ad me (quod semel esse poterat) sapius dicebatur, ancilla vestra, ancilla vestra Ego enim, qui per episcopatus onera servus sum omnium factus, qua ratione te mihi ancillam dicas, cujus ante susceptum episcopatum proptius fui? Et video rogo, per omnipotentem Deum, ne hoc verbum aliquando ad me in scriptis vestris inveniam.

Hujus humilitatis mansuetudine Gregorius non solum Theudelinda reginae Longobardorum pro tribus capitulis, verum etiam inter alios Savino quoque suo subdiacono factis: facere non renuit, dicens: Exeuntes maligni homines turbaverunt animos vestros, non intelligentes neque quae loquuntur, neque de quibus affirmant, intruentes, quod aliquid de sancta Chalcedonensi synodo pie memoriae Justiniani temporibus sit imminutum: quam nos omni fide, omnique devotione veneramus: & sic quatuor synodos sanctae universalis Ecclesiae sicut quatuor libros sancti Evangelij, recipimus. De personis vero, de quibus post terminum synodi aliquid quod fuerat ejusdem pie memoriae Justiniani temporibus est ventilatum, ita tamen, ut nec fides in aliquo violaretur, nec de eisdem personis aliquid aliud ageretur, quam apud eandem sanctam Chalcedonensem synodum fuerat constitutum. Anathematizamus autem, si quis ex definitio- ne fidei quae in eadem synodo prolata est, aliquid immutet: praesumit, vel quasi corrigendo ejus sensum mutare, sed sicut illic prolata est, per omnia custodimus. Te ergo, fili charissime, decet ad unitatem fidei remeare, ut finem tuum valeas in pace concludere, ne malignus spiritus, qui contra te per alia opera praevaleat non potest, ex hac causa inveniatur, unde tibi in die exitus tui in aditu regni caelestis obstitat.

Item Gregoriae Cubiculariae Augusta, post caetera. Quod dulcedo tua in suis epistolis subjunxit, importunam se mihi existere, quousque scribam, mihi esse revelatum, quia peccata tua dimissa sunt: rem & difficilem & inutilem postulasti. Difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui revelatio fieri debeat: inutilem vero, quia securus de peccatis meis fieri non debet, nisi cum jam in die vitae tuae ultimo plangere eadem peccata minime valebis, quae dies quousque veniat, semper suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis flentibus lavare.

Item Anastasio, presbytero Mauriae, post aliqua: Tua itaque fraternitas quantum in charitate perfecta sit, scio: & quae omnipotentem Deum multum diligit, oportet ut de proximimo multum praesumat. Non enim loca vel ordines Creatori nostro proximis faciunt, sed ei nos aut merita bona conjungunt, aut mala disjungunt. Quia ergo adhuc incertum est, quis interius qualis sit, cur non audeas scribere, cum inter me & te quis sit superior, ignores. Et quidem bene te vivere scio, me autem multis oneratum peccatis cognosco. Sed etsi ipse peccator es, tamen me multo melior es: quia tua tu tantummodo, ego vero & eorum, qui mihi commisi sunt, peccata porto. In hoc ergo te altum, in hoc te magnam aspicio, quia ante humanos oculos in magno atque in alto loco minime profecisti, in quo saepe dum exterius ab hominibus honor tribuitur, ad ima animus mergitur: quia curis disceptationis gravatur. Tibi autem omnipotens Deus juxta hoc, quod scriptum est, al- censis in corde disposuit in valle lacrymarum. Multo autem mihi altior, multo sublimior videri poteris, si neque ducatum monasterij, quod Neas dicitur, suscepisti.

Item Stephano Episcopo, inter alia: Multum mihi, & ultra quam indignus audire debui, favorem in epistolis demonstrasti: & scriptum est: *Ne laudes hominem, quam diu vivit.* At tamen si audire talia dignus non fuero, rationibus vestris peto, ut dignus efficiar: ut si bona in me non ideo dixisti, quia sunt; ideo sint, quia dixisti.

Sed ne solis verbis tanti praesulis humilitas inculcari cre- datur, superest, ut ex Graecorum relationibus ad me nuper interpretatis eadem patris humilitas vivis operibus demonstretur: in quibus videlicet ita refertur: Enarravit nobis abbas Joannes Persa sanctus & reverendus vir existens, de magno Gregorio beatissimo Papa Romano, dicens: Quoniam ivi Romam ad adorandum loculos sanctorum Apostolorum Petri & Pauli: & una die tunc, cum itarem in medio civitatis, vido Papam Gregorium per me transi- tum: & cogitavi me mittere ante eum. Cum ergo appropinquaret mihi Papa, videns quia pergerem, ut mitterem me ante eum, sicut coram Deo dico, fratres, primus misit se ante me super terram: & non ante surrexit, quam ego prior surgerem: & amplexatus me cum magna humilitate, tribuit mihi per manum numismata tria: & jussit mihi dari calicem & necessitates meas omnes. Glorificavi ergo Deum, qui donavit ei talem humilitatem circa omnes, & cleemosynam & charitatem.

Hinc est, quod patientissimus pastor Gregorius penes Imperatorem Mauricium, sibi prosum infensum, dudum accusatus, quod Malchum Episcopum sui patrimonij provivorem pro retentis pensionibus tam diu in custodia detinisset, quousque spiritum exhalaret, Sabiniano suo diacono Constantiopolitano scribens, ait: Unum est, quod breviter fuggeras Irenensis dominis nostris, quia si ego servus eorum in morte Longobardorum me misere voluissent, hodie Longobardorum gens nec regem, nec duces, nec comites haberet, atque in summa confusione divisa esset. Sed quia Deum timeo, in morte cujuslibet hominis me misere formido. Malchus autem idem Episcopus neque in custodia fuit, neque in aliqua afflictione, sed die, quae causam dixit, & adductus est: nesciente me a Bonifacio no- tario in domum ejus ductus, ubique prandidit, & honoratus est ab eo, & nocte subito mortuus est inventus.

Igitur in omnibus suis dictis, vel operibus, Gregorius imminenter tantis retributionibus diem ultimum perpendebat: tantoque cautius cuncta cunctis negotia ponderabat: quanto propinquus finem mundi infittere, ruinis ejus crebrentibus, advertat. Quapropter in hominibus Evangelicis perhibet dicens: Exurget gens contra gentem, & regnum adversus regnum: & erunt terrae motus magni per loca, pestilentiae, & fames, & quibusdam interpositis adjunxit: Et erunt signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura gentium pro confusione sonitus maris & fluctuum. Ex quibus profecto omnibus alia jam facta cernimus, alia in proximo ventura formidamus. Nam gentem contra gentem exurgere, earumque pressuram terris infittere, plus jam in nostris temporibus cernimus, quam in codicibus legitur. Quod terra motus urbes innumeras obruat, ex aliis mundi partibus scitis quam frequenter audivimus: pestilentias sine cessatione patimur. Signa vero in sole, luna, & stellis adhuc aperte minime vidimus: sed quia haec non longe sunt, ex ipsa jam aëris immutatione colligimus, quamvis prius quam Italia gentis gladio ferienda traderetur, igneas in caelo acies vidimus: ipsumque qui postea humani generis fufus est, sanguinem necdum nova exorta est: sed cum multa jam praenunciata, sint completa, dubium non est, quin sequantur etiam pauca, quae restant: quia sequentium rerum certitudo est, praeteritum exhibitio. Et patet post: Ecce fratres mei, jam cernimus quod audiebamus, novis quotidie & crebrentibus malis mundus urgetur. Ex illa plebe innumera quanti manserunt, aspicitur: & tamen adhuc quotidie flagella urgent: repentini casus opprimunt: novae nos & improvise clades affligunt. Sicut enim in juventute viget corpus, forte & incolumem

LXI.
Reg. lib. 9.
ep. 29.

Psal. 51. b

LXII.
Reg. lib. 6.
ep. 8.
Eccel. 11. d

LXIII.

Prat. spirit.
c. 15.

* al. mu...

LXIV.

LXV.

Homil. 5. in
Evang.

* al. tribula-
tionibus
* al. scimus

manet

mant pectus, torosa cervix, plena fuit brachia: in annis autem senilibus fatura curvatur, cervix exsiccata depouitur, frequentibus suspiriis pectus urgetur, virtus deficit, loquentis verba anhelitus intercludit. nam si languor deficit, plerumque senibus ipsa salus agritudo est: ita & mundus in annis prioribus velut in iuventute viguit, ad propagandam humani generis prolem robustus fuit, salute corporum viridis opulenta rerum pinguis: at nunc ipsa sua senectute deprimitur, & quasi ad vicinam mortem molestis crebrescentibus urgetur. Et iterum: *Euntes praedicite dicentes, quia appropinquavit regnum calorum.* Hoc jam, fratres charissimi, etiam si Evangelium taceat, mundus clamat. Ruinae namque illius voces sunt. Qui enim tot attritus procussionibus a gloria sua cecidit, quasi jam nobis e proximo regnum aliud, quod sequatur, ostendit. Ipsis jam & a quibus amatur amarus est. Ipsa enim ejus ruinae praedicant, quod amandus non est. Si enim in nam sui domus quasiata minaretur, quisquis in illa habitaret, fugeret: & quia itanem dilexerat, recedere quanto citius a cadente festinaret. Si igitur mundus cadit, & nos cum amando complectimur, opprimi volumus potius, quam habitare: quia nulla nos ratio a ruina illius separat, quos in eius passionibus amor ligat. Facile ergo est nunc jam, cum destructa omnia cerimus, animum nostrum ab ejus dilectione disjungere. Sed hoc illo in tempore difficillimum fuit, quo Apostoli praedicare caeleste regnum invisibile mitebantur, cum longè lateque omnia cernerent florere regna terrarum.

Hom. 4. in
Evang.
Mat. c. 10.

LXVI.

Quae autem de istius Urbis Gregorius incommoditate deseripserit, indicabo, quatenus ist, qui nunc in ruinis eius habitantes, eam ordinationem, ac per hoc valentiorum fuisse non autumant, contemnant. Ait enim in expositionibus Ezechielis homilia octavodecima sic: Quid est jam rogo, quod in hoc mundo libeat? Ubi tunc laetus aspiciamus, ubi que genitus audivimus. Destructae urbes, evertae sunt castra, depopulati regni agrum, in solitudinem terra redacta est. Nullus in agris incolae, pene nullus in urbibus habitator remansit: & tamen ipsa parvae generis humanae reliquiae adhuc quotidie & sine cessatione sentiuntur, & finem non habent flagella caelestis iustitiae, quia nec inter flagella correctae sunt actionis culpe. Alios in captivitate ducunt, alios detruncaunt, alios interfici videmus. Quid est ergo, quod in hac vita libeat, fratres mei? Si talem mundum adhuc diligimus, non jam gaudia, sed vulnera amamus. Ipsa autem, quae aliquando mundi domina esse videbatur, quasi remanserit Roma conspiciamus, immanis doloribus multipliciter attrita, desolatione civium, impio ne hostium, frequentia minarum: ita ut in ea completum esse videamus, quod contra uirum Samariam per Ezechiellem Prophetam praedictum est: *Pone ollam, pone inquam, & mitte in ea aquam, & congere frusta eius in eam.* Et paulo post: *Effervit coctio eius, & decocta sunt ossa eius in medio illius.* Atque iterum: *Congere ossa, quae igne succenduntur, consumuntur carnes, & coquuntur unguis compositis, & ossa tabescunt.* Pone quae eam super primas vacuam, ut incalcescat, & liquefiant ea eius. Tunc enim nobis olla posita est, cum haec est civitas constituta. Tunc enim in ea aqua missa est, & frusta eius congesta sunt, quando ad eam undique populi confluebant qui velut aqua calens, actionibus mundi fervescerent, & quasi frusta carnum in ipso suo fervore liquarentur. De qua bene dicitur: *Effervit coctio eius, & decocta sunt ossa eius in medio eius:* Quia prius quidem in ea vehementer incaluit actio gloriae saecularis: sed postmodum ipsa gloria cum suis sequacibus defecit. Per ossa etenim potentes saeculi, per carnes vero populi designantur: quia sicut carnes ossibus portantur, ita per potentes saeculi infirmitas regitur popolorum. Sed ecce jam de illa omnes huius saeculi potentes ablati sunt: ossa ergo excocta sunt. Ecce populi defecerunt: carnes eius liquefactae sunt. Dicitur ergo: *Congere ossa, quae igne succenduntur, consumuntur carnes, & coquuntur unguis compositis, & ossa tabescunt.* Ubi enim senatus? ubi jam populus? Contabuerunt ossa, consumptae sunt carnes: omnis in ea saecularium dignitatum ordo extinctus est. Excocta est universa compositio ejus: & tamen ipsos nos patcos, qui remansimus, adhuc quotidie gladii, adhuc quotidie innumerae tribulationes premunt. Dicitur ergo: *Pone quoque eam super primas vacuam.* Quia enim senatus decit, populus interit: & tamen in paucis, qui sunt, dolores & gemitus quotidie multiplicantur: iam vacua ardet Roma. Quid autem ista de hominibus dicimus, cum ruinis crebrescentibus ipsa quoque ejus destrui aedificia videmus? Unde apte de civitate jam vacua subditur: *Incalscat, & liquefiant ea eius.* Jam enim & ipsa olla consumitur, in qua prius carnes & ossa consumebantur: qui postquam defecerunt homines, etiam parietes cadunt. Ubi enim sunt qui in ejus aliquando gloria laetabantur? Ubi eorum pompa? ubi superbia? ubi frequens & immoderatum gaudium? Impletum est in ea, quod contra destructam Ninivem per Prophetam dicitur: *Vbi est habitaculum leonum, & pascuca catulorum leonum?* An ejus duces ac principes leones non erant, qui per di-

Ex ec. 24.

S. Greg. Tom. I.

A versas mundi provincias discurrerent praedam levitando & interficiendo rapiebant? Hinc leonum catuli inveniebant pascuca: quia pueri, adolescentes, juvenes saeculales, & saecularium filii, huc undique concurrebant, cum proficere in hoc mundo voluissent. Sed ecce jam desolata, ecce contrita, ecce gemitibus oppressa est. Jam necesse ad eam currit, ut in hoc mundo proficiat. Jam nullus potens & violentus remansit, qui opprimendo praedam diripiat. Dicamus ergo: *Vbi est habitaculum leonum, & pascuca catulorum leonum?* Contingit ei quod de Iudaea novimus per Prophetam dictum: *Dilatata calvirium suum sicut aquila.* Calvirium quippe hominis in solo capite fieri solet: calvirium vero aquilae in toto fit corpore: quia cum valde senescit, plumae ejus ac pennae ex omnibus illius membris cadunt. Calvirium ergo suum, sicut aquila, dilatata, quia plumas perdidit, dum populum amisit. Alarum quippe pennae ceciderunt, cum quibus volare ad praedam consueverat: quia homines ejus potentes extincti sunt, per quos aliena rapiebant. Item in dialogorum libro secundo: Praterea, inquit, antistes Canusinae ecclesiae ad Benedictum Domini famulum venire consueverat, quem vir Dei pro vite suae merito valde diligebat. Is itaque dum cum illo de ingressu regis Totilae Romanae urbis perditione colloquium haberet, dixit: Per hunc regem civitas ista destruetur, ut jam amplius non inhabitetur. Cui vir Dei respondit: Roma a gentibus non exterminabitur, sed tempore peccatorum, consuetudinibus, ac terrae motu fatigata marcescet in semetipsa. Cuius prophetae mysteria nobis jam facta sunt luce clariora, qui in hac urbe dissoluta moenia, evertae domos, destructae ecclesiae turbine cernimus, & ejus aedificia longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus prosternantur, videmus. Item in epistola Ioanni episcopo Ravennati, post aliqua: Si quo modo est aliquando locus obrinendi, agat apud exarchum fraternitas vestra, ut pacem cum Agulpho, si aliquid possumus, faciamus, quia miles de Romana urbe ablati est, sicut ipse novit. Theodosiani vero qui hic remanserunt, rogam non accipientes, vix ad murorum quidem custodiam se accommodant, & destituta ab omnibus civitas, si pacem ejus non habet, quo modo subsistet?

Nabum. 2. c.

Cap. 19.

B Tantis curarum tumultibus pro animarum pariter ac civitatis custodia Gregorius gravabatur, ut in soli molestias corrueus, non solum (sicut propoluerat) per ordinem Ezechielis mysteria minime tractaret: verum etiam hostilibus incurSIONibus, multique corporis debilitatibus aggravatus, a studio expellens omnino desisteret, & ad dies illos se pervenisse desereret, atque dissolutionem sui corporis totis conatibus flagitaret. Quapropter eidem Ioanni episcopo quentur, dicens: Quod multis vestrae beatitudini minime respondi, non hoc corpori meo, sed languori degenerate: quia peccatis meis facientibus eo tempore, quo Agulphus ad Romanam urbem veniens, alios occidit, alios detruncauit, tanta moelitia affectus sum, ut in coli molestia caderem.

L. 2. ep. 32. ind. 10.

LXVII.

C Item in expositione ultima visionis Ezechielis prophetae: Quia multis curis prementibus, Ezechielis prophetae librum coram charitate vestra totum per ordinem perferuntari non licuit, bonis vestris desideris placuit perire, ut saltem extrema ejus visio, quae ei facta est, de aedificio in monte constituto, quae & cunctis est visionibus ejus obscurior, exponi debuisset. Et quidem voluntati vestrae parere necesse est: sed duo sunt, haec qua in te perurbantur animi meum: Unum, quod haec eadem visio tante obscuritatis nebulis tegitur, ut vix in ea aliquid, intellectus interlucente, videatur. Aliud, quod jam Agulphum, Longobardorum regem ad obsidionem nostram summopere festinantem, Padum transisse cognovimus. Unde pensate, fratres charissimi, in caliginosis ac myltaicis sensibus quid valeat mens misera, timoris sui perturbationibus occupata. Quanto enim circa terrena plus satagit, tanto in his quae sunt caelestia minus videt: pro eo quod curis suis excoctura se ducitur, valde intus minor est: quia scriptum est: *Deprimis terrena inhabitatio sensu multa cogitavit.* Quae enim superiora penetrare, etiam collecta, non sufficit, pensate quid agere poterit divisa. Scimus autem omnes, quia & fluvius, qui in multis rivis dividitur, a suo alveo siccatur.

In Prof. l. 2. in Ezech.

Sap. 9. d.

E Item in ejusdem prophetae tractatibus, homilia xj. Sive, inquit, iustus in culpa, sive peccator in morte corrumpatur, speculatori timendum est, ne hunc ex suo silentio reatus peccantium pariter involvat. Sed interim, dum loquor, avertete a memetipso oculos volo: & ecce iterum sermo divinus me impingit in memetipsum, ut meam negligentiam videam, & mihi dici haec, quae audio, pertimet. Sicut enim superius dixi, cuius cor innumeris curis sparsus, se ad se colligat? Quando etenim possum, & ea, quae circa me sunt sollicitudine omnia curare, & memetipsum, adunato sensu, conspicere? Quando possum pravo iniquitas insequendo corrigere, bonorum actus laudando & admodum custodiendo, aliis terrorem, atque aliis dulcedinem demonstrare? Quando valeo, & de his, quae sunt necessariae fratribus, cogitare, & contra hostiles gladios de urbis vicinis sollicitudinem gerere, ne incurione subita cives pereant, providere? & inter haec omnia pro animarum cura

G

stodia plene, atque efficaciter verbum exhortationis im-
pendere? Loqui etenim de Deo quiete valde, & libere
mentis est. Tunc namque bene lingua dirigitur in fermo-
ne, cum secure sentus quieverit in tranquillitate: quia nec
conculsa aqua imaginem conscientis reddit: sed tunc in
ca vultus intendens aspicitur, cum non movetur. Quam
ergo exhortationis vobis speculator vester, fratres charissi-
mi, faciat, quem tot rerum confusio perturbat? Et paulo
post: Sacerdos etiam post compunctionem ac lacrymas co-
gitur necessaria quaque filiorum suorum cognoscere, &
ea, qua refugit animo, patienter audire: atque post suspi-
ria celestium, quorumlibet carnalium hominum onera por-
tare: & saepe cum supervenientibus cor in diversam quali-
tatem transfundere. Nam aliquando de lucris spiritualibus
gaudet: sed cum quilibet marens supervenit: nisi ejus
marorem in se suscepit, tribulationi illius compatiens
non est. Et aliquando de damnis animarum luget: sed re-
pente superveniunt, qui de suis prosperitatibus latantur:
quorum si laetitiae sacerdos non congaudet, minus amare
creditur filios, in quorum gaudio non exultat: præcipue
cum Paulus dicat: *Gaudere cum gaudentibus, flere cum
flentibus.* Nihil ergo tam onerosum in ordine sacerdotum
video, quam rigorem mentis compatiendo flectere, & cum
personis supervenientibus animum mutare: & tamen hoc
valde est necessarium. Nam, quando ex prædicatione
ejus ad boni operis gratiam peccator reducit, si ipse,
qui predicat, videtur ingratus? Item in sine ejusdem vo-
luntatis: Ecce hæc, ut, Domino la gente, potuimus, co-
ntam vobis, fratres charissimi, nimis sumus. Nemo autem
me reprehendat si post hæc à locutione cessavero: quia, si-
cut omnes cernitis, nostræ tribulationes excreverunt. Un-
dique gladius circumfusi sumus, undique imminens mortis
periculum timemus. Alij detrunctis ad nos manibus re-
deunt: alij capti, alij interempti nunciantur. Jam cogor
linguam ab expositione retinere: quia tædet animam
meam vitæ meæ. Jam nullus in me sacri eloquij studium
requirit: quia verba est in lectum cithara mea, & organum
meum in vocem flentium. Jam cordis oculus in mylerio-
rum discussione non vigilat: quia dormitavit anima mea
præ tædio. Jam minus lectio animo dulcis est: quia obli-
tus sum manducare panem meum à voce gemitus mei.
Cui autem vivere non licet, de scriptura facere sensibus
loqui mystica qualiter libet? Et qui cogor quotidie amara
bibere, quando possum dulcia propinare?

Reg. 12. c.

Job 10.

Job 30. d.

Psal. 118.

Psal. 101.

Reg. 1. 2. ep. 27.

Reg. lib. 1. ep. 5.

Psal. 141. b.

Reg. 1. 7. ep. 78.

Reg. 1. 1. ep. 7.

Item Italica patricia: & Venantio ex monacho patri-
cio: Quosdam de Sicilia venientes, affectu quo debui, de
sospitate excellentiæ vestræ requirere curavi: sed de assi-
duitate agritudinum veteri tristitia responderunt. Hæc au-
tem dicens, nec ego vobis de meipso invenio illud, quod
debeam nunciare, nisi quod, peccatis meis facientibus, ecce
jam undecim menses sunt, quod valde rarum est, si de le-
cto surgere aliquando potui. Tantus enim podagra dolo-
ribus, tantisque molestiarum premor angonibus, ut vitæ
mihi gravissima poena sit. Quotidie enim in dolore defi-
cio, & mortis remedium expectando suspiro. In clero verò
hujus urbis & populo tanti febrium languores immerunt,
ut pene nullus liber, nullus servus remaneret, qui idoneus
esset ad aliquod officium vel ministerium possit. De vici-
nis autem urbibus strages nobis mortalitatis quotidie nun-
tiantur. Africa autem qualiter mortalitate & languoribus
vastetur, quanto viciniores estis, tanto credo, quod subti-
lius cognovistis. De oriente verò qui veniunt, graviores
desolationes nunciant. In his itaque omnibus, quia appro-
pinquate sine mundi, generalem percussorem esse cogno-
scimus, affligi nimis de propriis molestiis non debemus.
Item Eulogio patriarchæ Alexandrino: Transacto anno,
suavisima sanctitatis vestræ scripta suscepti quibus pro æ-
gritudinis meæ nimietate respondere nunc usque non va-
lui. Ecce enim jam biennium pene expleat, quo lectulo
teneor, tantisque podagræ doloribus affligor, ut vix in die-
bus festis usque ad horarum ritum spatium surgere valeam.
Mississim solemniam celebrare. Mox autem cum gravi cõ-
pellor dolore decumbere, ut cruciatum meum non possim,
gemitu interrompente, tolerare. Qui dolor interdum mihi
lentus est, interdum nimis: sed neque ita lentus, ut rece-
dat: neque ita nimis, ut interficiat. Unde fit, ut qui quo-
tidie in morte sum repellar à morte. Nec mirum, quia pec-
cator gravis tali corruptionis carcere diu teneor inclusus:
unde compellor clamare: *Educ de carcere animam meam
ad confitendum nomini tuo Domine.* Sed quia meis adhuc
precibus obtinere non mereor, rogo ut vestræ sanctitatis
oratio suæ mihi intercessionis adiutorium præbeat, meque
à peccatis & corruptionis pondere liberum reddat in illam,
quam bene nostis, libertatem gloriæ filiorum Dei.
Item eidem: Peto autem, ut pro me enixius vestra san-
ctitas orare debeat, quia podagræ doloribus, & barbarorum
gladiis, & curarum afflictionibus incessanter premor. Sed si
mihi orationis vestræ opem impenditis, credo quòd me
contra adversa omnia fortiter juveris.
Item eidem: Rogo ergo, ut pro me peccatore enixius
oretis: quia & dolor corporis ex podagra, & amaritudo
cordis ex curarum afflictionibus, & immentia vastitas mor-

talitatis, inter tot barbarorum gladios me vehementer af-
fligit. Inter quæ omnia non temporalem, sed æternam con-
solationem requiro, quam per me impetrare non valeo, sed ex
per intercessionem vestræ beatitudinis hanc me obtinerem
confido. Item Maximo Episcopo Arabiæ: Multum jam
tempus est, quo surgere de lecto non valeo: nam me mo-
do podagræ dolor cruciat, modò nescio qui in toto cor-
pore se ignis cum dolore expandit. Et fit plerumque, ut
uno in me tempore ardor cum dolore affligat, & corpus in-
me animulque deficiat. Quamvis autem alius necessitatibus
extra has, quas protuli, infirmitates, afficiat, enumerare non
valeo: sed breviter dico, quia sic me infectio noxij humoris
imbibit, ut vivere mihi poena sit, & mortem desideranter ex-
pectem, quam gemitibus meis solam esse credo remedium.
Proinde, frater sanctissime, divina pro me pietatis miseri-
cordia deprecatur percussorem suæ erga me flagella pro-
pitius mitiget, & patientiam tolerandi concedat, ne nimio,
quod absit tædio in impatientiam cor erumpat: & quæ cu-
rari per plagam poterat, culpa crescat ex numere.

Reg. 1. 9. ep. 26. al. Mari-
miano

Item Rusticiana patricia: De podagræ molestia, quam
vobis evenisse signatis, & contristatus vehementer sum,
& latatus. Latatus, quia humor noxius inferiora petens,
& superiora profecto deseruit. Contristatus vero, quia in tam-
tenuissimo corpore dolores vos nimis infirmis perpeti pertine-
sco. Ubi enim deest caro, quæ virus esse poterit doloribus
resistens? Me etenim, quem qualis fuerim, nostis, ita ama-
ritudo animi, & assidua exacerbatio, atque per hoc pod-
agræ molestia afficit, ut corpus meum tanquam in sepultura
siccatum situnde fit, ut jam raro de lecto surgere valeam.
Item eidem: Ego in tanto gemitu & occupationibus vivo,
ut ad dies, quos ago pervenisse me poeniteat: solaque mihi
in consolatione sit mors ex peccato. Unde peto ut pro me
orare debeat, quatenus de hoc carnis carcere citius edu-
car, ne tantis laboribus diutius torquear. Item Anastasio
Antiocheno: Rogo, ut pro mei cordis infirmitate enixius
oretis, quatenus omnipotens Deus mentem meam à malis
omnibus pro vestra intercessione tueatur, & citius me des-
tot procellis hujus tempestatis eripiat, atque in æternæ
quietis littore perducat.

Reg. lib. 9. ep. 38.

Lib. 7. ep. 3.

Tantis precibus Gregorius tandem aliquando divinitus
exauditus, postquam fidei catholica & apostolica sanctæ
Romanæ Ecclesiæ annis tredecim, mensibus sex, & diebus
decem, doctrinis pariter ac operibus felicissimis illustra-
vit, anno Imperij Phocæ secundo, indictione septima, quar-
to idum Martiarum, à carnis corruptione substractus est,
in corruptionis perpetuæ gloriâ sublimandus. Qui videli-
cet omni vitæ tempore sicut novas basilicas minime fabri-
carat, ita nimirum fabricatarum veterum sarta tecta cum
summo studio annualiter reparabat: quas reditibus, lani-
naribus, officiis atque donans cumulans, in basilica beati
Petri Apostoli fastigium de argento purissimo, quod à
Leone Tertio Pontifice in basilica Sixtina sanctæ Mariæ
nomini dedicata transfatum est, fabricavit: & in basilica beati
Pauli Apostoli super altare nihilominus altum fastigium por-
curavit. Hujus præterea venerabile corpus in extrema por-
tici basilica beati Petri Apostoli ante secretarium tunc an-
tiquissimum, quo videlicet Leo, Simplicius, Gelasius, at-
que Symmachus, Apostolica Sedis Episcopi cum nonnullis
aliis tumulati, suis hactenus epitaphijs prædicantur, sepul-
tum tali titulo decoratur.

LXVIII.

*Suscipe terra tuo corpus de corpore sumptum,
Reddere quod vales, vivificante Deo.
Spiritus alia perit, leti nil jura nocent,
Cui vita alterius mors magis illa via est.
Pontificis summi hoc clauduntur membra sepulchro,
Qui innumeris semper vivit ubique bonis.
Esuriam dapibus superavit, frigora veste,
Atque animas moribus texit ab hoste sacris.
Implebitque actus quicquid sermone docebat:
Efferitque actum mystica verba loquens.
Anglo ad Christum veris pietate magistra,
Acquirens fideique agmina gente nova.
Hic labor, hoc studium, tibi cura hac pastor agebas,
Vt Domino offerres plurima lucra gregis.
Hisque Dei consil factus, letare triumphis,
Nam mercedem operum iam sine fine tenes.*

Quo scilicet liberalissimo pastore defuncto, vehementif-
sima fames eodem anno incubuit: & quanto patrono tunc
Roma carverit, licet rerum inopia toto pene mundo mon-
straverit, invidiorum tamen feritas minime recognovit.
Nam sicut à majoribus traditur, eum calumniarum vete-
rum incitatores, Gregorium prodigum dilapidatoremque
multiplicis patriarchatus thesauri perstreperent, deficiente
personali materie, ad comburendos libros ejus ceperunt
pariter anhelare. Quorum dum quosdam jam combusis-
sent, ac reliquos vellent exurere, Petrus diaconus fami-
liarissimus ejus, cum quo quatuor Dialogorum libros di-
sputaverat, creditur vehementissime obtulisse dicens, ad
obliterandam ejus memoriam, librorum exultionem ni-
hil proficere, quorum exemplaria, diversis petentibus, mun-
di ambitum penetrassent: subjungens immane sacrilegium
esse, tanti patris tot & tales libros exurere, super cujus

LXIX.

caput ipse Spiritum sanctum in similitudine columbe tractantis frequentissime perpexisset. Cumque dudum devotum populum diaconus cerneret occasione temporis cum invidis resulcare, in hoc omnium sententiam dicitur provocasse, ut, si quod dixerat, iurejurando confirmans, mox continuo meruisset, ipsi à librorum exultione desisterent: si vero testimonij sui superstes existisset, ipse quoque combustioribus manibus daret. Itaque cum Evangelis in ambonem venerabilis levita Petrus ascendens, mox ut Gregorianæ sanctitati testimonium præbuit, inter verba veræ confessionis spiritum efflavit, & à dolore mortis extraneus juxta pyrgi basim, sicut hæctenus cernitur, confessor veritatis meruit sepeliri.

LXX.

Hinc est, quod consuetudinabiliter Spiritus sanctus in specie columbe super scribentis Gregorij caput depingitur, & quod expositionum illius pars maxima, quæ utique ab invidis exulta recolitur, non habetur. Quorum ipse Iulianum Joanni subdiacono Ravennæ responsali suo significare videtur, inter cætera sic describens: Quia charissimus quondam filius meus Claudius, aliqua me loquente de Proverbiis, de Canticis Canticoorum, de Prophetis, de libris quoque Regum, & de Heptateucho audierat: quæ ego scripro tradere præ infirmitate non potui, ipse ea suo sensu discavit, ne oblivione deperirent, ut apto tempore hæc eadem mihi inferrentur, & emendatius dicerentur. Quæ cum mihi legisset, inveni dictorum meorum sensum valde in multis fuisse permutatum. Unde necesse est, ut tua experientia, omni excusatione atque mora cessante ad ejus monasterium accedat, convenire fratres faciat: & sub omni veritate quantalibet de diversis scripturis chartulas detulit, ad medium deducat: quas tu suscipe, & mihi celserrimè transmittite. Minus vero, quia studiositas Gregorij, qui post hæc tribus ferme annis superfuit, falli non potuit: constat nimirum, quia plures libros, quam nunc habeantur, composuit. Quorum memoriam quidam in episcopali ejus presbiteringens, ait, Job, Ezechiel, Evangelia, & pastoralem exposuit, & multa alia: ut subaudias, quæ jam inveniri non possunt: quoniam repera ante successa sunt, quam edita, sicut reliqua ipsius opera, quæ nunc in sancta Romana Ecclesia retineantur adhuc sub custodia, ne penitus vulgarentur.

LXXI.

Itaque si curiosus perpendatur, omne Gregorij tractandi tempus, quo libros, qui nunc habeantur, exposuit, à diacono suo usque ad penultimum sui pontificatus annum extentur: & licet Longobardorum perfidia faviente, post Ezechielis tractatus, ab expositione librorum desisteret, ab exponendis tamen epistolis, quamvis vivere potuit, nunquam omnino cessavit: quarum videlicet tot libros in sermone reliquit, quot annos vixit. Unde tertiumdecimum epistolatum librum septima indictionis imperfectum reliquit, quoniam ad eisdem indictionis terminum non pertingit. Ex quarum multitudine primi Adriani Papæ temporibus quadam epistola decretales per singulas indictiones excerptæ sunt, & in duobus voluminibus, sicut modo cernitur, congregatæ. Et Gregorius jamdudum in monasterio positus, ubi eum angelus Domini sub habitu naufragi scribentem repererat, nimirum quadam dictaverat, ut ad expositionem tante profunditatis, quam in libro Job penetrare potuit, eo paratior, quo ex dictandi consuetudine doctor, perveniret.

LXXII.

Ergo Gregorius in diaconio suo, dum illum in Constantinopolitana urbe (sedis Apostolicæ responsa constringerent, & Leandrum Hispanum episcopum injuncta pio causis fidei Visigothorum ibi legatio perduxisset, eodem Leandro (sicut in primo libro dixisse me recolo) cum fratribus, tunc Gregorio adherentibus, importunitissime compellente librum beati Job cepit exponere, quibus coram positis priora libri sub oculis dixit: & quia tempus paulo vacantiis reperit, posteriora tractando dictavit. Cumque ei spatia largiora suppeterent, multa augens, pauca subtrahens, atque ita ut inventa sunt nonnulla derelinquens, ea quæ se loquente excerpta sub oculis fuerant, per libros emendando composuit. Qui cum jam factus episcopus Romæ postrema diceret: quo stylo prima dixerat sollicitè attendens, egit ut ea quæ locutus fuerat, studiosa emendatione transcurrerens, quasi ad similitudinem dictatus erigeret: & ea quæ dictaverat, non longè à colloquentis sermone discrepant: quatenus dum hoc redditur, illud adtrahitur, edita modo dissimili res non dissimilis formaretur: quamvis tertiam ipsius operis partem ut colloquendo protulit, pene ita dereliquit: quia dum eum fratres ad alia exponenda pertraherent, hanc subtilius emendari noluerunt. Quibus multa jubentibus, dum parere modo per expositionis mysterium, modo per contemplationis ascensum, modo per moralitatis instrumentum studeret: hoc optus per triginta & quinque libros extensum, in sex codicibus explevit. Quorum exemplaria primo per urbis monasteria subdivisit: postremo verò eisdem Leandro episcopo destinavit.

LXXIII.

Sed in ipso sui episcopatus exordio, dum à Joanne Ravennatis urbis episcopo humiliter reprehensus fuisset, cur pastoralis curæ delirèscendo pondera fugere vir tam idoneus voluisset, librum regulæ pastoralis composuit: quem S. Greg. Tom. 1.

Reg. l. 10. ep. 22.

Lib. 1. c. 27.

A quadripartita ratione distinguens, valde pensandum esse perdocuit, cum rerum necessitas exposcit, ad culmen quifque regiminis qualiter veniat: atque ad hoc citè perveniens qualiter vivat: & bene vivens, qualiter doceat: & rectè docens, infirmitatem suam quotidie, quanta, valet consideratione cognoscat: ne aut humilitatis accessum fugiat: aut perventio vita contradicat: aut vitam doctrina destituat: aut doctrinam præsumptio extollat. Primum ergo appetitum timor temperet: post autem magisterium, quod à non quærente suspicitur, vita commendat: deinde necesse est ut pastoris bonum, quod vivendo ostenditur, etiam loquendo propagetur: ad extremum verò superest, ut perfecta quæque opera consideratio propriæ infirmitatis deprimat: ne hæc ante oculi arbitri oculos tumor elationis extinguat. Et quia quosdam imperitos ad sacerdotium conspirasse cognoverat, quosdam conspiraturos esse prævidebat: qui meriti se nescientes, quæ non didicerunt, docere concupiscerent, quique pondus magisterij tantò levius aestimarent, quanto vim illius magnitudinis ignorarent: hos in ipso libri sui reprehendit exordio, ut si quando indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetissent à præcipationis suæ ausibus in ipsa Gregorianæ locutionis janua pellerentur. Hunc librum Anatolius diaconus eius apocriphæ quærenti ac jubenti imperatori quondam obtulerat, quem magnus Anastasius Antiochenus episcopus in Græcam linguam transfudit, & orientalibus ecclesiis opus venerabile procuravit.

Deinde, sicut in secundo huius operis libro iam retulimus, dum adhuc Gregorius ad loquendum voce statique sibi sufficeret, per stationes discurrens, viginti hominibus Evangelij diverso tempore coram populo declamavit: reliquis vero eiusdem numeri dictavit quidem, sed lassèscens stomacho languore continuo, aliis pronuntiare permisit: quarum exemplaria secundo sermo Dei petenti mandavit.

Cumque à suis familiaribus, ut aliqua de miraculis patrum describeret, Gregorius enixus rogaretur, Maximiano, Syracusano episcopo scriptis, dicens: Fratres mei, quicquid mecum familiariter vivunt, omni modo me compellunt, ut aliqua de miraculis patrum, quæ in Italia facta audivimus, sub brevitate describere. Ad quam rem solatio vestræ charitatis vehementer indigeo: ut quæ vobis in memoriam redeunt, quæque cognovisse vos contigit, mihi breviter indicetis. De domno autem Nonno abbate, qui facta domno Anastasio de Pentoniis fuit, aliqua retulisse te meministi, quæ oblivioni mandavi. Et hæc ergo, & si qua sunt alia, tuis peto epistolis impitini, & mihi sub celeritate transmitti: si tamen ad me ipse non proficisceris. Hinc Gregorius roboratus, sanctorum miracula patrum cum Petro suo diacono quæ per inquisitionem atque responsum protulerat, expositionis altius studium interrumpens, sola nominum prænotatione distinxit, & in libros quatuor ordinavit: ut sicut in libris expositionum suarum, quibus esset virtutibus insudandum, docuerat: ita etiam descriptis sanctorum miraculis, quæ virtutum fuisset earumdem claritas, luce clarius ostentaret. Quos libros Zacharias sanctæ Ecclesiæ Romanæ Episcopus græco latinoque sermone doctissimus, temporibus Constantini Imperatoris post annos ferme centum septuaginta quinque in Græcam linguam convertens, Orientalibus ecclesiis divulgavit, quamvis altuta Græcorum perveritas in commemoratione Spiritus sancti à patre procedens, nomen filij suaptim radens, abstulerit.

Primam quoque & ultimam Ezechielis prophetae partes, quæ videbantur obscuriores, Romanis postulantibus, pertractavit, easque per hominibus viginti & duas distinguens, quantum lucis intus habeant, demonstravit, & in his tractandis, sicut superius patuit, finem fecit.

Qui libri dum à doctoribus sequentis temporis tam rectissimè sententis editi, quam luculentissimo rhetoricæ facultati stylo compositi veraciter doceantur: eos beatus Gregorius ex humilitatis suæ dulcedine incultos perhibet, Leandro Episcopo inter cætera scribens: Quæto ut huius operis, haud dubium quin Moralium dicta percuriens, in his verborum folia non requiras: quia per sacra eloquia ab eorum tractatoribus infructuose loquacitatis levitas studiosè compescitur, dum in templo Dei nemus plantari prohibetur. Et cuncti proculdubio scimus, quia quoties in foliis male late segetis culmi proficiunt, minori plenitudine spicarum grana turgescunt. Unde & ipsam loquentem diartem, quam magisterium disciplinæ exterioris insinuat, servare desepi. Nam sicut huius quoque epistolæ tenor enunciat, non metacismi collisionem fugio, non barbaritatem confusionem devoto, hiatus motusque etiam, & præpositionum casus servare contemno: quia indignum vehementer existimo, ut verba cælestis oraculi restringam sub regibus Donati. Neque enim hæc ab illius temporis interpretibus in scripturæ sacre auctoritate servata sunt. Ex quare nimirum quia nostra expositio oritur, dignum profecto est, ut quasi edita soboles speciem suæ matris imitetur. In quibus verbis agnoscutur Gregorius non affectasse locutionem pompaticam, sed ex pristina secularis exercitij consuetudine potius incurrisse, Cujus facultatis con-

LXXIV.

LXXV. Reg. l. 2. ep. 50.

LXXVI.

LXXVII.

Deut. 16.

* al. inter. tibus

* al. studuisse

sonantium Iſidorus Hiſpalenſis urbis Epiſcopus in expoſitione Geneſeos adiuratus: Sumpta, inquit, ſunt ab auctoribus hæc Origene, Victorino, Ambroſio, Hieronymo, Caſſiano, Auguſtino, Fulgentio, ac noſtris temporibus inſigniter eloquente Gregorio. Sed & Beda præbyter in libro de ſchematicis oratoribus homoteleuton facere perhibens, exemplum propoſuit, dicens: Beatus Job Deo ſoli ſibiſque cognitus, in tentatione ad noſtram notiſſimam perducendus, tactus eſt vulnere, ut odorem ſuarum virtutum tanto latius ſpargeret, quanto, more aromatatum, melius ex intentione ſpargeret. Quo ſchemate ipſe, qui hoc dixit beatus Papa Gregorius ſæpiſſime uſus fuiſſe cognoscitur: & huiuſmodi orationes eſſe reor, quas Hieronymus concinnas rhetorum declamationes appellat.

LXXVII.

Reg. lib. 8. ep. 37.

* al. legi faciat

At Gregorius humilitatis ſuæ cautèlâ communitus, non ſolum faciendæ ſuæ redolentiam continebat; verum etiam in comparatione tractatus alterius dictatum ſuum fuſſe nomen. libros ſuos legi, quædã viveret, vehementer prohibebat, Innocentio præſecto Africæ ſinter cetera ſcribens: Quod in expoſitione ſancti Job tranſmitti vobis codicem voluiffis, veſtro omnino ſtudio congaudemus: quoniam illi rei eminentiam veſtram ſtudere conſpicimus, quæ nec totos foras vos exire permittat, & ad cor iterum ſecularibus curis diſperſas recolligat. Sed ſi delicioſo cupitis pabulo ſaginari, Beati Auguſtini pariter veſtri opuscula legite: & ad comparationem ſiliginis illius noſtrum fuſſe nomen non queratis. Item Joanni, Epiſcopo Syracuſano: Præterea audio, quod aliqua de his quæ ſcripſiſſe me memini, fraternitas veſtra ad menſam ſuam coram extraneis legi faciat. Quod mihi non videtur eſſe faciendum: quia hoc, quod vos pro charitate facitis, poſſunt quidam, quantum ad me eſt, vanæ gloriæ deputare. Ideoque coram extraneis antiquorum dicta legite, ex quorum auctoritate valeant, qui audiant, reformari. Item Joanni ſubdiacono Ravennæ poſt multa: Illud, inquit, quod ad me quorundam relatione perlatu eſt, quia reverentiſſimus & coepiſcopus meus Mannianus legi commentis beati Job publicè ad vigiliis facit, non græte ſuſcepit: quia illud opus non eſt populare: & rudibus auditoribus impedimentum magis, quàm provectum, generat. Sed dic et, ut commenta Plalmorum legat ad vigiliis, quæ mentes ſecularium ad bonos motus præcipue informant. Neque enim volo, dum in hac carne ſum, ſiqua dixiſſe me contigit, ea facile hominibus innotefci.

LXXIX.

* al. ſubripit

Quanta conſideratione Gregorius, qui ad culmen regiminis humiliter perveſſe, ad hoc opus perveſſens bene vixiſſe, bene vivendo recte docuiſſe, ſatis, ut opinor, monſtratus eſt, infirmitatem ſuam cognoverit in extremo libro Moralium manifeſtat, cum dicit: Expleto itaque hoc opere, ad me mihi video eſſe redendum. Multum quippe mens noſtra etiam cum recte loqui conatur, extra ſemetipſam ſpargitur. Integritatem namque animi, dum cogitantur verba, qualiter proferantur, quia trahunt extrinſecus, minuunt. Igitur a publico locutionis redendum eſt ad curiam cordis: ut quaſi in quodam concilio conſultationis ſcrips ad me ipſum diſcernendum convocem cogitationes mentis: quatenus ibi videam ne aut incaute mala, aut bona non bene dixerim. Tunc enim bene dicitur bonum, cum is qui dicit, ſoli ei, à quo accepit, per id appetit placere, quod dicit. Et quidem mala me aliqua, etiã dixiſſe non invenio, tamen quia omnino non dixerim, non defendo. Bona vero ſi qua divinitus accipiens dixi, meo videlicet vitio minus me bene dixiſſe profiteor. Nam ad me intrinſecus rediens, poſt poſitus verborum ſolis, poſt poſitis ſententiarum ramis, dum ipſam ſubtiliter radicem meæ intentionis inſpicio, Deo quidem ex ea me ſummopere placere voluiſſe cognosco: ſed eidem intentioni, qua Deo placere ſtudeo, furim ſe neſcio quo modo intento humana laudis interſerit. Quod cum jam poſtmodum tardeque diſcerno, invenio me aliter agere, quod ſcio me aliter inchoaſſe. Sic enim ſæpe intentionem noſtram, dum ante Dei oculos recte incipitur, occulte ſubjuncta, & eam velut in itinere comprehendens humana laudis intentio aſſequitur, ſicut pro neceſſitate quidem cibus ſumitur: ſed in ipſo eſtu, dum ſurtim gula ſurripit, edendi delectatio permittitur: unde plerumque contingit, ut reſectionem corporis, quam ſalutis cauſa coepimus, cauſa voluptatis expleamus. Fatendum eſt igitur, quod rectam quidem intentionem noſtram, quæ ſoli Deo placere appetit, nonnunquam intentio minus recta, quæ de donis Dei placere hominibus querit, inſidiando comitatur. Si autem de his divinitus diſtrictè diſcutimur, quis inter iſta remanet ſalutis locus, quando & mala noſtra pura mala ſunt, & bona, quæ nos habere credimus, pura bona eſſe nequaquam poſſunt? Sed hoc mihi operæ pretium credo, quod fraternis auribus omne quod in me latenter ipſe reprehendo, incunctanter aperio. Quia enim exponendo non celavi quod ſenſi, conſtitendo non abſcondo quod patior. Per expoſitionem patefecerit dona, per confeſſionem detego vulnera. Et quia in hoc tam magno humano genere, nec parvi deſunt, qui dictis meis debeant inſtrui, nec magni deſunt, qui cognita meæ debeant infirmitati miſereri: per hæc utraq; aliis fratribus,

quantum poſſum, curam confero, ab aliis quero. Illis dixi exponendo quod faciunt, iſtis aperio conſtitendo quod parcant. Illis verborum medicamenta non ſubtrahæ, iſtis laecerationem vulnèrum non abſcondo. Igitur quaſo ut quilibet quis hoc legent, apud diſtinctum iudicem ſolatum mihi ſuæ orationis impendat, & omne, quod in me fordidiſſe deprehendit, ſetibus diluat. Orationis autem atque expoſitionis virtute collata, lector meus in comprehensione me ſuperat, ſi cum per me verba accipit, per me lacrymas reddit.

LXXX.

Huius beatiffimi Gregorij venerabile corpus à Gregorio quarto Sedis Apoſtolice præſule poſt annos circiter quinquaginta tranſlatum ante novellum ſecretarium conſtructis abſidibus, ſicuti modò cernitur ſub altaris ſui nominibus collocatur: quod ejus anniſſariè ſolemnitas cunctis certatim pernoctantibus veneratione gratiffima celebratur: in qua pallium ejus, & phylacteria, ſed & balthæus ejus conſuetudinaliter oſculantur. Quæ ſigillarim conſiderata, & antiquitatem viri, & mediocritatem habitus, & ſpeciem regularis propoſiti ſignis perceptis repræſentant. Nam in eo quod pallium ejus byſſo candente contextum nullis fuiſſe cernitur aculis perforatum, ſic ipſum circa ſcapulas obvolvum fuiſſe, non autem conſixum dignoſcitur, ſicuti veriffiſſimis muſis, vel picturis oſtenditur: quod autem reliquiarum phylacteria tenui argento fabricata, vilique pallio, de collo ſuſpenſa fuiſſe videntur, habitus ejus mediocritate demonſtratur. Porro in exilitate balthæi, quæ unius pollicis menſuram nunquam excedit, ſpeciem propoſiti regularis olim à ſancto Benedicte ſtatuti, cujus ipſe vitam deſcribens, in dilaſo logo regulam quoque laudaverat, cum ſervare luce clarè manuſcriptis: præſertim cum idem venerabilis Doctor Gregorius Græcam linguam neſcivit, & ſui monaſterii monachos Benedicte utique regulis mancipatos in Saxoniam deſtinavit.

* al. muſivis

Siquidem quod Græcam linguam neſcivit, ipſe reſtat in epiftola Eufebio Theſſalonienſi Epiſcopo ſcribens: Iam præſentium Theodorus Eccleſiæ veſtra lector ad Sanctorum Apoſtolorum limina veniens, dum homo (quippe ut novus) haberetur incognitus, Andrea monacho, qui ad ſanctum Paulum inclufus fuerat, res & chartas, quas deſultare vera olim nota, innocenter depoſuit, credens, quod menſe ipſius (ſicut & nos ante putaveramus) cum habitu condecoraret. Sed illæ tantæ pravitatis inventus eſt, ut ſi ejus ſtitutiæ ſub inclusionis ſpecie paulo adhuc amplius licuiſſet, multorum animas malitiæ ſuæ ſalutate deciperet; & quæcumque potuiſſet non levia ſcandala generaret. Nam inter alia, quæ idem Andreas peſſime cogitavit, & fecit: eam quoque quam ad nos miſiſtis, dum apud ipſum à præſente lectore eſſet depoſita inſalſavit Epiftolam: ut quicumque eam legeret, vos ne Catholica, nec recta ſapere eviderent, argueret. Ex qua re contigit, ut dum vocationem ſtudioſè quaeremus, ejus quæ latebat, iniquitas vulgaretur: & tantæ in eo reperta ſunt, quanta nec de ſcelerato quoſcumque laico crederentur. Et quia inter diverſa mala aliquos etiam ſermones ſcripſit atque eos ex noſtro nomine titulavit, & ſuſpecti ſumus ne eos alicubi tranſmiſiſſet, fraternitas veſtra ſollicitudinem gerat: & ſi quid tale reperit, eos ex ſcindi, & omnimodò faciat aboleri: ut quod imperitus literarum, & ſcripturæ divinæ neſcius noſtro, ſicut diximus, nomine prænotavit, quorundam animos non poſſit inſecere. Nam non nec Græce novimus, nec aliquid opus Græcè aliquando conſcripſimus.

LXXXI.

Reg. lib. 8. ep. 69.

Quod vero monachi, qui à Gregorio in Saxoniam miſi ſancti Benedicte regulæ tuentis mancipati inter alia etiam illud oſtendit, quod ex ipſius diſcipulis vix poſſet in illis partibus monachus aliquis inveniri, à quo non obſerveretur tam in propoſito, quàm in habitu, regula Benedicte. Quapropter ſicut conſtat Gregorium monaſterium à Latinitate in Græcitate neceſſitate petius, quàm voluntate converſum, ita ſideliter præſtolatur in Latinitatis cultum favente Domino denuo revertitum.

LXXXII.

In cujus venerabilis monaſterij atrio juſſu Gregorij juxta nymphaum duæ iconæ veterinæ artiſtialiter depictæ uſque hæctenus videntur. In quarum altera beatus Petrus Apoſtolus ſedens conſpicitur ſtante Gordianum Reſignarum videlicet patrem Gregorij manu dextera per dexteram nihilominus ſuſcepſiſſe. Cujus Gordiani habitus caſtanei coloris planæ eſt, ſub planæ dalmatica, in pedibus caligas habens, ſtatura longa, facies deducta, vides oculi, baiba modica, capilli condenti, vultus gravis. In altera vero mater Gregorij ſedens depicta eſt Silvia, candido velamine à dextro humero taliter contra ſiniftram revoluta contexta, ut ſub eo manus tanquam de planæ ſubducat: & circa pectus ſub gula inferior tunica pſeudolactini coloris appareat, quæ magno ſintamine ſuper pedes deſcendit: duabus zonis ad ſimilitudinem dalmaticarum, ſed latioribus omnino diſtincta, ſtatura plena, facies rotunda quidem & candida, ſed ſenio jam rugoſa: quam ipſa quoque ſeneſtus pulcherrimam fuiſſe ſignificat: oculis glaucis, & grandibus, ſuperciliis modicis, labelis venuſtis, vultu hilaris, ferens in capite matronalem mitram

LXXXIII.

* al. icones

* al. abſides

candentis brandei raritate nibratam: duobus dextræ digitis signaculo crucis se munire velle prætendens, in sinistra vero patens psalterium retinens, in quo hoc scriptum est: *Vivit anima mea, Laudabit te, & iudicia tua adinverbum me.* A dextero vero cubito usque ad sinistrum circa scapulas versus ascendens reflectitur, qui ita se habet: Gregorius Silvæ matris fecit.

7 sal. 118.

LXXXIV. Sed & in absidicula post fratrum Cellarium Gregorius ejusdem aurificis magisterio in rota pyrica pictus ostenditur, statura justa, & bene formata, facie de paterna faciei longitudine, & materna rotunditate ita mediè temperata, ut cum rotunditate quadam decentissime videatur esse deducta, barba paterno more subfusca, & modica, ita calvastrer, ut in medio fronte gemellos cincinnos rarusculos habeat, & dextrorsum reflexos: corona rotunda, & spaciota, capillo subnigro, & decenter intorto, sub auriculæ medium propendente, fronte speciosa, elatis, & longis, sed exilibus superciliis: oculis pupilla fulvis, non quidem magnis, sed parvis, subocularibus plenis, naso à radice vergentium superciliorum subtiliter directo, circa medium latiore: deinde paulum recurvo, & in extremo parvis nanibus prominente, ore rubro, crassis & subdividuis labiis, genis compositis, mento à confinio maxillarum decubiter prominente, colore aequino & livido, nondum, sicut ei postea contigit, cardiaco, vultu mitis, manibus pulchris, teretibus digitis, & habilibus ad scribendum. Præterea planctus super dalmaticam castanea, evangelium in sinistra, modus crucis in dextera: pallio mediocri à dextero videlicet humero sub pectore super stomachum circumlatum deducto: deinde sursum per sinistrum humerum post tergum deposito, cujus pars altera super eundem humerum veniens propriam rectitudine, non per medium corporis, sed ex latere pendet: circa verticem vero tabulæ similitudinem, quod vivens insigne est, præferens, non coronam. Ex quo manifestissime declaratur: quia Gregorius dum adhuc viveret, suam similitudinem depingi salubriter voluit, in qua posset à suis monachis non pro elationis gloria, sed pro cognite distinctionis cautela frequentius inveni. Ubi hujusmodi distinctione ipse distavit.

*Christe patens domine nostri largitor honoris.**Indultum officium solita pietate gubernans.*

LXXXV. Ubi etiam jam tempore Petri archidiaconi, & Joannis œconomi Saturnini monachus dextra lavaque Gregorij beati effigies sanctorum Apostolorum, quemadmodum modo videntur, depinxit. Quo scilicet loco nonnunquam divinitus candela succenditur, & in ejusdem similitudinis effigie pro regimine sui monasterij sepe beatus Gregorius præsentatur.

LXXXVI. Nam ut pauca de multis contingam, Leonis quarti Pontificis tempore, cum Megillus Ostiensis Episcopus & Apostolica Sedis Bibliothecarius, eidem monasterio præfesset, Joannes presbyter ejusdem præpositus cum quadam femina turpiter vivens, vehementissimo podagrarum dolore correptus est, qui medicorum manu cauteriatus per exustionis vulnus calcem cepit effundere. Quam restringere nullis artibus prævalens, in tantam desperationem perductus est, ut ab omni illius femine visitatione desisteret, & illa sibi alterum sub eodem facinore copularer. Sed post annum presbyter ad pristinum sanitatem revertens, quamquam propositum sibi fuisset, ut uterius nullam contingeret ad eandem tamen nullo nuntio futuro die dominico se redire professus est. Quo recepto, ubi suo desiderio votum quoque muliercula convenire gavisus est, ad balnea processit. Unde revertens, tantum lætitiæ portionibus, & cationibus se dissolvit, ut subrepente somno interesse nocturnis cum fratribus nunquam potuisset officis. Eadem nocte cuidam presbytero & monacho beatus Gregorius in somnis apparet, ait: Surge, & dic præposito ut pœnitentiam agens, peculum suum, quod cum aggregare non potuit pro peccato conscientie suæ, dispergat: quia die tertia funditus extinguetur à vita. Quod præpositus, ut audivit, vehementer expavit. Et quia Gregorij mandato incredulus esse non poterat, pœnitentiam cepit: cunctaque sua sanas distribuens, tanto febris ardore correptus est, ut à diluculo diei tertij usque ad horam tertiam cum ingenti fragore præ incendio linguam ab ore projiciens, ultimum flatum protraheret. Quem presbyteri tam duriter laborare videntes, deputatis illic monachis, qui cum psalmodiis ejus exinum commendarent, ipsi pro omnipotenti Deo studuerunt solemnes hostias immolare. Sed monachi psalmodiam deserentes, non timerunt inter se morienti fratri detrabere: cum ecce presbyteri à missarum solemnibus circa horam septimam remeantes, Joannem presbyterum, quem incredubiter cum morte lætante reliquerant, levius se habere mirati sunt, quomodo nominatim clamare cœperunt. Mox ille oculos, subridendo, concutiens: Parcat, inquit, vobis Dominus fratres: quare me sollicitare voluistis? Qui ab ipso hujus diei principio usque nunc coram Christo præfidenti multis millibus angelorum cum diabolo ad iudicium steti: & adjuvantibus me sanctis Andree & Gregorio, cunctis ejus objectionibus bene respondi. Scia-

tis autem, quia monasterij sextarium, modium, libram, consuetudinem elemosynatum & luminum, omnemque mensuram curiosissime Christo querenti usque ad scabellum pedum ejus portavi. Sed de una objectione, fateor, convictus erubui, de me, qua nimium, sicut vidistis, laborando vexavi, & me adhuc liberare non potui. Cumque fratres de ea requirerent, ait: Non audeo dicere, quia quando vos me clamastis, & à sancto Gregorio redire iussus sum, ut vobis etiam de mensuris & consuetudinibus monasterij ponerem rationem, diabolus questus est, putans, quod me pater ad pœnitentiam remisisset. Quapropter beatum Gregorium vadem dedi, ne commotam calumniam cullibet revelarem. Illis magis imminitibus, & se pro eo deprecaturus * Deum promittentibus, ut causam fratribus revelaret, defunctorum quorundam modos, & viventium merita proferebat, dicens: Ille dignus, ille indignus est. Rursus interrogatus à monachis, qui pridem secum remanserunt, conversus est, dicens: Omnia, in quibus mihi detraxistis, fratres, audivi, quamquam respondere nequiverim: & impedimentum mihi non modicum generastis: quia tam à vobis, quam à diabolo sub uno tempore re accusatus, nesciebam cui primitus calumnie responderem. Sed si quando quemlibet migrantem videritis, communitim forti communi, & nolite de eo judicare, qui ad tam districti iudicis cum criminatore suo iudicium vadit. His expletis cunctos jubet abscedere: solum presbyterum, qui sibi mortem prænucciaverat, secum tenens. Qui solus remanere pavescens, alterum secum tenuit, horitans ut causam, pro qua confixerat, saltem sibi pandere non timeret. At ille vehementer ingenuit, & converso ad pariter capite, clamabat, dicens: O Andrea Andrea, hoc anno peres, qui me pravo consilio ad periculum computulisti. Evestigio Zacharias medicus, qui anno præterito ad suos videlicet Saracenos apostatando reversus est, ad fuit: tactique temporibus, jurare cœpit presbyterum ex eadem valetudine minime moriturum. Quem languidus ut audivit, cum ingenti animadversione repulit, dicens: Fratres, jam omne corpus meum est mortuum, in extremis faucibus spiritum permittit retineo, continuo moriturus tantum psallite, ut videam angelos, quos videbam, & innuens vobis ostendam. Quibus orantibus totus cœpit tremere, palletere, sursum desideranter aspiceret: cum subito spiritus adventare conspiciens, revolvens terribiter oculis, monachis innuit, & abscessit: eosque tanto terrore percussos dimisit, ut multis noctibus soli jacere timerent.

*al. Dominū

Eodem die, sicut postea deprehensum est, eodemque momento, quando presbyter moriens Andree periculum fuerat imprecatus, idem Andreas, fundi Barbiliani, postri scilicet via Ostiensis, conductor, in lectulum decidit: in quo per multum temporis continuo languore correptus, ita totus emareuit, ut omne corpus ejus particulatim videretur dissolvi. Cumque defluentibus carnibus consumi posset, mori autem non posset, uxor, quæ factorem vulnorum, viique cruciatu jam sustinere non poterat, intellexit tanti languoris incommoda sine divina ultionis sententia hunc nullatenus incurrisse. Quem flendo curavit inquire, ut quoniam à moriente præposito frustra vocari non poterat, quid cum ipso commiserat, ut monachis revelaret, si forte Dominus ejus confessionem recipiens, cum à tantis cruciatibus liberaret. At ille, malum cognoscens, quod fecerat, latere non posse, monasterij monachos convocari rogavit: eisque confessus est cum eodem præposito quasdam monasterij chartulas rapuisse, ac receptis prenis extraneis tradidisse, seque certum existere, quia pro hoc flagitio mori non posset, quousque hoc coram omnibus revelaret. Quod videlicet verum fuisse rei exitus evidenter ostendit. Nam mox ut tantum facinus cunctis innouit, is, qui dudum mori volens non poterat, inter verba suæ confessionis efflavit. Quod idcirco Deus omnipotens diu cruciari voluit, mori autem, donec reatum suum confiteretur, non posse se permisit, ut exemplo sui cruciatu ostenderet, quid consumptores rerum Gregorij de semetipsis utique sperare debuissent.

LXXXVII

Ipsius quoque pontificis tempore ejusdem patris monasterio Athanasius præfuit, vir quidem charitate conspicuus & sui monasterij cautissimus executor. Qui cum sevientis inopie tempus agnosceret, ne monachis necessitas fortassis incumberet, quadraginta pauperum, quos beatus Gregorius pascei semel in anno decreverat, refectionem subduxit. Quod impune se fecisse pendens, etiam duodecim pauperum prandium totidemque denarios, qui die depositionis beati Gregorij pro commemoratione duodecim ab eo quondam invitatorum, quorum tertius decimus angelum se esse professus est, consuetudinaliter pascebantur, pœnitens intercepit: cum ejusdem Quadragesimæ tempore beatus Gregorius eidem presbytero, cui supra & monacho in formis apparuit, dicens: Vade & die œconomus, quia diminuit consuetudinem, quam ego constitui. Dominus quoque ejus dies diminet. Quod œconomus ut audivit, primò quidem contremuit, post verò tantò minus credidit, quantò vitam suam longius cognoscebat exten-

LXXXVIII

G ij

di. Et ecce sub ipsis albis Paschalibus in oratione sancti Severini cum fratribus vesperinis assistens officii, ardere parietem vidit, quem fratribus extinguere imperavit. Quibus hunc violentum credentibus, ipse tandem ferulam quam tenebat, projiciens, manusque per parietem circumducens conabatur foris flammam extinguere, quas constabat intima ejus despicere. Denique tandem ad hospitium rediens, tanta febris ardore succensus est ut pervenire ad diem septimum nullatenus potuisset. Quia ergo dum consuluisse putavit se monachis, pauperibus nocturne non timuit, ac per hoc, quo se placare posse Gregorium credidit, proflus offendit: frustra flammam parietis extinguere voluit, quia tenacitatis suae flammam extinguere recufavit.

LXXXIX. Eodem nihilominus tempore post absidem oratorij sanctæ Mariæ semper Virginis oratione sanctæ Barbaræ, ubi Gregorius laudes Domino celebrare solebat, conjuncto, demon apparuit, sibi que in antro, quod illic cernitur, hospitium faciens, nocturnis horis tanto crepitabat fragore, ut omnia fundamenta monasterij putaretur convellere. Nonnumquam equos de stabulis auferens audiebatur tota nocte discurrere: quorum duos præcipit demersisse probatus est. Cumque pavore tanti sonitus monachos à triclinio, in quo ad auram propter fervorem caumatis jacere solebant, pœnitens averteret, unus eorum confusus in virtute Dei omnipotentis ante foramen decumbens, oratione facta, cepit dormire. Cui demon in similitudine catti apparuit: cumque unguibus est aggressus discepere. Quo monachus, oratione repulso, identidem sopori se tradidit, cum subito demon in similitudine cujusdam Æthiopsis lanceâ minando apparuit, dicens: Ego quidem hinc vado: sed te vulneratum dimitto. Quo dicto, lanceam vibravit, monachumque sicut videbatur, in somnis percussit. Qui tantis clamoribus eulavit, tanquam si revera percussus existeret: accurrentibusque monachis licet pavidus, quod viderat, indicavit, & deinceps ibi ulterius demonium non accessit.

XC. Benedicti quoque pontificis tempore, Lucido Ficulino Episcopo eidem monasterio præminente, cum pestilentia faucium multitudo quotidie maxima deperiret: idem monachus præclusis faucibus, venit ad mortem, cui desperanti beatus Gregorius in somnis apparuit, dicens: Vis sanus fieri? At ille respondit se velle. Er beatus Gregorius si mihi, inquit, promiseris ea, quæ tibi dixero fore dicturum, cito te esse sanandum: si vero, citius moriturum. Cumque ille se dicturum tota certitudine promitteret, dividit: Ito, denuncians Sabæ Joanni, Benedicto, Martino, Palumbo, & Antonio monachis, Laurentio coco, Gemmo carpentario, Accepto pilori, Andrea Romano, & Leoni laicis, quoniam à crastino incipientes omnes dietum se moriendo subsequantur. Post quorum defectum denuncia, Lucidum episcopum, qui tunc id monasterium, die septimo moriturum. His dictis, monachum oscitate præcipiens, duos digitos in faucem conjecit: vulnusque distempens ut excrearet injunxit. Ille tussiens, partem coagulata sanguinis in modum lapidis se vera projecit: & ab ipsis penè mortis januis liberatus, eadem nocte contra spem omnium matutinalibus hymnis interfuit. Mirantibus fratribus, sanitatis suæ modum innotuit, quos quando & qualiter ex monasterij familia morituros præviderit, indicavit: de sola interim episcopi morte dubitando conticuit. Et è vestigio in cunctorum morti deputatorum auribus volans fama discurreit: & dum ex relatione monachi se morituros certo die cognoscerent, dispositis suis regulis, ita se in mortem secuti sunt, sicut fuerant in somnio nominati.

XCII. Cumque presbyter monachus Lucido Episcopo tam durum nuntium revelare timeret, tacere autem penitus non auderet: monasterio se tandem proripuit, & ad domum episcopi non longe à flumine Tiberi, regione videlicet juxta basilicam sanctorum Ciri & Joannis positam, somnium nuntiatus accessit. Quem scilicet, ubi cum pontifice in palatio prædare cognovit, expectans redeuntem, sacerdotibus vestimentis indutum, colore fulgidum, valitudine quoque sanissimum, salutem curavit. Cui episcopus ait: Jam nunc in tota urbe pro divino haberi, quia de his quos morituros prænuñciafist, solus unus remansit. At ille utinam sicut & ille, quem vivere * putas, defunctus est: sic ipse, qui hunc sequi prædictus est, exiliret. Cumque episcopus de eo tota curiositate requireret, & monachus dicere palpitaret, tandem ubi die sexto se moriturum cognovit, expalluit atque contremuit: resumptisque viribus frenavit: quem redire volentem retinuit. Interiora cubiculi pervagus penetravit: paulatim sibi fauces dolere persensit. Deinde sibi tacto pulsu, mox febris signa cognovit: monacho credidit: domum suam disposuit: ad monasterium, cui præerat, eisdem insulis rediit, quibus à patriarcho reversus fuerat, venit. Secunda feria cunctis tam subitam conversionem mirantibus, monachicum habitum suscepit: & paulatim ingravescente molestia, sexta feria diluculo subdormivit. Ac denuo suscitatus apparuisse sibi sanctum Andream apostolum, seque circa horam tertiam

A vocandum esse, sibi que præceptum perhibuit, ut quia suæ mortis expectatione suspensum monachis, sancti Fabiani minia * solita celebrare non poterant, mox corpus suum sepulture traderent: acceptis à se cereis ac thymiamatibus ad peragenda solemnia festinarent. Hora itaque tertia Episcopus lætus defungitur, ut in ipsa vultus ejus lætitia, conversio ipsius Deo fuisse placabilis cunctis videntibus monstraretur.

XCIII. Eodem tempore germanus ejusdem monachi mentis insaniam passus est, ita ut humana consortia fugiens, multo tempore pervagus per cryptas solitarias, & cœnosa monumenta discurreret. Cujus insaniam frater nimium condolens, quotidie sanctum Gregorium profusus lacrymis precabatur, ut sibi fratrem sospitem reddere dignaretur. Itaque cum nocte quadam post hujusmodi fletus quiesceret, beatus Gregorius apparuit ei dicens: Videns lacrymas tuas, suscepi orationem tuam: & ecce germanum tuum tibi hodie sanum reducam. Et hoc tibi signum, quia statim ut dies illuxerit, iussu Pontificis Presbyter, qui hic inclusus est, extrahetur. Qui furgens matutinali tempore fratris indicavit. Fortè tunc idem presbyter Campanus de loco, qui Claustrum non longe à Terracina vocatur, à suis pro quodam crimine accusatus in eodem monasterio tenebatur, & temporibus multis labentibus à suis accusatoribus jam contemptus, à cunctis quoque suis fuerat in oblivionem deductus, cum nullum propinquum, nullum in urbe cognitum habere potuisset, qui de eo Pontifici suggerisset, & monachi quidem pro eo latigaret, sed proficiendi adium non haberent: Pontifex divinitus recordatus ejusdem diluculo hunc ab ergastulo iussit extrahi, liberumque dimitti. Nec multo post monachi frater ita sanus reversus est, ut videretur hæc in eisdem patris monasterio tanto fidelis deseruisse, quanto se illius administriculis meminit ad pristinam sanitatem remeasse.

XCIV. Reverenda quoque memoria Nicolai Pontificis tempore, regimen ejusdem monasterij Zacharia civitatis Anagninæ præfuit, sicut hodie superest, procurante, fundum Barbilianum, cujus superius feceram mentionem, pro incolarum feceribus demon aggressus est: & in similitudine taurelli de pratis mugiendo ad domum recurrentis, invisibiliter suis corniculis vicum sentebatur noctu percutere, boveque à præsepis extrahens, per contiguos campos, & compita cursu velocissimo fatigat. Cumque hoc diutius faceret, crebroque rusticis noxius immineret: hujusmodi percussionibus Saxulum quemdam ejusdem prædij conductorem affligendo dilperdidit. Deinde bubulcos aggressus, tanta cæde perdomuit, ut intra trium mensium spatium neminem illic præter unum tantum Urscellum nomine, quem similiter affligebat, reliquerit. Qui Romam veniens, dum tantæ cladis periculum fratribus indicaret, interrupto sermone monasterij portis egressus est, & obitupescens monachis non nisi mane factus reversus est. A quibus curiosè disculsum est, quomam se pridem tam subita velocitate proriperet, confessus est dicens: Dum vobis insaniam demonis revelarem, confessus est dicitur, anterioribusque pedibus me complectens, ac suis corniculis tundens, antequam cepit minare, & tota nocte me subire muros coegit & arbores. Cumque novissime per pontem me conaretur demergere, de complexibus ipsis exilui, cumque toto conamine fugiens ad portas, quas Euthymius economus fecerat, monasterij hujus perveni: quas clausas inveniens, ambabus manibus ambos ejus anulos apprehendi: & dum ab eis me luctaretur divellere, quidam calvus Pontifex obliquo latee se inter portarum rimas excutiens, ferula caput taurelli percussit eumque in fugam compellens, me ab illius percussionibus liberavit. Ergo dum incolæ depulsi, & nullus ibidem habitator accederet, ac per hoc monachi pro desolatione loci fatigerent, cuidam eorum Gregorius in somnis apparetis jubet, ut si demonem à monasterij fundo voluissent depellere usque ad oratorium sanctæ Mariæ ibidem in Domnicam constitutum, fratres cum litans aquam spargentes exorcizaram procederent. Quo facto ita demon monasterij fundo repulsi est, ut postea per confinij limites ore naribusque oculis flammam ejicere, porcosque cogere à subulco notatus sit: sed intra fines monasterij nunquam intrare permittitur.

Alio quoque tempore Thetgaudus quondam Treverensis Episcopus, qui cum Guntario Agrippina Colonia Episcopo à reverenda memoria Nicolao fuerat sacerdotali privatus officio, liberalitate Adriani Pontificis in eodem monasterio mansionem suscepit. Cui beatus Gregorius in somnis apparetis, maximum terrorem, quo de suo monasterio concitus egredere, incussit. Ille perpendens visum fuisse phantasticum oratione facta rursus dormire cepit. Cujus Gregorius Pontifici habitu redimitus apparetis: Nonne, inquit, dixi tibi, ut à monasterio meo, quod in rebus propriis per invocationem sancti Andree Apostoli Dominico dedicavi, recederes, quia diversorium fieri nullo modo licuisset? Cumque Thetgaudus hospitandi sibi licentiam suscepisse se à Pontifice respondisset, Gregorius ait: Et tu, qui peristi, & ille, qui dedit, utrique contra Deum fecisti, cujus vindictam citius incurres. Evigilans Thetgaudus intremuit, & facta oratione sopori se reddere voluit, cum repente venientium sonitum audiens vehementer ex-

* al. conabatur

pavit, seque dormire simulavit. Appropinquans ergo Gregorius sanctum Andream Apostolum per dexteram tenens, praecepit subdiacono, qui se praeparat cum lumine, dicens: Corripit illum. Qui dum correptus in lectulo clausus occulis recessisset, Gregorius ait: Aspice in nos. Intuitus in eos Thegaurus magis intremuit: eumque sibi taliter comminans audivit: Quia secundo commotus verbis ois mei, credere noluit, & me tua inobedientia adeo provocasti, ut nunc Apostolum Dei huc fangare studuerim, scito cognoscens, quia nisi hodie ab hoc monasterio meo recesseris, futura hebdomada cum tuis omnibus vita privaberis. Si vero recesseris, ab hac quidem momentanea sententia liberaberis: sed neque tu, neque aliquis hic tecum degentium suam patriam revidet. Mox ut Thegaurus lectulo se propripuit, & primo suis, deinde monasterij monachis, postremo quibuscumque potuit somnium revelavit. Et quia aliud hospitium citius a Pontifice impetrare non potuit, apud Sabinos confedens eodem anno cum suis omnibus vita privatus est.

XCIV.

Eodem quoque tempore Suppo Piceni comes ibi applicuit, qui monachis quidem plurimam displicitatem ostendit, & in rebus tam venerabilis monasterij usurpationem suorum prohibuit. Hujus familiaris quidam nomine Falaldus existens, siquando Suppo ad palatium processisset, fornicarias illuc, detestantibus monachis, non verebatur inducere, atque cum eis commensationes, & saltationes illucitas celebrare. Idemque noctis principio secessum petens, a spiritibus immundis in acie per capillos appensus est, cumque rota nocte pendens vocis officium non haberet, matutinalibus horis beatus Gregorius ei videndum se praebuit, dicens: Inimice Dei, non sufficit tibi alia mala, quae in meo monasterio pervicaciter perpetrasti, nisi insuper scenicas meretriculas in claustris monachico tanquam in theatro conducas? Crede mihi, hoc anno peribis. Tunc ille magnis cepit viribus poenitentiam supplicare, & de caetero plenam correctionem promittere. Continuo Gregorius iussit eum dimitti. Qui ad terram decidens, quia corrigi noluit, eodem anno veram fuisse Gregorij sententiam moriendo probavit.

XCVI.

Ejusdem comitis homo sub alio tempore Indulfus vocatus est, cui dum cocus pro comparandis lignis denarios peteret, nullo modo potuit impetrare, sed nescio jure percipit licentiam, ut atregias, & fenestras & vicini dormitorij tabulas aggressus diriperet, eamque ignibus sibi prandium praepararet, cum sequenti nocte idem Indulfus ad secessum pergens, cur monasterij tabulas tam petulanter incendi praecipisset, a quodam sene discitulum est. At ille more Gallico sanctum senem increpans sollem, ab eo quidem virga leniter percussus est: sed vir superbus tanto terrore lapsus est, ut semivivus humi decumberet. Eodem momento sub eadem specie cuidam clerico foris dormienti idem senex apparuit, dicens: Surge, & dic Comiti, ut ab hoc meo monasterio, in quo diversorum fieri omnino non licet, antequam me ad raucundiam provocet, salvis recedat. Ecce ego famulanti mihi obnoxio, quem videlicet percussum ante secessum dimisi, congruam medelam referendam. Quem cum, quis esset clericus, requireret, ipsum se esse perhibuit, qui ex pictura, quae ejus lectulo praeminabat, agnoscere facile potuisset. Statim clericus surgens lumen arripuit, & ex picturae similitudine sanctum Andream Apostolum sibi apparuisse cognovit. Itaque ad Indulfum jacentem perrexit, & eum semivivum jam reperit. Quem magnis cyliaribus clamare incipiens, senu comitem, quam cunctos, qui sub eisdem domibus dormiebant, miserabili vociferatione venire coegit, & in faciem jacentis aquam suffundens, per invocationem sancti Andree Apostoli tandem aliquando loqui fecit: atque cuncta, quae sibi revelata fuerant, eum eo pariter Comiti revelavit. Qui, die facto, monachos evocavit, quid contra sanctum Andream commiserit, querelabundus inquirere cepit. At illi delectum dormitorium eorum manibus ostenderunt. Cumque Deo devotus Comes eos velle supplicio subjugare, confessi sunt se illud adificium Indulsi iussionibus delevisse. Pro cuius reparatione dum Comes monachis argentum voluisset tribuere, Sergius magister militum resistit, promittens illud se pro eo continuo melius refectionum. Mox Comes humiliter a monasterij claustris secedens, ad domum Petri filij quondam Catoli cum omnibus suis concessit neque utendus in eodem monasterio hospitium sibi dari concessit. Indulfus vero in domo ejusdem Sergij magistri militum delectus dispersit, sibi que sanctum Apostolum praevaluisse suo ipsius detrimento monstravit.

XCVII.

Nuper Dominicus quidam presbyter, Zacharia Episcopo, de quo praefatus sum, Gregoriani monasterij curam gerente, praepositus extitit monasterij: qui carnis fragilitate corruptus, Eupraxiam quandam sanctimonialiam a monasterio sancti Andree Apostoli, quod appellatur Clivus Scavari, diripuit vel subduxit, & in regione septem viarum loco, qui dicitur Vipera, collocavit. Cui cum corrupta sanctimonialis, quia latrinam, & furnum contiguum non habebat, crebro videretur esse molesta: infelix presbyter peccatum peccato connectens, ut meretriculari placere possit, beatum Gregorium non reculavit offendere: cuius mirabilis immo saluberrimi fontis ligna regulaeque diripiens, fecerit

sum, & furnum prostituta feminae non emebat fabricare. Quibus perfectis, cum sequenti nocte jam securior a quereis lascivae mulieris in eadem domo dormiret, vidit duos quosdam terribiles cubicularios se ligatis manibus ad venerabile monasterium reducentes, Quos interrogans, cuius praepcepto sibi talia facerent, audivit hoc Romanum Pontificem praecipisse. Forte tunc Joannes sanctae Sedis Apostolicae Pontifex contra Sarracenorum incurtus littora peragrabat: cuius absentia ligatus presbyter recordatus, incipiendo subjunxit: Dominus Papa pudice contra Sarracenos perrexit, & vos quo modo dicitis quod ipse me ligari iusserit, qui cum postea non vidistis? At illi dixerunt: Si Joannes Papa hinc abiit, sanctus Gregorius hic remansit, qui monasterij sui claustra solito more perlustrans, a se suum fontem reperit dissipatum, & nos ex ejus tegminibus tuae meretriculae furnum ac necessarium vidimus cooptum. Quod presbyter ut audivit, erubescens intremuit, eorumque violentia se in chorte monasterij teneri conspiciens, quemdam subdiaconum ab intus egredientem, atque cubicularis dicentem audivit: Extendite eum, & cum quadraginta rubricis ventrem, totidemque dorsum fornicatoris atque sacrilegi presbyteri verberare. Quam dolosus re vera presbyter jam febricitans excitatus ad monasterium caballo impositus, dextra lavaque ab aliis sustentatus recurrebat, reatus sui sententiam fratribus indicavit, & invisibilibus verberibus sub febris specie laniatus, nihil aliud etecere poterat, nisi: Domine refugio, Domine refugio. Cumque interrogaretur cur hoc tam frequenter repeteret, dicebat se sub continuo verberare gemere: sique sexto die sub hac miserabili voce defunctus est. Si quidem plurimum documentum probatum est in eodem venerabili monasterio fornicationis contagione pollutos diu subsistere omnino non posse.

XCVIII.

Quo scilicet haecenus librae omnique mensura, quam idem beatus Gregorius instituit, cum medio reservatur, de cuius mensura si quis ad opus monasterij panes velit efficere, triginta & quatuor sunt, singuli dumtaxat trium librarum: si quis vero ad opus alterius, ad eundem numerum nunquam pertingit. Quid cum praefatus Zacharias episcopus progeret vellet addiscere, pro celebranda festivitate beati Andree Apostoli decem modiorum tritici mensuram pistoribus dedit: e quibus pro undecim modis multiplicatis, obstupescens eisdem pistoribus panes recepit: qui utique sollicitate prius dinumerantes, si superfluos aliquot invenissent, sibi proculdubio reservarent.

XCIX.

Sane quam frequenter beatus Gregorius tam illic quam in Apostolorum basilicis, necnon in patriarchio nunc exhortans innoxios, nunc vero deterrens obnoxios in ipsa sua cognitionis effigie appareat, quia nunc narrare non valeo, hic hujus operis, admirulante Domino, terminum facio: & reliqua ejusdem patris miracula post me doctioribus memoranda relinquo. Cuius umirum venerabile mentem quotique mundi hujus oribita voluit, ut cum Paulo viro discretissimo fateat, semper accipiet incrementum: quia ipse sine dubio gratia ascenditur, vel quod Anglorum ecclesia nova semper sobole fecundatur, vel quod illius doctrinis per orbem universum multi per peccatum elongati ad Christi elementiam revertuntur: vel quod boni quique ipsius situationibus inflammati caelestem patriam desideranter inquirunt.

Tavlat Diac. in fine Vita S. Gregorij.

Ecce studioso Pontificum, iustionis tuae viture coactus, dum quadam gestonum beati Gregorij praedecessoris tui, Saxorum videlicet gentis Apostoli, de florare desidero, virum descripsi iheronimum scriptor ignavus. Sed deprecor ut ea curiositate, qua me dudum hac decepte julleas ad omnia, sicut coepisti, facias pervenire notitiam in eo, quod sacrosancto vestro iudicio placuisse me gaudeo, nulli penitus dijudicandus addicatur, quin potius iudicaturus inveniar. Si quidem nuperime quando hunc quartum librum, cooperante Domino, claudere gestiebam, nocte, qua Dominicae Resurrectionis dies venerabilis illucebat, in somnis describens, quidam sub effigie cuiusdam veteris iustiatoris palam videndum se praebuit, & candidissima tunica, simulque tenuissima, cuius nimirum raritate nigredo subtironis tunicae extra lucebat, sacerdotiliter insignitus mox propius alitit, & inflatis buccis istum continere non potuit. Cui dum curulem praeparare cogitarem, hunc supra modum cachinnantem conspiciens, compellare videbar, quamvis nocturno silentio tam petulanter, vir officij gravioris perstrepere. At ille, quia inquit, tu scribis de mortuis, quos viventes aliquando, nunquam vidisti. Cumque ego tanto me veracius scribere, quanto incognitum facie, non autem incognitum lectione, sine ullo livonis, vel adulationis vito retulisset, respondit: Tu, sicut video, quod voluisti fecisti: at ego, quae facere potero, non cessabo. Haec dicens lucerna flammam, cuius lumine forte fruebar, prorsus extinxit: & lychnum totum quidem extinguere non potuit, me tamen in tenebris constitutum ita perterritum, ut putarem me gladius ab eo protinus jugulari: cum post paululum desperanti mihi beatus Gregorius, comitante secum dextrorsum reverendae memoriae Papa Nicolao, sinitiorum vero, sicut mihi videbatur, Petro suo diacono, multo lumine clarificatus apparuit, dicens: Modicae fidei, quare dubitasti? Cui dum ego priori pavore percussus re-

C.

sum, & furnum prostituta feminae non emebat fabricare. Quibus perfectis, cum sequenti nocte jam securior a quereis lascivae mulieris in eadem domo dormiret, vidit duos quosdam terribiles cubicularios se ligatis manibus ad venerabile monasterium reducentes, Quos interrogans, cuius praepcepto sibi talia facerent, audivit hoc Romanum Pontificem praecipisse. Forte tunc Joannes sanctae Sedis Apostolicae Pontifex contra Sarracenorum incurtus littora peragrabat: cuius absentia ligatus presbyter recordatus, incipiendo subjunxit: Dominus Papa pudice contra Sarracenos perrexit, & vos quo modo dicitis quod ipse me ligari iusserit, qui cum postea non vidistis? At illi dixerunt: Si Joannes Papa hinc abiit, sanctus Gregorius hic remansit, qui monasterij sui claustra solito more perlustrans, a se suum fontem reperit dissipatum, & nos ex ejus tegminibus tuae meretriculae furnum ac necessarium vidimus cooptum. Quod presbyter ut audivit, erubescens intremuit, eorumque violentia se in chorte monasterij teneri conspiciens, quemdam subdiaconum ab intus egredientem, atque cubicularis dicentem audivit: Extendite eum, & cum quadraginta rubricis ventrem, totidemque dorsum fornicatoris atque sacrilegi presbyteri verberare. Quam dolosus re vera presbyter jam febricitans excitatus ad monasterium caballo impositus, dextra lavaque ab aliis sustentatus recurrebat, reatus sui sententiam fratribus indicavit, & invisibilibus verberibus sub febris specie laniatus, nihil aliud etecere poterat, nisi: Domine refugio, Domine refugio. Cumque interrogaretur cur hoc tam frequenter repeteret, dicebat se sub continuo verberare gemere: sique sexto die sub hac miserabili voce defunctus est. Si quidem plurimum documentum probatum est in eodem venerabili monasterio fornicationis contagione pollutos diu subsistere omnino non posse.

spondere non possem, benevolus mihi pater Nicolaus la-
tentem adversarium post cortinam, quæ tunc meum lectu-
lum circumdabat, digito manifestans, quia, inquit hic invi-
dus lucernæ ipsius flammam quantum in se fuit, extinxit.
Mox Gregorius manum diaconi quia magnam facem te-
nere videbatur arripens, ejusque flammis os faciemque pe-
tulantis exurens, adinstar Æthiops denigravit. Qua ex
ustione ab ore petulantis parvissima scintilla descendens,
cadentem tunicam dicto citius conflagravit: sicque niger-
rimus totus apparuit. Cumque diaconus diceret satis adver-
sarium denigratum, beatus Gregorius: Nos ait, illum non
denigravimus, sed nigrum fuisse monstravimus. Deinde
infortunium meum diversis consolationibus exhortatus ab-

A scellit: & facem quidem secum detulit, sed tanto lumi-
locum, in quo dormiebam, revera fulgentem dimisit, ut
expergefactus pueros ante me dormientes crebrius incla-
marem: nec ante quidquam sub gravi sopore quoquo mo-
do responderent, aut surgere potuissent, quam relicta lu-
cis copia, paulatim se subtrahens, penitus effluxisset. At de
his Deus viderit: ego tamen divinæ spei fiducia roboratus,
quia Gaudericus Episcopus Vcliterus exoptulat, ad Cle-
mentem Romanæ sedis antistitem, suffragante Domino
stilum convertam: quatenus qui continuis infortunis re-
nuatus, amicis meis, à quibus utcumque sustentor, meri-
tūm rependere nequeo, saltem verba, quæ valeo, minime
denegasse cognoscat.

Finis Vita sancti Gregorij Papæ, per Ioannem Diaconum.

FF. PERES COLLADO HISPALENSIS

R. P. F. ANGELO ROCCHÆ CAMERTI APOSTOLI

SACRARIJ PRÆFECTO S.

QVEM AD MODUM muneris ostensi editionem populus flagitare
olim solebat; sic promissum opus, & ab auctore ipso propositum,
quasi à munerario eruditi solent exposcere. Et merito quidem. Quod
enim olim in munerum editione libelli præstare solebant, id in edi-
tione alicujus libri crebræ ipsius Auctoris promissiones præstant:
nam frequentes de hac re habiti sermones & sæpe sæpius data fides, videntur
excitare desiderium eorum, qui hisce interfuerunt promissis. Sapientia pauca.
Scholia in Sacramentarium beati Gregorij à te conscripta, coram sæpe conquestus
sum, cur in angulo lateant, & lucem jam non aspexerint. Sed frustra de hac re
verba facio, cum videaris ea nonnum velle reservare in annum, & tincis & blattis
depascenda tradere. Quid in hæc cogitem? Hac tua cunctatione refers mihi
illum Callipedem, de quo M. Cicero aiebat: *Biennium præterit, cum ille Callipedes
assiduo cursu cubitum nullum processerit.* Quid Callipedi similis? Biennium jam
præterit, tertius jam agitur annus, & promissa Scholia haud scio cui bono ne-
gentur. Inter eruditos viros eidem culpæ affinis judicatur, qui æs alienum con-
tractum non dissolvit, & qui datam fidem frangit, & promissa in hoc genere
non implet. Cave itaque, ne litterati diem tibi dicant, & te in hominum eru-
ditorum judicium ducant; & si velis dicere te promissi violati non esse reum,
verbis extremis Præfationis Tomi V. operum beati Gregorij, quasi chirographo
convincaris. Quando igitur Scholia sunt jam à te limata, ne diem ex die ducas,
& nos inanibus promissis amplius deludas; sed si bonum nomen vis existimari,
solutionis tarditatem auctario aliquo compensa; & qui Scholia tantum pollicitus
fueras typis mandare, illa, quæ meditatus fueras ad beati Gregorij, ejusque pa-
rentum Imagines, necnon ad ejusdem Sancti vitam accuratè intelligendam, quasi
cumulum adde; ut, si qua per tuam istam cunctationem in te mai nominis ma-
lacula insedit, & per hosce annos inveteravit, hoc auctario deleri possit. Vale,
eruditissime vir, & in dies majora, & tuis exantlatis laboribus, & tuo ingenio
digna, in lucem ede. Romæ Kalendis Maij M. D. XVII.

INDEX

INDEX
RERVM IN SIGNIORVM
QVÆ IN VITA
SANCTI GREGORII MAGNI
A IOANNE DIACONO CONSCRIPTA
NARRANTVR.

A

ABAS effectus fuit Gregorius postquam sub duobus Abbatibus in sua domus Monasterio militavit. columna 14. D. Accusatus falso apud Mauritium Imperatorem B. Gregor. patientissimus Pastor, innocentiam suam modeste exposuit. 96. C.

Accusationes diligenter à B. Gregorio ventilabantur antequam ad sententiam pronuncianam accederet. 82. E. & seqq.

Aavianus Episcopus Thebanus sua restituitur sedi. 82. B. 93. A.

Aelle, Anglie rex: & adlusio ad nomen Aelle. 18. A. Aegritudo B. Gregorij magna, ob quam per biennium se in lectulo iacuisse fateatur. 99. C.

Amilianus notarius quadraginta in Evangelia Homilias cum socijs suis à Gregorio excepit. 28. C.

Azilphus, Longobardorum rex, quot, & quantum in commoda, & damna intulerit Italie. 98. C. D.

Alleluia in laudem Creatoris decantari oportuit in Britannia. 18. A.

Alleluia extra Pentecostes tempora dici ad Missas insituit B. Gregorius. 29. E.

Amita B. Gregorij tres. 59. B. Harum vita, & mors. 36. C. D.

Amita Gordiana lapsa. 16. E.

Amita Beati Gregorij Tarsilla. 14. B.

Ambonem Petrus Diaconus cum Evangelijs ascendit. 100. E.

Ampbimallum, tunicam vel pectorale Episcopo Perusino vestem hiemalem non habenti B. Gregorius transfudit. 56. D.

Anastasio presbytero se comparans, illum superiorem, melioremque affirmat. B. Gregorius. 96. A.

Anastasio Antiochenus Patriarcha, post multos annos throno suo readitur. 82. A.

Anathema pro vindicta propria injuria sacris rebus prohibetur. 57. B.

Anillis Dei tribus millibus, quas Græci Monastrias vocant, qualem annualiter elemosynam dabat Gregorius. 31. B.

Andreas Apostolus Ioanni Monacho à medicis desperato, sanitatem recuperandam prædixit: sed post biennium Ioannes à defuncto quodam de sepulcro vocatus, obiit. 17. C.

Andreas Episcopus modeste de concubina increpatur: eiusque saluti consulitur. 60. E.

In honorem Andreae Apostoli juxta basilicam sanctorum Ioannis & Pauli ad civium Scauri Monasterium in proprio donate edificavit. 14. D.

Andreae Monasterium. ibid.

Andreae conductoris cruciatus. 106. C.

S. Greg. Tom. I.

Andronarum recessus angusti. 31. C.

Pro convertendis Anglis Britanniam à Benedicto Papa Gregorius missus, eò proficisci cupiens Romam rediit, ob clamorem totius Urbis ab eodem Pontifice in itinere, ipso revocatus. 18. A. ib.

Gregorius futurum in itinere prædixit. ibid.

Angelus Gregorio sub habitu naufragi apparens, bis elemosynam una die accepit: tertia vero vice, deficientibus nummis, scutellam argenteam, quæ à matre cum infusis leguminibus ad ipsum Gregorium mitti solebat, recepit. 15. A. B. 30. C.

Angelus peregrini loco, in prandio suo Gregorius Papa vidit, & invenit, eumque post prandium allocutus, expavit. 26. E. F.

Angelus in convivio, duodecim invitatis, repertus est, ibid. F.

Anglorum gens in mundi angulo posita, quæ jam non nisi barbarum fremere noverat, jamadmodum in Dei laudibus Hebraea cepit verba sonare. 33. D. E.

Anglorum conversio. 32. A. & seqq.

Anglorum sana, idolorum plena, non destruebantur, sed sanctificatis aquis, in basilicas dedicabantur. ibid. E.

Anglorum Saxonum sacrificia nondum baptizatorum. 33. A. Angli. Pro convertendis Anglis Saxonibus Augustinum monachum cum alijs monachis in Britanniam evangelizandi gratia misit. 32. A.

Anglie pueri venales in Vrbe Roma à B. Gregorio visi. 17. E.

Anglie pueri pulcherrimi. ibid.

Anglie rex. Aelle. Adlusio ad hoc nomen, Aelle, à B. Gregorio facta. 18. A.

Angli, quasi Angeli dicti sunt à B. Gregorio per adhesionem ad nomen ipsum ob eorum formositatem. ibid.

Antichristi præcursores sabbatum observari debere prædicabant. 95. A.

Antiphonarium compilavit, & Scholam cantorum instituit: cui cum nonnullis prædij duo habitacula fabricavit B. Gregorius. 27. E.

Antiphonarium, & lectus, in quo Gregorius recubabat modulans, & flagellum, quo pueris minabatur, veneratione congrua reservabantur in Lateranensi Patriarchio, ut Ioannes Diaconus testatur. ibid.

Antonius nomine, Monachus quidam, dimissis peccatis, mori iubetur. 16. E.

Apocriariatus B. Gregorij qualitas. 19. E.

Apocriariis quid sit. 65. A.

Arianorum basilicam in suburra Domino dedicavit, introductis illuc beati Sebastiani & S. Agathe Martyrum reliquijs, 31. D. Miracula Gregorij in templo post consecrationem facta. ibid. E.

Arimorum pueri provideri jubet Gregorius. 37. A.

Artium, sive litterarum studia quot & qualia tempore B. Gregorij Papæ Romæ florescant. 28. E.

Atavus B. Gregorij Felix Papa IV. 14. B.

H

Athanasij economi consuetudines pauperum defraudantis præ sagium mortis. 106.E.
 Athensis studiosus Veronam mirabiliter inundans, ad beati Zenonis Martyris atque Pontificis Ecclesiam usque pervenit, sed aqua, quæ ad fenestras usque devenit, apertis ianuis, in eam non introivit. 20.E.
 Augustinus monachus cum aliis monachis in Britanniam pro Angli Saxonibus convertendis evangelizandi gratia mittitur. 32. B. Romam redit, remittitur, & officio optime fingitur. Defert litteras hortatorias ad alios monachos. ibid.
 Augustinus ad Anglos convertendos missus consecratur Episcopus: recipit pallium: facit cum aliis prædicatoribus miracula, & alios operarios à B. Gregorio postulat. ibid. D.
 Augustinus Anglorum Episcopus monetur, ne pro miraculis tumeat. 34. A.
 Aucloritas Episcoporum sua auctoritate à B. Gregorio confirmabatur 84. A. Eisque iura sua conservabantur. 85. B.

B

Basilica novæ à B. Gregorio non edificabatur, sed veteres annuatim reparabantur. 100. C.
 Beati Gregorij fuga, ne ad Pontificatum raperetur. 22. C. Multa loca ex Registro Episcoporum citantur ad hanc fugam, & Pontificatus recusationem comprobant. ibid.
 Brandeum à B. Leone incisum, sanguinem effudit. 68. B. Pro reliquiis conferebatur. ibid. C. D.
 Brandeum in pannu perforatus sanguinem effudit: deinde integer divinitus restituitur. 34. D.
 Britanniam Gregorius pro Angli convertendis à Benedicto Papa missus, eo proficisci cupiens, Romam redit tota Vrbe postulante, ab eodem Pontifice in itinere ipso revocatus. 18. B. Id Gregorius futurum in itinere prædixit. ibid.

C

Cardinales Presbyteri Ecclesie sue à B. Gregorio in Episcopos consecrati quales. 50. A. Cardinales ordinati violenter in Parochiis forensibus in primum cardinem revocabantur. 51. C.
 Cardinare quid sit. 54. E. Vide, Incardinare.
 Cardinati alterius Ecclesie Clerici quomodo fuerint. ibid.
 Capitula, Pro tribus capitulis Chalcedonenfis Synodi Theudelinde Longobardorum regine satisfecit. 95. D.
 Cantus dissonantia in Gallia & Germania: eiusque reformatio, Carolo rege postulante. 28. B.
 Cantores Romani mittuntur in Galliam ad reformandum cantum. ibid. De Romano, & Gallicano cantu disputatio. ibid.
 Cantilina dulcedo cur ab occidentalibus corrumpatur. ibid.
 Cantus per Ioannem Romanum Cantorem corrigitur in Gallia, & alibi. ibid.
 Cancer pestifer. 49. B.
 Carolus rex dissonantia cantus offensus duos clericorum suorum Romam erudiendos dimisit. 28. B. C.
 Carolus rex duos Cantores Romanos ab Adriano Papa excepit. ibid.
 Catena S. Petri limata, nonnunquam limaturas dabat, nonnunquam verò non item. 73. B.
 Cauteriatus quidam medicorum manu, calcem per existionis vulnus cepit effundere. 105. D.
 Cecropia Virgo sacundissima quid præstitit tempore Gregorij Papæ. 29. A.
 Chartularius & notarius Ravennæ. 77. B.
 Chartularius quid. 64. A.
 De Chalcedonensi Synodo pro tribus capitulis Theudelinde Longobardorum regine satisfecit. 95. D.
 Claudius ex verbis B. Gregorij conscripti libros, id est

de Proverbijs, de Canticis, Prophetis, lib. Regum & de Heptateucho, quos deinde idem Greg. conquirendos curavit, quia in multis, sensum suum mutatum esse cognovit. 101. B.
 Clericis etiam infirmis stipendia consueta B. Gregorius danda iubebat. 86. C.
 Clericis cautiones ab Episcopis factas B. Gregorius firmabat: eisque quartas plene dari iubebat. ibid. D.
 Clericos aliarum Parochiarum sibi & alij B. Gregorius incardinare curavit. 50. C.
 Clerici alterius Ecclesie quomodo aliis fuerint incardinati. ibid. D. E.
 Clericos posterus ordinatos nunquam prioribus B. Gregorius prætulit. 55. A.
 Columbas vendere quid sit. 48. A.
 Compagarum vsu spatio facta à Diaconibus Catimensis Ecclesie diligenter inquirenda committitur. 79. C.
 Concilia quatuor sanclæ universalis Ecclesie tanquam quatuor Evangelia B. Gregorius veneranda esse dixit. 95. D.
 Concilia quatuor tanquam quatuor Evangelia se venerari faceret B. Gregorius: Quintum item concilium se venerari ait. 27. B.
 Consilium. Ad consilium non divites sed sapientes à Gregorio Papa convocabantur. 28. E.
 Consanguinitatis copula ad quorundam generationem sit concedenda. 31. B.
 Consilij ac familiares, quos sibi Gregorius delegit Clericos, remotis à suo cubiculo secularibus. 25. C.
 Consuetudines novæ à Gregorio Papa inducuntur. 28. C. D. Et murmurantibus pro iisdem humiliter satisfacit. 29. E.
 Consilij. A prævis consilij abstinendum est. 61. A.
 Converso Lucidi Episcopi Ficalensis, ac transitus. 107. D. E.
 Convivij Natalis Episcopus reprehenditur, & facit sine suis assertionibus obligatur. 58. B.
 Convivia quænam sint laude digna. ibid. D.
 Cubicularia Augustæ Gregoriæ B. Gregorius scribit se indignum revelatione Dei memorans. 95. E.
 Culpam unius alij non esse nocivam beatus Gregorius statuit. 61. E.

D

Defensores septem honore regionario decorandos Gregorius Papa indicit. 29. E.
 Defendi iniuste neminem ab Ecclesia B. Gregorius permittit. 95. A.
 Deiri, populi: & allusio ad nomen ipsum. 18. A.
 Delatores falsario talione B. Gregorius mulctabat. 85. E.
 Deponeretur nemo, exceptis manifestis criminibus, sed communionem privabatur. 82. E.
 Desiderius Episcopus pro lectione librorum Gentilium increpatur 58. A. Isdem reprehenditur grammaticam quibusdam exponens. ibid.
 Diabolus à fundo Barbiliano excussus, conductorem, & bubulos occidens. 108. C.
 Diabolus à Monasterij claustris fugatur, qui Monachum sacentem percussit. 106. B. C.
 Dialogorum quatuor libros conscripsit: quos postea Zacharias sanctæ Ecclesie Romanæ Episcopus in Græcam linguam convertit. 102. C. Sed astuta Græcorum perversitas in commemoratione Spiritus sancti à Patre procedentis, nomen Filij suavitè radens, abstulit ibid. Locus depravatus est in 2. libro Dialogorum in fine.
 Dialogorum libros B. Gregorius composuit, disputans cum Petro Diacono suo coetaneo. 28. C. 100. E.
 Diptycha, in quibus nomina vivorum describantur. 81. C.
 Distributio per polypticum quater in anno fiebat. 31. A.
 Dives meritis, quæ modo se de sapientibus pari sorte videretur, præ cubiculi foribus despicabilis remanebat

tempore Gregorij Papa. 29.A.
 Doctrinae verbum audire innumerabiles cohortes vindi-
 que diversi sexus, aetatis ac professionis ad Gregorium
 Papam confluerebant. 29.D.
 Dominico die corpus lavari posse B. Gregorius ostendit.
 23.B.
 Dominus pro hospite recipitur. 30.C.
 Dominici miserabilis transitus. 109.E.
 Dremonem Mauritius cum vxore, & filiis, & filiabus
 noctu descendit, dissimulato habitu. 80.A.
 Duodecim inuitatis, tertiumdecimum, Angelum scilicet suo
 in prandio inuenit Gregorius Papa. 30.D.E.
 Dubius in rebus absoluta sententia non est pronuntianda.
 60. E.

E

Ecclesia. Episcopi ab Ecclesiis suis abesse absque inuita-
 bili necessitate: & per loca diversa vagari non
 debent. 62.E.F.
 Ecclesias Episcoporum defunctorum vicinis Visitatoribus
 committebat B. Gregorius. 55.B.
 Ecclesias dissipatas adinabat B. Gregorius, siue amebat.
 53. A.B.
 Ecclesias vacantibus vacantes Episcopos B. Gregorius in-
 cardinabat. ibid.C.
 Ecclesiam Graecorum in novis consuetudinibus in Ecclesiam
 Romanam inductis se imitatum non fuisse probat Grego-
 rius: quia vel veteres Romanas reparavit, vel novas
 & viles instituit. 29.E.
 Ecclesiasticum ad officium vel ministerium vel Patrimonium
 Eccl. non admittebantur Laici, sed tantum ad Mona-
 chicum habitum. 29.A.
 Ecclesiastica ad officia venire qui festinat secularem ha-
 bitum deserens, non relinquere cupit seculum, sed
 mutare. ibid.B.
 Ecclesia Romana talis sub Gregorio extitit, qualis prima
 sub Apostolis fuit. 28.E.
 Ecclesiastica officia, & iuraveformavit B. Gregor. 27.E.
 Confugientibus ad Ecclesiam B. Gregorius sacramenta
 praestari iussit de servanda sibi instituta. 95.B.
 Ecclesia quibus studiis a B. Gregorio regebatur. 46.C.
 Effigies B. Gregorij ibidem picta describitur: & ad diem
 usque Ioannis Diaconi cernebatur. 104.E.
 Effigies Gordiani, Paris B. Gregorij, & Silviae, matris
 eiusdem Gregorij pictae ad parietem in atrio Monasterij
 describuntur: & ad tempus usque Ioannis Diaconi cer-
 nebantur cum inscriptionibus & Disticho. ibid.
 Eleemosynae localiter ac personaliter a B. Gregorio decer-
 nuntur. 38.E.
 Pro eleemosynis faciendis frumenta emit B. Greg.
 quinquaginta libris auri. 44. E. Petenti, & non petenti
 eleemosynas dabat. 41.A.
 Eleemosyna ex patrimonio quaerit in anno per polyptychum
 distribuatur a Gregorio. 31. A. & seqq. Bis etiam in
 anno per grana aureos & vestimenta dabat. ib. quotidie
 vero qualem dabat eleemosynam. ibid.
 Eleemosyna per veredarios in vicis & compitis quotidie
 pauperibus infirmis, ac verecundioribus missa. ibid.
 Eleemosynam quam libenter fecerit Gregorius. 15.A.
 Eleemosyna propter peccata, non peccata propter eleemosy-
 nas sunt facienda. 48.C.
 Episcopo Perusino vestem hiemalem non habenti B. Grego-
 rius amphimallum, tunicam, vel pectorale misit. 56.D.
 Episcopus Marinianus de avaritia notatur. ibid.E.
 Episcopi vacuum nomen habet, qui alienam inopiam suam
 non credit. 57.A.
 Episcopus Serenus nomine pro contractis imaginibus argui-
 tur. ibid.B.
 Episcopis infirmis nunquam B. Gregorius successorem dabat
 nec successores denegavit renuntiantibus: eisque de sumpti-
 bus relictis Eccl. commoda subministrari iubeat. 89.C.
 Episcopi consecrabantur, vnde cumque meliores eligi poterant
 & districto examine consecrabantur. 51.D.
 Episcopus alterius Diocesis ad regendas Ecclesias suae
 Diocesis B. Gregorius inuitabat. 52.E.
 Episcopi ab Ecclesiis suis abesse absque inuitabili necessita-
 te, & per loca diversa vagari non debent. 58.E.
 Episcopatus culmen cum timore suscipiendum. 47.C.
 Episcoporum defunctorum Ecclesias vicinis Visitatoribus
 committebat B. Gregorius. 55.B.
 Episc. olim singulo quoque triennio Romam venire solitos
 non nisi semel in quinquennio B. Gregor. venire statuit.
 56. B.
 Episcopos vacantes Ecclesiis vacantibus B. Gregorius in-
 cardinavit. 53.C.
 Episcopis inthronizatis expulsos Praefules B. Gregorius
 iunxit. ibid.
 Episcoporum auctoritates sua auctoritate B. Gregorius
 confirmabat, non minuebat. 84.A.B.
 Episcopi propria iura a B. Gregorio conservabantur: &
 executores dari, & iudices eligi ab accusatis iubeat
 85. B.
 Episcopi Cardinales. 51.C.
 Episcopatum sedium loca mutata. 54.B.
 Episcopum ab una in aliam Ecclesiam sub quacunque oca-
 sione nec mutavit, nec mutari permisit. ibid.
 Episcopus Vitalianus pro femina, quae religiosum reliquit
 habitum, acriter reprehenditur. 60.A.
 Episcoporum Campanorum & Victoris Paenormitani negli-
 gentia reprehenditur. ibid.B.
 Episcopis suffraganeis suis necessaria praerogabat B. Gre-
 gorius. 56.D. In eis non nisi sanctitatem, sapientiam &
 liberalitatem postulat vel quaritabat. ibid.E.
 Episcoporum familiaritas lapsos vel criminosos admittere
 non debet. 61.D.
 Epistola Pelagij Papa ad Gregorium. 19.E.
 Epist. quae Iba dicitur, erroribus plena, damnata. 27.C.
 Epist. libri iuxta numerum annorum Pontificatus B. Gre-
 gorij: ex quarum multitudine quaedam epistolae decretales
 excerptae sunt temporibus Adriani primi Pont. Max.
 101. C.
 Epitaphium supra sepulcrum B. Gregorij. 100.D.
 Equus daemone immisso, a maleficis valde vexatur. 34.E.
 Eremitae somnium de B. Gregorio. 45.A.
 Eutychius Constant. Episcopus librum de resurrectione
 mortuorum conscripsit. 18.E. Disputatio de re. ibid.
 Eutychij librum contra articulum fidei de resurrect. Impe-
 rator comburendum iussit. 19.D.
 Eutychius moribundus confessus est articulum fidei de
 carnis resurrectione. ibid.
 Excommunicatum monachum de sanctum mirabiliter solvit
 B. Gregorius. 35.E.
 Excommunicatus Maximus Salonitanae Ecclesiae praeva-
 ricator a Miskarum solemnis deinde a communione corpo-
 ris & sanguinis Domini nostri I. C. privatus, Sacra-
 menta satis indignus suscepit. 79.E. Eius causa Raven-
 nae ventilatur. 80. D. Ad poenitentiam revertitur septimo
 excommunicationis suae anno. ibid.E.
 Excommunicatus ab aliis Episcopis, nullis extantibus
 culpis, B. Gregorius absoluebat. 87.A.
 Ezechielis libros exponere B. Greg. destitit, hostilibus
 incursionibus, & curarum tumultibus gravatus. 98. C.
 101. C.
 Ezechielis prophetiae primam & ultimam partes per homi-
 lias viginti duas, B. Gregorius, Romanis postulantis,
 tractavit. 102.D.

F

Falsarios delatores talione B. Greg. mulctabat. 85.C.
 Familiares & consiliarios, quos sibi Clericos delegit
 Gregorius, secularibus a suo cubiculo remotis. 28.C.
 Faraldi increpatio, qui tota nocte a daemonebus suspensus
 est. 109.B.
 Fastidium de argento purissimum in basilica S. Petri a Leo-
 nerterio translatum 100. C. Aliud item in basilica S. Pau-
 li. ibid.
 Favore alieno se indignum B. Gregorius fatetur. 96.A.B.
 Felix Papa IV. B. Gregorij avarus 14. B. basilicam
 Cosmae & Damiani Martyrum via sacra iuxta tem-
 plum Romuli aedificavit. ibid.
 Fidei Symbolum, quo cunctas haereses dissipavit, & fidem
 catholicam munivit. 26.D.

Finis. De fine seculi quid B. Gregorius senserit. 96. D.
Sententiam suam rationibus probat de Mundi senectute
ad col. vsque 98. per totum.

Flagellum, quo pueris Gregorius minabatur, & lectum, in
quo recubabat modulando, necnon Antiphonarum ab eo-
dem compilatum, in Patriarchio Lateranensi congrua ve-
neratione referata fuisse Ioan. Diaconus testatur. 27. E.

Fugam à Monasterio Monachus quidam molitus à demoni-
ne corripitur & à B. Gregorio liberatur, fratrum preci-
bus adjuvus. ibid. E.

Fugitivus Monachus cecatur, & à nigri canis moribus
liberatur, dum suum fatetur peccatum. ibid. D.

De furtis Ecclesie in Anglia factis quid à beato Grego-
rio responsum fuerit. 33. A.

Furtivum quidam Monachus cum fecerit, à demonio vexatur,
& à B. Gregorio liberatur, dum furtum fatetur. 15. C.

G

Gallia ac Germania cantus qualis. 27. E.

Galliana Ecclesia à Romana discordans. 33. A.

Gelasianum codicem de Missarum solemnibus: multa subtra-
hens, pauca convertens, nonnulla adjiciens, in unius libri
volumen Gregorius coarctavit. 29. C.

Gelasianum Polypticum quid. 31. A.

Geronius Monachus divina monitus revelatione, seu vi-
sione nocturna, se de Monasterio B. Gregorij, necnon &
alios quosdam propediem morituros prævidit. 17. B.

Gordianus Gregorij Pater, Mater vero Silvia. 14. A.

Grammaticam exponens, & libros Gentilium legens Desi-
derius Episcopus reprehenditur. 57. E.

Græcorum Eccl. in novis consuetudinibus inducitis Grego-
rius se imitatum non fuisse ait & probat, quia vel veteres
Romanas reparavit, vel novas & viles constituit. 29. E.

Græcanescens B. Greg. falsos tractatus suo nomine in scri-
ptos invenit, eosque inquirens excindit, & aboleri curavit.
104. C.

Greg. quam frequenter diversis in locis demorsetur. 110. C.

Gregorius servum servorum Dei se scribens, mediocribus
vestimentis induitur: & superstitiosum, Vniversalis,
vocabulum refutavit. 26. D.

Gregoriana sanctitatis testimonium. 101. A.

Gregorij corpus à Gregorio IV. translatum & alia ad an-
tiquitatem ipsius, medicocritatem, & regularem specialita-
tem spectantia. 104. A.

Gregorius à Monasterio violenter trahitur, & Levita
sive Diaconus consecratur. 18. B.

Gregorius Levite officio à Benedicto Papa sublimatur: &
in Ecclesiastica à Hierarchia ministerio, non solum nitore
habitus, verum etiam claritate morum probabilium quo-
dammodo Angelis coæquari visus est. ibid. C.

Gregorius pro responsis Ecclesiasticis Constantinop. à
Pelagio Papa mittitur. ibid.

Gregorius, pestis tempore à Clero & Senatu, populoque
Romano in Pontificem concorditer fuit electus, totis
viribus Pontificatum recusans. 21. C.

Greg. pro Anglis convertendis Britanniam à Benedicto Papa
missus, sed proficisci cupiens, Romam redit, uniuersa Vibe
postulante, ab eodem Pontifice in itinere ipso revocatus 18.
A. Id Gregorius futurum in itinere prædixit. ibid. B.

Gregorij amica tres. 59. B. Harum vita & mors. ibid. D.

Gordiane amica lapsus. ibid. E.

Gregorius crudis leguminibus à matre Silvia pascebat.
15. A. 30. D.

Gregorius, genere Romanus, arte philosophus; Gordiani,
viri clarissimi, & beata Silvia filius. 14. A.

Gregorius Senatoria stirpe genitus. ibid.

Gregorij atrox, Felix IV. Apostolica Sedis Pontifex ib.
ibid.

Gregorij nomen Græcum apud Latinos Vigilantius dici-
tur. ibid.

Gregorius quot amicus, & quibus temporibus Romana se-
di præfuerit. ibid.

Gregorij institutio. ibid. C.

Gregorius qua ratione, quibusve virtutibus ad Pontifica-
tum ascenderit. 18. B.

Gregorij Apocripharum qualitas. 19. E.

Gregorius ad Pontificatum nolens eligitur. 21. D.
Gregorius fuit prætor Vrbani. 14. C.
Gregorius Pontificatum subterfugere gestiens, Imperatori
litteras latenter mittit. 21. D.

H

Hæresis. Se ab hæresi purgantes recipiebatur, & catholi-
cos B. Gregorius declarabat. 87. B.

Hæreticos varios à corpore Ecclesie removit, 46. C.
ibid. E.

Hæresis prima contra Ecclesiam orta. ibid. E.

Homilias in Evangelia conscripsit B. Gregorius: quarum
viginti homilias coram populo declamavit: reliquas
dictavit: sed lacescente stomacho, aliis pronuntiare per-
misit. 102. B.

Hospitium loco Dominum recipit Gregorius Papa 26. B. C.
Angelum in prandio vidit. 30. C.

Hospitalitatis adeo fuit amator Gregorius in suo etiam Pa-
triarchio, ut præter eos, qui quotidie diversis ex locis
fugiebant, quotidie item Peregrinos quoslibet ad men-
sam suam invitaret. ibid.

Humilitas magna B. Gregorij se in terram prosternentis,
monacho sibi occurrente. 96. B.

Humile superbe quinam sint. 65. B.

Humilitas B. Gregorij in Titulis dandis. 95. C. in factis
magna. 96. B.

I

Inuarius Episcopus pro vindicta propria injuria infe-
rens acriter reprehenditur 57. D. Idem senex pro facta
exaratione mensis ante Missarum solemniam valde in-
crepatur. ibid.

Ieiunare paschali sabbato non valens plus morore, quam
infirmirate desicere cepit. 14. E.

Ieiunandi fortitudinem à Deo impetrat Gregorius. ibid.

Ignis inferni detinet omnes damnatos, sed non æqualiter
omnes exurit. 35. D.

Imagines B. Gregorij, Gordiani patris et jus, ac Silviae ma-
tris in atrio Monasterij pictæ describuntur: & ad tem-
pus vsque Ioannis Diaconi cum inscriptionibus & Di-
sticho cerebantur, 104. E. Luxta imaginem B. Gregorij
Saturninus Monachus Imagines SS. Apostolorum pin-
gendas curavit. 105. B.

Imagines. De sacris Imaginibus sermo est. 57. A. B.

Imagines sanctorum in Ecclesiis non ad adorandum, sed
ad mentes nescientium instruendas collocantur. ibid. B.

Imperator Romanorum est Dominus liberorum: Rex vero
Gentium est Dominus servorum. 62. C. 80. 2. C.

Imperatori Mauritio pessimam legem ferenti viriliter contra-
dicit. 64. E.

Imperiale iugum levius reddisse fatetur B. Gregorius ad
Leontiam Augustam scribens, pondere gravi longi tem-
poris remoto. 81. A.

Incardinare quid sit. Vide Cardinare. 54. E.

Indulgentiam monasterij deservit à sene percussus: & de revela-
tione Clerici, & de digressione Supponis. 109. C.

Infernus. In inferno aliquis potest esse, & inferni crucia-
tus per Dei misericordiam non sentire. 35. D.

Infirmam alienam B. Gregorius suam putabat. 93. D.

Infirmis quantum B. Gregorius compassionem ostendit ib.
Infirmam cordis sui B. Gregorius magna consideratione
quotidie cognoscens fatebatur. 103. B. C. Hac in re
perpulchra narrat. ibid. D. E.

Infirmas vel ægritudines B. Gregorij magna, ob quam per
bimennium in lectulo se iacuisse fatetur. 97. B. & seqq.
98. A. & seqq.

Injurias suas Episcopus anathemate vindicantem B. Gre-
gorius valde reprehendit. 57. C.

Intercessor qualis esse debeat. 27. A.

Inventarium. Pro Inventario faciendis post obitum Episcopi
nihil accipiendum esse B. Gregorius decrevit. 55. E.

Ioanni Ravennati Episcopo usum pallij & mappularum
subduxit: deinde suppliciter petenti quater in anno per
plateas concessit. 77. A. B. Eidem pro diversis vitis in-
crepato diem suæ vocationis prædixit. ibid. C. D. E.

Ioannis Constantinopoli, Episcopi superbia & hypocrisis
reprehenditur uniuersalis nomen assecclantis, & litteræ
Augustales pro eo supplicantes redarg. 65. A. 66. E.

Ioannis Evangeliste vestes miraculis claruerunt in
basilica Constantiana; qua excusse foras tempore
fiscitatis, pluviam dabant: inundationis vero, si-
renitatem 73. E. Pro sacris reliquiis dabatur. ib. B.
Ioannis Diaconi visio admiranda, libro 4. de Vita B.
Gregorij ad finem producto. 109. E.
Ioanni Diacono apparuerunt B. Greg. Nicolaus Pa-
pa, & Petrus Diaconus. 110. E.
Ioannis Evangeliste tunica, qua strictioribus manibus
constat. 73. D.
Ioan. Evangeliste, non Baptiste, vestis altera. ib. E.
Ioannis Presbyteri conflictus cum diabolo, ejus transi-
tus terribilis, revelatione facta. 105. D.
Ioannes Monachus à medicis desperatus, sanitatem,
Beato Andrea Apostolo predicente, recepit: deinde
post biennium à defuncto quodam de sepulcro voca-
tus, obijt. 17. C.
Iram Præpositorum restringendam, & vnius culpam
alij non esse nocivam B. Gregorius, statuit. 61. E.
Italia quot & quantà incommoda, & damna intulit
Agilolphus Longobardorum rex. 98. C. D.
Iudæi ad conversionem venientes pensionis onere le-
vantur. 36. C.
Iudæi ad baptismum venientibus vestimenta etiam
B. Gregorius donabat. ibid. D.
Iudæorum munera tanquam execrabilia nunquam
suscipienda B. Gregorius permisit. 92. D.
Iudæi quomodo fuerint à summis Pontificibus habiti.
ibid. E.
Iudæis vna nullam inferendam esse B. Gregorius sta-
ruit: quia eorum perfidiam rationibus magis, quam
violentiis vincendam, vel excutendam volebat.
90. E.
Iudæis Christianos subijci nulla occasione B. Grego-
rius debere censuit. 91. B.
Iudæus quidam nomine Nasas, altare sub nomine B.
Elia construxit: & Christianos aliquot ad adoran-
dum deceperat in Sicilia, & Christiana mancipia
emebat. 91. B.
Iudæi, Christianos prologitidine in incens per provin-
cias à Iudæorum servitio redimere B. Gregorius cu-
rabat. 91. D.
Iudæorum mancipia semel ad Ecclesiam confugientia
nunquam quibuslibet suasionibus reddi B. Grego-
rius jubebat. ibid.
Iudæi vicia quomodo redarguebantur à B. Grego-
rio. 62. B. & seqq.
Iudices, instigante diabolo contra B. Gregorium se-
verunt. 64. C.
Iustus nomine Monachus quidam pro re peculiari, hoc
est, pro tribus aureis contra votum pauperatis de-
tentis, & in medicamine absconditis severiter in
morte punitur, cum es proprium habere non liceret.
16. A. B. Ejus anima de Inferni cruciatibus libera-
tur, sacrificio pro ea diebus triginta continuis obla-
to, B. Gregorij iussu. ibid.

K

Kalendarum, siue singulis quibusq; Calendis ex
redditis erogabat pauperibus, hoc est, suo tem-
pore frumentum, suo vinum; suo casum; suo,
legumen, &c. 31. B.

L

Latici cur repete Sacerdotes fieri nō debebāt. 47. C.
De hoc datur exemplum de lignis silvarum pro
adificiis faciendis. ibid. D.
Laici non ad Ecclesiastica officia, seu ministeria, vel
ad pariron. Eccl. sed tantum ad Monachicum
habitu admittuntur ibid. Cur sic. ibid. Cur
primò se tonsurare ceperint. ibid.
Laicos, Dominos B. Gregorius appellabat. 95. C.
Lanæpades divinius accensa. 31. E.
Lateranensis basilica aurea dicta. 50. B.
Latinitas rogata, seu trahata sum Latium in ipso
Latiali Palatio more Quiritium obtinebat. 28. E.
Nullus à minimo ad maximum usque, barbarum
S. Greg. Tom. I.

quodlibet in sermone, vel habitu præferebat. ibid.
Leander Episcopus Hispanus, legationis officio fun-
ctus est Constantinopoli pro causis fidei Eusebio-
thorum. 101. D.
Leander Episcopus Hispalensis, Eusebiothorum le-
gatus Constantinopoli missus à Pelagio Papa, cō-
pulit Greg. ad librum B. Job. exponendum. 18. D.
Lectus, in quo Gregorius Papa recubabat modulando;
& Flagellum quo pueris minabatur, necnon Anti-
phonarium ab eodem compilatum, in Patriarchio
Lateranensi congrua veneratione reservabantur, ut
Ioannes Diaconus testatur. 27. E.
Leguminibus crudis pascebatur à matre Silvia B.
Gregorius. 15. A.
Leontia Imperatrici B. Gregorius gratulatur, felicis-
sima tempora reditura sperans. 81. A.
Levica officio Gregorius à Benedicto Papa sublima-
tur. 18. B. & nitore habitus, & claritas morum pro-
babilium Angelis quodam modo visus est coagvari
in Ecclesiastica Hierarchia ministerio. ibid.
Lia, id est, vita altera. 23. C.
Liberos homines verberari, vel includi vetuit B.
Gregorius. 62. A. B.
Liberalitatis B. Greg. innocentia comprobatur. 47. C.
Libertas vniuscuiusq; hominis contra iudicium inso-
lentiæ liberis vocibus à B. Greg. defendebatur. 62. B.
Libros Gentilium Desiderius Episcopus, & gram-
maticam quibusdam exponens reprehenditur. 57. E.
Libros suos B. Gregorius in comparatione tractatum
& operum B. Augustini furfures nominans legi
vetuit, quousque vixit. 103. A. B.
Libros ex verbis B. Greg. Claudius conscripsit: quos
deinde idem Gregorius in multis quantum ad sensum
mutatos esse cognoscens, conquirendos curavit. 101.
B. Libri autem sunt de Proverbiis, de Canticis, de
Prophetis, de lib. Regum, & de Heptateucho.
Libri B. Gregorij in Job, Ezechielem, in Evan-
gelia, & Pastorale, & alij tempore Ioannis Diaconi
non inveniebantur. ibid.
Librorum expositio. Ab exponendis libris. B. Greg.
desistit ob incurfiones hostiles. 98. C. & seqq.
Libri aliquot B. Gregorij ab invicem igni traduntur.
100. E.
Libri alij B. Gregorij à Petro Diacono per mortem
ab igne liberantur. ibid.
De suis libris B. Greg. humilia sensit: qua à posteris
Doctores facundissima predicantur. 102. D.
Litania septiformis à B. Gregorio postis tempore pro
Deo implorando instituta. 21. E. 22. A.
Litania bis in hebdomada fieri in Sicilia pro bar-
barorum incurfionibus B. Gregorius instituit. 94. C.
Litterarum siue Artium studia quot & qualia tem-
pore Gregorij Papa Roma reflorescerent. 28. E.
Locusta quasi loco stat 18. B. Ex locusta prævidit revo-
catione sibi faciendâ ab itinere per Benedict. Papam. ib.
Longobardorum perfidia quantà fuerit. 20. A.
Longobardos quot annos B. Gregorius Roma viderit
gladios eorum patiens. 65. E. 81. E.
Lucidi converso. 107. C.

M

Mater Gregorij Silvia fuit, Pater verò Gordia-
nus. 14. A.
Manducans. Qui non manducat, manducantem non
iudicat: quomodo intelligatur. 58. E.
Maleficus perpetua cæcitate multavit B. Gregorius.
34. E. 35. A.
Manus suas excutere quis ab omni munere quomodo
intelligatur. 49. E.
Matrimonium ad quodam generationem sit conce-
dendum. 33. B. C.
Mauritio Imperatori pessimam legem ferenti, viri-
liter contradicit. 64. E.
Mauritius Imperator didascalicis rationibus deter-
retur. 77. 2. C.
Mauritio in B. Gregorium sevientis mors per gla-

- dium imminet. 79. B. Eum terror maximus in vasti. ibid.
 Dromonem conscendit, dissimulato habitu. ibid. E.
 Mauritius, seditione commota, Phocæ jussu cum omni sua
 cognatione perimitur, sed à sempiterno supplicio B. Gre-
 gorij precibus liberatur. 80. A.
 Mauritius penitens videt in somnis se divino judicio cum
 uxore & filijs, Phocæ militi tradi. ibid. C.
 Mauritij vitia Phocæ Imperatori sapienter enarrantur. ib. B.
 Maximianus cum fratribus à naufragio liberatur. 20. C.
 Maximus Salonitana Ecclesiæ perversor. 79. E.
 Missarum solemniss, deinde à comunione corporis & sangui-
 nis Domini nostri Jesu Christi privatus Missas cecinit,
 sacramentaque suis indignus suscepit. ibid. B. Eius causa
 Ravenna ventilatur. 80. E.
 Maximus septimo excommunicationis suæ anno ad peni-
 tentiam revertitur 77. 2. B. Ante corpus S. Apollinaris,
 jussu B. Gregorij se purgavit, & consolatoriam suscepit
 Epistolam, & à vinculo excommunicationis absolvitur.
 ibid. C.
 Mediolanensium decretis susceptis, eis Episcopum consecran-
 dum B. Gregorius concessit. 77. 2. C.
 Merulus Monachus albis floribus se somniat coronatum:
 mox defunctus est: è cuius sepulcro post annos qua-
 tuordecim tanta suavitatis fragrantia emanavit, ut florum
 omnium odoramenta illic congregata viderentur. 17. B.
 Ministeria duo uni personæ nullo modo committenda esse
 Gregorius decernit. 38. A.
 Miraculum de pane multiplicato in manu pistoris. 110. B.
 Miraculum de navis, quæ non magis erat inter undas, quàm
 unda intra navim 20. D. & de Atheis fluvio Veronæ,
 ibid. E.
 Miracula circa reliquias tactas. 68. B.
 Miracula frequentia B. Gregorij tempore. 64. B.
 Missarum solemniss super corpora beatorum Petri & Pauli
 Apostolorum celebrari decrevit Gregorius Papa. 29. E.
 Misse triginta B. Gregorij nuncupatæ unde ortum tra-
 hant. 16. D.
 Misse Canoni quid Gregorius Papa apposuerit. 29. C.
 Monachus fugitivus cecatur, & à nigri canis morsibus
 liberatur dum suum fatetur peccatum. 15. D.
 Monachus quidam à Monasterio sugam molitius, à demone
 corripitur: & à B. Gregorio liberatur fratrum preci-
 bus adjutus. ibid. E.
 Monachorum latebræ, in quas sese abdiderant, equorum
 immobilitate cognoscuntur. 16. A.
 Monachus quidam, Iustus nomine pro re peculiari hoc est
 pro tribus aureis in medicamine absconditis se veriter in
 morte punitur, cum ei proprium habere non liceret. ib. B.
 Eius anima de Inferni cruciatibus liberatur, sacrificio pro
 ea diebus triginta continuis oblato, B. Gregorij man-
 dato. ibid. D.
 Monachicum indumentum sub Hilarionis regimine suscepit,
 deinde sub Maximiani regimine B. Gregorius regulari
 tramite militavit. 14. D.
 Monacho sibi prociidenti B. Gregorius se in terram prostra-
 vit. 96. B.
 Monachi à B. Gregorio in Saxoniam missi, regulis sancti
 Benedicti fuerunt mancipati. 104. D.
 Monastica vita, & Pontificia institutio in Palatio Grego-
 rij Papæ emicabat. 28. E.
 Monachus quidam furtum faciens, & à demone vexatus,
 à B. Gregorio liberatur, dum furtum fatetur. 15. C.
 Monachum in excommunicatione defunctum mirabiliter so-
 lvit B. Greg. 35. D.
 Monasteriis ancillarum Dei trium millium qualem elemo-
 synam annuatim dabat Gregorius. 31. B. Harum ancilla-
 rum Dei religiositas ac devotio qualis. ibid.
 Monasterium cuidam puero ingredienti, & in eo invitè
 commoranti quid eveniret. 21. B.
 Monasterium ingredi cupientes cur Gregorius Papa volue-
 rit eos esse probandos prius in laico habitu constitutos.
 29. C.
 Monasteria sex in Sicilia ex patrimonio edificavit. 14. C.
 septimum verò intra Urbis Romæ mania juxta basili-
 cam Sanctorum Ioannis & Pauli ad clavum Scauri

in honorem sancti Andreæ Apostoli in proprio domate
 fabricavit. ibid. D.

Moralium librum Gregorius conscripsit Leandri Episcopi
 Hispanensis, Constantinopoli Visigothorum legati, hor-
 tati, & precibus compulsi. 18. D.

Moralium liber, non est opus populare: & rudibus audi-
 toribus impedimentum magis quàm provectum generat.
 103. B.

Moralium libros ubinam B. Gregorius conscripserit, ac dem-
 de perferret, & cumam direxerit. 101. D.

Mortis expectatio erat consolatio B. Gregorio. 100. B.

Mortuus est B. Gregorius post annos tredecim, menses sex,
 & dies decem sui Pontificatus. ibid. C. De eius morte
 ac fastigijs argenteisjque sepultura loco atque Epita-
 phio. ibid. D.

Mulieres cum Sacerdotibus habitare prohibentur, nisi sint
 quæ sacris canonibus permittuntur. 49. B.

Mundi finis, 110. c. & seqq. rationes multæ afferuntur de
 Mundi senectute. per tot.

Munus ab obsequio, munus à manu, & munus à lingua,
 quomodo differant. 49. E. 50. A.

Munere ab omni quis excutere manus suas, quomodo in-
 telligatur. 59. E.

Munerum, sive dationum consuetudines omnino tanquam
 pestiferum pondus toto conamine B. Gregorius repelle-
 bat. 56. A.

Murmurantis pro consuetudinibus à Gregoria Papa in
 Ecclesiam inductis, humiliter ipse satisfacit. 29. E.

Natalis Episcopus de negligentia, simulque convivii
 reprehenditur. 58. B.

Navis non magis erat inter undas, quàm unda intra na-
 vim: & hac in re miraculum. 20. C.

Neophytorum heresis. 46. D. Pro hac Synodus coacta.
 49. B. C.

Nomina civitatum etatum ac professionum tam Romæ,
 quàm civitatum vicinarum cur descripta in libro quò
 extabat in scrinio Lateranensis Palatii. 31. C.

Officia duo uni personæ nullo modo committenda esse
 beatus Gregorius decernit. 38. A.

Oliveta numerosissima acquisivit Gregorius pro luminari-
 bus in honorem Sanctorum Apostolorum Petri & Pau-
 li instituentis. 29. E. ibid.

Olivetorum, quæ Gregorius Papa acquisivit, summa in
 Tabulis marmoreis præ foribus basilicæ sancti Petri
 extat. ibid.

Ordinationem nemini omnino violenter contulit B. Grego-
 rius. 50. B.

Ordines sacros qui violenter suscepissent, in pristini-
 num gradum reducebantur. 50. C.

Ordines in suos restituebantur, à quibus columnis è
 dejectis reperiebantur. 51. C.

Ordinati violenter Cardinales in Parochiis foren-
 sibus, in pristinum cardinem revocabantur. ibid.

Ordinatos posterior Clericos nunquam prioribus B.
 Gregorius prætulit. 55. A.

Ordines sacri. Pro ordinibus Ecclesiasticis nihil com-
 modi dandum. 49. B.

Ordines sacri quibusnam dari debeant. 47. A. B. C.
 quomodo sint conferendi. ibid. C. D. E.

Orationem Dominicam mox post Canonem Grego-
 rius super hostiam censuit recitari. 30. A.

Paganos pueros emit Gregorius, ut Christianos
 efficiat. 36. A.

Pro paganis rusticis Greg. minatur Episcopis. ib. D.

Pagani rustici ad conversionem venire negligentes
 pensionis onere gravantur. ibid. C.

Pagana mancipia ad fidem venire volentia vendi
 nullo modo B. Gregorius permittit. 91. E.

Paganorum neminem circumcidi B. Greg. permisit. 92. C.

Pagana mancipia Iudeos Dominos ad fidem prece-
 dentia, in eorum servitium nullo modo revocabantur,
 etiam si eos ad Christianitatem subsequerentur. 92. A. E.

Pallij mappularumque usum Joanni Ravennati Episcopo subduxit Gregorius 77. B. C. Eidem suppliciter repetenti quater in anno per plateas pallij usum concessit. *ibid.*
 Pallij usus Ecclesie Ravennatis. *ibid.*
 Pallium Augustino Anglorum Episcopo mittitur. 32. E.
 Panis multiplicati miraculum. 110. B. C.
 Panis frustum in carnem & carnis frustum rursus in panis primordia reformatum. 34. B.
 Pannum sive brandeum gladio pupugit B. Gregorius, & sanguis effluxit. *ib. D.*
 Pannus perforatus integer divinitus restituitur. *ibid.*
 Parochiarum aliorum Clericis sibi & alijs B. Gregorius incarnare curavit. 54. C.
 Paschensis Dalmatica demoniaco superposita, ei sanctitatem reddidit. 73. D. Cur vestis hæc S. Joannis dicatur. *ibid.*
 Passellaticum pro usu pallij, vel consecratione Pontificis, dari sive accipi B. Gregorius sapienter prohibuit. 49. C.
 Pastelli appellatio callida & nova pro simonia tegenda. *ibid.*
 Pastoralis libros quoniam tempore B. Gregorius conscripsit: & cuiam exposuerit. 101. E. Hos libros magnus Anastasius Episcopus Antiochenus in Græcam transtulit linguam, & Orientalibus Ecclesijs dedit. 102. B.
 Pastore vulnerato, quis curandis oculis adhibeat medicinam? 47. C.
 Patrimonijs singulis Rectores constituit. 37. D.
 Paternus notarius, & Secundicerius à Gregorio Papa factus, ex libris ejus vilissima quedam deservavit. 28. C.
 Pauper. Pro paupere mortuo in angustiis andronarum recessibus à vespillonibus invento quid fecerit Gregorius. 31. C.
 Paupertatem quanti fecerit B. Gregorius. 7. b. c.
 Pelagij Papæ Epistola ad Gregorium Constantinopoli Apocrisarium. 19. E.
 Peregrinos in suum Patriarchium invitabat Greg. 30. C.
 Duodecim invitatis vice una, tertiusdecimus, qui erat Angelus, inventus est, & non nisi à B. Gregorio Papa videbatur. *ib. D.*
 Peregrinis aureos & vestimenta, Apostolorum natalitio vel suo, donabat Gregorius. 31. A.
 Pestis, sive clades inguinaria Urbem Romam adeo laniavit, ut etiam corporali visu sagitta calius venire & singulos quosque percutere viderentur. 21. A.
 Hæc omnes octoginta, unius horæ spatio, animam ex peste exhalant. 22. C.
 Pestis tempore, Gregorius à Clero, & Senatu, populoque Romano in Pontificem sui concorditer electus, totis viribus Pontificatum recusavit. 21. E.
 Petrus Diaconus est ille, cum quo Gregorius disputa, & quatuor Dialogorum libros composuit. 28. C.
 Petrus Diaconus B. Gregorij familiarissimus, cum quo quatuor Dialogorum libros Gregorius disputaverat, sæpe Spiritum sanctum in similitudine columbe super caput ejus vidit, & libros ejusdem post mortem ab igne liberavit. 100. E.
 Petrus Diaconus ubi primùm Gregorianæ sanctitatis testimonium præbuit, spiritum efflavit, sicut ipse petiit, à dolore mortis extraneus, juxta pyrgi basim meruit sepeliri. 101. A.
 Phocas Imperator efficitur: à quo Mauricius una cum suis omnibus decollatur. 80. A. B.
 Phocæ & Leontie Augustorum imagines Romam mutantur, cum eorundem favorabilibus literis, & in Oratorio sancti Casarii in Palatio Lateranensi constituta jussu B. Gregor. reponuntur. *ibid.*
 Phocæ Imperatori creato gratulatur, tempora felicissima reditura sperans B. Gregorius. *ibid. C.*
 Phocæ Apocrisarius à Gregorio ex more mittitur. *ibid. D.*

Pictura. Aliud est picturam adorare, aliud per picturam historiam quid sit adorandum addiscere. 57. B. C. D.
 Pictura hoc præstat idiotis cernentibus, quod legentibus scriptura, quia ignorantes in ipsa vident quod sequi debeant: in ipsa legunt qui literas nesciunt. *ibid.*
 Pictura Gentibus præcipue pro lectio est. *ibid.*
 Podagra doloribus magnis patiebatur B. Gregorius. 99. C.
 Podagra est humor noxius, inferiora petens, & superiora deserens. 100. A. B.
 Polyptichum Gelasianum quid. 29. C.
 Ex Polypticho Gelasiano patrimoniorum reditus. *ibid.*
 Pontificatus auctoritas à B. Gregorio contra Imperatorem defenditur. 79. E.
 Porcus discurrens per basilicam post consecrationem factam quid. 31. D.
 Psalmorum commentaria legenda sunt ad vigilias: que mentes secularium ad bonos mores præcipue informant. 103. C.
 Presbytero Anastasio se comparans, illum superiorem, melioremque affirmat B. Gregorius. 96. A.
 Præpositorum iram restringendam, & unius culpam alij non esse nocivam B. Gregorius statuit. 61. E.
 Prætor Urbanus fuit B. Gregorius. 14. C.
 Pretia rerum accipere recusavit B. Gregorius. 56. C.
 Prophetie spirituum B. Gregorius habuit. 94. D.
 Prudentia simplicitati, simplicitas prudentia deesse non debet. 78. A.
 Puero Theodoro cum fratre religioso in Monasterio magis necessitate quam voluntate detento quid evenit. 21. A. B.
 Pythagorice literæ bivium quid. 14. C. ad bivij dextrum ramum, relicto sinistro, Gregorius quomodo pervenerit. *ibid.*

Q

Quarta reddituum Clericis persolvenda. 87. A.

R

Reformatio, id est, vita contemplativa. 23. C.
 Reformatio Ecclesiasticorum munerum, ac morum Cleri, & Laicorum. 27. D.
 Ravennatem Ecclesiam, Joanne defuncto, B. Gregorius committit Visitatori. 78. C.
 Ravennatis Ecclesia Episcopo Mariniano usum pallij dedit quem Joanni prius negavit. *ib. D.*
 Ravennatis Ecclesie pallij usus conquiritur num fuerit antiquus, & hoc per jusjurandum Andrea viri magnifici. *ibid.*
 Reliquias petenti Imperatrici prudenter ac modestè, rationibus assignatis, B. Gregorius negavit. 68. B. & seqq. Miracula circa eas factas. *ibid.*
 Responsalis in Diacono suo officium exercuit B. Gregorius in Urbe Constantinopol. 101. D.
 Responsalis Constantinopolitanus à Pelagio Papa B. Gregorius missus est. 18. B. C.
 Responsalis quid sit. 65. A.
 Resurrectionis nostræ statum Gregorius Levita in Urbe regia constitutus, defendit, & novam heresim contra hunc Articulum subortam attrivit. 18. E. Disputatio hac de re. 19. A.
 Revelatione Dei B. Gregorius se indignum respondit Gregorie Cubicularie Augustæ scire cupienti, an sibi dimissa fuerint peccata. 95. E.
 Revelationem de peccatis dimissis cupiens, rem difficilem & inutilem posuit. *ibid.*
 Revelatio cujusdam Monachi. 108. A. B.
 Rex Gentium est Dominus servorum: sed Imperator Romanorum est Dominus liberorum. 62. C. 80. 2. C.
 Roma Tyberis inundatione affligitur. 20. D.
 Roma incommoda & damna miseranda. 57. B. & seqq.

S

- S**abbatum non observari B. Gregorius iussit; dieque Dominico corpus lavari permisit. 93. A. & seqq.
- Sacerdotes, fratres & comministros; Clericos filios dilectiss. Laicos vero, dominos, B. Gregorius appellabat. 95. C.
- Sacellarius quid sit. 66. A.
- Salonitana Ecclesia pervasor. 79. E.
- Sacrificia Anglorum Saxonum nondum baptizatorum. 33. A.
- Schismaticos ad Ecclesiam unitatem B. Greg. revocavit. 46. C. 88. C.
- Schismaticos ad suscipiendam satisfactionem Romam B. Greg. venire invitabat 100. b. & seqq. De schismate Severi Episc. 96. E.
- Scrinium Lateranensis Palatii. 31. C.
- Scutella argentea à Gregorio pauperi data est pro elemosyna, cum nil aliud sibi esset. 15. B. 30. D.
- Sepulturam juxta Ecclesiam commodi spe dari prohibuit Gregorius. 29. E.
- Sepulcrum B. Gregorij Epitaphio insignitum. 100. C.
- Sergius Defensor de negligentia reprehenditur. 60. B.
- Severus Episcopus Aquileiensis Ravennam venire coactus, ad unitatem rediit: ad suum schisma rediens, & catholicos affligens sacerdotes, causa perpetua divisionis suae Diocesis effectus est. 88. E. 89. A.
- Siciliam simoniacam heresi, libidineque sordentem B. Gregorius cito perituram prædixit. 94. D.
- Sylvia Gregorij Mater, Pater vero Gordianus. 14. B.
- Sylvia mater legumina ad Gregorium de more mittit. 15. A. 30. D.
- Simoniacam heresis prima contra Ecclesiam orta. 46. E.
- Pro hac Synodus coacta. 49. B. Contra eam totis viribus non pugnantes, cum Simone mago portionem habere dicuntur. ib. C. D.
- Simoniacæ dationis tria genera. ib. E.
- Simplicitati prudentia, prudentiæ simplicitas deesse non debet. 78. A.
- Somnium Eremitæ de B. Gregorio. 45. A.
- Spiritus sanctus in similitudine columbæ visus est frequentissime super caput B. Gregorij viventis. Hinc in specie columbæ Spiritus sanctus superscribentis Gregorij caput depingi solet. 101. A. B.
- Spiritum prophetiæ B. Gregorius habuit. 94. D.
- Stationes per basilicas, vel sanctorum Martyrum cæmeteria instituit. 29. D.
- Stipendia Clericorum consueta etiam infirmis danda B. Gregorius jubebat. 86. C.
- Stupratam, in uxorem à stupratore B. Gregorius sumi, aut stupratorem ejus castigatum verberibus in monasterio B. Gregorius deputari decrevit. 90. C.
- Subdiaconos expoliatos procedere statuit. 29. E. Kyrie eleison cantari præcepit. 30. A.
- Suffraganeis suis Episcopis necessaria B. Gregorius prærogabat. 56. D. In eis non nisi sanctitatem, sapientiam ac liberalitatem postulabat, vel quariebat. ib. E.
- Symbolum confessionis, quo fidem catholicam munivit, & cunctas hereses dissipavit. 26. D. E.
- Synopim, id est, incisionem vitalium patiebatur Gregorius. 14. D.
- Synodicam suam B. Gregorius Patriarchalibus sedibus misit: quia orientales nullius summi Pontificis nomen in Diptychis describunt, donec Synodicam fidei ejus suscepissent. 81. B. Et tandem Pontificem defunctum inter vivos annumerabant, quando successor illius suas litteras ad eos misisset. ibid. C.

Synodicam suam Patriarchalibus thronis dirigit. 26. E.

Synodos quatuor sanctæ universalis Ecclesie tanquam quatuor Evangelia recepit B. Gregorius. 95. D.

T

- T** Alionis pœna falsarii delatores à B. Gregorio multabantur. 85. C.
- Tarsilla B. Gregorij amita. 14. B.
- Taxiarcha. 79. 2. E.
- Temperantia B. Gregorij. 76. E.
- Theodoro puero cum fratre religioso in Monasterio magis necessitate quam voluntate detento quid evenerit. 21. A. B.
- Theodori heresis, & impietas. 27. C.
- Theoderiti scripta resurgunt, per quæ B. Cyrilli fides reprehenditur. ibid.
- Theudelinda Longobardorum regina scribit: & de sancta Chalcedonensi Synodo pro tribus capitulis satisfecit. 95. D.
- Tetragaudi visio. 108. E.
- Tyberis inundatio admirabilis. 20. D. Serpentium multitudo cum dracone ingenti per Tyberim in modum trabis ad mare descendit. ibid.
- Timidus si sic, profecto & homicida. 79. 2. D.
- Trajani anima ab inferni cruciatibus liberata quomodo intelligi possit. 35. A.
- Tonsurare cur se primo caperint Laici tempore Gregorij Papa. 29. A.

V

- V**irgo: de Virgine stuprata decretum. 90. C.
- Virum sine uxore propria voluntate conversum uxori reddi S. Gregorius iussit, etiam si fuisset jam tonsuratus. ib. D.
- Visio Monachi, qui duodecim homines intra dies totidem motuuros prævidit. 107. D.
- Visio Theogaudi Episcopi Treverensis, qui à B. Gregorio pulsus fuerat a Monasterio. 108. E.
- Visio Joannis Diaconi admiranda, libro quarto de vita B. Gregorij ad finem perducto. 109. E.
- Vitalianus Episcopus pro fœmina que religionem reliquit habitum acriter reprehenditur. 60. A.
- Universalis nominis pestem à totius Ecclesie universitate B. Gregorius repulit. 74. A.
- Universalis, vocabulum superstitiosum B. Gregorius resuravit: quod Ioannes Episcopus Constantinopolitano affectavit. 26. D.
- Universalis nomen à Ioanne Episcopo Constantinopolitano affectatum rationibus improbatum. 65. A. & seqq.
- Universalis nomen in Synodo Chalcedonensi Romano Pontifici oblatum, sed à nemine in usum receptum. ibid.
- Universalis nomen Ioannes Episcopus Const. affectans reprehenditur, & litteræ Augustales pro eo supplicantes redarguuntur. ibid. D.

X

- X**enodochijs omnibus ac Diaconijs rectores constituantur. 57. B.
- Xenodochium Hierosolymis constituit: Ibiq; & in monte Sina pen. Arabiam annualia stipendio assignat. ib. C.
- Xenia sive munera omnino B. Gregorius repellat. 56. A.